T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BALKAN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

BATI TRAKYA MERİÇ (EVROS) BÖLGESİ TÜRK AĞZI (SES VE ŞEKİL BİLGİSİ- METİNLER- SÖZ VARLIĞI)

HAZIRLAYAN:
Chilal MOLLA ACHMET

TEZ DANIŞMANI:
Prof. Dr. Muharrem ÖZDEN

EDİRNE 2025

ÖZET

Türk Dilinin tarih boyunca farklı coğrafyalara yerleşmiş Türk asıllılar tarafından kendini koruyarak kullanımı bu alanda incelenmeye değer ağız çalışmalarına yol açmıştır. Meriç (Evros) Bölgesinde daha önce bilinen bir ağız çalışması yapılmaması bizi bu tezi yazmaya yönlendirmiştir. Batı Trakya'nın Gümülcine ve İskeçe Bölgelerinin daha önce çalışılmış olması bu tezde bize yol gösterici olmuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda Meriç Ağzının Gümülcine ve İskeçe Ağızları ile benzerlikler ve farklılıklar gösterdiği görülmüştür.

Çalışma; dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; Batı Trakya'nın coğrafi konumu, Meriç (Evros) Bölgesi ile ilgili temel bilgiler, Batı Trakya Tarihi, Batı Trakya Türkleri ve Batı Trakya Bölgesi Üzerine Yapılan Ağız Çalışmaları hakkında bilgiler verilmektedir. Bölge ile ilgili çeşitli çalışmalar incelenerek bu bölümler oluşturulmuştur. Giriş bölümünü ses ve şekil bilgisi takip etmektedir. Bu bölüm metinlerdeki sözcükler incelenerek ses ve gramer yapıları esas alınarak oluşturulmuştur. Daha sonra metinlerin bulunduğu bölüm yer almaktadır. Bu bölüm Meriç Bölgesinde Türklerin yoğun olarak yaşadıkları yerler seçilerek ses kaydı ile elde edilen verilerden hareketle oluşturulmuştur. Sesleri bilgisayar ortamına aktarırken bölge için oluşturduğumuz transkripsiyon harfleri kullanılmıştır. Çalışmanın son bölümünü sözlük oluşturmaktadır. Elde edilen sözcüklerin bölge ağız özelliklerini tamamen koruyarak günümüze kadar gelmiş olmaları ve yörenin kültürel yaşamlarından kesitler sunması adına oldukça önemlidir.

Batı Trakya Bölgesinin çalışılmamış olan son parçası olan Meriç (Evros) Bölgesi ile Yunanistan'da bulunan Türk Ağızları üzerine yapılan çalışmalar bu inceleme ile tamamlanmış olacaktır. Batı Trakya Bölgesi Ağız çalışmaları için elde ettiğimiz malzemeler daha sonra yapılacak edebiyat, tarih veya diğer disiplinler için araştırmalarında kaynak olarak kullanılabilecektir. Elde edilen veriler üzerine yapılacak araştırmanın hem Türk Dil Tarihi, hem de diğer disiplinlere kaynak olması adına bilime katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Meriç/ Evros/ Ağız çalışmaları/ Türk Dili/ Batı Trakya.

ABSTRACT

The fact that people of Turkish origin who settled in different geographies throughout history continued to use the Turkish language has led to the emergence of dialect studies worth examining in this field. The fact that no known dialect study has been conducted in the Meriç (Evros) Region before has led us to write this thesis. Previous studies on the Komotini and Xanthi regions of Western Thrace guided us in the preparation of this thesis. In line with the data obtained, it was seen that the Meriç Dialect has similarities and differences with the Komotini and Xanthi Dialects.

The study consists of four main sections. The introduction section includes information on the geographical location of Western Thrace, basic information about the Meriç (Evros) Region, the history of Western Thrace, Western Thrace Turks, and Western Thrace Region Dialect Studies. These sections were created by reviewing various studies on the region. The introduction is followed by phonology and morphology. This section was developed by examining the phonology and grammatical structures of the words in the texts. This section was created using data obtained from audio recordings selected from areas with a large Turkish population in the Meriç Region. When transferring the sounds to the computer, we used the transcription letters we created for the region. The final section of the study is the dictionary. It is crucial that the words obtained have survived to the present day, fully preserving the characteristics of the local dialect and presenting slices of the region's cultural life.

With this study, the studies on the Turkish dialects in the Meriç (Evros) Region and Greece, which is the last unstudied part of the Western Thrace Region, will be completed. The materials we obtained for the region research can be used as resources for future research in literature, history or other disciplines. We believe that the research to be conducted on the obtained data will contribute to science by serving as a resource for both Turkish Language History and other disciplines.

Keywords: Meriç/ Evros/ Dialect studies/ Turkish Language/ Western Thrace.

SÖZ BAŞI

Anadolu ağızları üzerine yapılan çalışmalara bakılınca 19. yüzyılın ortalarında kendini gösterdiğini gözlemlemekteyiz. Ağız çalışmalarını uzun seneler yabancı araştırmacılar çalışmış olup, 1940 yılından itibaren yerli araştırmacıların bu alana yöneldiği görülmektedir. Doğu Rumeli Bölgesi, Trakya'yı (doğu ve batısıyla beraber) içine alan bir ağız sahasıdır. Bulgaristan'da Lom, Vraça, Sofya, Samokov ve Köstendil şehirlerinin doğusundan itibaren ülkenin tamamı, Yunanistan, Makedonya'nın güney kesimleri ve Türkiye'nin Trakya'sı (Doğu Trakya) bu alanı kapsamaktadır. [1]

Ağız çalışmalarının genel anlamda daha çok araştırmaya ihtiyaçlarının olduğu görülmektedir. Özellikle araştırma sahamız olan Batı Trakya Meriç Bölgesinde yapılan hiçbir ağız araştırmasına rastlanılmamıştır. Batı Trakya ya da Yunanistan Trakyası (Yunanca: Θράκη / Traki), Trakya Bölgesinin Yunanistan'da yer alan bölümüdür. Yunanistan'ın en kuzeyinde yer alması nedeni ile Kuzey Yunanistan olarak da adlandırılmaktadır. Bu bölge Yunanistan'da Türkçenin konuşulduğu en yoğun bölgedir. Yaklaşık 100.000'in üzerinde Müslüman Türk yaşamaktadır. Bölge, İskeçe ili (Yunanca: Ξάνθη, Ksanti), Rodopi ili (Yunanca: Ροδόπη, Rodópi), başkent Gümülcine / Komotini, Evros ili (Yunanca: Έβρος, Évros), başkent Dedeağaç olmak üzere üç bölgeden oluşmaktadır.

Türk Dilinin tarih boyunca farklı coğrafyalara yerleşmiş Türk asıllılar tarafından kendini koruyarak kullanımı bu alanda incelenmeye değer ağız çalışmalarına yol açarak çeşitli edebi türlerde incelemeler yapılmaya sebep olmuştur. Tarihin derinliğini ortaya çıkaran bu çalışmalar aynı zamanda halk edebiyatı alanında da oldukça önem sarf eder. Çalışmalar için derlenen toplumların örf ve adetleri, kültürleri, geçmişleri ve gelecekleri hakkında okuyucuya çeşitli malzeme sunmaktadırlar. Bu nedenle yapılan ağız çalışmalarını tek bir alan altında değerlendirmek doğru olmaz. Çünkü bizlere incelenen toplumun tarihinden bilgi verirken aynı zamanda o toplumun halk edebiyatı ürünleri hakkında da bilgi sunar. Ayrıca dil özelliklerini bölgesel olarak ele alarak, bizlere toplumun dillerindeki ses

[1] Muharrem Özden, *"Batı Trakya Gümülcine Ağız İncelemesi"*.

değişimlerini göstererek gramer yapılarını incelememizi sağlar. Derleme çalışmalarında derleme yapacak kişinin o yörelerden olması yöresel dil özelliklerine kulak aşinalığının olmasını doğurmaktadır. Böylelikle kaynak kişiler tarafından da rahatlatıcı bir özellik olarak algılanacaktır. Yöresel dil özelliklerini kaynak kadın kişilerde daha yoğun olarak bulmak muhtemeldir. Bu nedenle çalışmayı yapacak kişinin de bir kadın olması kaynaklar tarafından rahatlama sağlar. Meriç (Evros) Bölgesinde daha önce bilinen bir ağız çalışması yapılmaması bizi bu tezi yazmaya yönlendirmiştir. Batı Trakya'nın Gümülcine ve İskeçe bölgeleri daha önce çalışılmış olması, bizlere son kalan parçanın Meriç Evros Bölgesinin tamamlanması gerekliliğini hissettirmiştir. Ayrıca çalışılan alanlar bize birer yol gösterici olma özellikleri ile iyi birer kaynak olmayı sağlamışlardır. Sayın Prof. Dr. Muharrem Özden hocamın "Batı Trakya- Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi-Metinler- Söz Varlığı)" başlıklı kitabı, sayın Adiye Şimşek'in "İskeçe İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Dizin)" adlı doktora tezi ve sayın Prof. Muharrem Özden, Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan ve Doç. Dr. Fatma Sibel Bayraktar hocalarımın ortak olarak yayınladıkları "Trakya Ağızları Sözlüğü" başlıklı iki ciltten oluşan kitapları bize çalışmamızda ana kaynak olmuştur.

Çalışmamızda Meriç Bölgesine bağlı Türk köylerinde toplam 20 kişiyle mülakat yapılmış olup böylece yazıya da geçirilmiştir. Bu kayıtların genelinde belirlediğimiz ve önceden hazırladığımız soruları, derleme yaptığımız kişilere yönelttik. Çerçeve olarak folklorik malzemeyi de ağızla ilgili çalışmanın içine sokarak aslında işimizi biraz daha zorlaştırmış olduk.

Derlediğimiz konulara genel olarak:

1) Genel Konular (Aile hayatı, okul hayatı, kış hazırlıkları, giyim, makyaj... vs.)
2) Çocuk oyunları
3) Ninni
4) Mani
5) Türkü
6) Tekerleme
7) Batıl inançlar, kurşun dökme... vs.

8) Kız isteme, düğün hazırlıkları, çeyiz
9) Evlenme adetleri (Nişan, kına gecesi, düğün, alay)
10) Sünnet
11) El işi (dantel, kanaviçe... vs.)
12) Doğum adetleri(diş çıkarma, yürüme… vs.)
13) Ölüm sonrası yapılan adetler
14) Hıdırellez
15) Yemek tarifleri
16) Çeşitli meslekler (ipek böcekçiliği, usta, aşçı, zeytincilik… vs.)
17) Çeşitli folklorik malzemeler (deyim, atasözü, dua)

gibi folklorik malzeme barındıran konular üzerinde yoğunlaşılmıştır.

Derleme öncesi yapılan saha araştırması neticesinde Meriç Bölgesinin temel olarak iki ayrı ağız Bölgesine ayrıldığı ön görülmüştü. Bu bölgelerin ova köylerinde ve balkanda konuşulan ağzın, ana ağız katmanları olduğu ve Batı Trakya Ağzını eksiksiz karşıladığı derlenen metinlerden hareketle bizi doğrulamaktadır.

Araştırmamız sırasında ses kayıtları malzemesi toplanıldı. Bu ses kayıtlarının ayıklanması ve yazıya geçirilmesi sayın danışman hocam Prof. Dr. Muharrem Özden ve benim tarafımdan titizlikle yapılmıştır. Kayıt yapılan bazı kişilerin fiziksel özellikleri, kayıt yapılan mekanlardaki ses problemleri gibi bazı olumsuzluklar, bazı metinlerin tasnif ve araştırma dışında kalmasına neden olmuştur. Metinlerimizin ve malzemenin sağlam olması için konuşmacılar titizlikle seçilmiş, bilhassa yaşlılar ve kadınlar tercih edilmiştir. Çünkü bu bölgedeki kadınların iletişimle ilgili malzemeden daha uzak olması, kent kültürüne ve konuşmasına aşina olmaması, onların ağız yapılarındaki orijinalliği korumuştur. Erkek konuşmacılar seçilirken yaş olarak olgun, eğitimsiz veya bölgeden pek dışarıya çıkmayan kişiler tercih edilmiştir. Böylece çalışmamızda ağızla ilgili özellikler bütün yönleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Derlenen metinleri yazıya aktarırken ağız çalışmalarında genel olarak kullanılan Z. Korkmaz'ın GBAA. 'nda kullandığı çeviri yazı sistemini esas aldık. Bazı sesleri yazılış zorluğundan dolayı farklı işaretlerle gösterdik. Ayrıca bu bölgelerde yaşayan soydaşlarımızın yıllarca Yunan hükümeti tarafından uğradığı baskıcı politikalar sonucunda derleme çalışmalarımıza şüpheyle ve temkinli yaklaşması, derleme çalışmalarımızı oldukça zorlaştırmıştır. Fakat benim

de onlar gibi Batı Trakya'dan olmam, onlarla konuşurken kullandığım dilde açıkça onların ağız özelliklerini göstermem, bir kadın olmam ve ayrıca bu bölgede yaşayan Türklerin Türkiye'ye duydukları sevgi ve bağlılıkları bu zorluğu da aşmamızı sağlamıştır. Ağız çalışmalarına oldukça büyük katkı sağlayan tez danışmanımın her zorlukta yanımda olması benim en büyük şansım olmuştur. Ayrıca Gümülcine Bakeş Kurumunun da katkıları göz ardı edilemez.

Anadolu ağızları incelemelerinde çok fazla üzerinde durulmayan sözlük çalışmaları bize göre ağız araştırmalarının en önemli bölümünü oluşturmakta, kaybolan kelime haznesinin kayıt altına alınması açısından büyük bir değer taşımaktadır. Bölgenin genel durumu dikkate alındığında sadece Türkçe değil, Pomakça, Yunanca, Bulgarca kelimelere de sıkça rastlanmış ve bu kelimeler de sözlüğe dahil edilmiştir. Çalışmamızın Türk kültürüne yapacağı önemli katkıları düşündüğümüzde bu süreçte karşılaştığımız bütün engellerin ve zorlukların sadece güzel birer anı olarak kalacağı kanaatindeyiz.

Çalışma başından itibaren tezimin son şeklini almasına kadar benim yanımda bana destek, bilgi ve tecrübelerini sunan sayın danışman hocam Prof. Dr. Muharrem Özden'e katkısı ve sabrı için çok teşekkür ederim. Ayrıca engin bilgi ve fikirleri ile bana hep destek veren sayın hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan ve Prof. Dr. Nesrin Günay'a teşekkürlerimi sunmak isterim. Hangi konuda yardım istersem isteyeyim her şekilde bana yardım ellerini uzatan B.A.K.E.Ş. Batı Trakya Derneğine, çalışmamın oluşmasına katkı sağlayan tüm kaynak kişilere, beni köy köy usanmadan gezdiren Zekiye Sarımahmut ve Abdurrahim Hocaya, emek ve sevgilerinden ödün vermeyen canım aileme ve her zaman beni destekleyen biricik nişanlım Hüseyin Hasan'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET I

ABSTRACT II

SÖZ BAŞI III

İÇİNDEKİLER VII

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİYAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ XVIII

KISALTMALAR XX

1. BÖLÜM (GİRİŞ) 1

1.1. Batı Trakya'nın Coğrafi Konumu 1

1.1.1. Meriç Evros 1

1.2. Batı Trakya Tarihi ve Batı Trakya Türkleri 2

1.3. Anadolu Ağız Çalışmalarının Genel Tarihi Seyri 5

1.4. Batı Trakya Bölgesi Üzerine Yapılan Ağız Çalışmaları 6

2. BÖLÜM (SES VE ŞEKİL BİLGİSİ) 8

2.1. SES BİLGİSİ 8

2.1.1. ÜNLÜLER: 8

2.1.1.2. á ünlüsü: 8

2.1.1.3. å ünlüsü: 9

2.1.2.UZUN ÜNLÜLER: 9

2.1.2.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler: 10

2.1.2.1.1. "r" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler: 10

2.1.2.1.2. "k/ķ" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 11

2.1.2.1.3. "h" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 12

2.1.2.1.4. "ğ" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 13

2.1.2.1.5. ”l” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 14

2.1.2.1.6. ”n” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 14

2.1.2.1.7. ”y” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 14

2.1.2.1.8. ”z” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü: 15

2.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler: 15

2.1.2.2.1. ”ğ” ve “ķ /k” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 16

2.1.2.2.2.” h” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 16

2.1.2.2.3.” r”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 16

2.1.2.2.4. ”y”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 17

2.1.2.2.5. Şimdiki zaman çekimlerinde -yor eki düşerken bazen “y” nin düşmesinin tesiriyle bazen de “y” korunarak önceki hecenin ünlüsü uzar: 17

2.1.2.2.6. Gelecek zaman çekimlerinde -acak/-ecek eklerinde” ğ” ve “-ķ /-k düşmesiyle ünlü uzaması: 18

2.1.2.2.7. -cağız/-ceğiz isim küçültme eklerinde “ğ” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü: 18

2.1.2.2.8. Şahıs zamirlerindeki uzun a sesi: 19

2.1.2.2.9.“-dıķ/-dik, -duķ/-dük” sıfat fiil kaynaşması ve düşmesiyle uzun ünlü: 19

2.1.2.3. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Olarak Meydana Gelen Uzun Ünlüler: 20

2.1.2.3.1. Fiilden Fiil Olumsuzluk Ekinde: 20

2.1.2.4. Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler: 21

2.1.2.5. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar: 21

2.1.2.6. Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesiyle Uzun Ünlü: 22

2.1.2.6.1. “iken” zarf fiil eki kelimeye ulanırken “i” ünlüsünü kaybeder. 22

2.1.2.6.2. i- fiili kelimelere ulanırken düşer ve bir önceki hecenin ünlüsü uzar: 22

2.1.2.6.3. -ra/-re, -arı/-eri yön gösterme hali ekindeki ünlüler düşerken önceki hecenin ünlüsünü uzatır: 23

2.1.3. İKİZ ÜNLÜLER 23

2.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler: 23

2.1.3.2. Eşit İkiz Ünlüler: 24

2.1.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler: 26

2.1.4. ÜNLÜ UYUMLARI 27

2.1.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumu: 28

2.1.4.2. Yabancı kelimelerde ünlü benzeşmesi: 33

2.1.4.3 İlerleyici ünlü benzeşmesi: 33

2.1.4.4 Gerileyici ünlü benzeşmesi: 34

2.1.4.5. İlerleyici-gerileyici ünlü benzeşmesi: 34

2.1.5. ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI 34

2.1.6. UYUM DEĞİŞMESİ 35

2.1.6.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu: 35

2.1.6.2 Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması 36

2.1.7. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ 37

2.1.7.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi: 37

2.1.7.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması: 38

2.1.7.3. Geniş Ünlülerin Daralması: 38

2.1.7.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi: 41

2.1.7.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması: 41

2.1.7.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi: 42

2.1.8. ÜNLÜ TÜREMESİ 43

2.1.8.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi: 43

2.1.8.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi: 44

2.1.8.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi: 44

2.1.9. ÜNLÜ DÜŞMESİ 44

2.1.10. ÜNSÜZLER 46
2.1.11. ÖN SES ÜNSÜZLERİ 50
2.1.12. ÖN SES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ 53
2.1.13. ÜNSÜZ TÜREMESİ 55
2.1.14. ÖN SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ 56
2.1.15. İÇ SES ÜNSÜZLERİ 58
2.1.15.1. İç Seste Tonlulaşma 58
2.1.15.2. İçseste Tonsuzlaşma (Ötümsüzleşme) 58
2.1.15.3. İç Seste Sızıcılaşma: 59
2.1.15.4. İç Seste Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler: 60
2.1.15.5. İç Seste Öteki Ünsüz Değişmeleri: 61
2.1.15.6. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri: 62
2.1.15.7. İlerleyici Benzeşme: 62
2.1.15.8. Yarı Benzeşme: 63
2.1.15.9. Tam Benzeşme: 64
2.1.15.10.Gerileyici Benzeşme: 65
2.1.16. İÇ SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ 65
2.1.17. İÇ SES ÜNSÜZ TÜREMESİ 69
2.1.18. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ 70
2.1.19. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ 71
2.1.20. HECE KAYNAŞMASI 71
2.1.20.1. Şimdiki Zaman Ekinde: 71
2.1.20.2. Gelecek Zaman Ekinde: 71
2.1.20.3. Teklik I. Şahıs İyelik Eklerinde: 72
2.1.20.4. Yükleme Hal Ekinde: 72

2.1.20.5. Yönelme Hal Ekinde: 72

2.1.20.6. -dıḳ/-dik,-duḳ/-dük Sıfat-Fiil Ekinde: 72

2.1.20.7. Hece Kaynaşması ile İlgili Diğer Örnekler: 72

2.1.21. HECE YUTULMASI (DÜŞMESİ) 73

2.1.22. ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME (GÖÇÜŞME) 73

2.1.23. SON SES ÜNSÜZLERİ 73

2.1.23.1. Son Seste Tonlulaşma: 73

2.1.23.2. Son Seste Tonsuzlaşma: 74

2.1.23.3. Son Seste Sızıcılaşma: 74

2.1.23.4. Son Seste Ünsüz Değişmeleri: 75

2.1.24. SON SESTE ÜNSÜZ TÜREMESİ 75

2.1.25. SON SESTE ÜNSÜZ DÜŞMESİ 76

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ 77

2.2.1. İSİMLER 77

2.2.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ 77

2.2.1.1.1.Çokluk Ekleri: 77

2.2.1.1.2. İyelik Ekleri: 79

2.2.1.1.3. Aitlik Eki: 81

2.2.1.1.4. Hâl Ekleri: 81

2.2.1.1.4.1. Yalın hâl 81

2.2.1.1.4.2. İlgi hâli 81

2.2.1.1.4.3. Yapma Hali (Belirtme Durumu) 82

2.2.1.1.4.4. Yönelme hâli 83

2.2.1.1.4.5. Bulunma hâli 84

2.2.1.1.4.6. Çıkma (Ayrılma) hâli 84

2.2.1.1.4.7. Eşitlik hâli 84

2.2.1.1.4.8. Vasıta hâli 85

2.2.1.1.4.9. Yön (Gösterme) hâli 86

2.2.1.1.5. Soru Eki 87

2.2.2. ZAMİRLER 87

2.2.2.1.Kişi (Şahıs) Zamirleri 88

2.2.2.2. İşaret Zamirleri 89

2.2.2.3. Belirsizlik Zamirleri 90

2.2.2.4. Soru Zamirleri 90

2.2.2.5. Dönüşlülük Zamirleri 90

2.2.3. SIFATLAR 91

2.2.3.1. Niteleme (Vasıflama) Sıfatları: 91

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları 92

2.2.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları 92

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları 92

2.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları: 92

2.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları 93

2.2.3.2.2.3. Paylaştırma Sayı Sıfatları 93

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları 93

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları 94

2.2.4. ZARFLAR (BELİRTEÇLER) 95

2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları 95

2.2.4.2. Zaman Zarfları 96

2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları 96

2.2.4.4. Durum Zarfları 97

2.2.4.5. Soru Zarfları 98
2.2.5. EDATLAR 99
2.2.5.1.ÜNLEM EDATLARI 99
2.2.5.1.1. Ünlemler: 99
2.2.5.1.2. Seslenme Edatları: 100
2.2.5.1.3. Gösterme Edatları: 101
2.2.5.1.4. Cevap Edatları: 101
2.2.5.1.5. Sorma Edatları: 102
2.2.5.2. BAĞLAMA EDATLARI 103
2.2.5.2.1. Cümle Başı Edatları: 103
2.2.5.2.2. Karşılaştırma Edatları: 104
2.2.5.2.3. Denkleştirme Edatları: 104
2.2.5.2.4. Sıralama Edatları 105
2.2.5.2.5. Sona Gelen Edatlar 106
2.2.5.3. SON ÇEKİM EDATLARI 106
2.2.6. FİLLER 107
2.2.6.1. Şahıs (Kişi) Ekleri: 107
2.2.6.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri: 108
2.2.6.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri: 108
2.2.6.2. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ 109
2.2.6.2.1. ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ 109
2.2.6.2.2. GENİŞ ZAMAN 115
2.2.6.2.3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN 118
2.2.6.2.4. ANLATILAN GEÇMİŞ ZAMAN 121
2.2.6.2.5. GELECEK ZAMAN 123

2.2.6.3. TASARLAMA KİPLERİ 127
2.2.6.3.1. ŞART ÇEKİMİ 127
2.2.6.3.2. İSTEK ÇEKİMİ 128
2.2.6.3.3. GEREKLİLİK ÇEKİMİ 131
2.2.6.3.4. EMİR ÇEKİMİ 131
2.2.6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER 132
2.2.6.4.1. HİKâYE BİRLEŞİK ZAMAN ÇEKİMİ 132
2.2.6.4.1.1. Şimdiki Zamanın Hikayesi 132
2.2.6.4.1.2. Geniş Zamanın Hikayesi 133
2.2.6.4.1.3. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikayesi 134
2.2.6.4.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi 134
2.2.6.4.1.5. Gelecek Zamanın Hikayesi 135
2.2.6.4.1.6. Şart Kipinin Hikayesi 135
2.2.6.4.1.7. İstek Kipinin Hikayesi: 137
2.2.6.4.2. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ 138
2.2.6.4.2.1. Şimdiki Zamanın Şartı 138
2.2.6.4.2.2. Geniş Zamanın Şartı 138
2.2.6.4.2.3. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı 138
2.2.6.4.2.4. Gelecek Zamanın Şartı 139
2.2.6.4.3. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ 139
2.2.6.4.3.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti 139
2.2.6.4.3.2. Geniş Zamanın Rivayeti 140
2.2.6.4.3.3. İstek Kipinin Rivayeti: 141
2.2.6.4.3.4. Gelecek Zamanın Rivayeti: 141
2.2.6.5. YARDIMCI FİİLLER 141

2.2.6.5.1. İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller 141

2.2.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller 141

2.2.6.5.2.1. Yeterlik 141

2.2.6.6. EK-FİİL (Cevher Fiili) 142

2.2.6.6.1. Şimdiki ve Geniş Zaman 142

2.2.6.6.2. Bilinen Geçmiş Zaman 142

2.2.6.6.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman 143

2.2.6.6.4. Şart Çekimi 143

2.2.7. FİİLİMSİLER 143

2.2.7.1. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER) 143

2.2.7.2. ZARF FİİLLER (GERİNDİUMLAR) 144

3. BÖLÜM (METİNLER) 150

3.1. METİNLER 150

-METİN 1- 152

-METİN 2- 156

-METİN 3- 174

-METİN 4- 183

-METİN 5- 192

-METİN 6- 199

-METİN 7- 204

-METİN 8- 206

-METİN 9- 211

-METİN 10- 214

-METİN 11- 218

-METİN 12- 224

-METİN 13- 228
-METİN 14- 233
-METİN 15- 238
-METİN 16- 250
-METİN 17- 263
-METİN 18- 265
-METİN 19- 267
-METİN 20- 270
4. BÖLÜM (Söz varlığı) 272
4.1. SÖZlük 272
A 272
B 273
C 274
Ç 275
D 275
E 277
F 277
G 278
H 279
I 280
İ 280
K 281
M 283
N 284
O 284

Ö 285
P 285
R 286
S 286
Ş 287
T 287
U 288
Ü 289
V 289
Y 289
Z 290
SONUÇ 291
KAYNAKÇA 294
EKLER- FOTOĞRAFLAR 300

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİYAZI (TRANSKRİPSİYON) İŞARETLERİ

a	
ā	uzun a
å	yarı yuvarlak, geniş, kalın (a-o arası)
b	
c	
ç	
d	
e	
é	kapalı e
ē	uzun e
f	
g	
ġ	kalın ünlülerle kullanılan art damak g'si
h	
ı	
ī	uzun ı
i	
ī	uzun i
j	
k	
ķ	artdamak ķ'sı
K	patlamasını kaybetmiş öndamak k'sı
Ķ	patlamasını kaybetmiş artdamak ķ'sı
l	
Í	ince l ünsüzü
m	
n	
o	
ō	uzun o
ö	
ȫ	uzun ö
p	
P	patlamasını kaybetmiş olduğu için b'ye yakın duyulan p
r	
s	
ş	
t	
T	patlamasını kaybetmiş olduğu için d'ye yakın duyulan t
u	
ū	uzun u
ü	

ǖ	uzun ü
v	
y	
z	
Z	z s arası ses
-	ünlüler üzerinde uzunluk işareti
‿	ulama işare

KISALTMALAR

AAT	Anadolu Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
ADÜM (I-II)	Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme, bkz. A. Caferoğlu.
ATAUÜ	Ana Türkçede Aslî Uzun Ünlüler, bkz. T. Tekin.
B.A.K.E.Ş.	Batı Trakya Azınlığı Eğitim ve Kültür Şirketi.
Belleten	Türk Tarih Kurumu – Belleten, Ankara.
BSL	Bulletin de la Société Linguistique de Paris.
DİAT	Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, bkz.A. Caferoğlu.
DLT	Dîvanü Lûgati't Türk.
DS	Derleme Sözlüğü (I-XI). TDK yayını
DTCFD	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Ankara
EI	Encylopédie de l'Islam.
Ettuhfet.	Ettuhfet-üz-Zekiyye Fi'l-Lûgat-it-Türkiyye. (Çev. Besim Atalay, TDK yayını, Ankara 1945)
ETY	Eski Türk Yazıtları Bkz. H. N. Orkun.
EWT	M. Rbsbnen, *Versuch eines Etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen,* Helsinki 1969.
GBBA	Güney-Batı Anadolu Ağızları, bkz. Z.Korkmaz.
GDİAT	Güney-Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
İA	İslâm Ansiklopedisi
İFM	İktisat Fakültesi Mecmuası, İstanbul
JSFOu	Journal de la Société Fino-ougrinne.
KDİAT	Kuzey-Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.
KSz	Keleti Szemle
NYA	Nevşehir ve Yöresi Ağızları, bkz. Z. Korkmaz
OAAD	Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler, bkz. A. Caferoğlu.
RO	Rocznik Orientalistyczny
SBBD	Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Dergisi, Ankara.
STİAT	Sivas-Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar, bkz. A. Caferoğlu.

TT	Türkiye Türkçesi.
TD	Türk Dili, Ankara.
TDK	Türk Dil Kurumu.
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Ankara.
TDED	İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, İstanbul.
TDKOBB…	Türk Dil Kurultayı'nda Okunan Bilimsel Bildiriler.
TKA	Türk Kültürü Araştırmaları. (Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayını, Ankara)
TM	Türkiyat Mecmuası, İstanbul.
TOEM	Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası
TS	Türkçe Sözlük. (TDK yayını).
UAJb	Ural-Altaische Jahrbücher.
ZDMG	Zeitschrift der Deutschen Morgenlbndischen Gesellschaft

1. BÖLÜM (GİRİŞ)

1.1. Batı Trakya'nın Coğrafi Konumu

Batı Trakya Yunanistan sınırları içinde Yunanistan'ın Kuzey Doğu Bölgesinde yer almaktadır. Türkiye- Yunanistan sınırını oluşturan Meriç (Evros) nehrinden itibaren batıya doğru Evros (Meriç- Dedeağaç), Rodop (Gümülcine) ve İskeçe (Ksanthi) vilayetlerinden oluşan Batı Trakya topraklarının batı sınırını yine bir nehir belirlemektedir. Bu nehir, Karasu (Nestos)'tur. Rodop sıradağları hem bugünkü Batı Trakya'nın kuzey sınırını, hem de Yunanistan- Bulgaristan sınırını oluşturmaktadır. Güneyde ise Ege denizi bulunmaktadır. Batı Trakya'nın toplam alanı 8578 Km2 yüzölçümüne sahiptir.[2]

Batı Trakya üç ilden oluşmaktadır: En doğuda Evros (Merkezi: Dedeağaç, Aleksandrupolis), ortada Rodop (Merkezi: Gümülcine, Komotini) ve batıda İskeçe (Merkezi: İskeçe, Ksanthi) dir.[3] Bu alanda yaşayan toplam nüfus (bütün Batı Trakya) 390-400 bin kadar olup bunun yaklaşık 150.000 kadarı Müslüman Türklerdir. Azınlığın nüfus sayısı çeşitli kaynaklarda 120.000, 130.000 ve 150.000 olarak yazılmaktadır.[4]

1.1.1. Meriç Evros

Meriç Evros Doğu Makedonya ve Trakya'nın bir parçasını oluşturmaktadır. Meriç en kuzeydeki bölgesel bir birimdir. Doğu'da Türkiye ile Meriç Nehri'nin karşısında, kuzeyde ve kuzeybatıda ise Bulgaristan ile komşudur. Adını bir Trakya nehrinden Meriç Evros nehrinden almıştır.[5] Sözü geçen Nehir, Yunanistan ile

---

[2] Mehmet Koca (Hakses), *"Dr. Sadık Ahmet Fırtınası"*, Batı Trakya'ya Kısa Bir Bakış- Batı Trakya Neresidir, s. 22.
[3] Özlem Zerrin Keyvan, *"Türk- Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu"*, Mesleki Bilimler Dergisi, Ocak 2012, Cilt:1, s. 20-31, konu.4.
[4] Mehmet Koca (Hakses), *"Dr. Sadık Ahmet Fırtınası"*, Batı Trakya'ya Kısa Bir Bakış- Batı Trakya Neresidir, s. 22.
[5] Wikipedia, ''Evros (bölgesel birim)'', en.m.wikidedia.org.

Türkiye sınırının bir bölümünü oluşturmaktadır. Bulgaristan'dan Türkiye'ye girerek Edirne üzerinde Ege Denizi'ne uzanan büyük bir ırmaktır.[6] Meriç Bölgesi yaşayan topluluğu iki ayrı bölgeye ayırmak doğru olacaktır. Bu bölgeler ova bölümünü oluşturan içinde daha çok Dedeağaç köylerini barındıran bölüm ve dağlık olarak nitelendirebileceğimiz balkan kolu Meriç'in üst kısmında yer alan Sofulu köylerini oluşturan bir bölümdür.

Meriç Batı Trakya Türklerinin nüfus açısından Gümülcine ve İskeçe'ye bakarak daha küçük bir topluluk içinde yaşadıklarını söyleyebiliriz. Dedeağaç köyleri Gümülcine'ye yakınlılıklarından dolayı daha çok benzer ağız özelliklerine sahiptir. Fakat Sofulu köylerinde daha çok Pomakça'nın etkisi gözlemlenmektedir.

1.2. Batı Trakya Tarihi ve Batı Trakya Türkleri

Batı Trakya M.Ö.2000'li yıllardan beri varlığını göstermiş bir bölgedir. Bölgenin en eski halkı Trak'lardır. M.Ö 7. yüzyıldan itibaren bu bölge Pers, Yunan ve Makedonya uygarlıklarının egemenliğinde yaşam sürmüş ve M.Ö. 335 yılına kadar da bölgeye Trakya Krallığı hükmetmiştir. Daha sonra ise Roma ve Bizans imparatorluklarının egemenliği altında bu bölgede yaşam sürülmüştür. Osmanlı Devleti bu bölgeye 1354 yılında gelerek burada 559 yıl hüküm sürmüştür. [7]

Bu bölgeye ilk yerleşenler M.Ö. 2. yüzyılda Orta Asya'dan Balkanlara göç eden İskit Türkleridir. Daha sonra sırasıyla Hunlar, Avarlar, Peçenekler ve Kuman Türkleri bu bölgede varlığını göstermiştir. 1363 yılında Lala Şahin Paşa komutasında Edirne'nin fethedilmesi üzerine Batı Trakya'ya Osmanlı Türkleri yerleşmeye başlamıştır. I. Murat'ın Osmanlı'nın geçici olarak başkenti ilan ettiği şehir ise Dimetoka olmuştur. 1364 yılında Gazi Evrenos Bey Gümülcine'yi fethedip, 1368 yılında da Edirne Osmanlı Devleti'nin başkenti ilan edilmiştir. 26 Eylül 1371 yılında Sırplara karşı kazanılan zaferle birlikte İskeçe, Kavala, Drama ve Serez bölgeleri alınarak Batı Trakya'nın tamamı böylelikle fethedilmiştir.

3 Mart 1878 yılında Ayastefanos (Yeşilköy) antlaşması imzalanarak Bulgaristan Devleti kuruldu ve Batı Trakya böylelikle Bulgaristan'a verildi.

---

[6] Wikipedia, ''Meriç'', tr.m.wikidedia.org.
[7] Muharrem Özden, *"Batı Trakya Gümülcine Ağız İncelemesi",* Batı Trakya Tarihi, s.11.

Anlaşmayla Bulgar Prensliği Osmanlı hakimiyetine bırakılmış gibi görünüyorsa da iki yıllık bir müddet için Rus komiserinin fiili idaresi ve Rus askerlerinin işgali altında bulunacaktı. Bulgaristan'ın idaresi Rusların nezaretinde düzenleneceği için Rusya gerçekte Ege Denizine kadar uzanmış bulunmaktaydı. Bu şekilde kurulmuş bir Bulgaristan, İstanbul için devamlı bir tehdit unsuru oluşturacaktı. Ayrıca Girit, Tesalya ve Arnavutluk'ta yapılacak olan ıslahat için Osmanlı Devleti Rusya'nın fikrini de almak zorundaydı. Böylece Rusya Osmanlı Devletinin iç işlerine de el atmış oluyordu. Bu antlaşma, Osmanlı Devletinin çöküşünü hızlandıran bir gelişme olmuştur. Ayastefanos Antlaşmas'ı Batı Trakya meselesinin bir kaynağını teşkil etmesinde rol oynamaktadır. [8]

Bu durum 13Temmuz 1878 yılında Berlin antlaşması ile Bulgaristan'ın Prenslik kurması ile son buldu. Böylece Batı Trakya yeniden Osmanlı Devleti'ne verildi. 1912-1913 yıllarında Bulgaristan topraklarını genişletme amacı ile Osmanlı Devleti'nin Avrupa'da bulunan topraklarına saldırarak Edirne hariç Doğu ve Batı Trakya'yı geri almayı başardı. I. Balkan Savaşında kazanılan toprakların paylaşılamaması ile birlikte II. Balkan Savaşı patlak verdi. 10 Ağustos 1913 yılında imzalanan Bükreş anlaşması ile savaş sona erdi. Anlaşma ile Batı Trakya Bulgaristan'a verildi.

Batı Trakya Türklerini koruma amacı ile 15 Ağustos 1913 yılında Enver Paşa 116 kişilik gönüllü orduyu Kuşçubaşı Eşref'in komutası ile Batı Trakya'ya gönderdi. Aynı yılın 31 Ağustos günü Gümülcine, 1 Eylül günü ise İskeçe kurtarıldı. 1 Eylül 1913 yılında *Garbi* Trakya *Hükümeti* Eşref Kuşçubaşı başkanlığı ile kuruldu. Kurulan Hükümetin merkezi Gümülcine kabul edildi. Fakat bu durum İstanbul'un hoşuna gitmedi ve tüm Batı Trakya kurtulduğunda mücadele verenlere yurda dönüş çağrısı yapıldı. 25 Eylül 1913 yılında Batı Trakya idarecileri bu emre karşılık olarak bağımsızlık ilan ettiler. İstanbul Antlaşmasının sağlanması adına Batı Trakya'ya giden Bahriye Nazırı Cemal Paşa idarecileri ikna etti ve 25 Ekim 1913 yılında Batı Trakya Hükümeti feshetti ve bölge Bulgaristan idaresine girdi.

Mustafa Kemal Atatürk 23 Temmuz 1919 yılında Erzurum Kongresi açılış nutkunda Batı Trakya'nın Bulgarlardan alınarak Yunanlara verileceğini dile getirdi.

---

[8] Muharrem Özden, *"Batı Trakya Gümülcine Ağız İncelemesi",* Batı Trakya Tarihi, s.11.

İtilaf Devletleri San-Remo Konferansı ile 24 Nisan 1920 yılında Batı ve Doğu Trakya'nın Yunanistan'a verilmesine karar verdiler. 23 Mayıs 1920 yılında Yunan idaresi Batı Trakya'da hüküm sürmeye başladı. 10 Ağustos 1920 yılında azınlıkların korunmaları ile ilgili Yunan Sevr anlaşması ile Osmanlı Devleti Sevr anlaşmaları imzalandı. Azınlık hakları ile ilgili imzalanan en kapsamlı anlaşma 24 Temmuz 1923 yılındaki Lozan Antlaşması olmuştur.[9]

İsviçre'nin Lozan şehrinde Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Yugoslavya, S.S.C.B., Japonya, İngiltere, İtalya ve Fransa arasında Lozan Konferansı gerçekleşmiştir. Aylarca devam edip bir ara kesintiye uğrayan ve iki aşamada gerçekleşen konferans 24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşmasının imzalanması ile tamamlanmıştır.[10] Söz konusu antlaşmanın 37-45. maddeleri azınlıkların haklarına dayanmaktadır. Maddelerde yer alan haklar özetle şu şekildedir; Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı din, dil ve ırk gözetmeksizin Yunanlarla aynı vatandaşlık haklarına sahip olacaklardır. Kendilerine ait eğitim kurumları kurup idare edebilecek ve kendi dilleri ile eğitim yapabileceklerdir. Dinlerini öğrenip uygulamakta özgür olacak ve Türk cemaatinin mabet, cami, mezarlık ve vakıf kuruluşlarına her türlü himaye desteği ile yardım edeceklerdir. Ayrıca Müslüman Türklerin kişi ve aile hukuku konularında kendi kültürlerini, kendi hukuk sistemleri ile uygulamakta serbest olacağı da bu maddelerde ele alınmıştır.

Yapılan antlaşma ile birlikte Ekim 1923 yılından itibaren Türk ve Yunan temsilcilerinin bulunduğu bir komisyon kuruldu. Kurulan komisyon mübadele işleri ile ilgilenmekteydi. Fakat Türkiye-Yunanistan arasında azınlıkların yerleşik kabul edilmeleri iki ülke arasında fikir ayrılıklarına sebep oldu. 10 Haziran 1930 yılında yeni bir anlaşma imzalanarak yerleşme ve doğum tarihleri ne olursa olsun Batı Trakya Türkleri ile İstanbul Rumlarının tümü yerleşik kabul edildi.[11]

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı 24 Temmuz 1923 yılı Lozan Antlaşması ile birlikte Yunanistan'da azınlık statüsüne girmiş yaklaşık 150.000 civarı Türk'ten oluşan önemli bir topluluktur. Yapılan bu antlaşma ile birlikte Batı

---

[9] Batı Trakya Online Haber Ajansı, Kronoloji (erişim: https://www.batitrakya.org/bati-trakya/bati-trakya-tarihi/kronoloji.html).
[10] Özlem Zerrin Keyvan, *"Türk- Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu"*, Mesleki Bilimler Dergisi, Ocak 2012, C.1, s.20-31, konu.4.
[11] Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (erişim: https://islamansiklopedisi.org.tr/bati-trakya).

Trakya'daki Türk azınlık ile İstanbul, Gökçeada ve Bozcaada'daki Rum Ortodoks azınlık Türkiye-Yunanistan arasında yapılan zorunlu mübadelenin dışında tutulmuştur.[12]

Yunanistan bağımsızlığını ilan edene kadar Osmanlı Hükümeti egemenliğinde yaşamıştır. 1821-1830 yılları arasında Osmanlı'ya karşı sürdürdüğü mücadelelerinin sonucunda bağımsız bir devlet olmayı başarmış ve Osmanlı ile girdiği savaşlar sayesinde sınırlarını genişletmeyi sağlamıştır. Kurtuluş Savaşının ardından da bugünkü Türkiye-Yunanistan sınırları çizilmiştir. Böyle bir geçmişe sahip olduğu ırka karşı tutumu da kendi devletinde yaşayan Türk azınlığa karşı sergileyeceği tutumu belirlemiştir. Bu neden Türk azınlığı her zaman bir tehdit olarak kabul etmiş ve bölgede bulunan Türkleri azınlık statüsünde görmekten uzun bir dönem çekinmiştir. Kendilerini Müslümanlığı kabul etmiş Yunanlar olarak görmeyi tercih etmiştir. Yaşanan tüm olaylar ve özellikle azınlık meselesi Türkiye-Yunanistan ilişkilerini sert bir şekilde etkilemiştir. Bu nedenle de aralarında her zaman gergin bir ortam seyretmiştir.

Yunanistan Hükümeti Türk azınlığa tanınan hakları göz ardı etmiş ve kendi istediği şekilde azınlıkla ilgili kararlar vermiştir. Özellikle 1967 yılındaki askeri darbeden sonra azınlığa yönelik sosyal, kültürel, dini, maddi ve manevi baskılar şiddetlenmiştir. Türk azınlık bu baskılara daha fala göz yumamamış ve böylece direnişe geçmiştir.[13] Çalışmamızın da ana eksenini oluşturan Dr. Sadık Ahmet bu dönemden sonra Batı Trakya Türklerinin azınlık mücadelesinde en büyük rolü üstlenen lider konumuna getirilen kişi olmuştur.

1.3. Anadolu Ağız Çalışmalarının Genel Tarihi Seyri

Anadolu ağızları üzerine yapılan çalışmalara bakılınca 19. yüzyılın ortalarında kendini gösterdiği görülür. Anadolu ağızları ile ilgili yapılan ilk çalışmalar 1867 yılı ile birlkte karşımıza çımaktadır. Fakat 1940'lı yıllara kadar Anadolu ağızlarını daha çok yabancı kişiler derlemiştir. Örneğin; J. Thury, L.

[12] Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, *"Yunanistan'daki Türk Varlığı"* (erişim: http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa).
[13] Öğr. Gör. Özlem Zerrin Keyvan, *"Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu"*, Mesleki Bilimler Dergisi, Y.Kasım 2012, C.1, S.4, s.20-31.

Bonelli, F. Vincze, M. Hartman, V. Pisarev, Ignor Kunos, T. Kowalski gibi.. Fakat Zeynep Korkmaz yabancılar tarafından yapılan bu çalışmaların çok da verimli olmadığı kanaatindedir. Sunmuş olduğu nedenler arasında bölge ağızlarına uzak bir dil yapılarının bulunması gelmektedir. Bu nedenle ver analizi yapılırken kaçırdığı ya da yanlış yorumladığı noktaların olabilme ihtimalini göz önünde bulundurmak gereklidir.[14]

1940'lı yıllarla birlikte Anadolu ağızları Türk Dil bilimcilerin de ilgisini çekmeye başlamış olup, bu sayede çeşitli derlemeler, sınıflandırmalr, incelemeler ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Özellikle tez çalışmaları adı altında günümüzde de ağız çalışmaları oldukça ön plana geçmiştir. Çalışmalarda elde edilen folklorik unsurların da Türk Halk Edebiyatına sağladıkları katkılar göz ardı edilemeyecek kadar büyük yapıdadır. 1940'larda yerli araştırmacılara ön ayak olmuş ilk isim Ahmet Caferoğlu'dur. Caferoğlu Anadolu'yu 15- 20 sene boyunca gezerek veriler elde etmiş ve oldukça değerli folklorik ve dil malzemeleri barındıran 9 ciltlik bir külliyatını meydana getirerek sunan ilk araştırmacı ünvaını kazanmıştır. Fakat Caferoğlu kendi eserini yeterli bulmayarak, o dönemlerde herhangi bir ses kayıt cihazı olmadan birebir konuşma esnasında dil özelliklerini tespit etmeye çalıştığı için eleştirmektedir. Caferoğlu'nu takip ederek Anadolu ağızlarına yönelen diğer araştırmacıların birkaçına örnek olarak; Hamza Zülfikar, Zeynep Korkmaz, Turgut Acar, Ahmet B. Ercilasun, Urfalı Kemal Edip Kürkçüoğlu gibi..

1.4. Batı Trakya Bölgesi Üzerine Yapılan Ağız Çalışmaları

Dünya dilleri arasında önemli bir yeri olan Türkçe'nin farklı coğrafi alanlarda kullanımı pek çok ağız ve lehçelerin oluşumuna da olanak sağlamıştır. Bu nedenle Türk Dil Bilimi alanında yapılan ağız araştırmaları oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Batı Trakya Türkçesi üzerine çeşitli araştırmalar yapılmış olup, oldukça verimli eserler meydana getirilmiştir. Bu yapıtlar arasında en kapsamlı çalışmalardan biri sayın danışman hocam Prof. Dr. Muharrem Özden'in Batı Trakya- Gümülcine

[14] Erenbaş Pehlivan, S. (2023), *''Anadolu Ağızları Üzerine Yapılan Çalışmaları Değerlendirme Denemesi I- (2000-2012)''*, Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 11, 297-330.

Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil- Metinler- Söz Varlığı) başlıklı kitabı yer almaktadır. Sayın Adiye Şimşek'in "İskeçe İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Dizin)" adlı doktora tezi de göz ardı edilmemesi gereken eserler arasında yer alırken, İskeçe ağzının özelliklerini ortaya koymada da oldukça önemli bir yere sahip olmuştur.

Ağız çalışmaları alanında araştırmalar ve elde edilen veriler içinde oldukça önem sarf eden bir diğer unsur da söz varlığıdır. Dilde kullanılan sözcükler o yöreyi ifade etmesi bakımından önemlidir. Bu alanda yapılmış en kapsamlı eser sayın hocalarım Prof. Dr. Muharrem Özden, Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan ve Doç. Dr. Fatma Sibel Bayraktar'ın ortak olarak yayınladıkları "Trakya Ağızları Sözlüğü" başlıklı iki ciltten oluşan kitaplarıdır.

Bu coğrafyada halen Türk unsurunun varlığını sürdürmesi bakımından ağız çalışmalarına olanak sağlamaktadır. Bu nedenle bölgede çeşitli ağız çalışmaları yapılmış olup halen daha yapılmaktadır da. Bu çalışmalara örnek olarak; sayın hocam Prof. Dr. Muharrem Özden'in *'Zamir Kullanımı Bakımından Batı Trakya Türk Ağızları'*, '*Batı Trakya - İskeçe Ve Gümülcine Ağizlarında İken Zarf Fiil Ekinin Kullanım Çeşitliliği Üzerine'*, '*Batı Trakya Türk Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekinin Varyantları Üzerine'* ve '*Gümülcine Ağzında Görülen Deyimler Üzerine Bir Değerlendirme'* adlı makaleleri; sayın hocalarım Prof. Dr. Muharrem Özden ve Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan'ın '*Yunanistan (Batı Trakya) Türk Ağızlarında Kullanılan Deyimler'* ve *"İkileme Kullanımı Bakımından Bulgaristan ve Yunanistan Türk Ağızları"* adlı makaleleri; sayın hocam Dr. Levent Doğan ve Ntilek Osman'ın *"Batı Trakya ve Bulgaristan Türklerince Söylenilen Türkülerde Geçen Yer Adları"*, *"Batı Trakya Türklerince Söylenen Türkülerde Kadın İmgesi"*, *"Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesi'ndeki Kozlukebir ve Köylerinde Kişi İsimleri"* ve *"Batı Trakya Türkülerinin Sınıflandırılması ve Kültür Unsurları"*adlı eserleri; sayın hocam Prof. Dr. İbrahim Kelağaahmet'in *'Yunanistan'da Batı Trakya'da Türk Azınlığın Anadili Ve Eğitim Dillerinden Biri Olarak Türkçe'* adlı eseri vb.

2. BÖLÜM (SES VE ŞEKİL BİLGİSİ)

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. ÜNLÜLER:

Meriç Ağızlarında yazı dilimizdeki a, e, ı, i, o, ö, u, ü temel ünlüleri yanında bir takım ses hadiseleri neticesinde ortaya çıkan ve bu temel ünlülerden çeşitli sebeplerle gelişen ünlülere de rastlamaktayız.

2.1.1.2. á ünlüsü:[15]

Yarı kalın yarı ince, düz, geniş a ile e arası bir ünlüdür. Bu ünlü a >e ya da e >a değişmesinin ara basamağı olarak ortaya çıkar. Değişme daha çok inceltme özelliğine sahip (c, ç, l, s, ş, y, z) etkisiyle oluşmaktadır. Genellikle alıntı kelimeler üzerindeki "a" ünlülerinde görülür.

- başladīdıḳ ‿ artıḳ annadıḳ zati **ḳálP** buldu unu. (2/107)
- **háĺā** üle devam ‿ eder. (2/116)
- undan sora ip çöz dese undan sora **tezġáhta** doḳucas, sona dikices, sona boyacas. (11/11)
- ...sōna unu büle savurūrduḳ **rüzgárda**... (14/5)
- ...keçiler yapmayırıḳ ama baḳ **ġávur** kestinēn bıraḳtı. (13/15)
- ramazan gelecek, şindi ramazanda tatlı yā, **nápacan**? (15/38)

---

[15] Bu ünlüye Anadolu ve Rumeli ağızlarında sıkça rastlanır: Ahmet Buran,(1997): *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, TDK yayınları, Ankara: s.21; Ahmet Bircan Ercilasun, (1983): Kars *İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.51; Eren, 1997: 19;Münir Erten, (1994): *Diyarbakır Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.3; Tuncer Gülendoy, (1988): *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.19; Turgut Günay, (2003): *Rize İli Ağızları,* TDK Yayınları, Ankara: s.39 ;Emin Kalay,(1998): Edirne *İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.15; Necati Demir (2001): *Ordu İli ve Yöresel Ağızları*, TDK Yayınları , Ankara: s.55; Necati Demir, (2006): *Tokat İli ve Yöresi Ağızları* , Gazi Kitapevi Yayınları, Ankara: s.76; Saadettin Özçelik, (1997): *Urfa Merkez Ağı,* TDK Yayınları, Ankara: s.13; Zeynep Korkmaz,(1994): *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.6; Zeynep Korkmaz,(1994); *Nevşehir ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara: s.29.

- ...pindi arabaya fosfagenimiz **háĺā** durī te bōrda arķada. (2/110)

2.1.1.3. å ünlüsü:[16]

Yarı yuvarlak, geniş, kalın, "a" ile "o" arası bir ünlüdür. Gerek dudak ve dil oynaması, gerek tınlama bakımından a'ya daha yakın olan bu ünlü bölgede genellikle "baba" kelimesinde kendisini gösterir. Bunun sebebi, ilk hecedeki –a- ünlüsünün kalın-dar yuvarlak ya da kalın-geniş yuvarlak ünlüye dönüşmesi sonucu, ikinci hecedeki a ünlüsünü de kendisine benzetmeye çalışmasıdır.

- **båbama** çoķ, **båbama** çoķ benzēyi... (2/10)
- ...benim **båbannem** güvendiklidi mesimvriya dēyiler borda dikili güvendik... (2/101)
- ...bide bu͡ük ķız çoĶ gitti **båbasınnan**. (15/31)
- **båbam ‿** istemī versin... (6/7)
- oturūy ‿ içērde dēy **båbannē** tetērli mama, yā. (15/38)
- ...sōna unnarı **båbamī̆n** harmanda düvērler düvennen. (2/26)
- ...ben ‿ aldım sona **båbacīmın** vardı da bu͡ük tü ama şeyimiz tıraķtörümüz bu͡ük... (2/97)
- ...biz üç ġızdıķ **båbamdan**. (2/123)

2.1.2.UZUN ÜNLÜLER:

Boğumlanma süresi normal bir ünlünün süresinden daha uzun olan yahut normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlü:

ā / ē / ī / ī̆ / ō / ō̆ / ū / ū̆.

Türkiye Türkçesinde, yabancı kelimelerde yer alan uzun ünlüler dışında uzun ünlü yoktur. Ancak Türkçenin çok eski devirlerinde ister aslî ister ses değişmeleri sonucu

[16] Ercilasun, 1983:51İ; Gülensoy, 1988:19; Demir,2006:77

olsun, uzun ünlülerin varlığı bilinmektedir.[17] İnceleme konusu olan ağızlarımızda ise çeşitli ses hadiseleri sonucu oluşmuş uzun ünlüler mevcuttur. Bu bölümde, bu ünlü oluşumlarını inceleyeceğiz:

2.1.2.1. Ünsüz Düşmesine Bağlı Uzun Ünlüler:

2.1.2.1.1. "r" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlüler:

Geniş zaman (-ar / -er) çekiminde "-r" ünsüzünün düşmesi neticesiyle:

- zate iş **yapādıḳ** be ġızım. (6/3)
- ḳızannar şeker **toplādı** hasannādaḳana, yā u bōrda yoḳ. (1/23)
- ...pırçaḳ dērdik pırçaḳ da ekērdik bule ellen **yolādıḳ** ‿unnarı gene. (9/16)
- bayram yapārdıḳ, bayram yapārdıḳ ġırlārda **oynādıḳ**. (9/11)
- iki tāne de uzun tel **sıralālar** bule aşā gadara... (19/10)
- **örūsün** ‿unu işTe... (11/14)
- **görūler** bi ḳomşucūn ‿işi var yardıma gidērdiler. (10/12)

Çokluk eklerinde "-r" ünsüzünün düşmesiyle:

- eskiden masaplārda **tavalāda** ayıḳlārdıḳ zoruna. (1/32)
- dāmāt tırafından ‿almā gelīler ‿**arabalālan**. (5/5)
- ...**toplālan** biri bi tarafta duru, biri bi tarafta duru. (5/10)
- ...**samanlālan** gömērdim pademneri. (6/5)
- ā genç **ḳızlā** tā güzel ‿ama şindi gitti ses. (15/8)
- **beygirlēlen** be yeşeklērlen. (15/43)
- undan sora u **çevrelēlen** donattırılar bitin ‿evi. (19/17)

[17] Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara: s221

Basit ve türemiş isimlerde "-r" ünsüzünün düşmesiyle:

- undan sōra götürü beni **tāleye**. (6/4)
- yā dörT ḳārdaşız bis, üç ḳıs **bī** ērkek. (1/2)
- ḳırḳ sekize **ḳadā** hep‿üle harplar şindi gene üle bişeyler‿olursa bis bu hāĺe düşçez. (14/13)
- ...ī **bi** yandan... (2/19)
- bi **paça** ciġara çıḳarmasāydı üç paḳet sana verir mi verenner? (13/7)

2.1.2.1.2. "k/ḳ" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

Gelecek zaman eki –acak / -ecak eklerinde k / ḳ ünsüzü düşerek ünlüyü uzatır:[18]

- **sācāsan** sā **sāmacāsan**. (13/19)
- ...tā hiç te bi elcēzimlen şeylēmi **yıḳacādım**. (2/74)
- dā gelinimiz de sā olsun, ġız‿oldu çöcük‿olāydı da dedesini adını **ġoycādım** dedi. (2/85)
- bişē **yapçādım** vuruġdum... (2/73)
- e fuḳarā fuḳarālıḳ oy mā küpe **taḳıncāmışıḳ**. (8/28)
- şindi alā içi pişmanım‿ama param‿olmayadı **deycēdim**‿evet para... (13/10)
- şindi pişmanım neye decen, **gezecēdim** şindi boyla. (13/24)
- ...ha urda oray geldinēn‿unu tutuP boşattırana ḳadar **dūcēmişler** üle... (16/55)
- işTe **gitçēdik** şeye, edirneye yā, sā‿ol. (5/2)

[18] Selahattin Olcay bu ses olayı için Eckmann ve Mansuroğlu'ndan farklı olarak şu açıklamayı yapmıştır: Eckmann ve Mansuroğlu, -acak/-ecek ekinin k'sı, -dı,-mış ve –sa eklerinden önce düşer, diyorlar. Hâlbuki burada da düşmek değil, iki ünlü arasında kalan k'nın yumuşayarak kaynaşması sonunda uzun bir ünlünün oluşması hadisesidir. Örn: alacak idi > alacağ idi > alacağıdı > alacādı, gelecek imiş > geleceğ imiş > gelecdmiş, yapacak ise > yapacağ ise > yapacağısa > yapacāsa (bk.Selahattin Olcay, (1995):*Doğu Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara: s.17)

Kelime kök ve gövdesine "-k /-ḳ" ünsüzü düşerek uzun ünlü meydana gelir:

- ...**āşam** bi pārçacıḳ ‿ekmek vercekler gelcek bizi paylaştıracaḳ ‿una. (16/9)
- hamır tezeli̅z, **i̅şi** hamır diye aḳşamdan. (5/36)
- **yu̅̈seklērde** ḳayın var bide meşe, görgen var. (11/24)
- evĺatlāna **bırādı** üleye bana **bırāmadı**. (2/61)
- **u̅̈süz** de ḳaldıḳ, çoḳ zor zamannar geçirdik. (5/2)

2.1.2.1.3. "h" ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

- ...türkiyeye gitmekten **bātı** var diye yu̅̈sük çıḳarıdıḳ. (4/2)
- ḳayınvāldem **rāmetli** oldu. (5/23)
- ...şini sandāleler de getiri̅̈ler ‿ali̅̈lar ‿**allā** razı olsun... (5/25)
- na, **siĺā** vērdiler hüḳumattan, zabidimiz de vārdı dikitilliz de vārdı, herşey. (12/12)
- ...**āmeT** diyeri ḳarıştıralım ‿ulaḳlara... (13/14)
- ...**bāçeci̅̈** bütün doldurudu. (1/9)
- **mēmet** ‿aġan üle bu̅̈u̅̈k ġardaşım o da doḳtor. (14/25)
- **bōça ‿bōça** te üle şeyler. (1/15)
- yoḳ ku̅̈de var davul **sabālin** davullan gezi̅̈ler. (1/23)
- eskiden **vallā** ne ḳonulcaḳ. (1/15)
- ...dikat ‿edersen bir ‿işe **ērşeye** yardım ‿ediyiri u sade o dil ‿u. (13/13)
- sona **āḳ ‿**ari̅... (12/19)
- ...sōna bir ‿**āfta** oluncaya ḳa͡ar ‿unnarı sōna pişiri̅̈ler... (14/20)
- ...verin ‿ālar **bāşişimi**... (3/2)
- ...ben iki ḳız ‿aldım ikisi de **hastānede** aldım. (1/21)

- bu **künā** bu **künā** unnar ‿işTe... (4/37)
- **zāmetli** canım... (14/23)
- ...tā bizim günümüzde **mārebelik** ‿oldūdu millet ḳarışıḳtı. (9/3)

2.1.2.1.4. ”ğ” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

- ben gidecem dervene bi satlik, erkeçi **sāmā** dedim nası olacaḳ. (13/13)
- evlatĺāmızın bi ġız bi **ōlum** var kendimin zatē. (2/22)
- kimisi **yā** baḳırını alīrdı, kimisine **tereyā** ġoyārdılar... (2/41)
- ...heP bu **dālarda**... (2/80)
- hāyır ben ne istērdi vallā emir mi dērdi bi şeyler gelir ‿**ālar**, ben yoḳ be yavrum hiç ‿**ālama** dērdim. (2/85)
- şey sālma **bālardıḳ** yoncā. (2/95)
- ...bi **dūme** vārdı ama hiç hatırlamāyım. (11/30)
- ḳārnmızı doyursunnar diye, bi **ūlen yemēni** versinner bize deye. (16/27)
- **çölmē** gene bī gızannān ‿üstüne serpērdiler **yāmur yāsın** dērdiler... (8/29)
- dā gelinimiz de **sā** olsun... (2/85)
- eskiden biz ḳısḳana yapārdıḳ bayramlārda **ēlence**. (5/21)
- ama bin ‿elli şükür baḳ u ḳadar gene **sālamız**, yāni dedīn gibi. (16/27)
- tā ilerden gene güvey çıḳtınān ‿içere gelini **gucāna** alırmışta götürürmüş. (19/4)
- **gördūm** var nasī. (1/9)
- ...**bāçecī** bütün doldurudu. (1/9)
- ...tā çoḳ türküler **çārıdıḳ**. (4/8)
- ...voitiā die **bārıdılar** buldulār mı. (3/13)
- te bu **ḳızcās**. (1/7)
- dikiltaşa kime gitçēnis **güvendē**? (1/34)
- önem vermezdi **zenginlē** hīç... (3/1)

- ...**dirēn** ‿ arasına saḳlanīrdım bubam sōna ō̄retmene demiş... (3/6)
- ...baḳārsın bi ḳazā olur **çi̇̄nenir**. (3/6)
- yā, başladı **ālamā** ō̄retmenim dedim... (3/10)
- bile **bilēne** ḳadar yaḳi̇̄lar. (3/19)
- ...vermesse ġız ġaçārdı **çöcē**. (3/21)
- bu͡ u͡ne bu͡ u͡n insanın **yürē** yanıḳ. (3/23)
- **i̇̄ne** vuri̇̄y yari̇̄ eşkembeyi... (3/37)
- sac tepērdi āzına **yürē** ḳalḳsında u͡ u͡rsünde ġızan ‿ ōlsuna diye. (3/37)
- evin ‿ içini **süpürdū̄ne** ḳuran gibimiş süpürge. (3/45)
- askere gidērken **bōzuna** ḳuran ‿ asarıs... (3/46)
- ...ülece uyumuş **çi̇̄dem**. (3/51)

2.1.2.1.5. ”l” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

- çelik ‿ **ōsun**, üle oyunnar. (6/2)
- bilmem ḳasabalārda **bēki** ama balḳanlārda yoḳtu üle. (10/13)

2.1.2.1.6. ”n” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

- ...**sōra** çıḳari̇̄s... (15/12)
- kū̄lere gelirler bi basḳın yapārlar ‿ **i̇̄sana**... (20/16)
- benim adamım ‿ olsā ne māniler ‿ oḳucaḳ **sā**, ne māniler oḳucaḳ.(1/1)

2.1.2.1.7. ”y” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

- undan sōna artıḳ bütün **kū̄** toplanır... (2/42)
- ...**orā** ip yapārdılar... (2/87)

- biz ben ‿ben **borā** geldim... (2/49)
- ...**zīt̄in** bulūrsaḳ **zīt̄in** yicī̄z... (4/15)
- ...**pī̄nir** bulūrsaḳ **pī̄nir** yicī̄z dī̄... (4/15)
- ...hemen u yapraḳlān ‿öncēzine **ūlece** ī̄nelerler ‿unu duvānı. (19/11)
- hep toplanır **kūler,** genci érkē ḳadını ḳızanı hépsicī̄ toplanırlar. (20/3)
- ...beki de **sūlemişti̇r** şeyi. (4/2)
- baḳ **zī̄nep** tī̄zeme taḳır ‿taḳır hepsini oḳumuş. (1/11),
- yorġan, tentene, **sandāle** yerlere seppālara hep ‿ōrgü ōrüdük ‿işTe. (5/9)
- **tī̄ze** oḳudu mu türkü? (1/1)
- nası **deyēm** kim bilir? (1/3)
- ...ıslārdıḳ ‿unnarı aḳşamdan sabā **ī̄ce** nāne yeşil suvan ġavurur... (3/16)
- ...çaḳ ‿orā gider ‿u davullar u insannarı **ḳarşılamā** gēlmez. (4/26)
- ama **sī̄rek** başladılar **bıraḳmā** unu amā... (15/20)
- ama çobancılī baḳ **nerē** gitti. (13/4)
- bayā uzaḳlaştıḳ bu **kūden**... (16/45)
- ...evlencek ‿olan genç ḳızlar **sūlerdi**. (4/2)

2.1.2.1.8. ”z” ünsüzünün düşmesiyle uzun ünlü:

- ...sora **ācıḳ** ḳāve dā ḳızannar şekērli ekmek hā. (15/37)

2.1.2.2. Hece Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler:

Bölge ağzında f, g/ğ, h, k, n, v, y gibi aşınmaya ve düşmeye elverişli olan ünsüzlerin başında bulunduğu hecelerden pek çoğunda yanlarındaki ünlülerle birlikte düşerek kelime içindeki hece sayısını azalttıkları ve kendilerinden önceki ünlüyü uzattıkları

görülür. Bu durumlarda bazen hecenin tamamen düştüğü, bazen de heceden bir sesin varlığını devam ettirdiğini görmekteyiz.

2.1.2.2.1. ”ğ” ve “ķ /k” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

- ...unnar ‿orda unnān ‿**āşları**... (2/54)
- bölīm **oķudūm** sudan ‿unu içittirīyim. (4/48)
- herkez de **aldında** adım ‿ekmēni **aldında**... (6/23)
- gördü mü **ķaydını** unu bilemēym. (16/54)
- ...burda bi öküz iki ‿iki öküz **āllar** iki tāne. (14/13)
- ...harman **dūdük**... (14/8)
- ...**yūrtlan ‿**una **yūrtlan** yapīrsin. (2/135)
- ...hērşeyi sōra orāķlan **biçecēn ‿**unu... (15/27)

2.1.2.2.2.” h” li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

- ...āy ‿işTe ne **rāt**... (4/2)
- oturuduķ **māb**e**tler ‿**olūrdu güzel ‿olūrdu. (5/14)
- ...aşā **mālenin** ōrdā... (2/39)
- ...biz burā hani **mācır** yeri ķarışıķ oldūmuza... (16/2)
- d**o͡u**mlar **hastānede** aldıķ... (1/21)

2.1.2.2.3.” r”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

- üst ķatına da seridiler bu işledī ķaryola **taķımlānı**... (2/66)
- ķurt tavuķ diye saķlārdıķ ‿unun **yımırtalānı**. (5/11)
- ben gene oya yapārdım **kenarlāna**. (8/14)

- ...heP bule **bārmaḳlān ‿ aralānı** heP bule. (19/7)
- **ayaḳlānı** çırpıdan yapārdıḳ... (19/7)
- ...hemen u **yapraḳlān ‿** öncēzine ūlece ī̇nelerler ‿ unu duvānı. (19/11)
- vārsadı ḳat ‿ **urbalānı** unnār gene **gölmeklēn ‿** altından... (19/15)
- bizim ‿ et **çanaḳlāmız** herşeyimiz yūrt **taslāmız**. (2/141)

2.1.2.2.4. ”y”li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

- **çī̇zler** ya yā. (15/18)
- dedi şindi **nāpalım** dedi bi saat ḳalmış ūlene dedi... (16/89)
- ...yā üle ‿ üle **ī̇** bi yandan... (2/19)
- ...yā **būkleri** öldüriyeler... (20/15)
- üle biz **būdük**... (16/22)

2.1.2.2.5. Şimdiki zaman çekimlerinde -yor eki düşerken bazen “y” nin düşmesinin tesiriyle bazen de “y” korunarak önceki hecenin ünlüsü uzar:

- ...sıḳmassan **baḳī̇sın** sürüklenī̇ ḳalmış burada. (15/80)
- ābim şimdi ablamın ‿ āltı şindi iki seneyi **dolduri̇** vefāt ‿ edeli... (16/18)
- ...gelip gölgede **dizī̇sin**. (17/12)
- biz **yapmī̇z** fabriḳası var. (1/31)
- ...ḳırḳ bir yāsin hep ‿ **okūz**. (5/26)
- ...iki ay oraḳ **biçī̇z**. (16/80)
- ...hiç ne şey hemen ‿ **açī̇sın ḳoyūsun** şeyleri sulāysın bamyaları. (2/52)
- na bōrdan **geçī̇sin** şapçıyī... (2/29)

- ...azcık‿azcıĶ **ġarıştırīsın** ūmaş çōrbası **olīy**. (3/75)
- bölīm oḳudūm sudan‿unu **içittirīyim**. (4/48)
- ...biri gene **arıy** sona. (10/2)

2.1.2.2.6. Gelecek zaman çekimlerinde -acak/-ecek eklerinde" ğ" ve "-ḳ /-k düşmesiyle ünlü uzaması:

- e nası **evlencēz**, yā. (1/14)
- ...hērşeyi sōra orāḳlan **biçecēn**‿unu... (15/27)
- ḳoltuḳ‿ōrtüsü yapārdıḳ‿ama şini nerde **yapçīs**? (8/14)
- nası **oynacāz** ġızım... (3/13)
- sora **başlacāz** giyecēs‿öbür bayrama ḳadar. (15/25)
- ...anne dī sen dī **napçīz** fıḳārālıĶ gelirse ġızanım. (4/15)
- ḳışı **geçirecēz** şe **yapacāz**... (15/26)
- solaḳ ne ḳadar **vurcān**? (11/28)
- ...sen bule aylaḳ **ḳalacān** diye bre küfür‿edērdim adama üle sūlecen. (13/11)
- ...**gezecēdim** şindi boyla. (13/25)

2.1.2.2.7. -cağız/-ceğiz isim küçültme eklerinde "ğ" li hecelerin kaynaşmasıyla uzun ünlü:

- sal be evĺadım be **elcēzimi** pamçaḳladı... (2/2)
- ...ġaynāmın‿**evcēzleri** bōrdadı hanāydı... (2/77)
- ...yapracıḳları küçücük pıtı‿pıtı yolārdıḳ‿unları da te büle **şeycēz** yapārdıḳ. (2/26)
- ...atārmış‿anam‿elinde yıḳārmış‿ōrda getiridi yā ḳaloriferin şeyin‿**üstçēzine** ḳoyārdıḳ‿işTe. (2/83)

- ķurūrdular‿orda **bezçēzleri**. (2/83)
- bizim **ġızçēzi** haremde teller‿almazdı ķolōpano yıķārķan her sabā... (3/72)
- iki gız **gardaşçēzinnen** yaķar‿unnarı üle yattırırlar. (19/8)
- ...hemen u yapraķlān‿**öncēzine** ūlece īnelerler‿unu duvānı. (19/11)
- ...unnar bule dört köşe oldu mu bülece orta yerine bi **gülcēz** yapārlar. (19/17)
- on yedi **yaşcāzında** evlendim. (2/60)
- bu **ġolcāzım** da beni iki aydan beri hiç bişey yapamadım. (2/92)
- bu yaşa da gēldim bu ellēr bacaķlar hep çalışī çoķ‿ūraştım **ġıscāzım**... (4/11)

2.1.2.2.8. Şahıs zamirlerindeki uzun a sesi:

- ...yā küreklen‿atī **bā** bu dērdi hilacı... (2/83)
- ...benim fotoraflāmı getireyim **sā** baķ. (2/68)
- yenden ķapıyı āştım ķa͡am **bā** baķī mı? (4/10)
- bi͡en yūsūm bien yūsūm çıķārlar te **sā** bu çıķtı **sā** bu çıķtı... (8/28)

2.1.2.2.9.“-dıķ/-dik, -duķ/-dük” sıfat fiil kaynaşması ve düşmesiyle uzun ünlü:

- ...otuz bin dırāmiye u zaman bile **oturdū** yerde çalārdılar. (2/126)
- nenni da yāvrum bu ep şeyler hanī **bildīmiz** beyav. (15/9)
- evin‿içini **süpürdūne** ķuran gibimiş süpürge. (3/45)
- te boracıķta hemen sizin **dödūnüz** yerde hep‿oracıķta oynārdıķ cuma günnērde. (9/15)
- ani **dedīm** gibi faķīrlik şēylik, bir var hiç yoķ. (16/7)
- ...ne benim **süledīmi** ābime süledi... (16/60)
- üstüne de işTe artıķ **yaptīn** taķımlar var ķaryola. (2/66)

- benim **yaptīm** ‿işler oh ‿oh ‿oh. (2/93)
- māni **bildī̇m** yoḲ ḳızım. (1/1)

2.1.2.3. Vurgu ve Tonlamaya Bağlı Olarak Meydana Gelen Uzun Ünlüler:

2.1.2.3.1. Fiilden Fiil Olumsuzluk Ekinde:

Şimdiki Zaman:

- ama şimdi gün **ayarlayamāyız** nāpalım şimdi. (16/100)
- aç ‿ölmēyim nāpayım **bālayamāyı** dedim. (2/102)
- şini **toplayamī̇z**. (5/20)
- şindi ḳoltuḳların ‿üstüne bilem **sermēyiler**. (3/29)
- vallā **bilmēyim** ‿iki sene de ödedī̇dik. (2/97)
- dervend **demēyler** darbent. (12/21)
- ...biz hiç bōrdan yuḳārdan **gitmēyiz**. (2/30)
- şini kū̇lere **gelmēyi**... (2/33)
- şimdi **baḳmāyılar**, çoḲ **götürmēyi**. (2/57)
- aç ‿**ölmēyim** nāpayım **bālayamāyı** dedim. (2/102)
- şindi **görmēysin** mi? (10/1)
- **tanımāyılar** ‿üle, üle. (10/12)
- ...ben **vuramāyım** ‿uzā gitsinner... (11/6)
- ...arāylar ama hiç kimse **soḳulamāyı**. (16/73)

İsimden fiil yapım eki –la/ -le eklerinde:

- ...hiç ne şey hemen ‿açī̇sın ḳoyūsun şeyleri **sulāysın** bamyaları. (2/52)
- ...sōna **ufalāysın** pirinç gibi unu... (3/75)
- iP **bālāyilar** şerit... (5/32)

- **hatırlāyım** du͡um günümden ‿on dört gün sōna. (3/22)
- yā tava nası **ġalaylāyılar**... (3/40)
- ...işleme **işlēysin** ‿unu. (11/13)
- ...bostan ‿ekeriz bostan **çapalārız**. (3/50)
- pişiriP **beslērdim** ‿insannarı. (15/36)
- ...vakit ‿emen beni **bālēylar**. (16/41)
- sona onu bū̆lece hep ‿**ī̇nelērdiler** yapraḳları bule... (19/10)

2.1.2.4. Ünlü Kaynaşmasından Doğan Uzun Ünlüler:

Karşılaşan iki ünlüden birinin düşerek diğer ünlüyü uzattığı ses hadisesidir. Bölgede derlediğimiz örnekler şunlardır:

- işTe nasip olma u **sātta** sona yazın bizim oraḳlarımız var... (16/80)
- ġardaşımın çocuḳları çoḳ çalışḳandı biri **dedāşta** şēydir imamdır... (14/25)
- **babānnemler** gümülcineye inmiş... (11/1)

2.1.2.5. Yabancı Kelimelerdeki Uzunluklar:

Bölge ağzında genel olarak yabancı kelimelerdeki uzunluklar korunmuştur.

- seridik ‿u zaman, dikilik ‿**entāriler** ‿aşā serilī̇rdi. (2/66)
- bişey ‿olur **ālem** ġızanı. (4/48)
- ...**fıḳārālıḳ** bi taraftan bir var hiç yoḳ... (4/14)
- ...işTe almī̇lar unu ama pirī̇mleri alī̇lar **meselā**. (14/24)
- ...u musakō̄yde yī̇rdik ‿içērdik o **cāmide**. (2/46)
- **cumā** günneri **cāmiye** götürüdü bizi namaz ḳılmā. (5/30)

2.1.2.6. Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesiyle Uzun Ünlü:

2.1.2.6.1. “iken” zarf fiil eki kelimeye ulanırken “i” ünlüsünü kaybeder.

- askere **gidērken** bōzuna ḳuran‿asarıs... (3/46)
- şindi gelinlere nası ḳına **yaḳārḳan‿**atīlar... (3/39)
- erittirīler büle kevkirde çorba **ġoyārḳan**... (3/41)
- ...ġuzu **baḳārḳan** tütün‿işlērdik. (2/24)

2.1.2.6.2. i- fiili kelimelere ulanırken düşer ve bir önceki hecenin ünlüsü uzar:

- biz gene bōlluḳtan ḳıtlā **gidērsek** napçīz dī. (4/15)
- ...üzüm ne **geçērse** eline. (5/35)
- ...çelik de **oynārdıḳ**... (6/1)
- **yapārdıḳ**. ne halva **istērsen**... (10/7)
- ...eger‿unnarı şey ḳadar ne bilēm ḳaç dereceye ḳa͡an‿eger **pişirmezlērse**... (14/20)
- yolun **düşērse** bi gün deda͡aca yā doḳtor āmeT doḳtor. (14/25)
- undan sora demiş eger gitmem **dērse**... (16/59)
- sen yav bahmış gününüz **vārsa**... (13/15)
- kimileri gitçek ḳutuyu **ḳoyārsan** sen gitçen‿unun yerine... (11/5)
- ama yardım‿etmessen bide hille **yapārsan‿**allā u işten vermez. (13/14)
- ...pislik **çıḳārsa** una tekrar‿aptez‿alacan. (15/68)

2.1.2.6.3. -ra/-re, -arı/-eri yön gösterme hali ekindeki ünlüler düşerken önceki hecenin ünlüsünü uzatır:

- **nērde** para yā? (15/23)
- ...biz hiç bōrdan **yuḳārdan** gitmēyiz. (2/30)
- şini hidellezi **dışārda** yapīlar. (8/12)
- **içērde** kepeler vārdı ya... (11/32)

2.1.3. İKİZ ÜNLÜLER

Kelimelerin veya eklerin bünyesinde bulunan ḡ, h, n, v, y ünsüzleri eriyip kaybolduktan sonra, bu ünsüzlerin iki tarafında bulunan ünlüler yan yana gelmektedir. Yan yana gelen iki ünlünün bir nefeste veya aynı hecede telaffuz edilmesine ikiz ünlü adı verilir.[19]
Bölge ağızlarında tespit edebildiğimiz ikiz ünlü örnekleri şunlardır:

2.1.3.1. Yükselen İkiz Ünlüler:

İkiz ünlüyü oluşturan seslerden ikincisi vurgulu olan veya birinci ögeye göre daha geniş olan ikiz ünlülerdir. Bölgemizde bu özelliği taşıyan ikiz ünlü örnekler şu şekildedir:

ia:

- u **tabiatta** toplamaların çıḳarmanın... (5/28)
- ...**voītia** dērdiler ‿eveli, **voītia**. (3/13)
- ...bōrda **podia** dēyiler... (3/9)
- unnar **bulġariadan** gēlmişler... (2/28)

[19] Demir, 2001:62.

o͡a:

- undan **so͡a** ben ͡unu nērden ͡orā ḳadar yazmış. (4/44)
- **ērdo͡an ͡** abini ben ͡evde aldī̇dım ͡ebelen. (3/37)
- ḳondaḳtı şindi **do͡arḳan** tā şeyi ġoyī̇lar... (2/83)

u͡a:

- hem **mu͡acırlıḳ** pe te üle. (14/9)
- unnar çoḳ yaḳındıḳ çün hacürende üniversete ḳurmuş **mu͡allim**. (12/19)

i͡e:

- ulān **ci͡erlēni** ba͡arsaḳlānı yıḳāyız gözēlce. (3/53)
- ...voitiā **di͡e** bārıdılar buldulār mı. (3/13)
- **bi͡en** yūsūm **bi͡en** yūsūm çıḳārlar te sā bu çıḳtı sā bu çıḳtı. (9/28)
- ...**di͡eri** şaban ͡ābin, **di͡eri** zuhal. (8/17)

ü͡e:

- ...kimisi bütün **kü͡e**... (11/17)
- ...harmān **dü͡ecēs ͡**unu... (15/27)
- ben sana başḳa şēyda **dü͡ēn** da gösterecem... (14/4)

2.1.3.2. Eşit İkiz Ünlüler:

Boğumlanma süresi eşit olan aynı türden iki ünlünün oluşturduğu ikiz ünlü türüdür. Meriç Ağızlarında örneklerine rastladığımız eşit ikiz ünlüler şunlardır:

a͡a:

- ... zāten kūnün yarısı bizim, **a͡allāmız** devlet yıḳtırcaḳ, yıḳçaz ‿unnarı. (2/42)
- sōna bir ‿āfta oluncaya **ḳa͡ar** ‿unnarı sōna pişirīler... (14/20)
- ...eger ‿unnarı şey ḳadar ne bilēm ḳaç dereceye **ḳa͡an** ‿eger pişirmezlērse... (14/20)
- yolun düşērse bi gün **deda͡aca** yā doḳtor āmeT doḳtor. (14/25)
- u bugün bu **sa͡at** var. (15/20)
- kirişler ‿u zaman yoḳtu büle şeyler ‿**a͡aştı** kiriş deyīler ‿unnarı. (15/62)
- bi güne vārmaz hemen yāmur **ya͡ardı**... (20/6)

e͡e:

- ...çöcükler ‿oralārdan ġızlara baḳār, ġızları **be͡enīrdi**. (4/8)

ı͡ı:

- **yolladı͡ım** çoraplār ayāna ōldu mu? (4/8)
- elli drāmi **sı͡ır** başına... (12/4)

i͡i:

- ...ġızım şimdiki zamannār gibi **di͡il**. (4/9)
- **çi͡is** seriler gısçāzım. (19/13)
- ...**cāmi͡i** biş ‿inşa͡at ‿ettik. (12/6)

u͡u:

- altmış ‿altı **du͡umlu**. (3/11)
- ...ekmek **yu͡urcam** sabā ḳadar hayvannarı sırtmaç vārdı... (16/42)

- bülece yavaş ͡ yavaş yurdun sıcaḳsa **s͡uuḳ** su ġoyūsun... (2/119)
- ben bi asker **͡uurladım** ͡ ibāde ābini... (2/123)
- ...**y͡uurtlan** yapıyalar. (3/16)
- **y͡uun** yapārlar tārlelere... (4/12)

ü͡ü:

- ...uyusunda **b͡üsün** nenni... (3/3)
- ...en **b͡ükleri** benim. (1/3)
- ...sünneT **d͡ünü** yapīlar. (1/27)
- sankī orda pişiridiler **s͡üt ͡ a͡aşlāmız vardı. (2/43)
- **b͡üne b͡ün** insanın yürē yanıḳ. (3/23)
- ...**ürsünde** ġızan ͡ ōlsuna diye... (3/37)
- ama çaḳ ͡ **aşāk͡üünden** bi hoca gelīrdi oḳutmā. (4/43)

2.1.3.3. Alçalan İkiz Ünlüler:

Yine aradaki bir ünsüzün düşmesine bağlı olarak yan yana gelen iki ünlünün birincisi ikinciye göre daha vurgulu, daha geniş veya sürekli olan ikiz ünlüdür.

a͡ı:

- hazır ḳutular var ͡ unnān içine bulġuru şekērleri hepsicīni üstüne ġoyup hemen **da͡ıtīlar**. (6/25)
- ...da ben esniye ͡ esniye çenelēm ͡ ayrılī undan sōna **da͡ılī**. (4/46)
- u keçilēn beşüzü **sa͡ınīrdı** hep ġol ḳuvvetinlen... (3/51)

a͡i:

- ...nası oynārdıḳ ͡ unu be **abdurra͡im**? (11/6)

- ...**meĺaikecik**, toplālan biri bi tarafta duru, biri bi tarafta duru. (5/10)

a͡o:

- işTe gitçēdik şeye, edirneye yā, **sā͡ol**. (5/2)
- dedi ben ilḳoḳul ͡ama **ortā͡oḳulun** derslēni verīyim size dedi. (5/30)

e͡i:

- bütün ͡unnān tellēni **dei͡stiridik**. (2/95)
- ilk oḳul ba canım ͡ama bis u zaman ͡onu bile bitirmedik desem yalan **dei͡l**. (14/2)

o͡u:

- unu **yo͡urttan** yapīsın. (2/116)
- **ço͡u** ḳalın ͡olūy... (2/138)
- ī de ġızanlar bōzuna ḳaçırıpta **bo͡ulmāzmış**. (3/70)
- **do͡um**; eskiler ͡evdemiş hep, **do͡um** ͡evde alınīrmış. (4/36)
- ...salārsın çingeneleri zurnalar **do͡ullar**. (19/2)

2.1.4. ÜNLÜ UYUMLARI

Ünlü uyumu, bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirlerine uymalarıdır. Türkçe kelimelerin ses özelliklerinden en belirgin olanı ünlü uyumudur. Türkçe kelimelerdeki ünlüler kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine benzerler.

Batı Trakya Meriç Ağızlarında ünlü uyumu oldukça kuvvetlidir. Bölge ağızlarındaki ünlü uyumu iki bölümde incelenebilir.

A. Kalınlık - incelik uyumu

B. Düzlük - yuvarlaklık uyumu

2.1.4.1. Kalınlık-İncelik Uyumu:

Türkçe kelimelerin ilk hecesinde kalın ünlü varsa diğer hecelerinde de kalın, yine ilk hecesinde ince ünlü varsa diğer hecelerinde de ince ünlü bulunur[20] diye izah ettiğimiz kalınlık-incelik uyumunun bölge ağızlarındaki bazı eklerde durumu şöyledir:

-ken (iken) zarf fiil eki:

i- yardımcı cevheri fiili ile kurulan ve yazı dilimizde ünlü uyumunun dışında kalan "iken" zarf fiili ve bunun kelimelere eklenmiş şekli olan –ken, bölgemiz ağızlarında –ken/-ḳan ; –ke,-ḳa, -kene/-ḳana, ; –keydin/-ḳaydın şeklinde kullanılarak ünlü uyumuna uyan bir durum gösterir.

Bölge ağızlarında yoğun olarak kalın ünlüyle başlayan kelimelerde –ḳan, -ḳa, -kana, –ḳaydın ince ünlüyle başlayan kelimelerde –ken, – ke, -kene, -keydin, -ḳan , -ḳa , -ḳana , ḳaydın, ḳına , ḳasına şekli kullanılarak, ünlü uyumuna tam bir uyum göstermektedir.

- bizim ġızçēzi haremde teller ͡ almazdı ḳolōpano **yıḳārḳan** her sabā... (3/72)
- padem toplārdıḳ, ġuzu **baḳārḳan** tütün ͡ işlērdik. (2/24)
- ḳondaḳtı şindi **doarḳan** tā şeyi ġoyīlar... (2/83)
- baḳiyiri undan sora **gayrıḳana** ana buba baḳiya gayrı. (18/3)
- ḳızannar şeker toplādı **hasannādaḳana**... (1/23)
- eskiden biz **ḳısḳana** yapārdıḳ bayramlārda ēlence. (5/21)
- undan sora **ḳayrıḳan** bitā serpmiyēri. (18/3)
- biz baḳ rāmetli amıcan **sāḳan**... (2/56)
- ortada gene rāmetli bekir dayın yatārmış **beḱārḳan** ͡ ama bana ayrı yapmışlar ͡ orā. (2/128)
- erittirīler büle kevkirde çorba **ġoyārḳan**... (3/41)

[20] Gülensoy, Tuncer, (1994), Türkçe El Kitabı, Kayseri, s.53

- şindi gelinlere nası ḳına **yaḳārḳan** ‿atī̄lar... (3/39)
- **alçaḳḳan** yu͡un güzel... (4/13)
- u zaman **dırāmiken** tā... (2/97)
- **küçükken** gözlettiriler be evĺadım. (13/6)
- ...ülece **emerken** ‿**emerken** ‿uyusunaya diye. (3/69)
- **geceken** ḳınalārlar gelinin ‿ellēni borā gadara... (19/6)
- ...dēre atlamayın ġızanınız būlur **hāmilekēydin**... (3/42)
- ...**ḳayrıḳına** sābi dērkene alır ‿u çölmē sona **ġayrıḳan** ‿īce dālcāna yaḳın **ġayrıḳan** gitçek dālcaḳ bile. (8/26)
- ...bū̄dū̄ne **ġayrıḳanaḳ** diye sālmāzdılar. (9/1)
- ō ne yapmadıḳ be ḳızım **çocuḳkene**. (13/2)
- bis **ḳızanḳasına** kendimiz şe yapārdıḳ. (15/72)

Bölge ağzında bu ekin kullanımı ile ilgili olarak ölçünlü dille örtüşen ünlü uyumunun olmadığı örneklere de rastlanmaktadır:

- sōna unnarı büle savurū̄z rüzġar **vārken**. (14/12)
- **çocuḳken** biz ġuzu baḳārdıḳ. (2/24)
- ...sekiz **yaşındāyken** bābamı ḳaybettim. (16/6)
- e şinī̄ bizim bu ḳızannārımız **köçükḳasına** hep ‿unnara çārıdım... (15/14)

Şimdiki Zaman Eki:

Yazı dilimizde uyum dışında kalan –yor şimdiki zaman eki, bölge ağızlarında bazen ek ünlüsünün düzleşmesiyle bazen de ses hadiselerinin yardımıyla kalınlık- incelik uyumuna girmektedir.

- ...şini hedellez dolması **deyī̄ler** bēlki bilirsin... (3/16)

- ...çoḳ ‿allā rāzı olsun bize çoḳ şeyler ‿ōretti ōretmenimiz, haḳını **ödeyemēyiz**. (5/28)
- ...simitte alīyız ‿**üleştirīyiz**... (5/32)
- adaḳ ta **adıya** bāzısı. (20/7)
- **yazıyalar** şimdi ārtıḳın ‿ōrda igīas var... (2/34)
- mā bunnara **baḳtırıyam** bāzı kere... (9/5)
- ...hem da türkü **çārıyarım**... (9/7)
- yā domusçuḳ ‿**oynıyaz** dērdik ū huru ū huru trān oyna gider. (9/14)
- ...et **kesiyesin** et **ḳoyuyasın**... (18/10)
- u yūzden demek pek fazla **bilmīm** ‿eskilērden yani burda. (16/4)
- ...şindi **gezīz gidīz** ama şindikileri **görūz**. (16/24)
- **verīler verīler** napçan sen şindi ḳardaşlarına ḳarşı **gelemīz**. (16/72)
- dervend **demēyler** darbent. (12/21)
- aḳlımıza da **gelmēyi**. (3/3)
- ā ne bilem üle türkü **bilmēyim** be ġızım. (3/3)
- evvelki gibi **olmāyı**. (3/17)
- yālnız **bıraḳmāyılar** hiç. (3/56)
- pek mānīler **bilmiyēm** de... (4/1)
- māni **istīler** māni. (1/11)
- türkiyede nası **giydirīler** şimdi māvi önlükler... (3/8)
- ama bunu āda berede kim istērse büle meseĺā azar ‿azar **verīler**... (14/24)
- yoḳ kūde var davul sabālin davullan **gezīler**. (1/23)
- yā hālā var bende bi tane **durūyu**. (3/35)
- e saḳlanīrdıḳ biri gene **arāy** seni. (10/2)
- ...bi kerem **hurūys fırlāy** yuḳar. (10/2)

i -Cevheri Fiilin Zaman Eki Almış Biçimleri:

Bölge ağzında i- cevheri fiilin çekimlerinde kalınlık-incelik uyumuna uyduğu görülmektedir.

- baḳ bis ḳızanḳasına **yoḳmuş** ‿u zaman şēyde. (15/74)
- **fāḳirdik** ‿ama çoḳ **mutluduḳ**. (2/44)
- işTe **masasa** masa. (2/143)
- muārebelik ‿**olurmuş**, bozgunluḳ ‿**olurmuş**. (20/12)
- ...rāmetli ep ‿işTe bekir dayını **alırmış çocuḳmuş** ‿üle küçük yanına. (2/79)
- şini oynamaḳ ‿içī hiç rinna ‿rinna ‿rinna **üledi** hiç başḳa şey **yoḳtu**. (2/15)
- veridiler üç **ġızdı** bubam... (2/17)
- biz çocuḳlūmuzda **yapārdı** yārma u makinelen. (2/27)
- bulġur her şey ne **vārsa** nohut fasulye her şey ‿atārlar ‿içine. (13/15)
- ...ama **gitmesse** demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. (16/58)
- ...pislik **çıḳārsa** una tekrar ‿aptez ‿alacan. (15/68)

ile edatı :

Bölge ağızlarında son çekim edatı “ile” kalınlık incelik uyumuna uyarak –la/-le, -lan/-len,
-na/-ne, -nan/-nen şekillerinde kullanılmaktadır.

- dāmāt tırafından ‿almā gelīler ‿**arabalālan**. (5/5)
- ...**toplālan** biri bi tarafta duru... (5/10)
- kirazları **sapınnan** saplānın çoḳ faydası var. (5/35)
- ...**samanlālan** gömērdim pademneri. (6/5)
- ...öküz ‿**arabasınnan**... (11/10)
- ...**ayvannān** yā **pisliklēnlen**. (16/16)

- burayı undan sona küçük **ābimlen** büle oraḳ biçi̇̄z. (16/83)
- geçen gün halā́ te bu **mühtū̄ylen** ḳonuşi̇̄z... (16/32)
- işTe baḳārdıḴ gene **analāmızlan** berāber... (1/3)
- herkes gider ͡alır **çanānnan** etini pilafını alır... (20/5)

ki bağlama edatı; - ki aitlik eki:

Yabancı menşe'li olup, yazı dilimizde devamlı ince şekliyle kullanılan "ki" bağlama edatı ile "-ki" aitlik ekinin bölge ağızlarındaki kalınlık-incelik uyumuna tâbi olduğunu görüyoruz.

- gitçen otobüs tā **yuḳarḳı** yoldan geçi̇̄. (2/86)
- ani **şindiki** ḳızannar gibi oynayalım sızlayalım. (16/25)
- ...**çünki** ābimle anam rāmetli çoḳ rāzıydiler buna. (16/35)
- ...**sōnaḳı** da dolaşmasın. (2/103)
- ...unlān yaḳın tarlası bide yengemlen ͡**unnānḳı** da yirmi dölüm yonca çeviri̇̄ler. (2/110)
- unnarı hemen **sōraḳı** gün... (6/21)

Birleşik kelimelerde:

Bölge ağzında bu yapı genelde soru zamirleri ile kalıplaşmış halde kullanılan yardımcı fiil kullanımlarında görünmektedir.

- ama şimdi gün ayarlayamāyız **nāpalım** şimdi. (16/100)
- ...şalla şeyli şindi hepsi küçük, **nāpçan**. (2/67)
- ...anne di̇̄ sen di̇̄ **napçi̇̄z** fıḳārālıḴ gelirse ġızanım. (4/15)
- ...sen **nāptın** be demiş ͡unu erkek bu demiş. (2/102)

hani / hangi:

Yazı dilinde kalınlık incelik uyumunun dışında kalan bu kelime bölge ağızlarında da uyum dışı kalmaktadır.

- ...ne bilem **hangi**. (3/2),
- ha teyze annattı **hani** mamaliḳa **hani** deyīler ḳasabalılar... (11/20)
- **ani** dedīm gibi faḳīrlik şēylik... (16/8)
- toplāysın biz üle **ani** başladıḳ üle etiştik yani. (16/17)

-leyin isimden isim yapım eki:

Yazı dilinde –leyin olarak kullanılan ve genellikle zaman gösteren kelimelerin üzerinde bulunan bu ek, bölge ağzında kararsızlık göstererek –layın/-leyin,-leyn/-neyn şekillerinde kullanılmaktadır.

- **sabāleyin** gideris. (6/3)
- ...yā on bire dūru **sabālayın**. (2/79)
- ...**aḳşamleyn** aḳşam namazında bitērdi oḳul. (11/25)
- **aḳşamneyn** ‿unu toplar genşler... (8/25)

2.1.4.2. Yabancı kelimelerde ünlü benzeşmesi:

2.1.4.3 İlerleyici ünlü benzeşmesi:

- ...hiç gördūm yoḳ **zatı** yaptīm yoḳ. (2/111)
- ...bende her **vaḳıt** para bulunūrdu cebimde. (13/21)
- yā **acamı** ġızan ne bilīr? (3/10)
- ...**fasulya** ama etli pilaf. (11/20)

2.1.4.4 Gerileyici ünlü benzeşmesi:

- **hederlez** yapārdıḳ, **bayramlar** yapārdıḳ. (5/11)
- ...vērmadılar baḳ ḳıyātlarımızı vērmediler... (16/51)

2.1.4.5. İlerleyici-gerileyici ünlü benzeşmesi:

- bir ‿ay burdurmā benimlen **barabar** yolladı onu... (13/15)

2.1.5. ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI

Bölge ağızlarında dil benzeşmesi olayı oldukça kuvvetli olduğu halde bazı durumlarda uyum bozukluğu görülmektedir. Bilhassa Balkan Bölgesinde Pomakçanın tesiriyle bu sağlam yapı bozulmaya uğramakta ve kelime kök ve gövdelerinde uymsuzluklara rastlanmaktadır.

*Balkan Bölgesinde bazı kelime kök ve gövdelerinde ünlü uyumunun oldukça zayıf olduğu görülmektedir. Şimdiki zamanın basit ve birleşik çekimlerinde –yor ekindeki y ünsüzünün sıkça düştüğü ve düşerken de kendinden önceki ünlüyü incelterek uyum bozulmasına sebep olduğu çok sıkça görülen bir ses hadisesidir. Bu bozulma y ünsüzü düşmeden de karşımıza çıkmaktadır:

- ...çoḳ lezzetli **olī**. (3/53)
- ...çamaşır **iḳamassınıs** neylen yorulūsunuz? (17/11)
- ben **şaşī̄m** şindi gençler gene şikāyet edīler. (17/10)
- fasile ġabaḳ mābete baḳ, **diyērım**. (9/8)
- yā **ḳonī̄** hangini seçērse. (6/24)
- ...atma be ḳomşu pek çoḳ ‿**atī̄sın**. (2/83)

- ...unu yo͡urttan **yapi͞sın**. (2/116)
- ...ḳışın **ḳaynattıri͞sın**. (5/35)
- ...ben bile göbecik **basi͞sın** hamurun şeyini veri͞sine... (2/135)
- ...toplani͞ aḳrabālar geli͞ **toplani͞sın** yiyi͞sin. (5/33)
- bi taş ‿ **ali͞sın** ‿ eline **ati͞sın** ‿ oynāysın. (11/7)

2.1.6. UYUM DEĞİŞMESİ

Bazı ünsüzler, ünlü incelmesi ve ünlü kalınlaşması yoluyla uyum bozukluğuna sebep oldukları gibi iki veya daha çok heceli Türkçe ve yabancı bir kelimenin ünlülerini tamamıyla kalınlaştırarak veya incelterek, o kelimenin uyumunu değiştirebilmektedirler.[21] Yazı dilimizde görülmeyen bu tür uyum değişmesinin metinde bulunan örneği şudur:

ı-ı > i-i olması:

- **misir** çōrbası yapi͞z **misir** ‿ unundan. (3/76)

2.1.6.1. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu:

Türkçe bir kelimede düz(a,e,ı,i) ünlülerinden sonra düz; yuvarlak(o,ö,u,ü) ünlülerden sonra ya dar-yuvarlak(u,ü) veya düz-geniş(a,e) ünlülerinin bulunabilmesi şeklinde izah edilen düzlük-yuvarlaklık uyumu, bölge ağızlarında düzleşme eğiliminde karşımıza çıkmaktadır.

*Şimdiki zaman çekimlerinde –yor eki düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından düzleşme tarafındadır:

- u tabiat bilgilēnde şini unnarı **göstermēyiler** ‿ ama bize u zaman çoḳ çoḳ. (5/31)

[21] Gülensoy, Tuncer, (1988), "Kütahya ve Yöresi Ağızları", Ankara, s.34

- yaşlar **geçīyi**. (5/31)
- ulaşıḳ ‿ū şindi kesik **dēyiz** biz. (2/116)
- **göriyerim** be... (13/21)
- ...una göre para **veriyeler**. (13/5)
- ...**istemiyirim** dedim beyā. (13/20)

*Dudak ünsüzlerinin ve r ünsüzünün tesiriyle bu ünsüzlerin yanında bulunan yuvarlak ünlüler bölge ağzında düzleşme eğilimi göstermektedir:

- ḳurt tavuḳ diye saḳlārdıḳ ‿unun **yımırtalānı**. (5/11)
- ...**nufut** yolarıs... (2/25)
- ben mı **çamır** yapçam? (16/15)
- ...leyleleleylim ġalgīdıḳ **bele**. (9/10)
- ...**yımışaḳ** bezden üle gīydiridik. (3/64)
- ...**sabın** da köpürüdü. (3/77)
- ...çoḳ **çabıḳ** fayda bulī. (4/45)

2.1.6.2 Düzlük Yuvarlaklık Uyumunun Bozulması

Batı Trakya Meriç Ağızları düzlük-yuvarlaklık uyumu bakımından sağlam bir yapıya sahip olmasına rağmen bazı kelimelerde bu eğilimin yuvarlaklık lehine bozulduğu da görülmektedir.

- bugün tā şey **yörü** yārın git mākemeye. (16/73)
- ...salārsın çingeneleri zurnalar **dǫullar**. (19/2)
- ...biz ben ‿ben **borā** geldim... (2/49)
- ...**gözel** giyin dēyi... (3/74)

2.1.7. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

2.1.7.1. Kalın Ünlülerin İncelmesi:

Bölge ağızlarında rastladığımız bir ses hadisesi olan kalın ünlülerin incelmesi, derlediğimiz metinlerden şu şekilde örneklendirilmiştir:

a > e değişmesi:

- istemēyim **makineye** bana güvenmedim ba ḳızım. (13/20)
- çārīsın ‿unu sora getirī sana **bohçe**... (15/20)

a > i değişmesi:

- ne **ziman**? (6/26)

ı > i değişmesi:

Bölge ağızlarında kelime başında, ortasında ve sonunda görülen bu ünlü değişmesinde c, ç, l, r, s, ş, y, z ünsüzlerinin tesiri açık olarak görünmektedir:

- sōra o gün **hidirlezi** yapārdıḳ ‿aḳşam. (11/2)
- yo͡urup as **ḳurutturīsın**... (1/33)
- **...misir** ḳazdıḳ... (10/3)
- bālārdıḴ **girepler** çemberiler de çoḳtu. (8/6)
- bayraḳ **yapīlar**. (8/10)
- ...görüşmelikte para **takīlar** geline güveye... (1/18)

o > ö değişmesi:

- ...ġız ‿oldu **çöcük** ‿olāydı da dedesini adını ġoycādım dedi. (2/85)

u > ü değişmesi:

- ...eskiden ‿üle gelī̈rdiler ‿işTe **çöcükker**. (4/40)

ü > i değişmesi:

- cenāze öldü mü **örtī̈ler** ‿üstünü. (3/56)
- ...sona **götürī̈ler** şeye. (11/17)

2.1.7.2. İnce Ünlülerin Kalınlaşması:

e > a değişmesi:

- yedi **ġardaşız** biz... (8/7)
- bayramnārda bi çoġu ben meriḳoza gidērdim **habilkŭŭne**. (12/8)
- ...**diḳolta** işlērdik... (2/66)
- iki ēltim vardı ġız **ġardaşımın** ġaynāsı. (1/121)
- oynārdıḳ ‿işTe dörT **ḳārdaştıḳ**. (1/2)
- oynārdıḳ ‿işTe dörT **ḳārdaştıḳ**, **ḳārdaşlāma** baḳārdım. (1/2)

i < ı değişmesi:

- **sıḳılī̈** bāzen... (15/80)
- ā **yapılmī̈** bōrda... (1/27)
- pīrnallara **sarılī̈lar başlī̈lar** ḳaçmā bȫyle. (14/20)

2.1.7.3. Geniş Ünlülerin Daralması:

a > ı değişmesi:

- dā ha diyen **bıḳām** dērdi... (2/133)
- ...vērmadılar baḳ **ḳıyātlarımızı** vērmediler... (16/51)

e > i değişmesi:

Bölge ağızlarında örneklerine sıkça rastlanan bir ünlü değişmesi olarak görünmektedir. “y” ünsüzünün inceltici etkisiyle bu ünlü sıkça “i” ye dönüşmektedir:

- yoḳ be yoḳ **zīt̄in ‿** işi yapīz bis, **zīt̄incilik**. (1/26)
- yā çoḳ **çīz** yapārdıḳ biz. (1/16)
- ā şini ġızlan çöcük kendi **biyenī**. (3/20)
- ...**pīnir** bulūrsaḳ **pīnir** yicīz dī... (4/15)
- ...bu şini benim ānnem ‿ olsun da baḳ **niler ‿ niler**. (1/13)

*Bölge ağızlarında “ğ” ünsüzü kanaatimize göre düşmeden önce “y” ye dönüşmekte ve sonra daraltıcı özelliğinden dolayı da düşerken kendinden önceki e ünlüsünü “i” ye dönüştürmektedir:

- yapīlar ‿ unu da **dādīlar** millete. (1/30)
- ...yārma **dirmenneri**... (2/27)
- ḳāveyi verdim bi **dīştik** zeytinlen. (2/56)

*-ecek gelecek zaman ekinde, gelecek zamandan önce kullanılan fiilden fiil yapma olumsuzluk ekinde veya gelecek zaman ekiyle kullanılan fiil kök veya gövdesinde i > e değişimi yine yoğun olarak görülmektedir:

- ...aba ulaḳlar **yemicekler** yirmi günde ulaḴ gelmī... (13/14)
- ...bi tansiyonun yūseldi bi sa͡at **gidicen** doḳtur bulasın kendine. (11/1)
- sona **dikices**, sona **boyacas**. (11/11)

o > u değişmesi:

Batı Trakya- Gümülcine Ağızlarında en belirgin ses özelliklerinden birisidir. Bölge ağzında pek çok örneği bulunan bu ünlü değişmesi ilk, orta ve son hecelerde karşımıza çıkmaktadır.

- tāze **suvanlı** da bulġur pílavı yapārdıḳ tāze **suvannan**. (2/42)
- ...**yurt** toplārdıḳ. (3/16)
- kendi annem ‿üle **duurmuş**... (3/37)
- ben gece mi dōdum gündüz mü **dūdum**? (4/36)
- ben bi tekne tārna **yūrudum** ‿ekmeK gibi. (2/147)
- ...benim yārim **huvārda**... (9/10)
- tütün ‿ekērdik, **nuhut**, misir, e buyday. (7/5)
- ...**uvalılar** yapārdı unnarı. (19/11)
- dikērdik **pāntulon** dedikleri don gibi ama **pāntulon** ‿üle amā. (15/80)

*o zamiri bölge ağzında yalın halde veya çekime girdiğinde genellikle u şeklinde karşımıza çıkmaktadır :

- ...**u** kū̄lērde... (15/34)
- e şinī bizim bu ḳızannārımız köçükḳasına hep ‿**unnara** çārıdım... (15/14)
- ama sīrek başladılar bıraḳmā **unu**... (15/20)
- yā burda evlendim sona ama şey ḳocam şeyden **unnārda** gēlme... (16/29)

ö > ü değişmesi:

- üle herkesin baḳ bu köyde herkesin ḳırda a͡alı vardı **küyün** içinde dil ki. (11/4)
- ...harman **dṻdük**... (14/8)
- **ṻrettī̈di** beni ablacīm ġulā cınlasın. (2/62)
- yā tabi **üle** ġızanım. (2/57)

- ...işimis ͡**ūleye** ġadar. (6/3)

2.1.7.4. Dar Ünlülerin Genişlemesi:

i > e değişmesi:

- ...unnar ͡ırgāt ödemeyelim **deye**. (15/30)
- ...**nenni** de ḳīzım **nēni**. (15/9)

u > o değişmesi:

- ge **boraya** bē. (1/6)
- ...çıḳtıḳı yerine bile iplen bālarlārdı **borasını**. (3/34)

ü > ö değişmesi:

- ...**gözel** giyin dēyi... (3/74)

2.1.7.5. Düz Ünlülerin Yuvarlaklaşması:

a > o değişmesi:

- **bobamdan** yoḳ bi ḳaşıḳ bi buyday tānesi yoḳ. (12/5)
- ...salārsın çingeneleri zurnalar **do͡ullar**. (19/2)

a > u değişmesi:

Bölge ağızlarında örneklerine çok sıkça rastlanmayan bir ses hadisesidir. Baba kelimesinde karşımıza sıklıkla çıkan bir ünlü değişmesi olarak görünmektedir.

- sōna buray yerleşti **bubamlar**. (14/10)

i > ö değişmesi:

- **böberlen** ġoy... (2/120)
- üç tāne acı **böber** turşusu ḳoyīlar. (3/54)

2.1.7.6. Yuvarlak Ünlülerin Düzleşmesi:

o > a değişmesi:

*Bölge ağzının ova bölümünde bazı köylerde şimdiki zaman eki –yor yerine kullanılan –yå eklerinde bu ünlü değişimi görülmektedir:

- ...domusçuḳ ‿ **oynıyaz** dērdik. (9/13)
- şey **yapiyam** da suya böliyem ‿ oḳuduḳtan s͡oa ḳurşununu... (4/47)

o>e değişmesi:

- mā diyem nası **diyem** ā ī ‿ ī **diyeler** bā. (9/5)
- bursaya duriyalar **öldüriyeler** şeyleri... (20/15)
- ...sen demiş bi ara bulursan **ḳaybel** burdan ḳay demiş yoldan dışarı. (16/51)

o>ı değişmesi:

- ...maḳina **ayırttırīyı**... (1/32)
- şini satın ‿ **alınīyı**. (8/16)
- birine nineyi bindirmişler ‿ ebelik **yapīyı**... (2/80)

o>i değişmesi:

- ...kimisini **unutturīm** ‿ artıḳ. (5/31)

o > u değişmesi:

- ...**huşāf** yapiyasın. (18/10)

ö>i değişmesi:

- tī **bile** kelebekler dönī büle... (20/1)

ö>e değişmesi:

- ...kimisinī **gündendi** yā... (2/41)

u > ı değişmesi:

Bölge ağzında örneklerine sıkça rastlanan bir ünlü değişmesidir. Bu değişmede dudak ünsüzlerinin etkisi ve ünlü benzeştirmesinin rolü olduğu görünmektedir.

- **hamırı** da hiç ḳarıştırmazdıḳ su. (2/148)
- ben mı **çamır** yapçam* (16/15)
- ḳurt tavuḳ diye saḳlārdıḳ ‿unun **yımırtalānı**. (5/11)
- külü sulan yıḳārdıḳ **yımışacıḳ** olūrdu... (3/77)
- ...**sabın** da köpürüdü. (3/77)

ü>i değişmesi:

- sora ne zaman dü͡ün şe yapī **bitin** ḳat ḳıs tarafına... (15/19)
- bizim ‿ocamız **misellim** kūlüdü. (2/1)
- eskiden **fasile** vurūrdular ‿ama şindi... (2/131)
- ...**çünki** bis, bizim bis çoḳ ḳardeşis sana süleyem. (14/2)

2.1.8. ÜNLÜ TÜREMESİ

Ünlü türemesi, sözcüğün asli şeklinde bulunmayan bir ünlünün sonradan çeşitli sebeplerle ortaya çıkmasıdır. [22]

2.1.8.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi:

[22] Süer Eker, (2003): Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara: s.235

l / ĺ ünsüzünden önce:

- ...yanı̄ **ĺazım** ‿atlayasın... (11/7)

r ünsüzünden önce:

- ...**urumca** gēldi. (15/5)
- ...gelmiş ‿**urumca** ūrenmeyelim ‿**urum** ‿olmayalım. (15/6)

2.1.8.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi:

Kelime ortasında ünlü türemesi, genelde yabancı kelimelerin üzerinde görülmektedir:

- ...e şimdi **amıca** ḳarısıyım... (16/24)
- ...tā insanlar ḳaştı **alamanyaya** gittiler. (8/11)
- ...gündüz gene bu şey sibelin bâbası bide **amucası**... (15/30)

2.1.8.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi:

- ...tē biz ḳayrıĶ girdik ‿on yaşlāmıza mı ne **ġadara** girdik... (9/3)
- ...üş gün **ḳadara** yaptılar. (19/4)
- gelin her bi hısmını aḳrabāsını **tanısına** diye. (3/31)
- ...ellēn **yanmasına** diye... (3/75)
- fasile **dūradīma**... (9/8)

2.1.9. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Ünlü düşmesi, sözcüğü oluşturan asli ünlülerden birinin kaybolması demektir.[23]
Bölge ağızlarında genellikle vurgusuz olan orta hece ünlülerinin kısaldığı ve bazen düştüğü görülür. Düşen ikinci ve bazen üçüncü hece, hemen daima açık hecedir.

[23] Eker, 2003: 234

Bölge ağızlarında tespit edebildiğimiz başlıca ünlü düşme türleri, sebepleri ile birlikte aşağıda gösterilmiştir.[24]

*Akıcı, yarı ünlü, sızıcı ve patlayıcı ünsüzlerden birisinin arasında bulunan dar ünlüler çoğu zaman bölge ağzında düşme eğilimi gösterirler:

- türkiyeye çoḴ gidērdi de ḳızları var ͡ **orda** unun. (9/5)
- **yenden** ḳapıyı āştım ḳa͡am bā baḳī mı? (4/10)
- yā nereye **gitçek**? (11/5)
- **nerde** eskiler ḳaldı? (10/1)
- **gelcek** ͡ ama ō̄retmendir kendisi... (14/18)
- ...pişiren mi **ölcek** çatlacaḳ dērdi... (2/133)
- eskiden vallā ne **ḳonulcaḳ**? (1/15)
- ...ben fatma ablan memet ͡ aġan **cemle** ablan beşincisi üç sene oldu öleli... (14/17)
- ...nē türküsü **bileym**. (1/1)

* Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan diğer bir kelime ile bağlantılı ise ilk kelimenin son hecesindeki ünlü düşer ve ikinci kelimenin ön ses ünlüsünü kendi açık hecesi gibi içine alır.[25]

- **nāpçanız** ͡ işTe allā bilī̄. (4/16)

*Bölgede yön gösterme eki almış zamirlerin üzerindeki yönelme hali eki genellikle düşme eğilimi gösterir.

- ...ha urda **oray** geldinēn unu tutuP boşattırana ḳadar dū̄cēmişler üle... (16/55)
- biz ͡ üle faḳirlikle būdük ͡ ani ālem dērnē gider bilmem **nerey** gider... (16/23)
- sona **buray** ͡ işTe aradılar bu kū̄yü ḳurmaḳ ͡ için. (14/10)

[24] Gülensoy, (1988), s.41
[25] Gülensoy, (1988), s.41

*Ünlü birleşmesinden dolayı ünlü düşmesi:

- biz **nōldu** küçük‿evlendikte? (2/20)
- ...**nōldum** dedim... (2/77)

2.1.10. ÜNSÜZLER

Batı Trakya-Gümülcine ağızlarında "b, c, ç, d, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z" ünsüzlerinin yanı sıra şu ünsüzlere rastlamaktayız.

ġ ünsüzü:
Kalın ünlülerle kullanılan arka damak g ünsüzüdür.

- ...ama yā biz nērdese ōlan **ġız** otuz otuz beş tānedik... (2/38)
- **ġoyun** vārdı insannārda davar vārdı... (8/16)
- ...çelik‿oynārdıĶ **ġoḳti** dērdik... (2/35)
- çoĶ **ġalabadıḳ** biz... (2/38)
- ōrda bütün **ġaraḳaçandı** unnar çocuḳlūmuzda. (2/29)

ḱ ünsüzü:
Kalın ünlülerle kullanılan ön damak k ünsüzüdür[26]

- undan sora e geldik unlarla gittim yoḳ **niḱālım** ḳaçtı yoḳ yanımda. (16/62)
- ...ama şimdi belediye ḳālḳtı küçük‿işTe hemen **ḱātip** var, az‿işleri yapi̇ orda. (2/31)
- ...çoḳ **tameḱārdı**. (2/60)

[26] krş.Kalay, 1998:39; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:399

ḳ ünsüzü:

Kalın ünlülerle kullanılan arka damak k ünsüzüdür.

- **ḳızlara** tā süslü yapārdıḳ **maḳinada** tā şeyler... (15/81)
- **ḳınalara** pek‿etişmedik **ḳızanım**. (16/1)
- ...kesērdiler **çoḳ** hedellezler **çoḳ‿**āşureler **yapārdıḳ‿**işTe... (2/48)
- ...altıncıya **ḳadar‿oḳuduḳ**. (2/3)
- eskiden **yapārdıḳ maḳarna**, **ḳusḳus**, hepsini **yapārdıḳ**. (1/33)
- eP bana abla dērdi **çoḳ avanaḳsın** dērdi burdan vazgeçtim deye. (15/81)
- ...şimdi amıca **ḳarısıyım**... (16/24)
- ...bizim cinsimis afedersin ben **musacıḳlıyım**... (13/4)
- ...pislik **çıḳārsa** una tekrar‿aptez‿alacan. (15/68)
- kimileri gitçek **ḳutuyu ḳoyārsan** sen gitçen‿unun yerine... (11/5)
- bu evin moketçiklēni **yıḳacādım**... (2/74)
- ...sora **ācıḳ ḳāve** dā **ḳızannar** şekērli ekmek hā. (15/37)
- bölīm **oḳudūm** sudan‿unu içittirīyim. (4/48)
- üst **ḳatına** da seridiler bu işledī **ḳaryola taḳımlānı**... (2/66)

K ünsüzü:

Yarı tonlu, k ile g arası bir ünsüzdür[27].

Bu ünsüz bölge ağızlarında ulamalarda veya g ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin son sesinde bulunur. Bazı örneklerde bu iki durum dışında vurguyla, k ile g arası bir ses oluşturan yapıya sahiptir. Bölgede yaptığımız derlemelerde bu ünsüz değişiminin g ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşmadan da k ünlüsünün bu değişime uğradığını göstermektedir.

- ...**küçüK** gēlmişim... (16/3)

[27] krş.Gülensoy, 1988:19; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:400

- ...**önlüK** giymē (3/8)
- ...**beklērdiK** gelmesinner. (12/13)
- ...**peK** güzel... (1/14)
- ...**mercimeK** gibidi. (2/25)
- ...**ekmeK** gibi... (2/137)
- ...**sevinmeliK** gibi. (3/57)

Ķ ünsüzü:

Yarı tonlu arka damak "ķ" ile "ġ" arası bir ünsüzdür.

Yine bu ünsüz bölge ağızlarında ulamalarda veya g, ġ, k, ķ ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin son sesinde bulunur.Bunun dışında bazı örneklerde bu iki durum haricinde vurguyla, ķ ve ġ arası bir ses oluşturmaktadır. Bölgede yaptığımız derlemelerde bu ünsüz değişiminin g/ġ ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşmadan da ķ ünlüsünün bu değişime uğradığını göstermektedir.

- ...**taķārdıĶ** gırepler. (15/22)
- ...**çoĶ** gitti... (15/32)
- ...**soluĶ** gīymecen... (3/74)
- ...**baĶ** gene... (4/2)
- ...**atārdıĶ** gidērdi... (4/6)
- ...**fıķārālıĶ** gelirse... (4/15)

Ĺ ünsüzü :

Kalın ünlülerle kullanılarak ince telaffuz edilen ön damak l ünsüzüdür[28]

- ...yanī **iĺazım** ‿atlayasın... (11/7)
- u niḱāya şey ‿için boşatmaķ ‿için para **Ĺāzım**. (16/58)

[28] krş.Kalay, 1998:40; Gülensoy, 1988:20; Gülsevin, 2002:15, Sağır, 1995:401

- nası et, **pílaf**, ayran demesi gibi çōrba, helva. (1/29)
- sal be **evĺadım** be elcēzimi pamçaḳladı. (2/2)
- baḳ benim torun şindi **seĺānikte**... (2/18)
- ...demir_**āĺātı**... (2/61)

P ünsüzü:

Yarı tonlu, "b" ile "p" arası bir ünsüzdür[29]

Bölge ağızlarında bu ünsüz ulamalarda veya b ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin sonunda bulunur. Bu iki kullanım yerinin dışında vurguyla da bu sesin oluştuğu örneklere rastlanmaktadır.

- ...**heP** bütün... (2/79)
- ...**ḳálP** buldu. (2/107)
- ...**heP** biner... (3/124)
- ...**heP** beklēyiler... (3/56)
- ...**heP** bu... (4/43)
- ...**heP** bunnarı... (4/2)

T ünsüzü:

Yarı tonlu "t" ile "d" arası bir ünsüzdür[30]

Bu ünsüzün bölge ağızlarındaki kullanımı, ulamalarda veya d ünsüzüyle başlayan kelimelerle karşılaşan kelimelerin sonundadır. Bu kullanımlar dışında vurguyla yine "t" ile "d" arası oluşturulan ünsüzlere rastlanmaktadır.

- ...**demeT** diyelim bunnarı hārman dolusu... (14/11)
- ...**āndarT** durudu... (12/11)
- ...**eT** dērdiler... (19/7)

[29] krş. Gülensoy, 1988:20; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:403
[30] krş. Gülensoy, 1988:19; Gülsevin, 2002:15; Sağır, 1995:405

2.1.11. ÖN SES ÜNSÜZLERİ

Yazı dilimizde olduğu gibi derleme bölgemizde de ğ ünsüzü ön seste bulunmaz. ḫ ünsüzü ise ḳ-‘dan değişme bir ünsüz olup örnekleri bölge ağzında yoktur. j ünsüzü bölge ağzında ön seste kullanılabilmektedir. f, l, m, n, p, r, ş, z ünsüzleri ile başlayan kelimeler genellikle yabancı kaynaklı kelimelerdir.

Yine bölge ağızlarında yabancı kelimelerin ön seslerinde bulunan l ünsüzünün önüne a, e, ı, i, ö, u ünlülerinden birini alarak öntüreme olayını gerçekleştirdiğini ünlülerle ilgili bölümde ele almıştık. Bununla beraber bölge ağızlarında l’li kelimelerin öntüreme almamış şekilleri de bulunmaktadır.

r- ünsüzü:

- sıpıttırdı bi **rāt** tutmadı elini... (13/23)
- båbam **rāmetli** sora... (15/7)
- ...īce u gene altın **renginde** tel unu da boracā īnelerler. (19/10)
- ille **recep ‿ā** dermişler senin evinde bulgar vārmış... (20/21)

z- ünsüzü:

- var ‿ama olmī mari bōrda **zītin**. (8/9)
- u andartlıḳ işTe bayā **zaman** gitti işTe gızanım. (20/22)
- alırdılar **zorlan ‿**alır götürüdüler. (20/17)
- ...salārsın çingeneleri **zurnalar** dọ̄llar. (19/2)

n- ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir.

- **nası** oyniyalım ‿ēvicik ‿oynūyüz. (6/1)
- ...**né** varsa evinde herkes ġoyar... (20/5)
- **nérde** gızanım **nérde**... (18/7)

c- ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir.

- ...**cuma** günneri. (3/30)
- ...bu **ceryanna** deil. (14/15)
- māḳemeye gidīz undan sona anladılar **cezalancaḳlarını** sonra anlaştılar demek bunnar unları başladılar. (16/77)
- çatıda **cāmi ͡ cāmi** dört ͡ ustada ben ḳaldım sadē... (12/6)
- ulān **cierlēni** baarsaḳlānı yıḳāyız gözēlce. (3/53)

f- ünsüzü:

Bölge ağzında genellikle yabancı kelimelerde bulunan bir ünsüzdür.

- ayşe ḳadın **fasile**. (15/35)
- ...**fıren** var dedim... (13/23)
- ...evet **fırına** ḳoyīlar... (14/20)
- **ferace** giydirdiler bize... (15/6)

h- ünsüzü:

Bölge ağzında genellikle yabancı kelimelerde bulunan bir ünsüzdür.

- yā yapılıḳ saçlāmız **hotoz** gibi işTe... (6/10)
- etrāfında **hayvannar** dolanī bīzde binīz burāyı... (14/11)
- ...dāsḳale deyīs ͡ unu urumlārdan **hoca**... (15/5)
- yā oḳudu çocuḳlar ͡ oḳuttular ͡ unu oḳudular şimdi **hayatları** ḳurtārdılar be canım. (14/25)

m ünsüzü:

Genellikle yabancı dillerden alınan kelimelerin ilk sesidir. Bölge ağızlarında bol örneği bulunan bir ünsüzdür.

- ...**maşinayı** çıḳārdıḳ hülyā engenlen... (2/72)
- ben yapçam gene **maḳarena** yapçam ḳusḳus yapçam. (2/145)
- pek **mānī̱ler** bilmiyēm de. (4/1)
- oyun ‿ oynārdıḳ **mari** ġızım biz ‿ oynārdıḳ. (4/6)
- **misir** çōrbası yapī̱z **misir** ‿ unundan. (3/76)

p- ünsüzü:

Bu ünsüzle başlayan sözcüklere alıntı kelimelerde rastlanır.

- bu benim **parmacıḳlarımın** dilleri olsa annatsalar... (14/9)
- ...**pī̱nir** bulūrsaḳ **pī̱nir** yicī̱z dī̱... (4/15)
- ḳoşulūrdun ḳayaya sabā hep **pırçaḳ** çekērdim hayvannara... (4/21)

ş- ünsüzü:

- ikimiz beraber bordan çıḳarız ‿ eşeklen **şoşaya**... (2/121)
- ...ġarannıḳ **şavıḳ** yoḳ fenērlen gider dü̲ü̲ne insan... (4/28)
- **şapçıda** var ‿ idiriz ‿ āmedin ġarısı hāvvā... (4/35)

v- ünsüzü:

- olī̱ ama ben **vallā** ḳurşun dökmeye inanmī̱m tā durusu. (5/18)
- ...hep para **veridiler** ‿ insannar o zaman. (7/6)

2.1.12. ÖN SES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

c- < ç-:

- **cizgicik** ‿ oynārdıḳ... (3/14)
- sonā bile halḳacıḳ çisērdik bi önümüze **cizērdik**... (2/36)
- **sac** tepērdi āzına yürē ḳalḳsında ü̲ürsünde ġızan ‿ ōlsuna diye. (3/37)
- **genc** varsa **genc** ‿ evli unnar gidērdi. (11/4)

c- < j-:

- ...**candırmalar** var... (13/19)

c- < s-:

- bi paça **ciġara** çıḳarmasāydı üç paḳet sana verir mi verenner? (13/7)

k- < g- değişimi:

k- ünsüzü Türkiye Türkçesinde tonlulaşarak yerini g-'ye bırakmıştır: gün, göç, gece, göz, gir-, gez-... gibi.

Bölgemiz ağızlarında pek bol olmamakla birlikte, bazı ET. kelimelerin aynen yaşadığı görülür. Yeri geldikçe ele alınıp işlenen bu tür kelimelere k- ünsüzü de birkaç örnek vermektedir.[31]

- ...üle yāpmayın **künā**... (4/37)
- sōna saḳlārdılar unu bi **külün** ‿ altına... (1/25)

ḳ- > ġ- değişimi:

Yazı dilimizde kelime başında kullanılan tonsuz, art damak ünsüzü k-, diğer Anadolu ağızlarındaki gibi, bölgemiz ağızlarında da genellikle tonlulaşarak ġ-'ye dönüşmüştür.

[31] Gülensoy, 1988, s. 52

Bu değişim Türkçe kelimelerin yanında yabancı kelimelerde de görülür.[32] Bölge ağızlarında bu değişimin bol örneği mevcuttur.

- oyun‿oynārdıḳ mari **ġızım** biz‿oynārdıḳ. (4/6)
- **ġardaşının**‿ömrü örülürmüş diye anam bize. (4/39)
- bi gülün dibine çölmē **ġoyārdılar**... (4/3)
- ...sōna bi küçük **ġızancī** ḳoyārdılar‿orā otutturudular. (4/3)
- ...**ġoyun** veri **ġaynatamda** benim bin tāne vārdı. (2/47)
- ...evlencek‿olan **ġızlār** da hep çeliktir şeydir‿oynārdılar. (5/21)
- yā dedem götürü bizi, işimis‿ūleye **ġadar**. (6/3)
- unun‿içine de **ġüçük**‿**ġüçük** şekērler **ġoyduḳ** saḳızlar **ġoyduḳ**. (6/25)
- **ġoyun** vārdı insannārda davar vārdı. (8/16)
- ōrda bütün **ġaraḳaçandı** unnar çocuḳlūmuzda. (2/29)

p- < b- değişimi:

- ḳoşulūrdun ḳayaya sabā hep **pırçaḳ** çekērdim hayvannara... (4/21)
- üstüne **pıçaḳ** ḳoyīlar. (3/56)
- yā hangisine gitçek, ḳuran ḳoyūyuz, maḳas, **pıçaḳ**, para, hangisini alcaḳ diye. (5/32)
- arabanın‿içine **pindiridiler** gelini. (8/4)

m- < b- değişimi:

- ...sona **men** çıḳtın yola hēP büle... (10/5)
- ...ābimi süledi **mana** süledi... (16/60)

[32] Gülensoy, 1988, s. 53

p- > b-> P-[33]:

Bölge ağzında görülen bir ünsüz değişimidir.

- **Pınarımız** var bizim ‿ōrda... (2/28)

2.1.13. ÜNSÜZ TÜREMESİ

Yapılan araştırmalara göre, Çağatay grubu (Özbekçe, Yeni Uygurca) ile Oğuz grubu lehçelerinde pekçok kelimede söz başında y-, v-, h- türemesi bulunmaktadır. (Bu konuda bkz. T. Tekin, ATAUÜ, s. 196-213)[34]. Diğer Anadolu ağızlarında örnekleri bol olan ünsüz öntüremesi Batı Trakya Meriç Bölgesinde de yaygındır. Çoğunlukla h- olmak üzere y'li şekilleri de görülmektedir.

h- ön türemesi[35]:

Poppe, Altay dillerinin karşılaştırmalı ses bilgisinde Ana Altaycada söz başında bir p- tasarlamakta (bkz. Nikolaus Poppe, Vergleichende Grammatik der altaischen Sprachen, Teil I: Vergleichende Lautlehre, Wiesbaden, 1960, s. 10) ve bu ünsüzün Orta Moğolcada h-, yeni Moğol dillerinden Mongour'da, f-, x-, Mançucada f-, Nanaycada (Goldi) p-, Evenkide h-, Korecede p- ve ph- ile temsil edildiğini belirttikten sonra aynı sesin Ön Türkçe ve Ana Türkçede h- ile temsil edildiğini, bu h- sesinin bugün yalnız Güney Doğu (Çağatay) grubu ile Güney-Batı (Oğuz grubu) lehçesinde korunduğunu kaydetmektedir. Talat Tekin'e göre, Poppe'nin görüşünü kanıtlamak üzere Türk Dil ve Lehçelerinden getirdiği dört örnekten üçü kandırıcı sayılabilir (bkz. ATAUÜ, s.214). Yine T.Tekin'e göre, bu örneklerin büyük kısmında, söz başındaki h- sesi asli uzun ünlünün etkisiyle türemiştir[36]. (bkz. a.g.e., s. 214)

- yapārdıḳ be **helbet**. (10/18)
- ...yā küreklen ‿atī bā bu dērdi **hilacı**... (2/83)

---

[33] p- < b- için krş. Kas. pahlava, piraz; Çan. paolava, Çor. panga (AAT., 247a); NYA. pallavı, palta, pıçal, parga (NYA., s.83).

[34] Gülensoy, 1988, s. 55

[35] krş. öteki Anadolu ağızlarında h- prothése'i için örnekler: GBAA: häntäri (76-6); El. haoibet "akibet", Tun., El. hayva "ayva", heyva "ayva"; El. helbet (GDİAT., 287-288); Gir., Or. hambar, Or. hanbar, Gir., Or. hayva (KDİAT., 327-328); Ams. holta "olta", hüş "üç" (AAT.,234b); Çan. Hanbet "Antep" (233a).

[36] Gülensoy, 1988, s. 55

- **hambarları** vārdı üs ḳatında da üç dört ‿oda vārdı. (2/128)
- ...mavzer hükūmet silahı **hēlbet**. (12/3)
- **hāyvasīymış**... (15/76)

y- ön türemesi:

- ...at beygir **yeşek**... (13/10)

t- ön türemesi:

- babān senede bir keret **tiki** keret pazara gidecek. (15/75)

2.1.14. ÖN SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ

h- düşmesi:

Bölge ağzının en belirgin ses hadiselerinden biridir. Derlediğimiz metinlerde çok sıklıkla rastlanan bu ses hadisesinin örnekleri şu şekildedir:

- ...annem ḳanser ‿**astasīydi**. (16/37)
- **em** ‿ama ne dūn. (16/31)
- aḳrabāsı da **āyır** gelecek ne gelecek ne gelecek? (15/61)
- **aşlaḳ** sula ḳaynattırīrı... (10/7)
- ...dikat ‿edersen bir ‿işe **ērşeye** yardım ‿ediyiri u sade o dil ‿u. (13/13)
- **ep** çeşit ‿çeşit... (13/2)
- ...**abuki** oḳulda hem muallim ‿odasında hem latince ürettiri hem ‿arapça. (12/19)
- sona **āḳ** arī... (12/19)
- ...**erkes** ‿evinde... (10/10)

- hıdırellezde gene bu **emen** kū̱n başında çıḳımında ġūca bi çınar ‿ācımız var. (8/20)
- **adī̱** oḳu ḳām ‿oḳu. (3/4)
- **alḳa** oynārdıḳ. (10/13)
- sōna bir ‿**āfta** oluncaya ḳa͡ar unnarı sōna pişirī̱ler... (14/20)
- ...çöcük tarafına, **ısım** ‿aḳrabāya... (15/19)
- **acı** inge sade ramadana etişti borda. (17/6)
- bis ḳızannarımızı da çöcüklerimizi de üle çoḳ zorluḳla bu͡üttük ‿**ani**. (17/7)
- ...dedī̱n gibi e sonā işTe vārdı **ükū̱met** ev verdī̱di... (16/13)
- ...tuvalete gitçem da sabā **azırlī** ḳalḳçam yapçam... (16/42)
- iki üç gün gezdik üle **oceyi** bulana ḳadar. gece yörī̱z, gündüz durūyuz. (16/46)

y- düşmesi:

- **inge** dedim heP ben gittim be sen gene bugün git acıḳ sana de͡işiklik ōlsun dedim .(16/101)
- acı **inge** sade ramadana **etişti** borda. (17/6)
- **ıḳārdıḳ** herşeyde, hep ‿evdediler. (10/4)

2.1.15. İÇ SES ÜNSÜZLERİ

2.1.15.1. İç Seste Tonlulaşma

Tonsuz ünsüzlerin tonlu hale gelmesidir. Bölge ağızlarında, içses çift ünsüz bulunan yerlerde, birinci ünsüz tonsuz olsa bile, ikinci ünsüz genellikle tonlu veya tonlulaşma eğilimindedir.37

-ç- > -c- değişimi:

- gül ‿ **ācın** dibine çömlēn ‿ içine māniler yazıp ‿ atārmışlar. (6/17)

2.1.15.2. İçseste Tonsuzlaşma (Ötümsüzleşme)

-v- > -f- değişimi:

- ...şey **baḳlafa** dikesi gibi bi yanı āyrı, ters ḳoyārdıḳ ‿ unu... (2/35)
- ...**pilaf** yapi̇̄s. (15/54)

-d- > -t- , -T- değişimi:

- **gitçen** otobüs tā yuḳarḳı yoldan geçi̇̄. (2/86)
- ...pislik çıḳārsa una tekrar ‿ **aptez** ‿ alacan. (15/68)

-b- > -p- değişimi:

- sorā şe yapacan **aptez** ‿ alacan ‿ una. (15/67)
- ...pislik çıḳārsa una tekrar ‿ **aptez** ‿ alacan. (15/68)

-z- > -s- değişmesi:

---

[37] Diğer Anadolu Ağızları için bkz. : A. Caferoğlu, Anadolu ağızlarında konson değişmeler, TDAY 1963, S. 1-32.

- ...**vermesse** ġız ġaçārdı çöcē. biz nişannan ‿evlendik... (3/21)
- ...ama **gitmesse** demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. (16/58)
- ...**sıḳmassan** baḳī̄sın sürüklenī̄ ḳalmış burada. (15/80)
- eskiden aḳşamdan **yū̄sük** toplārdılar bi çölmēn ‿içine. (1/24)

2.1.15.3. İç Seste Sızıcılaşma:

-ğ- > -y- değişimi:

- evimizi gene **sāya** yapmışlar... (16/14)
- samandan **buyday** ‿ayırmışıḳ... (14/14)
- ā şini ġızlan çöcük kendi **biyenī̄**. (3/20)
- bizim burada şindi başladı **eylenceler**. (11/18)
- şindi her şey **deyişti** ḳızım her şeycik. (10/6)

-ğ- > -v- değişimi:[38]

Bu ses olayı, Türkiye Türkçesi Ağızlarına Kıpçak Türkçesinin bir hediyesidir. Bölge ağzındaki örnekler şöyledir.

- ...tāze **suvanlı** da bulġur piĺavı yapārdıḳ tāze **suvannan**... (2/42)

-ç- > -ş- / -c- > -ş- değişimi:

- e bizim yoḲ **genşlik** ḳalmadı çoḲ **genşlēmiz** bizim. (2/125)
- ...**ḳaştıḳ** sōna tütün ‿ekiminde... (3/21)
- sōna üle **geşti** işTe u sene... (3/7)
- ama **hepçī̄** gitti... (8/7)

[38] Korkmaz, 1994: 3-7

- ...ékmek toplārlar, **āşlıḳ‿**ōlur... (20/16)
- te **buraşıḳta** kūn‿içinde būrda... (8/22)
- yenden ḳapıyı **āştım** ḳa͡am bā baḳ̄ı mı. (4/10)

-g- < -ğ- değişmesi:

- ...**eger‿**unnarı şey ḳadar ne bilēm ḳaç dereceye ḳa͡an‿**eger** pişirmezlērse... (14/20)

2.1.15.4. İç Seste Akıcı Ünsüzler Arasındaki Değişmeler:

Bölgemiz ağızlarında da akıcı ünsüzler arasında değişme olayına rastlanmaktadır. Başlıca türleri şunlardır:

-h- > -y- değişimi:

h ünsüzünden kaçan bölgemiz ağızlarında yaygın bir şekilde görülen ünsüz değişmesidir :

- u **niḱāya** şey‿için boşatmaḳ‿için para ĺāzım. (16/58)
- özel yemēmiz var mı **abdurrayim**? (11/19)
- **cayil** ḳaldıḳ‿ama napacan. (13/1)

-m- > -n- değişimi:

- cenazeler‿aynı **şindiki** gibi cami imamınlan şeylen... (12/14)
- napşan üleye **şindi** zamanına göre napışan. (13/2)

-n- < -r- değişmesi:

ben dedim bu **ḳadan‿**isteyirim. (13/6)

-r- > -l- değişimi:

Bölgede bu ünsüz değişimi –rak/-rek bağ fiil ekinde de sıkça görülür:

- **bāralaḳ çāralaḳ** annem rāmetli demiş çöcū̄m demiş ḳızan‿on dört yaşında işTe çıḳ be çöcū̄m demiş ablanı ḳaçırdılar. (16/43)

-y- > -n- değişimi:

Bölgede bu ünsüz değişimi genel olarak vasıta halinin kullanımında görülmektedir:

- ...biz tutuştuḳ biz şindi **küçū̄nnen** rāmetli biras. (16/94)
- ...hērkes birer **fenerī̄nnen** gelir... (4/28)
- kirazları **sapınnan** saplānın çoḳ faydası var. (5/35)
- ...öküz‿**arabasınnan**. (11/10)

-l- < -n- değişmesi:

- yī̄rmi **dölüm** buyday‿ektik, çavdav‿ektik, misir‿ektik, her şeyler. (12/7)

2.1.15.5. İç Seste Öteki Ünsüz Değişmeleri:

-v- < -y- değişmesi:

- e şindi napacaḳlar şindi seni **küve** getirī̄ler mi unnar seni ḳaçırdılar mı. (16/45)

-j- < -c- değişmesi:

- aslında hiç niyet etmedim ne ḳadar ūraştılar bu taraftan laf alsınlar **gelejem** deme. (16/79)
- ...bida te ūyle ḳadife **jekēt**. (15/23)

2.1.15.6. İç Seste Ünsüz Benzeşmeleri:

Ünsüz benzeşmesi, ünsüz değişmesi hadisesidir. İçseste yanyana bulunan veya komşu kelimelerin son ve önsesleri bazen diğeri tarafından ya tamamen veya kısmen kendisine benzeştirilir. Ünsüz benzeşmesi hadisesine diğer anadolu ağızlarında rastlandığı gibi Batı Trakya Meriç ağızlarında da oldukça sık rastlanır. Diğer ağızlara göre örnekleri oldukça bol bir ses hadisesidir. Ünsüz benzeşmesi ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde ortaya çıkan bir ses hadisesidir. Bölgede derlenilen örnekler ise şu şekildedir.

2.1.15.7. İlerleyici Benzeşme:

Bir kelime içinde bulunan iki ünsüzden birincisinin ikinciye kendisine benzetme olayıdır.[39]

-nn- > -nl- :

- ...undan sōra ēvicik, üle **oyunnar ͡** oynārdıḳ. (1/4)
- ...ama **ġazannārlan** gelī üle. (2/42)
- **annatmadı** küçüktü o zaman o. (1/13)
- ...oynīlar **bunnālan**. (1/16)
- **ḳızannar** şeker toplādı hasannādaḳana... (1/23)
- annemīn **gelinnīnde** ülemiş ͡ evveli... (3/19)
- gelinlere haftasında ḳaş haftası yapārdılar, cuma **günneri**. (3/30)
- aḳşam ͡ ezanına yaḳın gün **dinnendi** mi bıraḳmazdıḳ hiç. (3/44)
- ...ġızım şimdiki **zamannār** gibi diil. (4/9)
- telci dil bu çiis **serenner** başḳa. (4/30)
- büle boşluḳ var ͡ orda **alannıḳ ͡** ōrda hep **çümennik ͡** ōrları bitin. (8/23)
- ...**unnarı** ezbere oḳur yazārmışım işTe ḳafama... (3/5)

[39] Gülensoy, 1988, s. 61

2.1.15.8. Yarı Benzeşme:

Birinci ünsüzün ikinciye etki ederek ona kendi özelliğinden birini veya ikisini vermesi veya onu, yalnız bir veya iki özelliği bakımından kendisine benzetmesi demektir.[40]

-ml- > -mn- :

Bölgede örnekleri olan bu ses hadisesini şu şekilde gruplandırdık:

***Sonu –m ile biten isimlerin üzerine gelen –lar/-ler çokluk eki arasında ortaya çıkar:**

- orda yapı̄ **adamnar** yapı̄ tabi orada. (14/15)
- ...süpürüdüm **haremneri** süpürüm. (6/3)
- ara bir gömērdim toprak̟la **pademneri**... (6/5)
- ...**bayramnārda** bi çoġu ben meriḳoza gidērdim habilkü̲ü̲ne. (12/8)

***İle edatının birleşmesinde görülür:**

- ī̆y ‿amā kendi **annemnen** gene borası üçüncü k̟uşak̟ta ak̟raba. (6/7)
- undan sona üzüm ‿aliyasın, **üzümnen** k̟arışık̟ k̟ak̟ı gaynattırıyasın hōşaf yapiyasın şekērli. (18/11)
- iki gız **gardaşçēzinnen** yak̟ar ‿unnarı üle yattırırlar. (19/8)

***-layın/-leyin eklerinin birleşmesinde ortaya çıkar:**

- **ak̟şamneyn** ‿unu toplar genşler... (8/25)
- **sabāleyin** gideris. (6/3)

[40] Gülensoy, 1988, s.61

2.1.15.9. Tam Benzeşme:

Boğumlanma yeri, tınlama rengi, ağız kanalının açıklığı gibi bazı özellikleri olan ve yalnız bir noktada ayrılık gösteren veya hiçbir benzer noktaları bulunmayan ünsüzlerin her yönden birbirine benzemesi demektir.[41]

-nl- > -nn-:
Bölge ağzında en çok örneğine rastladığımız ses hadiselerinden biridir.
*Sonu –n ile biten kelimelerden sonra kullanılan –lar/-ler çokluk eklerinin arasında oldukça işlek bir şekilde kullanılmaktadır:

- **oyunnar** te tizēn dedī gibi **oyunnar ͡** oynārdıḳ ͡ işTe... (7/1)
- vārdı, **hayvannāmız** da vārdı. (7/5)
- bez bile doḳūrdular ͡ **insannar** üle de geçirdik. (10/3)
- cāminin yanında yaptılar borā oḳulun ōnne vurduḳ **ḳazannarı**... (20/10)

***İle edatının birleşmesinde görülür:**

- ...vazgeçesin ͡ **unnan**... (12/19)
- herkes gider ͡ alır **çanānnan** etini pilafını alır... (20/5)
- **sapınnan** ḳaynattırım kirazı... (5/35)
- eskiden inek ͡ **arabasınnan**. (3/25)
- bu iş dēycem bisürü ḳoyun ͡ aldım u südün **parasınnan**. (13/13)
- ...hērkes birer **fenerīnnen** gelir... (4/28)
- unnarı da **zamannan** kim ͡ aşlamışlar... (4/23)
- ...tāze suvanlı da bulġur piĺavı yapārdıḳ tāze **suvannan**... (2/42)

[41] Gülensoy, 1988, s.61

2.1.15.10.Gerileyici Benzeşme:

Bir kelime içinde yanyana bulunan iki ünsüzden ikincisinin birinci ünsüzü kendisine benzetmesi olayıdır.[42]

-rl- > -ll- :

- bile **bebeklēlen**, çelik de oynārdıḳ... (6/1)
- **beygirlēlen** be yeşeklērlen. (15/43)

-zs- > -ss-:

- ...**ḳoyamassan** ben hep çobandım. (11/5)
- ...taşı **atamassan‿**öte yanı̄sın... (11/7)
- dünyāda **alamassam** ārette benim‿ōlsun. (15/11)
- ...ama **gitmesse** demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. (16/58)
- ...önce tek bi bandacıḳ ḳopar̄ı ama **bilmessen** güzel ġoymāyı... (2/100)
- ...**vermesse** ġız ġaçārdı çöcē. (3/21)

2.1.16. İÇ SES ÜNSÜZ DÜŞMESİ

-r- düşmesi:

- undan sōra götürü beni **tāleye**. (6/4)
- ...bāçec̄ı bütün **doldurudu**. (1/9)
- evel̄ı bütün yaḳārdılar büle, **ayaḳlāna ellēne**. (1/19)
- ḳızannar şeker **toplādı** hasannādaḳana... (1/23)
- eskiden masaplārda **tavalāda** ayıḳlārdıḳ zoruna. (1/32)
- bacalān‿**islēnde** ḳurutturuduḳ. (3/66)

[42] Gülensoy, 1988, s.61

- bayram yapārdıḳ ġırlārda **oynādıḳ** (9/11)
- ...bēm **beliklēm** vārdı bile borama ḳadar. (3/29)

-h- düşmesi:

Bölge ağzında çokça rastlanan bir ünsüz düşmesidir.

- **sabāleyin** gideris. (6/3)
- ...**bāçecī** bütün doldurudu. (1/9)
- ...verin‿ālar **bāşişimi**... (3/2)
- **mēmet‿**aġan üle büük ġardaşım o da doḳtor. (14/25)
- ḳusḳuslar, **taranalar**, bulġurlar ġaynatılīrdı. (2/145)
- **itiyarlar** donlan‿ama genşler hep fustanladı. (10/6)
- **hastānede** aldım ben ikisini de. (1/21)
- ...verin‿ālar **bāşişimi**... (3/2)
- ...**āmeT** dikiltaşta iç güvēysi aldılar‿orā. (3/12)
- ...askere gitmekten **bātı** var. (4/2)
- ...bu **künā** bu **künā** unnar‿işTe... (4/37)
- ġaynatam **rāmetli**, dedeleri zekiyenin... (3/35)
- ...tā bizim günümüzde **mārebelik‿**oldūdu millet ḳarışıḳtı. (9/3)
- bi top **sāsı** gibi u ḳā çoḳ büük büle. (14/14)
- ...**zāmetli** canım, şindi tā biras ḳolay. (14/23)
- ...ben **niḱālıyım** dedim. (16/71)
- ...**itiyārlıḳ‿**ārtıḳ be ḳızım. (1/13)

-n- düşmesi:

- bizim gibi çile çekmecekler‿**īşalla**. (14/25)

-ğ- düşmesi:

- anām rāmetli duydunān ‿unu ḳuḳu ‿ḳuḳu **çārıdı**... (15/8)
- ...voitiā die **bārıdılar** buldulār mı. (3/13)
- ben gidecem dervene bi satlik ‿erkeçi **sāmā** dedim nası olacaḳ. (13/13)
- evlatĺāmızın bi ġız bi **ōlum** var kendimin zatē. (2/22)
- heP bu **dālarda**, hep vallā sūylerdi yavrum ḳaç çocuḳ **bāladım** göbek diye. (2/80)
- hāyır ben ne istērdi vallā emir mi dērdi bi şeyler gelir ‿**ālar** (2/85)
- taḳḳelere **ço͡u** ḳoyārdıḳ. bi **dūme**, vārdı ama hiç hatırlamāyım (11/30)
- te bu **ḳızcās**. baḳārsın ‿anlārsın (1/7)
- dikiltaşa kime gitçēnis? **güvendē**? (1/34)
- önem vermezdi **zenginlē** hīç... (3/1)
- ...**dirēn** ‿arasına saḳlanīrdım bubam sōna **ō̄retmene** demiş... (3/6)
- ...baḳārsın bi ḳazā olur **çīnenir**. (3/6)
- başladı **ālamā ō̄retmenim** dedim... (3/10)
- bile **bilēne** ḳadar yaḳīlar. (3/19)
- ...vermesse ġız ġaçārdı **çöcē**. (3/21)
- bü͡ü͡ne bü͡ü͡n insanın **yürē** yanıḳ. (3/23)
- **īne** vurīy yarī eşkembeyi... (3/37)
- sac tepērdi **āzına yürē** ḳalḳsında **ü͡ürsün** de ġızan ‿ōlsuna diye. (3/37)
- evin ‿içini **süpürdūne** ḳuran gibimiş süpürge. (3/45)
- askere gidērken **bōzuna** ḳuran ‿asarıs... (3/46)
- ...ülece uyumuş **çīdem**. (3/51)

- ...**sırā balāyilar**, hep sopaya toplananları... (3/60)
- yā dedem götürü bizi, işimis‿**ülеye** ġadar... (6/3)
- **gezdīne** kūyü gezek dērdiler. (3/61)
- bis hep‿üle **üraştıḳ** hep‿hep‿üle. (4/22)
- **bilelīne** yataḳ yērlere, **bilelīne** yataḳ, yatıp te üle yatārdın. (4/27)
- eskiden biz ḳısḳana yapārdıḳ bayramlārda **ēlence**. (5/21)
- ...hep süzülū yanında **batā** altına durduḳça süzülū altına. (6/22)
- yā şey be ipeḳ **böcē**, yā gördün mü? (14/16)

-l- düşmesi:

- ...ḳasabalārda **beki** ama balḳanlārda yoḳtu üle. (10/13)
- ...çelik‿**ōsun**, üle oyunnar. (6/2)

-y- düşmesi:

- yorġan, tentene, **sandāle** yerlere seppālara hep‿ōrgü ōrüdük‿işTe. (5/9)
- **tīze** oḳudu mu türkü? (1/1)
- undan sora **nese** hamur dedim tutayım aḳşamdan mayalansın... (16/40)
- ...undan sōra ēvicik, **üle** oyunnar‿oynārdıḳ. (1/4)
- nası **deyēm** kim bilir? (1/3)
- ...ıslārdıḳ‿unnarı aḳşamdan sabā **īce** nāne yeşil suvan ġavurur... (3/16)
- ...çaḳ‿orā gider u davullar‿u insannarı **ḳarşılamā** gēlmez. (4/26)
- çoḳ **sīrek**‿olīy. (4/50)
- **idirmē** üraşiyiri. (8/17)
- **hadīn** mā yūsük çıḳaralım ḳām kimin kı ne çıḳçak? (8/26)
- una u mavzerlen‿**orā** ne ḳadar domuz‿öldürdüm... (12/3)

- ama çobancılī baḳ **nerē** gitti. (13/4)
- ...bizim bis çoḳ ḳardeşis sana **süleyem**. (14/2)
- gittiK gēldiḳ **ne bilem** bir ḳaç sene taşındıḳ. (14/2)

-k-/-ḳ- düşmesi:

- **ǖsüz** de ḳaldıḳ, çoḳ zor zamannar geçirdik. (5/2)
- sonaḳı **āşam** pazar günü alayımız‿ōldu. (5/5)
- şindi pişmanım neye decen, **gezecēdim** şindi boyla. (13/24)
- ...**yǖseklik** ḳorḳum var dedim. (3/10)
- ...**i̇̄şi** hamır diye aḳşamdan. (5/36)

-t- düşmesi:

- vel‿āsıl kelām şe **yapmışım**. (15/14)
- ...üle yataḳtan **ḳalḳmışım** işTe. (16/45)

-s- düşmesi:

- ben görmem zate ben‿ani dedi̇̄ gibi üç gün **gezmişin** aç‿olmuşun... (16/53)
- siz di̇̄m ḳıtlıḳtan bollā **gēlmişiniz** di̇̄... (4/15)
- ...bayā māsus **yapmışın** gibi. (3/41)

2.1.17. İÇ SES ÜNSÜZ TÜREMESİ

-y- türemesi:

Genelde yabancı kelimelerde görülen bir ses hadisesidir.

- buraya geleyim ḳalabalıḳ bu **āyleyi**. (16/36)

-v- türemesi:

- yāmur **duvāsı** yapiyalar unu bōrda hocalar yaptı būrda. (20/9)

- ...bu ḳuranın nērlenden heP bu şimşek **duvāsı**... (4/43)

-s- türemesi:

- taş ‿ustası **şēysi**. (12/6)
- ..āmeT dikiltaşta iç **güvēysi** aldılar ‿orā. (3/12)
- büle bāstıracan **ḳārnısın**. (15/66)

2.1.18. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Kelime kökünde herhangi bir sesin, yan yana iki kez tekrarlanmasıdır.[43]

-d- > -dd- :

- rāmetli bābam ōyle sıra gēldi **rēddetti** bizi evden. (12/4)

-k-/ḳ > -kk-/ḳḳ :

- ...dōldurum hayvannar ‿**ikki** fıçı... (4/21)
- ḳafasına **tāḳkecik** dik bezden... (3/70)
- ...**haḳḳını** ödeyemeyiz. (5/28)
- iş bulur ‿ama u zaman kendine iş yoḳ **zattan**, başḳa bişey olmī ki. (20/13)

-t- > -tt- :

- ...kendimiz de aldıḳ **sattın** rāmetlilen... (2/53)
- iki gız gardaşçēzinnen yaḳar ‿unnarı üle **yattırırlar**. (19/8)

-ş- > -şş- :

- **pişşer** bacacıḳlāmız dā bile heP bize pembeli işTe... (2/88)

[43] Eker, 2003 : 244

2.1.19. İKİZ ÜNSÜZLERİN TEKLEŞMESİ

Yabancı kökenli sözcüklerde çift ünsüzlerden biri, kimi zaman düşer. Derlediğimiz metinlerde rastladığımız bazı örnekler şunlardır:

- kimisi **māleye**, kimisi bütün küe, herkes durumuna göre. (11/16)
- ...sōna **hederlezde** çıḳarıdılar. (1/25)
- ...**haḳını** ödeyemēyiz. (5/28)

2.1.20. HECE KAYNAŞMASI

İki bağımsız hecenin birbiriyle kaynaşarak tek hece haline gelmesi olayıdır. Batı Trakya- Meriç ağızlarında birçok şekilde görülmektedir.

2.1.20.1. Şimdiki Zaman Ekinde:

- ama şimdi gün **ayarlayamāyız** nāpalım şimdi. (16/100)
- aç ‿ölmēyim nāpayım **bālayamāyı** dedim. (2/102)
- şey **yapiyam** da suya **böliyem** ‿oḳuduḳtan soa ḳurşununu... (4/47)
- yā şindi **dīler** ‿unnar yoḳ dīler. (4/37)
- ...yedi sefer geçmiş nazar duvāsı oḳudīm ‿için fayda **olī**... (4/45)

2.1.20.2. Gelecek Zaman Ekinde:

- kendim gece ben ‿unu **beslecem**... (15/29)
- ...sorā gelince **sileces** şe yapacan. (15/48)
- ...bunnarı giydircen demiş bitā **gōrmecem** ġıs ġızanı gibi fıstanlı (3/65)
- süpürgeyi **atlamacan**, demir gene māfazamış. (3/45)
- bēn ‿arḳamdan dedi mevlit **yapmacanıZ** sevinmeliK gibi dedi. (3/57)
- ...ne māniler **oḳucaḳ**... (1/1)

2.1.20.3. Teklik I. Şahıs İyelik Eklerinde:

Son sesi g(ġ), k(ḳ) ünsüzleri ile biten kelimelere bu ek geldiği zaman, baştaki ünlüsünde hece kaynaşması görülür:

- **ḳārdaşlāma** baḳārdım. (1/2)

2.1.20.4. Yükleme Hal Ekinde:

- ayaḳḳabıları bālī, **iplīni** kesīler. (3/62)
- **gelinlīm** varısa dikīldi. (4/34)
- iki tāne de uzun tel sıralālar bule **aşā** gadara... (19/10)

2.1.20.5. Yönelme Hal Ekinde:

- ...sona **çölmē** yūsū çıḳarīlar. (10/15)
- ben gidecem dervene bi satlik_erkeçi **sāmā** dedim nası olacaḳ. (13/13)
- ba māni **yazmā** gelmişlē. (1/6)
- undan sōna **istemē** geldiler... (1/14)

2.1.20.6. -dıḳ/-dik,-duḳ/-dük Sıfat-Fiil Ekinde:

- ani **dedīm** gibi faḳīrlik şēylik... (16/7)
- bunnarı biz **gördūmüze** ben ne bopuç ayaḳḳabıları ne atmā gıyarım ne de bule esfabımı üle batırmā gıyamam. (16/63)

2.1.20.7. Hece Kaynaşması ile İlgili Diğer Örnekler:

- **sırtmaçlıḳ** çoḳ yaptım. (11/23)

- **bıldır** ḳış belim ‿ārdı... (5/20)
- buda aşāda **dirmen** bendi gibi toplaniyırı unun ‿için dārbend deyī̄ler... (12/21)

2.1.21. HECE YUTULMASI (DÜŞMESİ)

Kelimede yer alan ve birbirine benzeyen hecelerden birinin düşmesidir.[44]

- biz ‿as çoḳ tā bizden ‿**önden** ‿olanlar neler gō̄rdü acıbā? (4/16)
- yā üle ‿üle ī̄ bi **yandan**. (2/19)

2.1.22. ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME (GÖÇÜŞME)

Göçüşme kelime içindeki seslerin yer değiştirmesidir.[45] Tespit edebildiğimiz örnekler şunlardır.

- ēlde dikērdiK **gölmecikler** şeyler. (17/5)
- bi gülün dibine **çölmē** ġoyārdılar... (4/3)
- heP bunnarı **tahārna** yaparıs... (4/57)

2.1.23. SON SES ÜNSÜZLERİ

2.1.23.1. Son Seste Tonlulaşma:

-p > -b ~ -P değişimi:

- ...**heP** baştadıḳ biz oyundā her şeyde. (2/45)
- şey bile taştan ‿**oynayıP** bile şeylen. (6/2)

---

[44] Eker, 2003: 243
[45] Eker, 2003: 241

-ç > -c değişimi:

- yā küreklen‿atī bā bu dērdi **hilacı**... (2/83)
- genc varsa **genc‿**evli unnar gidērdi. (11/4)
- ēlledim‿ēlledim bi tarafında ḳocamān **topac** var. (15/63)

-t > -d ~ -T değişimi:

- meseĺā ḳoca **demeT** diyelim bunnarı hārman dolusu... (14/11)

-k > -K değişimi:

- ...**böceK** gördün̄ var mı? (14/16)
- orda ama ben **küçüK** gēlmişim buraya... (16/3)

-ḳ > -Ḳ değişimi:

- purçaḳ yolarıs, nufut yolarıs, hep el‿işidi, **burçaḲ** gene hayvanlara verilirdi... (2/25)
- ġayrıḳ **ḳaştıḲ** geldik haftasına mevlit yaptılar... (3/22)

2.1.23.2. Son Seste Tonsuzlaşma:

-z > -s değişimi:

- ipi ḳoşturūz **biras**. (6/23)
- ha yā‿yā ḳonūrdu **maḳas** ġoyārdılar... (4/53)
- ...**bis** şey yūsük çıḳarıdıḳ. (4/1)
- askere gidērken bōzuna ḳuran‿**asarıs**... (3/46)
- ...ḳızannar hanım bizim ne zaman ḳar var **biras**... (12/5)
- ama önümüze geldi mi **domus** falan şeyler öhō. (12/3)

2.1.23.3. Son Seste Sızıcılaşma:

-ç > -ş değişimi:

- e bizim yoĶ **genşlik** ķalmadı çoĶ **genşlēmiz** bizim. (2/125)

2.1.23.4. Son Seste Ünsüz Değişmeleri:

-r > -v değişimi:

- yī̄rmi dölüm buyday ‿ektik, **çavdav** ‿ektik, misir ‿ektik, her şeyler. (12/7)

-v > -f değişimi:

- ...**pilaf** ķoyuyasın, huşāf yapiyasın. (18/10)

2.1.24. SON SESTE ÜNSÜZ TÜREMESİ

-k türemesi:

- **ġayrıķ** ķaştıĶ geldik haftasına mevlit yaptılar... (3/22)
- bilem **şindik** ta diylēr mı? (15/42)

-m türemesi:

- **bilem** şindik ta diylēr mı? (15/42)
- ...sen kendin mi gittin dī̄ **yoķsam** zorla mı aldı. (16/64)

-n türemesi:

- ...alcam lütfiyeyi **üleliklen** ķader ķısmet ‿işTe... (5/6)
- heP büle **ellen** yolārdıķ ‿unnarı. (1/10)
- annem ep ‿una buna işe **gitmeklen**. (16/9)
- ...ķurutturī̄lar ‿**annemlen**. (16/12)

-t türemesi:

- babān senede bir **keret** tiki **keret** pazara gidecek. (15/75)

2.1.25. SON SESTE ÜNSÜZ DÜŞMESİ

-h düşmesi:

- **silā** var mı? (16/64)
- bizim gibi çile çekmecekler‿**īşalla**. (25/14)
- sōna bayram **sabā** da davullan gezīler çöcükler. (8/10)

-l düşmesi:

- **nası** öldu beni ḳaçırdılar. (16/32)
- **ge** boraya bē. (1/6)

-n düşmesi:

- **zate** iş yapādıḳ be ġızım. (6/3)

-r düşmesi:

- **bi** ḳomşumuz vārdı ōrda götürüdüm‿unnarı döktürüdüm. (4/42)
- ba māni yazmā **gelmişlē**. (1/6)
- ḳırḳ sekize **ḳadā** hep‿üle harplar şindi gene üle bişeyler‿olursa bis bu hāĺe düşçez. (14/13)

-t düşmesi:

- sorā şe yapacan **aptez**‿alacan‿una. (15/67)

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1. İSİMLER

Canlı cansız bütün varlıkları, kavramları tanıtan sözcüklerin tümüne isim denir.[46]

2.2.1.1. İSİM ÇEKİM EKLERİ

1) Çokluk Ekleri
2) İyelik Ekleri
3) Aitlik Eki
4) Durum(Hâl) Ekleri

2.2.1.1.1.Çokluk Ekleri:

Nesnelerin, varlıkların birden fazla olduğunu belirten isim işletme(çekim) ekleridir.[47]

-lar / -ler:

- yoḳ ͡ üle fazla olmaz hep gelir ͡ **aḳrabālar** şeyler gelir getiriler. (2/123)
- ...ordan bineriz ͡ **otobüslere**. (2/121)
- **alaylar** güzel ͡ olī ḳız ͡ evinde. (5/5)
- şini **çocuḳlar** yapmī oyun. (5/11)
- hederlez yapārdıḳ, **bayramlar** yapārdıḳ. (5/11)
- **salıncaḳlar** ḳurulūrdu, sallanılīrdı herkes toplanīrdı sallanīrdı. (5/14)
- oturuduḳ **mābetler** ͡ olūrdu güzel ͡ olūrdu. (5/14)
- ...**keçiler** yapmayırıḳ ama baḳ ġávur kestinēn bıraḳtı. (13/15)
- bizi gene tabi ki **alevīler** ͡ oḳūrdu... (15/4)

---

[46] Tuncer Gülensoy, (1995): *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri: s.177
[47] Gülensoy, 1995: 177

- ...ben küçüK geldim burāyı **ābimler** burda idi. (16/3)
- **ebeler** gelir. (18/3)
- tī bile **kelebekler** dönī büle... (20/1)

-lār / -lēr:

- ...**ġuyulārdan** ‿alırdıḳ ‿u zaman suyu. (2/119)
- ...borası bütün **ḳadınlārdı**. (2/144)
- ...nası **kevkirlēr** var...(3/41)
- bi tabaḳa u topārlaḳ **pisḳotlārdan** ‿alīz denK gelī... (3/60)
- bilmem **ḳasabalārda** beki ama **balḳanlārda** yoḳtu üle. (10/13)
- eskiden **masaplārda** tavalāda ayıḳlārdıḳ zoruna. (1/32)
- ...**haritalārdan** ölçülürmüş ‿unnar. (2/53)
- salçayı tē bu şey ḳırmızı **domateslērden** ‿alīs, **ḳasalārdan**. (6/18)
- ...sālça **biberlērden** ḳırmızı **biberlērden** pişiririz. (6/18)
- bamba bişey ‿olmasın diye **evlērde**... (12/10)
- ey ‿ama şini gene ēp **türkiyelērde** nası şe yapiyiri? (20/15)
- undan sora u doḳuma **gölmeklērden** hep duvarlara şayḳa ḳaḳıp ‿ḳaḳıp hep ‿ipe unnan dizērdiler. (19/13)

-lā / -le:

- ā genç **ḳızlā** tā güzel ‿ama şindi gitti ses. (15/8)
- **herşeyle** ḳuranı hepsini bilīm ġızanım. (2/1)

-nar / -ner:

- ...**unnar** gene mulītfi deyīler yā. (15/49)
- ...şeyler **mēldinner** büle mēldin yaziyasına sōfrayı goyuyasın yer, masaf. (18/13)
- e **dü̲ü̲nner**, dolu dü̲ü̲n ‿olurdu. (19/2)

- nerē **zī̇tinner ‿ zī̇tinner** dedī̇sem. (4/22)
- sona **donnar** burda işlemeli ō ne ḳadā işlemişik. (15/21)
- **ḳızannar** şeker toplādı hasannādaḳana... (1/23)
- etrāfında **hayvannar** dolanī̇ bī̇zde binī̇z burāyı... (14/11)
- kūde **insannar** düzer. (19/8)
- benim **aḳrannar** hepsi bastunla gezī̇, allā şükür. (16/28)

Batı Trakya ağızında örneklerine rastlanan bir ek olan **-nın / -nī̇n:**

- **bubanī̇na** vērmişler. (3/69)
- ama **anamī̇ni ablamī̇n ‿** üle almışlar. (8/7)

2.2.1.1.2. İyelik Ekleri:

Nesnenin veya kavramın hangi kişiye ait olduğunu ifade eden isim işletme ekleridir.[48]

Teklik I. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek yazı diliyle aynıdır:

- hep ‿ **anamı** çārıdılar çiis sermē. (4/30)
- **bå̊bam ‿** istemī̇ versin... (6/7)

Teklik II. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek de yazı diliyle paralellik göstermektedir.

- ...ḳızım **dayının ‿** ōlu gidī̇ bī̇zde gidelim ‿ ācıḳ bize destek ‿ olur. (16/10)
- sāniye ġoydum, biri **dedenin ‿** adını, biri e napalım cemalı bırādılar ‿ istediler. (2/84)

[48] Gülensoy, 1995: 177

Teklik III. Şahıs:

Bölge ağzında bu ek yazı dilinde olduğu gibi **"–ı, -i, -u, -ü, -sı, -si, -su, -sü"** şeklinde kullanılmaktadır.

- şindi nébalım nébalım **annesi** ōlmüş... (15/59)
- ġıza da sāniye **ninesinin** ‿adını ġoyduḳ. (2/85)
- dā gelmiş rāmetli ben bi ḳomşunun **tarlası** var. (2/96)
- biz yapmīz **fabriḳası** var. (1/31)
- ...herkezin **sevgilisi** vārdı. (1/43)
- ...**ḳoḳusu** menekşeden işTe arḳası var tā, yā. (2/13)
- alay **türküsü** çārıdıḳ te unnarı üle yapārdıḳ yā... (9/11)
- ...te üle sehpa **ōrtüsü** işledīdi. (8/14)

Çokluk I. Şahıs:

Genelde yazı diliyle paralellik gösterir. Üzerinde kullanıldığı isimlerin çokluk eklerindeki "**r**" ünsüzünü düşürerek karşılaştığı ünlüyü uzun ünlüye dönüştürür.

- ...**torunnāmıza** ömür versin üle dōru. (2/22)
- ...bütün bizim küçük **küümüz** bütün kūye üleştirīler. (6/26)
- taştan ‿orī ġoyārız **barmaḳlāmızı**. (6/1)

Çokluk II. Şahıs:

Bölge ağzında genellikle yazı diliyle paralellik gösteren –nız / -niz / - nuz / -nüz çokluk 2. Şahıs iyelik ekleri –nıs / -nis / - nus / -nüs şekline de dönüşmektedir:

- ...dēre atlamayın **ġızanınız** būlur hāmilekēydin... (3/42)
- hille yapmadın mı baḴ **gençsınıs** kendi işiniz īlē pō alemin ‿işinde īlē yapma. (13/6)
- **hısımınıs** mı olīyı? (1/34)

- **Çokluk III. Şahıs:**
- ...bük͡ük͡ ‿unun **tarlaları** çoḳ bük͡ük͡, amcān ‿unnar ‿almışlar. (2/51)
- ...al bu ġızı **ablaları** geldinēn oḳula demiş... (3/6)

2.2.1.1.3. Aitlik Eki:

İsimlerin üzerine gelerek bunların kime veya neye ait olduğunu bildiren isim işletme ekidir.[49] Yazı dilinde ünlü uyumuna uymayan bu ek bölge ağzında ünlü uyumuna uyarak –ki, -kı, -ku, -kü şeklinde görülmektedir.

- **üstündekini** gene borā bālarlārdı ḳarşılıḳlı, ipli anteri dērdiler. (3/33)
- gitçen otobüs tā **yuḳarḳı** yoldan geçī. (2/86)

2.2.1.1.4. Hâl Ekleri:

2.2.1.1.4.1. Yalın hâl

İsimlerin hiçbir unsura bağlı olmayan teklik, çokluk ve iyelik şekilleridir.[50]

- **misir** ḳazdıḳ, oraḳ biştik her şey yaptıḳ. (10/3)
- ...**nuhut** ‿ek, **pırçaḳ** ‿ek. (4/21)
- **hederlez** yapārdıḳ, **bayramlar** yapārdıḳ. (5/11)

2.2.1.1.4.2. İlgi hâli

İsmin başka bir isimle ilişkisi olduğunu ifade eden durumudur.[51]

-ın / -in /-un /-ün:

- ...bütün benim **halamın** torunu işTe, yā. (2/8)
- ...ben bile göbecik basīsın **hamurun** şeyini verīsine... (2/135)

[49] Eker, 2003: 297
[50] Ahmet Buran, (1996): *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri*, TDK Yayınları, ankara: s.37
[51] Buran, 1996: 61

- ḳıs tarafı **ḳızın** tarafını toplacaḳlar, çöcük tarafını dizecekler. (15/18)

-nın / -nin / -nun / -nün:

- ...gelini iki taraftan tutı̄lar **sandālyanın** ‿üstünde... (15/46)

*Çokluk ekinden sonra kullanıldığında; **-lān/–lēn, -nān/–nēn** şeklinde de görülmektedir.

- heP bütün köyün boralārda **ġaraḳaçanlān** borā gelip ‿alırmışlar ‿unu... (2/79)

2.2.1.1.4.3. Yapma Hali (Belirtme Durumu)

Geçişli fiilin etkisi altında kalan ismin içinde bulunduğu haldir. Belirtme durumu, adı kendisine etki eden geçişli eyleme bağlayan haldir.[52]

-ı / -i :

- ...vērmadılar baḳ **ḳıyātlarımızı** vērmediler... (16/51)
- bana sordu u adam sordu bana ne **ābimi** süledi mana süledi... (16/60)

-u / -ü:

- ...tabud var **tabudu** dört kişi omuzlarında. (12/14)
- **...südü** pişirı̄sin süt ḳantar baḳırları vārdı... (2/118)

-nı / -ni / -nu / -nü:

- **hepsini** unları bekinleri ayrı ḳarıştırız... (2/136)

-(y)-ı / -(y)-i / -(y)-u / -(y)-ü:

- unnarı gene sōna ülece şıra **tavayı** indirı̄z... (2/139)
- ...**faḳoyu** da neylen ‿alcan? (16/42)

[52] Buran, 1996: 98

- pātraya ḳadar gittim ‿urdan tüm bu **köyü** hiç durmadım ne. (13/4)

2.2.1.1.4.4. Yönelme hâli

İsmi fiile yönelme ve yaklaşma göreviyle bağlayan durum ekidir. Eylemin hareketinin yöneldiği ve kendisine yaklaşılan nesne, cümlede yönelme durumunda bulunur.[53]

-a / -e, -ā / -ē:

- ...ben oḳul **üçe** ḳadar ‿**oḳula** gittim. (16/3)
- ...sona men çıḳtın **yola** hēP büle... (10/5)
- ...**dedeme** rāmetli dedec̄ime benzēyi işTe üle ġızanım. (2/10)
- topl̄iz **eve** gel̄iye çıḳar̄iz makina çıḳariyı. (1/31)
- ...dirēn ‿**arasına** saḳlanīrdım bubam sōna **ō̄retmene** demiş... (3/6)

-(y)-a / -(y)-e:

- eveli **aşāya** entārileri asārlar. (3/28)
- ...ābeyin de yā **hastāneye** gittiK götürdüler ‿işTe. (2/76)
- ge **boraya** bē! māni süle beyāv... (1/6)

-(n)-a / -(n)-e, -(n)-ā / -(n)-ē:

- hiç ded̄in gibi insan **yaşadıḳçasına** her türlüsünü gör̄isin... (16/23)
- **mısakū̄ne** geldi ordan gezdirdin. (1/34)
- **evĺatlāna** bırādı üleye bana bırāmadı. (2/61)

Hece kaynaşması ile:

- beni oḳul ‿**oḳumā yazmā** yani iç yazmam iç yoḳ. (16/3)

---

[53] Buran, 1996: 134

- biz ben ‿ ben **borā** geldim... (2/49)

2.2.1.1.4.5. Bulunma hâli

Bulunma eki ismi yalnız fiile bağlayan ve fiilin gerçekleştiği yeri gösteren hal ekidir.[54]

- ḳurūrdular ‿ **orda** bezçēzleri. (2/83)
- ikinci **sınıfta** başladıḳ önlüK giymē. (3/8)
- u **tabiatta** toplamaların çıḳarmanın... (5/28)

2.2.1.1.4.6. Çıkma (Ayrılma) hâli

Geldiği isimde, fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade eden haldir.[55]

- gelini iki **taraftan** tutīlar sandālyanın ‿ üstünde... (15/46)
- valla bilmēyim **bundan** sona bēlki açılır bēlki yapılır. (15/17)
- **çölmekten** yūsükleri birer birer çıḳarıp māni sūlērdiler hep. (4/3)
- undan sōna biz ‿ **evlendikten** sōna pademler satarlārdı... (4/22)
- **yapādan pamuḳtan** yapārdıḳ ‿ unnarı. (10/3)

2.2.1.1.4.7. Eşitlik hâli

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin oluş ve yapılış tarzını gösteren eşitlik, gibilik ve benzerlik ifade eden hal ekleridir.[56]

-ca / -ce:

- hemen çömdüm **bülece** ḳaldım, kendimden geçtim. (16/70)

---

[54] Buran, 1996: 177
[55] Buran, 1996: 202
[56] Buran, 1996: 266

*Bölge ağızlarında eşitlik hali eki bazen küçültme ekiyle beraber kullanılmaktadır:

- **genceciK** gitti çoḳ, çoḳ yaḳtı bizi. (14/18)

-caḳ / -cek:

- be **bilecenek** pırçaḳ ‿az yolmazdıḳ? (1/8)

-cası/ -casına /-cesine

- kim yıḳārsa öteki **dizincesine** ḳadar ḳaçārdı, şey yapan yanārdı. (3/15)
- ...damdan **çıḳıncası** hayvanları sāmaḳtan **çıḳıncasına** ḳadar su ısınsın da yıḳayalım da ġurusun diye baḳārdıḳ. (3/72)

2.2.1.1.4.8. Vasıta hâli

İsme, fiilin ne ile, nasıl, nezaman yapıldığını göstermek için getirilen hal ekidir.[57]

-la / -le:

- **āşlarla ‿āşlarla** båbam sürērdi... (14/3)
- çoḳ u patatisler vallā ben boraya geldīmde bu̱u̱k küfül **sepetlerle** patatis yaptım ben, yā. (2/50)

-lan /-len:

- ...ama **ġazannārlan** gelī üle. (2/42)
- ...tā hiç te bi **elcēzimlen** şeylēmi yıḳacādım. (2/74)
- işTe baḳārdıḲ gene **analāmızlan** berāber, yā baḳārdıḳ. (1/3)

-nan /-nen:

- ...hērkes birer **fenerīnnen** gelir... (4/28)
- unnarı da **zamannan** kim ‿aşlamışlar... (4/23)

[57] Buran, 1996: 235

2.2.1.1.4.9. Yön (Gösterme) hâli

Fiilin gerçekleştiği yönü gösteren bir ek olmakla beraber, aslında ismi fiile bağlayan hal ekidir.[58]

-arı / -eri:

- alay tüfeklen ͡ **ileri**. (4/25)
- ...soḳtum ͡ unun hayvanın demirini ḳaldırdıḳça ḳıçını **içeri** daliyır, ḳaldırdıḳça. (13/22)
- orā unları kesip ͡ kesip tepsilere daşırız **yuḳarı** evlere. (2/140)

-ra / -re:

- unun için dim sana **nere** gittim baḳ bayraḲ gittim vallā... (13/16)
- **orā** unları kesip ͡ kesip tepsilere daşırız yuḳarı evlere. (2/140)

-e:

- bizim zamanımızda bule goluna girdilēr götürdṻdüler ͡ **içere**. (19/4)

-a:

Bölge ağzında -ra yön gösterme ekleri sonra kelimesinde r sesini kaybetmekte olup a şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

- **sona** gece gene ōldu dü̲ü̲nümüz. (5/5)

-ā:

Bölge ağızlarında -arı yön gösterme eki, -r ünsüzünün düşmesiyle veya -ğ ünsüzünün düşmesi ve ünlü karşılaşmasıyla -ā şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

- buda **aşāda** dirmen bendi gibi toplaniyırı unun ͡ için dārbend deyī̄ler... (12/21)

---

[58] Buran, 1996: 286

-ray / -rey/ -raya:

Bölge ağzında –ra, -re yön gösterme ekinden sonra kullanılan yönelme hali ekinin düşmesiyle karşılaştığımız bir yön gösterme ekidir.

- deyem sanki **nerey** gidērsen ķızım, duru doru. (13/8)
- biz dedik ķarar verdik ben şimdi **oray** gelīm. (16/99)
- sōna **buraya** yērleştik. (14/1)

-r:

- **borda** Pınar var... (1/14)

2.2.1.1.5. Soru Eki

İsmi fiile bağlayan ve ismin soru şeklini yapan hal ekidir.[59]

mı/mi/mu/mü:

- ...çāriyır **mı**? (13/17)
- araban var **mı**? (13/20)
- sen beķār **mısın**? (14/10)
- ...biliy **misin**... (11/28)
- ...yoķ **musunuz**? (16/98)

2.2.2. ZAMİRLER

Kişi, gösterme, soru ve belirsizlik kavramları vererek varlıkların yerini tutan sözcüklere zamir denir.[60]

A. Kişi (Şahıs) Zamirleri

B. İşaret Zamirleri

---

[59] Gülensoy, 1995: 179

[60] Zeynep Korkmaz, (2003): *Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara: s.397

C. Belirsizlik Zamirleri

D. Soru Zamirleri

E. Dönüşlülük Zamirleri

2.2.2.1.Kişi (Şahıs) Zamirleri

Kişi adlarının yerine kullanılan zamirlerdir.[61]

I.Tekil Şahıs:

- sōra u yīnnarı **ben** yapārdım... (14/6)
- ...**benim** yīnnara girmēzdi. (14/7)
- dā yā küreklen‿atī **bā** bu dērdi hilacı... (2/83)
- ...sona **men** çıḳtın yola hēP büle, hēP büle. (10/5)

II. Tekil Şahıs:

- āy **sen** türkiyeye git, āy zābite gitmek var, unnarı sūlērdiler... (4/2)
- ...iş beklērdi **senden** tütün var tütün dizcen. (6/3)
- ...ben **sana** oynārım da. (11/7)

III. Tekil Şahıs:

- hatırlāy mısın sen‿**u** pasayı? (11/6)
- **undan** sora sopalan vurup‿üle oynārdıḳ. (11/5)
- kimileri gitçek ḳutuyu ḳoyārsan sen gitçen‿**unun** yerine... (11/5)

I. Çoğul Şahıs:

- büle **bis** sonunda fasulya sayıpta oynārdıḳ. (11/29)
- ama **bisde** bilmēy de u zaman pazarlarda bile ne şeyler vārmış... (15/40)
- **bizi** gene tabi ki alevīler‿oḳūrdu... (15/4)

[61] Korkmaz, 2003: 405

I. Çoğul Şahıs:

- her şeyler dedi **size** zatı orta oḳulun şeyini dedi ürettirim. (5/28)
- ...**sizin** ‿unnar ‿attınan biliy misin giderdi rāhitlerin yanına u mupi. (11/28)

II. Çoğul Şahıs:

- **unnardan** hepsi öldüler... (2/70)
- ...biz gidērsek ‿**unnara unnar** ‿orda oḳulda **unnar** yapārdılar... (2/46)
- **onnarı** kim çıḳarısa... (5/13)

2.2.2.2. İşaret Zamirleri

bu:

- bayramlārda **borā** yoḳ ki ḳız, çöcük yoḳ. (5/21)
- ramazanda oldüdu bir ki sene **borda** oldu. (5/21)

şu:

- bıraḳ **şu** sert toprāḳları... (15/15)

o/u:

- ...**unu** balāyım. (2/96)
- yā ḳalp vārdı **unda**... (2/21)
- düzdü **onu** bi çeviri heP bile ati. (2/110)

bunlar/bunnar/bunnā:

- şini yazisın sen heP **bunnarı** diyil mi? (4/2)
- ...**bunnārda** burda hep görün harman böyle dolanilar ‿unu. (14/13)

şunlar/şunnar/şunnā:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

onlar/onnar/onnā/unnar/unnā:

- yoḳ u ḳardaşım ‿orda **unlar** ḳalaba **unlar** delirtçek ‿unu... (16/36)
- beş ḳardaş ‿**unnarda** en büük̈leri bendim. (16/36)

2.2.2.3. Belirsizlik Zamirleri

Hangi isimlerin yerlerini tuttukları açıkça belli olmayan zamirlerdir.[62]

- **başḳasına** verdiler gene. (16/34)
- **hepsini** yapmaḳ ‿istēyi. (16/43)
- ...hiç bişey **kimseye** baḳamam. (16/53)
- **birisi** gēlmiş bi ūlkeden de aşlamışlar ‿üle ġālmış. (4/23)

2.2.2.4. Soru Zamirleri

İsmin yerini soru yoluyla tutan zamirlerdir.[63]

- ...**kim** bilir işTe. (4/23)
- ...eyi dedin evĺat ‿ama aḳşamlar **kimler** para ḳazanıpta getīrecek. (15/15)
- ani **niye** gidērdik? (16/27)
- var, ne bilem **hangi**. (3/2)

2.2.2.5. Dönüşlülük Zamirleri

Dönüşlülük zamiri, şahıs zamirlerini daha güçlü kılmak için, anlamca pekiştiren bir tür şahıs zamirleridir.[64] Bölge ağzında dönüşlülük zamiri "kendi" sözcüğü ile karşılanmaktadır.

- ā şini ġızlan çöcük **kendi** biyenī. (3/20)
- **kendimiz** türkü sūlerdik... (4/6)

---

[62] Korkmaz, 2003: 433
[63] Korkmaz, 2003: 441
[64] Korkmaz, 2003: 415

- ben **kendim** yaparım. (5/34)

2.2.3. SIFATLAR

Sıfatlar, isimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını, yerlerini, sayılarını belirten sözcüklerdir.[65]

2.2.3.1. Niteleme (Vasıflama) Sıfatları

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

2.2.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

2.2.3.1. Niteleme (Vasıflama) Sıfatları:

İsimlerin renklerini, biçimlerini, durumlarını gösteren sıfatlardır.[66]

- ...**güzel** beygir... (13/25)
- hep **ḳırmızı** biberi olcaḳ. (2/148)
- ...**ġoca** çöcük... (3/3)
- ...**güzel** pırensemiz vardı. (2/104)
- ...**küçük** ḳārdeşim... (3/11)

[65] Tahsin Banguoğlu, (1974): *Türkçenin Grameri*, Baha Matbaası, İstanbul: s.341
[66] Banguoğlu, 1974: 345

2.2.3.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, sayı, soru, yoluyla belirten ya da onların belirsizliğini anlatan sıfatlara belirtme sıfatları denir.67

2.2.3.2.1. İşaret (Gösterme) Sıfatları

Önüne geldikleri ismi işaret yoluyla belirten sıfatlardır.[68]

bu:

- ...**bu** ġızı... (3/6)
- ...**bu** köyümüzün bōrda alanlıḳtı... (2/42)

şu:

- ...**şu** sert toprāḳları... (15/15)

o/u:

- ...**u** zān... < o zaman (15/16)
- ...**u** musakȫyde yi͞rdik ‿ içērdik **o** cāmide. (2/46)

2.2.3.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.[69]

2.2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları:

Varlıkların sayısını gösteren sıfatlardır.[70]

- ...**bir** çıraḳ... (15/15)
- ...**üç** gün... (15/43)
- ...**otuz beş** dölüm bi tārla... (2/53)

---

[67] Korkmaz, 2003: 385
[68] Banguoğlu, 1974: 351
[69] Banguoğlu, 1974: 353
[70] Banguoğlu, 1974: 353

- yā **dörT** ḳārdaşız bis... (1/2)

2.2.3.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

İsimlerin sıralarını belirten sıfatlardır.[71]

- ...**beşinci** sınıftan. (15/5)
- **ikinci** sınıfta başladıḳ önlüK giymē... (3/8)

2.2.3.2.2.3. Paylaştırma Sayı Sıfatları

İsimlerin kaç parçaya ayrıldığını belirten sıfatlardır.[72]

- ...**birer** bile ḳuvacıḳ... (2/41)
- ...ama döndünēn **beşer** gün her nasısāydı bıraḳ. (13/8)

2.2.3.2.3. Soru Sıfatları

Önüne geldikleri ismi soru yoluyla belirten sıfatlardır.[73]

ḳaç/ḳaş:

- ...**ḳaş** tāne kitap... (14/8)
- **ḳaç** kişi... (11/9)

ne ḳadan/ne ḳadar/ne ḳadā:

- ...**ne ḳadar** fıḳārā... (4/50)

hangi/angi:

- ...**hangisine** gitçek... (5/32)
- ...**hangisini** alcaḳ diye. (5/32)

---

[71] Banguoğlu, 1974: 354
[72] Banguoğlu, 1974: 354
[73] Banguoğlu, 1974: 352

nasıl/nası:

- e **nası** oyniyalım... (6/1)
- **nası** her şey **nasıl**? (10/1)

2.2.3.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Önüne geldikleri ismin özelliklerini, sayılarını yerlerini belli belirsiz olarak anlatan sıfatlardır.[74]

az/as:

- ...**as** ḳurutturīsın... (1/33)

başḳa/başĶa:

- ...**başḳa** türküler... (2/14)

bazı:

- ...**bazı** kere... (16/78)

biraz/biras/bıras/bires:

- ...**biras** nefes darlī... (16/8)

bütün/büttün:

- ...**bütün** gün... (16/22)

çoḳ/çoĶ/bir çoḳ/bi çoḳ:

- ...**çoḳ** faḳir... (16/28)

her/er/er bi:

- ...**her** yerden... (16/29)

öbür:

- ...**öbür** bayrama ḳadar. (15/25)

[74] Banguoğlu, 1974: 352

acıḳ/ācıḳ:

- ...**acıḳ** bunu ıslacam... (15/37)

2.2.4. ZARFLAR (BELİRTEÇLER)

Fiilleri çeşitli yönlerden niteleyen kelimelere zarf denir.[75]

2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları
2.2.4.2. Zaman Zarfları
2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları
2.2.4.4. Durum Zarfları
2.2.4.5. Soru Zarfları

2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları

Fiilin yönünü belirten zarflara denir.[76]

- ...biz gelir gidērdik **buraya**. (5/7)
- ...bizim **burada** şindi başladı eylenceler. (11/18)
- **burayı** geldiḳ, gelmişler. (11/27)
- sōna ordan **burāyı** gēldik... (14/10)
- bu da şeyi bis‿**orāyı** bin̄is‿unu bālis... (14/13)
- ...**oracıḳta** u ḳaymış. (16/52)
- biz dedik ḳarar verdik ben şimdi **oray** gel̄im. (16/99)
- ...**aşā** mālenin **ōrdā**, deremiz‿**ōrda** bu̱u̱k... (2/39)
- eveli **aşāya** entārileri asārlar. (3/28)
- **içerdedi** yā. (7/3)

[75] Muhittin Bilgin, (2002): Anlamdan Anlatıma Türkçemiz, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s.262
[76] Bilgin, 2002: 265

- ...gelmedi gitti **içeri**. (13/23)
- tuvaletler ͡ eskiden **dışardāydi**. (16/39)

2.2.4.2. Zaman Zarfları

Fiili zaman yönünden niteleyen zarflardır.[77]

- ...u vakit ͡ **emen** beni bālēylar. (16/41)
- **undan sora** nese hamur dedim tutayım aḳşamdan mayalansın... (16/36)
- ...**sabāsı** gene ḳaraḳola. (16/101)
- **sabāleyin** gideris. (6/3)
- **eskiden** yapārmışlar ͡ ama bizim günümüzde yapmadılar hiç ͡ unu. (6/17)
- ...**eveli** üle şey yapārdılar. (7/6)
- **bıldır ḳış** belim ͡ ārdı... (5/20)

*Bölge ağzında "artık, bundan sonra" kelimeleri anlamında kullanılan aşağıdaki örneklere sık olarak rastlanmaktadır:

- **ḳayrı** unutturduḳ... (10/9)
- yoḲ **ġayrı** ġoyun ͡ içinde... (2/42)
- yazıyalar şimdi **ārtıḳın** ͡ ōrda igī̄as var... (2/34)

2.2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

Fiilin anlamını azlık-çokluk kavramı yönünden belirten sözcüklerdir.

az, as:

- biz ͡ **as** çoḳ... (4/16)
- ...**azcıḳ** umutlu... (4/14)

acıḳ/ācıḳ/āccıḳ/eccıḳ:

- ...**acıḳ** bunu ıslacam... (15/37)

[77] Bilgin, 2002: 266

bayā:

- **bayā** şe yaptı sıḳlāştı ārıları. (15/63)
- **bayā** uzaḳlaştıḳ... (16/45)

çoḳ:

- ...**çoḳ** bilī... (16/2)
- ...**çoḳ** üraştıḳ. (15/31)

biraz/biras :

- ...**biras** nefes... (16/8)
- ...**biraz** dārca... (16/90)

hiç/iç:

- ...**hiç** bōrdan... (2/30)
- ...**iç** yoḳ. (16/3)

fazla:

- ...pek **fazla** bilmīm... (16/4)

2.2.4.4. Durum Zarfları

Fiilin nasıl yapıldığını belirten kelimelerdir.[78]

böyle/bo͞le/büle/ bü͞le/bülece:

- ...**bülece** ḳaldım, kendimden geçtim. (16/70)
- ...**büle** tava gibi... (16/12)
- ...**böyle** dolanīlar ‿unu. (14/13)

öyle/o͞le/üle/ülelikle:

- ...**üle** harplar... (14/13)

[78] Bilgin, 2002: 273

- **ülelikle** geçirmē üraşmışlar... (16/20)

güzel:

- ...**güzel** olur... (2/120)

zaten:

- ...ḳalmadı **zaten**. (11/4)

ī:

- ...**ī** bi yandan... (2/19)

başḳa türlü:

- a **başḳa türlü** hiç farḳetmī. (4/54)

2.2.4.5. Soru Zarfları

Fiili soru yoluyla niteleyen zarflardır.[79]

- ...**ne** döktürūsün? (4/46)
- e **nası** oyniyalım... (6/1)
- ...**nasıl** delmezmiş ‿ayāmızı? (15/26)
- ...**nerē** gitçen? (2/86)
- ...**nerde** oturudu u? (3/12)

[79] Bilgin, 2002: 281

2.2.5. EDATLAR

Tek başlarına anlamı olmayan, cümle içinde yanyana geldiği kelimeyle anlam ilgisi kuran sözcüklere edat denir. Arapça bir kelime olan edat "alet" ve "vasıta" demektir.80 Bu bölümde Batı Trakya Meriç ağızlarında geçen edatları değerlendirdik.

2.2.5.1.ÜNLEM EDATLARI

Sevinç, öfke, hayret gibi duyguları; seslenme, cevap verme gibi durumları anlatan sözcüklere ünlem edatları denir.[81]

Ünlem edatları şunlardır:

2.2.5.1.1. Ünlemler

2.2.5.1.2. Seslenme Edatları

2.2.5.1.3. Gösterme Edatları

2.2.5.1.4. Cevap Edatları

2.2.5.1.5. Sorma Edatları

2.2.5.1.1. Ünlemler:

Çeşitli duygu ve isteklerimizi coşkulu bir şekilde ifade etmeye yarayan kelimelerdir.[82]

ha/hā/hē:

- **ha** dedim... (4/44)
- şeker **hā** ḳāve. (15/36)
- **hē** üle yavrum... (2/19)

---

[80] Necmettin Hacıeminoğlu, (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul: s.5

[81] Gülensoy, 1995: 200

[82] Gülensoy, 1995: 200

a/ā/e/ē:

- **ē** işTe bi allıḳ vārdı. (4/33)
- ...**a** yōḳtu... (4/35)
- **e** üle giyinīrdi. (4/35)
- **ā** ī ī diyeler bā. (9/5)

oh/ohō:

- benim yaptīm işler **oh.** (2/93)
- ḳomşum borda te **ohō** diye türkülere baḳ diye **ohō** diyem bizde oyuna diyem. (9/7)

yā:

- **yā** te üle... (9/8)

be/ba:

- ...yoḳ **be** hep.(10/4)
- ...**ba** ḳızım. (13/20)

āy:

- **āy** ġızanım... (2/58)

vay:

- **vay** beyav... (13/17)

2.2.5.1.2. Seslenme Edatları:

Hitap durumlarında kullanılan edatlardır.[83]

beyav:

- a **beyav** para mı yapārdılar... (13/12)
- vay **beyav** demiş... (13/17)

[83] Gülensoy, 1995: 200

hāydi/hadi/aydi/āydi/adi:

- ...**haydi** bıḳım... (13/17)
- ...**haydi** aşā! (12/10)

mā:

- ...**mā** beni büle tuvalete bile salmazlārdı beni yalnıs. (16/79)
- ...**mā** anā dērdim... (4/36)

mari:

- ...olmī **mari** bōrda zītin. (8/9)

2.2.5.1.3. Gösterme Edatları:

Bir kişi, durum ve nesne gösterilmek istenildiğinde kullanılan edatlardır.[84]

te/tē:

- **te** üle yataḳlara yatıp ḳalḳārdıḳ... (4/18)
- ...**tē** pazar günü olūrdu alay. (6/10)

işTe:

- ...**işTe** ḳına gecesi oldu... (6/9)
- ...vārdı gene **işTe**... (8/7)

2.2.5.1.4. Cevap Edatları:

Kabul ve reddetmeyi ifade eden edatlardır.[85]

evet, yā:

- ...**evet** üle herkes yapī... (11/10)
- **evet** ne zannedīsin? (14/8)
- hē üle yavrum **yā** üle... (2/19)

[84] Gülensoy, 1995: 200
[85] Gülensoy, 1995: 200

hē:

- **hē** üle yavrum yā üle... (2/19)

diyil/dil//diil:

- **diyil** şeylerde... (15/23)
- bida **dil** ne fırın ne maşina... (16/11)
- ...ama **diil** öyle ḳısa... (10/6)

tabi:

- e **tabi** anlayan ḳarılar gelirlerik. (10/10)

eh/ēh:

- ...**eh** baḳīlar bi ḳaç kişilen. (14/23)
- **ēh** ‿ādet ‿u. (3/19)

elbet/helbet:

- **elbet** ama ben kendimkileri üle büüdü. (4/48)

tamam:

- **tamam** çalımı var... (13/22)
- neyse biz ḳararladıḳ **tamam** dediler. (16/100)

2.2.5.1.5. Sorma Edatları:

Sorma anlamı ifade eden edatlardır.[86]

hani/ani:

- ...**ani** apış diyilda bez... (17/7)
- ...olsa da yisen **hani** ōlsa... (37/5)

[86] Gülensoy, 1995: 200

niçin:

- ...**niçin** ḳırda diyeri gezdī yoḳ... (13/14)

2.2.5.2. BAĞLAMA EDATLARI

Kelime, kelime gruplarını veya cümleleri birbirine bağlama görevi yapan edatlardır.[87]

2.2.5.2.1. Cümle Başı Edatları

2.2.5.2.2. Karşılaştırma Edatları

2.2.5.2.3. Denkleştirme Edatları

2.2.5.2.4. Sıralama Edatları

2.2.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

2.2.5.2.1. Cümle Başı Edatları:

Anlam olarak cümleleri birbirine bağlayan edatlardır.[88]

ama:

- ...āyvancılıḳ **ama** maḳina işi bana göre. (13/10)
- ...ilk oḳul ba canım **ama** bis u zaman onu bile bitirmedik... (14/2)

çünkü/çünki:

- **çünki** bis, bizim bis çoḳ ḳardeşis sana süleyem. (14/2)
- yā eski türkçe **çünkü** bize latince u zaman yasāḳtı. (15/1)

eger:

- **eger** giderse ben demiş asla almam unu, ama gitmesse demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. (16/58)

[87] Gülensoy, 1995: 201
[88] Gülensoy, 1995: 201

ḳayrı:

- **ḳayrı** itiyarladıḳ biz **ḳayrı**. (10/9)

belki/beki:

- ḳasabalārda **beki** ama balḳanlārda yoḳtu üle. (10/13)
- bir saatlıḳ yol, **belki** da fazla... (16/50)

zaten/ zāten:

- ...bile benzēyi bile **zaten** bana üle yüz biçimi. (2/9)
- ...yaḳın **zāten** gümülcineye... (2/5)

yani/yāni:

- ēskiden **yani** rubalar ēlden... (10/11)
- ...**yāni** rāmetli dedim... (2/113)

2.2.5.2.2. Karşılaştırma Edatları:

Karşılaştırılan iki veya daha fazla ögeyi birbirine bağlayan edatlardır.[89]

ya...**ya:**

- ...**ya** maḳinada **ya** ēlde... (11/14)

ne...**ne:**

- ...**ne** dā **ne** uva... (14/22)

2.2.5.2.3. Denkleştirme Edatları:

Birbirini yerini tutabilecek iki öge arasında bağ kuran ve birbirleriyle karşılaştıran edatlardır[90]

[89] Gülensoy, 1995: 201
[90] Gülensoy, 1995:201

2.2.5.2.4. Sıralama Edatları

Ard arda gelen kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin sonuna gelerek kendilerinden önceki ve sonraki kelimelere, kelime gruplarına ve cümlelere bağlayan edatlara denir.[91]

Bölge ağzında ile sıralama edatının kelimeye bitişen şekli şu şekillerde karşımıza çıkmaktadır:

-la:

- ...yedi **ḳatla** ġoyārdıḳ sუუḳlamasın... (3/73)
- ara bir gömērdim **topraḳla** pademneri... (6/5)

-lan /-len:

- sōna bayram sabā da **davullan** gezīler çöcükler. (8/10)
- ...çelī **sopāylen** ōynarıdıḳ. (10/2)
- **fıḳāralan** fıḳārā olurdu... (3/1)
- ...ama benim ‿ adam da büle geçī **motūrlan** çoban. (4/9)
- ...alcam lütfiyeyi **üleliklen** ḳader ḳısmet ‿ işTe... (5/6)

-na:

- ...bu **ceryanna** deil. (14/15)

-nan /-nen:

- ...hērkes birer **fenerīnnen** gelir... (4/28)
- unnarı da **zamannan** kim ‿ aşlamışlar, kim bilir işTe? (4/23)

[91] Gülensoy, 1995:201

2.2.5.2.5. Sona Gelen Edatlar

Türkiye Türkçesinde yazı dilinde kullanılan "**ki**" bağlama edatı bölge ağzında **ki, ḳı** şeklinde ünlü uyumuna uyarak da karşımıza çıkmaktadır.

ki:

- üle **ki** alaylan... (11/18)
- ...bilesin **ki**... (13/18)

ise:

Bölge ağzında "**ise**" edatı genellikle kendinden önce gelen kelimeye bitişik olarak kullanılır.

- ne **yicēse** u gün herkes kendisi alīrdı... (4/5)
- ...**vermesse** ġız ġaçārdı çöcē. (3/21)

bile/ bilem:

- ...onu **bile** bitirmedik... (14/2)
- ...gēldinēn **bile** yanı başında bük durūy. (15/23)
- ...üstüne **bilem** sermēyiler. (3/29)

dil/diḷ/diyil/diyıl/di̯l:

- ...ama **diil** öyle ḳısa... (10/6)

2.2.5.3. SON ÇEKİM EDATLARI

İsmi işletme ekleri gibi kullanılan edatlara denir.[92]

diye:

- ...bamba **bişey** olmasın diye evlērde... (12/10)

için/içi:

[92] Gülensoy, 1995:201

- ...oḳudīm **için** fayda olī... (4/45)
- ...narāḳ mal **içi** çoḳ... (13/4)

gibi:

- bi top sāsı **gibi** u ḳā çoḳ büük büle. (14/14)
- don **gibi** ama pāntulon üle amā. (15/80)

ḳadan/ḳadar:

- ...tē ikindiye **ḳadar**... (15/20)
- ben dedim bu **ḳadan** isteyirim... (13/6)

beraber/baraber:

- şindi hepsi **beraber** gezīyler. (10/1)
- bizim muallim aynı **baraber** ordā. (12/19)

2.2.6. FİLLER

Fiiller iş, hareket ve oluş bildiren sözcüklerdir.[93]

2.2.6.1. Şahıs (Kişi) Ekleri:

Çekimli fiildeki şahıs ekleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi şahıslar tarafından yapıldığını bildiren bir gramer kategorisidir. Dolayısıyla bu ekler, fiildeki oluş ve kılışı, bir şekil ve zaman kalıbı içinde şahıslara bağlayan eklerdir.[94]

[93] N.Hacıeminoğlu, (1991): Türk Dil. Yap. Bak. Fiiller, Kült. Bak. Yayınları Ankara, S.12
[94] Zeynep Korkmaz, (2003): T.T. Grameri (Ş.Bilg) TDK Yay. Ankara S.571)

2.2.6.1.1. Zamir Kökenli Şahıs Ekleri:

Şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılır.

Teklik I. Şahıs

-m, -ım, -im, -um, -üm

Teklik II. Şahıs

-sın, -sin, -sun, -sün

Teklik III. Şahıs : -Ø

Çokluk I. Şahıs :

-z, -ız, -iz, -uz, - üz,

-s, -ıs, -is, -us, -üs

Çokluk II. Şahıs:

-nız / -niz, -nuz / -nüz, -nıs / -nis, -nus / -nüs, -sınız / -siniz, -sunuz / -sünüz,

-sınıs / -sinis, -sunus / -sünüs

Çokluk III. Şahıs:

-lar / -ler, -lār / -lēr

-la / -le, lā / lē

2.2.6.1.2. İyelik Kökenli Şahıs Ekleri:

Bu ekler iyelik kökenli olup, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılmaktadır.

Teklik I. Şahıs: -m

Teklik II. Şahıs: -n

Teklik III. Şahıs: -Ø-

Çokluk I. Şahıs: -k, -ḳ [95]

Çokluk II. Şahıs: -nız /-niz, -nuz / -nüz, -nıs /-nis, -nus / -nüs

---

[95] Zeynep Korkmaz'a göre zamir kökenli I. Teklik ve Çokluk şahıs ekleri olan –yın / -yin, -yuz / -yüz, şekilleri Eski Anadolu Türkçesi –van / -ven, -vuz / - vüz şekillerinin devamıdır (bkz. Zeynep Korkmaz, (1964): "Eski Anadolu Türkçesi'ndeki –van / -ven, -vüz / -vuz Kişi ve Bildirme Eklerinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları", TADY Belleten, S:43-65

Çokluk III. Şahıs: -lar / -ler, -la / -le, -lā / lē

2.2.6.2. BİLDİRME (HABER) KİPLERİ

İşin, oluşun, hareketin gerçekleşme zamanını, işin olduğunu, olacağını, veya olmakta oluğunu veren haber kipleridir.[96]

2.2.6.2.1. ŞİMDİKİ ZAMAN KİPİ

Fiilin halihazırda yapıldığını bildiren kiptir.[97]

Teklik I. Şahıs:

-yim/-yım:

- **balāyım** demiş bubam, ötekini de hep ḳoparī demiş... (2/104)
- **hatırlāyım** duum günümden ‿on dört gün sōna. (3/22)
- vel ‿āsıl keĺām **yaḳalāyım** belīni āzına ō ō büle yapa yapa yapa bendé büle şe yapīm... (15/60)
- ...bis yüz yaşında işTe **dēyim** sana. (2/81)

-uyum/ -ıyam/ -iyem:

- ...ben de **oḳuyum** diye... (2/6)
- ay çoḳ **yoruluyum** baḳ... (17/10)
- şey **yapiyam** da suya **böliyem** ‿oḳuduḳtan soa ḳurşununu... (4/47)
- mā bunnara **baḳtırıyam** bāzı kere... (9/5)

---

[96] Korkmaz, 2003 : 583
[97] Korkmaz, 2003 : 610-611

Teklik II. Şahıs:

-yirsin:

- hiç sen **deyirsin**... (13/21)

-i̱sın:

- ...üle ḳazannārda eti **ḳavuri̱sın** sora pirinci **ati̱sın** şe **yapi̱sın**... (15/55)
- ince irmik ‿ **ali̱sın**, hem ‿ incesini hem ḳalınını ‿ **ali̱sin**. (2/138)

-ū̱sün:

- ...ne **üzülū̱sün** di̱. (4/15)
- **örū̱sün** ‿ unu işTe... (11/14)
- kimisi dediler ḳurşun ne **döktürū̱sün**. (4/46)

-iyesin / -iyasın/ uyasın:

- çōrba **yapiyasın**, et **kesiyesin** et **ḳoyuyasın**, pilaf **ḳoyuyasın**, huşāf **yapiyasın**. (18/10)
- duum yerde **yapiyesin**. (184)
- dört köşe **yapiyasın** ‿ unu da bi süs ‿ oluye unu işledin mi bule u dört ‿ ucuna heP burā büle toplārdılar. (19/16)

Teklik III. Şahıs:

-y:

- e saḳlanīrdıḳ biri gene **arāy** seni. (10/2)
- ...büle **vurūy** sonaḳ **fırlāy** yuḳarı. (10/2)

-iyiri/ -yırı:

- idirmē **ūraşiyiri**. (8/17)
- latince **diyırı** haram. (12/16)
- **baḳiyiri** undan sora gayrıḳana ana buba baḳiya gayrı. (18/4)

-yı/ -yi:

- ...ġızlar‿**oynāyı** çalġı şey yapi̱lar... (3/17)
- ...**diyi** inge di̱ çoḳ hiḱāyen şeyli geşti di̱. (16/32)
- sōna ne zaman **başlāyı** sarılmā... (14/20)
- ...anam‿unnarı hep‿iplen fır **dolāyı**. (4/32)

-ūyu:

- şini dü̲ü̲nnerimizde **olūyu** etli pilav bide fasulya. (11/20)
- vay beyav demiş nerde **oturūyu** sormuş benzinciyi diyar tut bu yolu dōru. (13/17)
- hidirlēzde salanīrdıḳta ōrda ḳārşıda **durūyu** o meşeler hāĺā. (12/9)

-i̱:

- yā baḳ pırçaḳ tārlasında gelin oldun **di̱** yā. (1/10)
- şindi ġızı emine ġocasınlan‿orda **duri̱**. (3/12)
- ā şini ġızlan çöcük kendi **biyeni̱**. (3/20)

-i̱y:

- ansızdan oldū gibi çoḳ zor **oli̱y** temizlik isti̱yi. (5/24)
- ...roma raḳamlānı hepsini u bölmelēni çıḳarmalānı çarpmalānı ama kimisi hatırımda **ḳali̱y**... (5/31)

-i̱yı/ ıyı/ -iya / -āya/ -i̱yi:

- ansızdan oldū gibi çoḳ zor oli̱y temizlik **isti̱yi**. (5/24)
- topli̱z eve geli̱ye çıḳari̱z makina **çıḳari̱yı**. (1/31)
- maḳina **ayırttırīyı**. (1/32)

- baḳiyiri undan sora gayrıḳana ana buba **baḳiya** gayrı. (18/3)
- yā hā́lā́ var bende bi tane **durūyu**. (3/35)

-uyoru:

- camın yanında ōrda **duruyoru**. (12/6)
- bide çāriyır beni gel **diyoru** be. (13/20)

-yeri:

- işTe ne olūrsadı ben yarān bunu yapçam **diyēri** adiyeri, yā. (20/8)
- ...āmeT **diyeri** ḳarıştıralım ‿ulaḳlara... (13/14)

Çokluk I. Şahıs:

-yiz:

- ulaşıḳ ‿ū şindi kesik **dēyiz** biz... (2/116)
- yā **yaşāyiz** cennet gibi yerde. (11/1)

-yuz/ -yüz:

- ...ḳuran **oḳūyuz** yedisinde de oḳi̅z ḳuran. (5/26)
- e nası oyniyalım ‿ēvicik ‿**oynūyüz**. (6/1)

-yıs/-yız:

- yapāyı didi̅z **darāyıs** ‿unu. (11/11)
- ulān c͡ierlēni b͡aarsaḳlānı **yıḳāyız** gözēlce. (3/53)
- ḳaçi̅ sona **saḳlanıyıs** bile... (10/2)

-uyus:

- bi şey büle bi halḳa **olūyus** bi ḳutuda... (11/6)

-iriz/ -ırız:

- **geliriz** ‿ eve yicēsek bişeyler. (6/3)
- orā unları kesip ‿ kesip tepsilere **daşırız** yuḳarı evlere. (2/140)

-yūrduḳ:

- ...unnarı işTe üle **oḳuyūrduḳ**... (4/2)

Çokluk II. Şahıs:

-āysınız:

- ...ḳızannar siz birer tāne **bulamāysınız** ben iki tāne. (15/78)

-ysiniz:

- ...ġuzu pilavı **dēysiniz** siz u tarafta. (3/52)
- oldu görüşmelik **deyīsinize**... (11/10)

Çokluk III. Şahıs:

-yı:

- ...ġızlar **oynāyı**... (3/17)

-īler/ -īyler /-īlar/ -yler:

- boşem **dīyler** sana gecenin yarısında iki saat gecenin ikisinde üçünde dīler ḳalḳ şindi gidīz. (16/74)
- māni **istīler** māni. (1/11)
- ...türkiyede nası **giydirīler** şimdi māvi önlükler. (3/8)
- ama bunu āda berede kim istērse büle meseĺā azar ‿ azar **verīler**... (14/24)
- yoḳ kūde var davul sabālin davullan **gezīler**. (1/23)
- **oynīlar** bunnālan. (1/16)

- yapi͡lar ‿unu da **dādi͡lar** millete. (1/30)
- sallancaḳ **ġuri͡lar**, ġızlar ‿oynāyı çalġı şey **yapi͡lar**... (3/17)

-yalar/ -yeler:

- ...yu͟urtlan **yapıyalar**. (3/16)
- bursaya **duriyalar öldüriyeler** şeyleri... (20/15)

-ēyiler/ -āyilar/ -āyılar:

- dāmat baḳi͡ biras ‿ama olsa da çoḳ hayvan gübresi **istēyiler**... (2/57)
- ...heP **beklēyiler**, mezara gidince... (3/56)
- gittim vi͡rra şe yapi͡ asılı u zaman bi bez **bālāyilar** şeye yuḳarı büle kiliç vārdı. (15/62)
- biz türke gittinēn gördük ‿unnarı ḳarşı ḳarşıya **oynāyılar**. (10/13)

-yırlar/ -yirler:

- büle bayram **yapiyırlar**, şey **yapiyırlar** ‿elleri büle ep ‿örtülu͡. (10/1)
- bu ḳā **süleyirler** şindi bahçeleri yā. (13/22)

Olumsuzu:

Şimdiki zaman ekinden önce kullanılan **–ma, -me, -mı, -mi, -mu, -mü** olumsuzluk ekleri bölge ağızlarında kullanılan olumsuzluk ekleridir:

- ...ben pek **bilmi͡m**. (16/2)
- veri͡ler veri͡ler napçan sen şindi ḳardaşlarına ḳarşı **gelemi͡z**. (16/72)
- dervend **demēyler** darbent. (12/21)
- ...**istemiyirim** dedim beyā. (13/20)
- ...aḳlımıza da **gelmēyi**. (3/3)
- ā ne bilem üle türkü **bilmēyim** be ġızım. (3/3)
- evvelki gibi **olmāyı**. (3/17)

- māniler yavrum türküler bilīrdim ‿ ama māni çoḳ **hatırlamāyim**. (2/11)
- bu evleri aḳtārdıḳ **bulamāym** ‿ unnarı. (11/15)
- şindi ḳoltuḳların ‿ üstüne bilem **sermēyiler**. (3/29)
- ...mezara gidince, yālnız **bıraḳmāyılar**. (3/56)
- ...pek mānīler **bilmiyēm** de... (4/1)
- adam **bilmeyırı**, ḳulübede onu bayırda bulmuşlar çoban... (12/17)
- şimdi ḳızlar **işlemī**. (1/16)

Sorusu:

- önem vermezdi zenginlē hīç, **alī mı** sesimi? (3/1)
- bis size eskiden yaşadıḳlarımızı size annatsaḳ ḳaş tāne kitap olur **bilī misin** ḳızım. (14/8)
- **sulāy mısın** ‿ onları **bakī mısın**? (13/5)
- sen bizim tarafa torunlarını **verī misin** ‿ oḳusunnar? (12/17)
- önem vermezdi zenginlē hīç, **alī mı** sesimi? (3/1)
- ...sen bīlme sana sormāylar **gelī misin gelmēy misin**. (16/74)

2.2.6.2.2. GENİŞ ZAMAN

Geçmiş, şimdi ve geleceği kapsayan zaman dilimini içeren haber kipidir.[98]

Teklik I. Şahıs:

-ārım/ -arım:

- ...ben sana **oynārım** da. (11/7)
- işTe biçer şey **yaparım**. (2/108)

[98] Korkmaz, 2003: 637

-yērım/ -yerim:

- **diyērım** bu ġız bizi aldadır hem ‿oynatır. (9/8)
- ...şindi sor bāboyu uyḳuda ḳoyun **güdiyerim**... (13/26)
- **göriyerim** be, bende her vaḳıt para bulunūrdu cebimde. (13/21)

-üm:

- ...bi ḳaç c͡ier **götürüm** sustacılıḳ. (13/19)

Teklik II. Şahıs:

-ārsın:

- ...yūsük ‿**atārsın** herkes bilirdi bu kimin bu ayşenin... (5/13)
- ...ne **ḳazārsın** hep yērleri... (15/15)
- **baḳārsın ‿anlārsın**. (1/7)

-isin:

- **verisin ‿**işTe iḳrām ‿edērsin... (2/123)

Teklik III. Şahıs:

-ır:

- yūsük ‿yūsük **çıḳarır** çölmē yūsük toplārdılar ‿āşamdan. (4/3)

-ir:

- ...**gelir** ġalabalıḳ ‿olur d͡üünner. (4/27)
- insan acıḳtı mı vallā ne bulursa **yīr**... (15/35)

-u/ -ü:

- ...gelirīz gelin de **oturu** ġurula ‿ġurula gelīr. (4/24)
- elini **öptürü**... (4/49)

Çokluk I. Şahıs:

-rız:

- unun‿üstüne **susamlārız**‿unu. (4/52)
- yüz‿ölçü **ölçeriz** bardaḳ. (2/136)
- ...tütün çapaladıḳ, bostan‿**ekeriz** bostan **çapalārız**. (3/50)

-eris/ -is:

- alaylar **gideris** gelin‿almā. (4/24)
- ...**veris** ġızlar, biz çoḴ ġalabadıḳ bizim ġurubumuz. (2/13)

Çokluk II. Şahıs:

-ī̄rsiniz:

- ...ne **serī̄rsiniz** ba ūraşīrsınız unnara ama seridiler. (4/32)

Çokluk III. Şahıs:

-ılar:

- ...unnar **çārılar** bizde çārıs... (2/13)

-rlar:

- ...alırlar kesā **toplarlar** köyden. (2/47)

Olumsuzu:

- ben **alamam** diploma dedim... (13/20)
- ...şimdi **yimezler**. (15/40)

2.2.6.2.3. GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin geçmişte yapıldığını veya görüldüğünü anlatmak için kullanılır.[99] Bölge ağızlarında görülen geçmiş zaman eklerinin kullanılışı aşağıdaki örneklerde görüldüğü yazı dilimizden farklı bir özellik göstermemektedir.

Teklik I. Şahıs:

-dim:

- yā burda **evlendim** sona ama şey ḳocam şeyden unnārda gēlme... (16/29)
- ...kēndama da **işledim** ben... (1/16)
- ...hayvannarımız vārdı unnarı **ḳaldım** ben baḳmā. (16/38)
- faḳo da yoḳ el lambasını **aldım** dedim dur gideyim **dedim**... (16/42)

-tim /-tım:

- ...geçen pazar **gittim** salona... (16/24)
- ...hastānede **yaptım** ben askerlīmi... (7/3)
- makineyi **astım** duvara... (9/10)
- ...**ḳalḳtım** dedi **baḳtım** ‿ascıḳ tepeden biri gōrmesin beni. (11/31)
- ...sorā ō**rettim** bir ḳaç kişi zatı şindi üç dört sene var bıraḳmışım. (15/70)

Teklik II. Şahıs:

-din:

- sen **geldin** kim istedi demek urdan... (16/29)
- dört köşe yapiyasın ‿unu da bi süs ‿oluye unu **işledin** mi bule u dört ‿ucuna heP burā büle toplārdılar. (19/16)
- ...şindi **şükredin** hālinize... (14/7)

-tin:

- ...sen kendin mi **gittin** dī yoḳsam zorla mı aldı. (16/64)

---

[99] Korkmaz, 2003:584

Teklik III. Şahıs:

-dı/ -di:

- ...gelinlik‿āyrı yā **vardı**... (1/20)
- sonā **başladı** ġayrı ne zaman türkiye ō̲retmenleri geldi. (2/2)
- ...sona **başladı** batoza gelmē... (17/14)
- ...te baḳ ḳatılī̲m burda bu gelin bizim şindi ani **geldi** çöcū̲m temin. (17/10)

-tu/ tü:

- ...ama türk ō̲retmeni çoḳ‿**oḳuttu**. (5/29)
- iki kiloya **düştü** yirmi dört günde... (6/13)

Çokluk I. Şahıs:

-dik/ -dıḳ:

- ...ep‿**işledik**‿unnarı māḳinayla. (15/21)
- boraya da **geldik** on sekiz yaşında evlendim. (5/3)
- ...bēn‿annem olmadī̲ gibi küçük yaşta her bi işe **atıldıḳ**... (5/1)
- ...bamyayı da **bırādıḳ**. (5/20)

-tuḳ:

- e şindi bunu **unuttuḳ** burdan arāylar... (16/73)
- **tuttuḳ** borda gomşunun gızını sallar unnarı anızlān‿içinde. (9/18)

-tıḳ:

- **annaştıḳ** dayımın ōllarınlan **annaştıḳ** yalnız olmayalım... (16/80)
- ō herşey **yaptıḳ**, ne yapmadıḳ? (10/3)
- balāy‿inşallā gēlmesin çünkü bis‿ō̲mür **yıprattıḳ**... (15/25)

Çokluk II. Şahıs:

-diniz/ -dınız:

- ...nası istediniz **āldınız** vērdiniz yaptınız hiç bana dedim asla **sōrmadınız**. (16/93)
- bugüne ḳadar ne **istediniz** yaptım. (16/91)

-tınız:

- ...nası istediniz āldınız vērdiniz **yaptınız** hiç bana dedim asla sōrmadınız. (16/93)

Çokluk III. Şahıs:

-tılar:

- sōna **ḳaçtılar** ‿ işTe u siḳorāhiye. (2/29)
- ...iki kilo altı yüzü gene **tamamlattılar**. (6/13)
- ama kimde bi çoġu āndarT durudu unnarın ‿ evlerini **yaḳtılar**. (12/11)

-tiler:

- bıçḳılan ‿ iki kişi **kestiler** ‿ ąąçları üle keserler. (11/23)
- kendi işimizi ḳurana ḳadar sonā ābimler **etiştiler**. (16/17)

-diler:

- hükūmet tarafından tārla **vērdiler** sōra bize de yav. (12/7)
- ben hep gidērdim biçmē u gün gene **dediler**. (16/100)
- çünki ābimle anam rāmetli çoḳ **rāzıydiler** buna. (16/35)

-dılar:

- ...hep makina var şindi **başladılar** ‿ unnara. (14/21)
- u unu gurtardī gibi u andartlıḳda her bi kūden ‿ **aldılar** bizim kūden ‿ almadı. (20/21)
- ne gadara **topladılar** bu aralıḳlarda. (20/17)

Olumsuzu:

- **annatmadı** küçüktü o zaman o. (1/13)
- ō herşey yaptıḳ, ne **yapmadıḳ**? (10/3)
- ...**bitirmedik** desem yalan deil. (14/2)
- ...ama **oḳumadılar otturmadım...** (12/20)
- u unu gurtardī gibi u andartlıḳda her bi kūden ‿aldılar bizim kūden ‿**almadı**. (20/21)

2.2.6.2.4. ANLATILAN GEÇMİŞ ZAMAN

Fiilin önceden gerçekleştiğini veya başkasında duyulduğunu bildiren haber kipidir.[100]

Teklik I. Şahıs:

-mışım:

- ...ī̄yi **yapmışım** kendime ama ī̄yi ḳalmadı... (15/84)
- ...üle yataḳtan **ḳalḳmışım** işTe. (16/45)
- ben gene dedim ben biraz galba **acıḳmışım** dedim... (16/90)

-mişim:

- orda ama ben küçüK **gēlmişim** buraya... (16/3)

Teklik II. Şahıs:

-mişin/ -muşun:

- ben görmem zate ben ‿ani dedī̄ gibi üç gün **gezmişin** aç ‿**olmuşun**... (16/53)

Teklik III. Şahıs:

-mış:

- ...gecenin yarısı **ḳaçmış** sana göstercek mi kendini? (16/54)

---

[100] Korkmaz, 2003 : 599-600

-muş:

- undan sona ḳaynın biri **oḳumuş** biraz u uyanıḳtı. (16/51)

Çokluk I. Şahıs:

-mışıḳ:

- büle bunnarı **yaşamışıḳ** ba canım... (14/7)

-mişik/ -mışık:

- ...millete duyurudu ne **ǖrenmişik** ne şe **yapmışıḳ**. (15/16)

Çokluk II. Şahıs:

-mişiniz:

- siz dīm ḳıtlıḳtan bollā **gēlmişiniz** dī... (4/15)

Çokluk III. Şahıs:

-mışlar/ -muşlar:

- saat **almışlar** bilmem ne alacaḳ **olmuşlar**. (16/66)

-mişler:

- unnar bulġariadan **gēlmişler**. (2/28)

Olumsuzu:

- vardır da **gitmemişler** işTe. (1/22)
- hiç ḳızan yerinden **ḳıpırdamamış**. (15/65)
- **içirmeyemişim** bende fazla ama içirdim. (4/48)
- hiç ḳafam **kesmemiş**... (4/48)

2.2.6.2.5. GELECEK ZAMAN

Teklik I. Şahıs:

-cam:

- ...torba **toplacam** ‿unu yapçam bunu yapçan. (16/40)
- **alcam** ben ‿unu demiş ‿ōluma demiş... (5/6)
- şeker ‿acıḳ bunu **ıslacam** sora şeker... (15/37)

-cem:

- **gelcem** ekmek yapmā sırtmaç vārdı... (16/40)
- ӣyle ben sana **göstercem** dedim. (16/92)
- bӱӱk ābim bāri dӣ sus dӣ ḳonuşmayın bārmayın, **dӱecem** bilmem ne. (16/93)

-çam /çem:

- ...şini gene yapӣlar **yapçam** diyen. (8/13)
- ...tuvalete **gitçem** da sabā azırlī **ḳalḳçam yapçam**... (16/42)
- ...ben sana **atçam** sen sana **atçam**... (11/8)

Teklik II. Şahıs:

-can/ -cen:

- **doḳucan** ‿unnarı, **dikicen** ‿unnarı. (11/11)
- ...nelen **yıḳancan**. (4/18)
- ...ḳayaya **ḳoşulcan** bile. (4/21)
- yetmiş dörtte nerde **bulacan** tüfek? (12/13)
- sōnadan çıḳtı sālçeyi dā elӣnlen büle üraşçan, üraşçan da **çıḳaracan** dā şe **yapacan**. (15/77)

-çen/ -çan:

- **gitçen** otobüs tā yuḳarḳı yoldan geçi̇̄. (2/86)
- sōnadan çıḳtı sālçeyi dā eli̇̄nlen büle **üraşçan**, **üraşçan** da çıḳaracan dā şe yapacan. (15/77)
- sen **gitçen** sopanı almā u gitçek ḳutuyu almā. (11/5)

Teklik III. Şahıs:

-acaḳ:

- gelecek **ḳoyacaḳ** mendili gideceke. (13/13)
- er türlüsü **bulunacaḳ** be evĺadım. (13/1)
- ...unnar gene şe **yapacaḳ** düecek. (15/34)

-ecek:

- ay nişanlār‿unnar **gelecek**‿evden‿aḳrabāları şēyleri. (15/18)
- **gelecek** ḳoyacaḳ mendili gideceke. (13/13)
- ...unnar gene şe yapacaḳ **düecek**. (15/34)

-ucaḳ:

- bu ġış gününde nası **ġorucaḳ**? (3/18)
- benim adamım‿olsā ne māniler **oḳucaḳ** sā. (1/1)

-cē:

- alay **gelcē** gün beyazı giyērdik. (8/3)

-çek/ -çaḳ:

- sen gitçen sopanı almā u **gitçek** ḳutuyu almā. (11/5)
- u hotallara **gitçek**, u güreciye **gitçek**, u hasannara **gitçek** diye söylērdik‿üle. (5/12)

- ķasabada ķarılar **çıķçaķ** yola bule yapārdılar... (10/5)

Çokluk I. Şahıs:

-caz/ -cās/ -cāz:

- bizde **aracaz** ķısmetimizi... (16/36)
- ...bende gene üçüncü sınıfta hoca dedi namaz **ġılcaz** dindērsinde. (3/9)
- ...ben ġılarım namaz ama yere **yazcās** masa örtüsünü... (3/10)
- ...burdan ‿ **alacas**... (15/33)
- ...ķışı geçirecēz şe **yapacāz**... (15/26)
- ...u yālıdan **yapacas** yā. (15/47)
- ne oyun ‿ **oynacaz**? (16/5)

cez/ -cēz/ -ces:

- e dedim herālde bizda dedim **ǖrencez** salona gitmeyi. (16/25)
- nası **evlencēz**, yā (1/14)
- ...sorā gelince **sileces** şe yapacan. (15/48)
- ķışı **geçirecēz** şe yapacāz... (15/26)

-çīs:

- ķoltuķ ‿ ōrtüsü yapārdıķ. ‿ ama şini nerde **yapçīs**? (8/14)

Çokluk II. Şahıs:

-canız/ -canıs:

- demişler ‿ alcāz bunnarı, **alcanız** ‿ ama bu ġızın ġoca ġarının ‿ elleri ayaķları yara. (3/18)
- kesik nerde **bulcanıs** kesik bunu ķasabada. (10/9)

-çanız:

- **nāpçanız** ‿ işTe allā bilī. (4/16)

-çēnis:

- dikiltaşa kime **gitçēnis**? (1/34)
- **gitçēnis** s@ati bilsem de bi baḳır süt, keçi sütü ġōyayım. (3/75)

Çokluk III. Şahıs:

-caḳlar:

- yā tava **çālcaḳlar** tımtıḳı ͡ tımtıḳı yā tenekē. (3/31)
- nası **olcaḳlar** be ḳızım? (1/17)
- ödümüz patlārdı **hurcaḳlar** diye. (4/25)
- urdan da sora unu **çıḳarcaḳlar** ḳızdan ͡ olanı **ḳoycaḳlar** çöcē getircekler. (11/10)
- ḳıs tarafı ḳızın tarafını **toplacaḳlar**... (15/18)

-cekler:

- ...vel ͡ āsıl kelām bi ipe **dizecekler**. (15/18)
- urdan da sora unu çıḳarcaḳlar ḳızdan ͡ olanı ḳoycaḳlar çöcē **getircekler**. (11/10)
- ...āşam bi pārçacıḳ ͡ ekmek **vercekler** gelcek bizi paylaştıracaḳ ͡ una. (16/9)

Olumsuzu:

- hiç bile **ḳalḳamacam** sandım. (5/20)
- ...aba ulaḳlar **yemicekler** yirmi günde ulaḴ gelmi̇̄... (13/14)
- ben dedim u ḳapıya gidērsem ben **çārmayacanız**. (16/93)
- ...bilēne gadara hiç **göstermecekler** künā dērdiler. (19/6)
- bizim gibi çile **çekmecekler** ͡ i̇̄şalla. (14/25)

2.2.6.3. TASARLAMA KİPLERİ

Fiilin yapılıp yapılmamasındaki isteği,emri,şartı ve gerekliliği ifade eden kiplerdir.[101]

2.2.6.3.1. ŞART ÇEKİMİ

Fiilin gerçekleşmesi başka bir eylemin olması şartına bağlı olduğu durumlarda kullanılan kiptir.[102]

Teklik I. Şahıs:

-sam:

- ben sana dü̲ü̲nü **annatsam** bi küfe doldurusun ̲ama... (16/32)

-sem:

- gitçēnis sa̲a̲ti **bilsem** de bi baḳır süt... (3/75)
- ama **desem** yüzde birinde olacāḳ... (15/52)

Teklik II. Şahıs:

-san:

- ...taşı **atamassan** ̲öte yanı̄sın... (11/7)

-sen:

- ha ḳısmet ̲olsa da **yisen** hani ōlsa. (5/37)

Teklik III. Şahıs:

-sa:

- sen yav bahmış gününüz **vārsa**... (13/15)
- ...şe **yapsa** sonu çıḳacaḳ. (15/63)

---

[101] Korkmaz, 2003: 647
[102] Korkmaz, 2003: 676

-se:

- ...ama **gitmesse** demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. (16/58)
- ...verise verir, **vermesse** ġız ġaçārdı çöcē. (3/21)

Çokluk I. Şahıs:

-saḳ:

- ...bis size eskiden yaşadıḳlarımızı size **annatsaḳ** ḳaş tāne kitap olur bilī misin ḳızım? (14/8)

Çokluk II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Olumsuzu:

- taşı **atamassan** ‿öte yanīsın. (11/7)
- ...ama **gitmesse** demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. (16/58)
- ...**ḳoyamassan** ben hep çobandım. (11/5)
- ama yardım ‿**etmessen** bide hille yapārsan ‿allā u işten vermez. (13/14)
- dīnimize göre **yaşamassaḳ** yaşamālım. (14/10)

2.2.6.3.2. İSTEK ÇEKİMİ

Fiilin yapılması veya yapılmaması istendiği durumlarda kullanılan kiptir.[103]

[103] Korkmaz, 2003: 648

Teklik I. Şahıs:

-ayım:

- ...**alayım** sırtıma meltān... (3/2)
- ...gene **ġoyayım** yeni aldīm... (2/72)
- ...ben dedim du ḳām bu ḳuranı **açayım** ḳurānda bendedi. (4/44)

-eyim:

- ben dikilik‿istedim‿ama **diktireyim**‿istedim‿üle güzel. (4/34)
- ...versin para da **gideyim** üle deyi͞ler. (10/12)
- ...demek demedi **vereyim** parasını da gelsin. (13/15)

Teklik II. Şahıs:

-asın/ -esin:

- ...bi tansiyonun yū̃seldi bi s͡aat gidicen doḳtur **bulasın** kendine. (11/1)
- ...örgü şeylen u şeyi var‿**öresin** u ḳāytanı. (11/14)
- ...**bilesin** ki hani seni sevi͞yırı... (13/18)

Teklik III. Şahıs:

-sın/ -sin:

- ...gelen geçen ḳaya **atsın** bērtime demiş. (3/27)
- sac tepērdi āzına yürē **ḳalḳsın** da ü͟ürsün de ġızan‿ōlsuna diye. (3/37)
- rüzgara tutacan savuracan‿unu da **çıḳsın** tānesi meydanā. (15/27)
- ...çocuḳlar **yisin** deye. (16/10)

Çokluk I. Şahıs:

-alım:

- ...**baḳalım** şeyi, bi tahta üstünde dolanacan... (15/27)
- ...sıcaḳ suya **ḳoyalım**‿unu. (15/63)
- saysana dedi baḳām **sayışalım** dedi baḳām birini ḳaldırmasın bu duman dedi. (16/54)

-yalım:

- ani şindiki ḳızannar gibi **oynayalım sızlayalım**. (16/25)
- damdan çıḳıncası hayvanları sāmaḳtan çıḳıncasına ḳadar su ısınsın da **yıḳayalım** da ġurusun diye baḳārdıḳ. (3/72)

-elim:

- görmek ‿istērsen **gidelim** şindi hadi. (14/16)
- orda da var ama istērsen bunnarı **görelim** burda yaḳın bunnar tā bü̲ü̲k. (14/18)

-yelim:

- ...yapalım **yiyelim** heP berāber. (3/58)

Çokluk II. Şahıs:

- ...siz ‿**arayın** ḳısmetinizi dedi. (16/36)

Çokluk III. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Olumsuzu:

- ...gelmiş ‿urumca **ūrenmeyelim** ‿urum ‿**olmayalım**. (15/6)
- ben ‿unu yazdım ḳalemlen gene ‿gene ḳuranı **ellemeyēm** ‿açmāyım diye. (4/44)
- ...fırın kürē **atlamayın**... (3/43)
- ...balāy geriye **dönülmesin** ḳızım. (15/23)
- ...unnar ‿ırgāt **ödemeyelim** deye. (15/30)

2.2.6.3.3. GEREKLİLİK ÇEKİMİ

Gereklilik kipi, eylemin yapılması gerektiğini bildirir. Türkçede gereklilik ifadesi yalnızca fiillere –malı,-meli eki getirilerek yapılan çekimlerden ibaret değildir. Gereklilik ifade etme konusunda Türkçe çok büyük bir zenginliğe sahiptir.[104] Çalışmamızda Batı Trakya Meriç ağzında gereklilik çekimi olarak yazı dilimizde kullanılan –malı,-meli biçiminin çok az kullanıldığı tesbit edilmiştir. Bölgede gerekliliğin genel olarak çekimi fiille beraber kullanılan "ĺāzım" veya "iĺāzım"kelimelerinin oluşturduğu kalıplarla karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde biz sadece metinlerde bulduğumuz bu tür kullanımları örneklendirmeyi doğru bulduk.

- ...yanı̄ **iĺazım** ‿atlayasın... (11/7)
- u niḱāya şey ‿için boşatmaḳ ‿için para **ĺāzım**. (16/58)

2.2.6.3.4. EMİR ÇEKİMİ

Emir kipi,fiilin yapılmasını ya da yapılmamasını emir yoluyla anlatan kiplerdir.[105]

Teklik I. Şahıs:

Yoktur.

Teklik II. Şahıs:

- dedi **gel** burda soluḳlanalım dediler ӱyle oturduḳ. (16/56)
- kendi işinde **yap** hille... (13/16)
- bir ki sefer **binecesin**. (13/24)
- **vazgeçesin** ‿unnan. (12/19)
- **boşacan** demiş niġālını. (3/21)
- sabā bi tel sargı tele **ıḳacan**, tarlaya **gidecen**. (17/9)
- u ḳızanı gelcen **çözecen saracan ḳurulaycan** ḳundaḳlan. (17/9)

---

[104] Korkmaz, 2003: 693
[105] Korkmaz, 2003: 665

Teklik III. Şahıs:

- ...**çıḳsın** dişleri diye ḳolay **çıḳsın**. (5/33)
- şimi ēvde işi de **bitirsin** diye. (6/3)

Çokluk I. Şahıs:

Yoktur.

Çokluk II. Şahıs:

- ...te baḳ ḳatılīm burda bu **gelin** bizim şindi ani geldi çöcūm temin. (17/10)

Çokluk III. Şahıs:

- **oynasınnar ‿ atlasınlar ‿** içērde ama bi kere toplāy ‿ unu burāy getiri. (11/32)
- ḳārnmızı **doyursunnar** diye bi ūlen yemēni **versinner** bize deye. (16/27)

Olumsuzu:

- küçük ‿ ābime dedi ḳomşu dedi bu duman dedi birini **ḳaldırmasın** dedi... (16/54)
- andartları beklērdiK **gelmesinner** boraya. (12/13)
- süpürgeyi **atlamacan**, demir gene māfazamış. (3/45)
- ān **demeyin** gene allā ḳurtārsın. (15/64)

2.2.6.4. BİRLEŞİK ÇEKİMLER

2.2.6.4.1. HİKÂYE BİRLEŞİK ZAMAN ÇEKİMİ

2.2.6.4.1.1. Şimdiki Zamanın Hikayesi

- üle ġomşulara dāttıḳ ‿ ama yārana **diyidik** kestirdik ‿ ōrda. (20/8)
- ...voitiā die **bārıdılar** buldulār mı. (3/13)

2.2.6.4.1.2. Geniş Zamanın Hikayesi

Teklik I. Şahıs:

-ıdım:

- ille ḳoyuna **saldırıdım** ḳızım, ben çobannī yaptım işTe. (13/8)

-udum:

- ḳoyārdım bir ḳaç bülē dēmēt‿**oturudum** üstlerine ī̇ce tutulūy tutulūysun. (15/30)

-ırdım:

- ...ben sona hep‿unnardan‿**alırdım** gittī̇mde. (2/86)

-irdim:

- ben şapçıda baḳ‿orda **bilirdim** ḳıymet‿ablacīmdan. (2/86)

Teklik II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III. Şahıs:

- ...bile sopalan ḳāydırıp‿atārdıĶ **gidērdi** sopa... (4/6)
- ...ābim ablamı **oḳutturudu**... (3/4)

Çokluk I. Şahıs:

- mānī̇ler **sū̇lērdik** biz‿işTe... (4/2)
- bir ay **yolārdıḳ** tamām. (1/8)

Çokluk II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III. Şahıs:

- **örtērdiler** ‿üstünü. (4/3)

Olumsuzu:

- sac yıḳasaḳta **ȭrmezdik**. (4/39)
- dāmāt gelir ‿ileri **istemezdiler** dāmātları evlere dē. (5/7)

2.2.6.4.1.3. Bilinen Geçmiş Zamanın Hikayesi

Teklik I. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III. Şahıs:

- yā ama biz **geldīdi gittīdi**... (5/7)

Çokluk I. Şahıs:

- yeni **ektīdik** hep kendimiz ‿işTe... (2/55)
- ...yirmi dört haziranda **ḳaştīdıḳ**. (3/21)

2.2.6.4.1.4. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

Teklik I. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III. Şahıs:

- ...kimse ana ḳarnında **ȭrenmemişti**. (13/24)
- ...beki de **sȭlemiştir** şeyi. (4/2)

Çokluk III. Şahıs:

- ...una **gelmişlerdi**, kendi ġaynāmlan çoḴ ġārdaştılar. (2/49)

2.2.6.4.1.5. Gelecek Zamanın Hikayesi

Teklik I.Şahıs:

-cādım:

- ...tā hiç te bi elcēzimlen şeylēmi **yıḳacādım**. (2/74)
- ...ġız‿oldu çöcük‿olāydı da dedesini adını **ġoycādım** dedi. (2/85)

-cēdim:

- şindi alā içi pişmanım‿ama param‿olmayadı **deycēdim**‿evet para... (13/10)
- ...**gezecēdim** şindi boyla. (13/24)

Çokluk I.Şahıs:

-çādıḳ:

- ...**yapçādıḳ**‿ama istemediler. (3/24)

2.2.6.4.1.6. Şart Kipinin Hikayesi

Teklik I. Şahıs:

-saydım:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik II. Şahıs:

-saydın:

- onu içi deyirim evĺadım‿iş **yaparsāydın** nerē olsa bilesin ki hani seni sevī̇yırı... (13/18)

-seydin:

- ...ne **verisēydin** yā bayraḳ‿asī̇lar sopaya. (3/60)

- **işlerseydin** durmazlārdı işlemesēydin, yoḳ doḳūrduḳ ͡unnarı. (10/3)

Teklik III. Şahıs:

-saydı / -sedi:

- ...u para nerde **çıḳarsāydı** sona çocā ayaḳḳabı alī͡lar. (11/17)
- ...**nazarsāydı** da͡ılī͡. (3/41)
- ferecenin ͡etēni açar **tutabilirsedi** tutārdı. (9/12)
- **gözsedi** ī͡ne gibi olī͡y. (3/41)
- ...çevrelēn **tellisedi** şıḳır ͡şıḳır olurdu u evin ͡içi. (19/15)

Çokluk I.Şahıs:

-seydik:

- iy ͡ama sabā şimdi onda **gidersēydik**... (6/4)

Çokluk II.Şahıs:

-saydınız:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III.Şahıs:

-saydılar:

- ne **verisāydılar** ͡eline... (15/25)

Olumsuzu:

- bi paça ciġara **çıḳarmasāydı** üç paḳet sana verir mi verenner? (13/7)
- **işlerseydin** durmazlārdı işlemesēydin, yoḳ doḳūrduḳ ͡unnarı. (10/3)

2.2.6.4.1.7. İstek Kipinin Hikayesi:

Teklik I. Şahıs:

-ēydim:

- şindi pişmanım ‿ **ürenēydim** gezecem ‿ ama bule. (13/11)

Teklik II. Şahıs:

-aydın:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III. Şahıs:

-aydı:

- ...üç ‿ āltı **ġoġāydı** unnar. (11/29)

-eydi:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk I.Şahıs:

-eydik:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

-aydınız:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III.Şahıs:

-aydılar:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

2.2.6.4.2. ŞART BİRLEŞİK ÇEKİMİ

2.2.6.4.2.1. Şimdiki Zamanın Şartı

Bölge ağzıyla ilgili yaptığımız derlemelerde birleşik çekim olarak bu kullanıma hiç rastlanmamıştır.

2.2.6.4.2.2. Geniş Zamanın Şartı

Teklik I. Şahıs:
Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik II.Şahıs:

- ...kimileri gitçek ḳutuyu **ḳoyārsan** sen gitçen ‿unun yerine. (11/5)
- ...ama yardım ‿etmessen bide hille **yapārsan** ‿allā u işten vermez. (13/14)

Teklik III.Şahıs:

- ...pislik **çıḳārsa** una tekrar ‿aptez ‿alacan. (15/68)
- yā her namazı **ǖretirse** hocacīmız çoḳ dindardī. (2/3)

Çokluk II.Şahıs:
Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III.Şahıs:

- ...ne ḳaynata ne hiç çöcuḳlar biri birine üle saḳlı **görüseler**... (10/1)

2.2.6.4.2.3. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı

Bölge ağzıyla ilgili yaptığımız derlemelerde birleşik çekim olarak bu kullanıma hiç rastlanmamıştır.

2.2.6.4.2.4. Gelecek Zamanın Şartı

Teklik I. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III. Şahıs:

- ...geliriz_eve **yicēsek** bişeyler. (4/5)

Çokluk I. Şahıs:

- yicēsek < yiyeceksek (6/3)

Çokluk II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Olumsuzu:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

2.2.6.4.3. RİVAYET BİRLEŞİK ÇEKİMİ

2.2.6.4.3.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Bölge ağzıyla ilgili yaptığımız derlemelerde birleşik çekim olarak bu kullanıma hiçbir örnekte rastlanmamıştır. Bu zamanı karşılamak için bölge ağzında genellikle geniş zaman rivayet yapısı kullanılmaktadır. –yor ekinin tarihi serüveni gözönünde bulundurulduğunda bu ekin Eski Türkçe'de yardımcı fiil olarak kullanılması ve daha sonradan ekleşmesi bu çekimde olduğu gibi –yor ekinden tamamen vazgeçilerek

Eski Türkçe'de şimdiki zamanı karşılayan geniş zaman yapısına bir dönüş olarak düşünebilir.

2.2.6.4.3.2. Geniş Zamanın Rivayeti

Teklik I. Şahıs:

- ...ben gene ezbere **çekērmişim**. (3/4)
- ...unnarı ezbere oḳur **yazārmışım** işTe ḳafama... (3/5)

Teklik II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III.Şahıs:

- ...rāmetli ep ‿ işTe bekir dayını **alırmış** çocuḳmuş ‿ üle küçük yanına. (2/79)

Çokluk I.Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk II. Şahıs:

- beygirlen **gelīrmişler**... (2/80)
- heP bütün köyün boralārda ġaraḳaçanlān borā gelip ‿ **alırmışlar** ‿ unu... (2/79)

Çokluk III. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Olumsuzu:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

2.2.6.4.3.3. İstek Kipinin Rivayeti:

Bölgede yaptığımız derlemelerde bu yapıya hiç rastlanmıştır.

2.2.6.4.3.4. Gelecek Zamanın Rivayeti:

Çokluk III. Şahıs:

- ...ha urda oray geldinēn unu tutuP boşattırana ḳadar **dūcēmişler** üle... (16/55)

2.2.6.5. YARDIMCI FİİLLER

2.2.6.5.1. İsimlere Gelen Yardımcı Fiiller

- ...dikat **edersen...** (13/13)
- ...devam **eder**... (2/116)
- ...şey **edersen**... (13/15)
- ...ramet **etsin**... (10/14)
- ...güzel **oluy**... (11/21)
- ...cuma **oluy**... (12/18)
- ...ipek **olur**... (14/20)

2.2.6.5.2. Fiillere Gelen Yardımcı Fiiller

2.2.6.5.2.1. Yeterlik

- almīlar işTe arada kendisi **satabilīrse** üle işTe almīlar unu ama pirīmleri alīlar meselā. (14/24)
- şindiki ḳızannara **yaptırabilī** misin? (16/11)
- galīrmışlar insan garı garıya ne **yapabilirsin**? (20/12)

- hiç kimse bana gelemēyi aḳrabalarımdan kimse ne **gelebilī** ne **gidebilī** hiç. (16/104)

2.2.6.6. EK-FİİL (CEVHER FIILI)

Ek eylem, isimlere ve isim soylu sözcüklere gelerek onlara yargı anlamı kazandıran unsurdur.[106] Meriç ağızlarında er- > i- değişimine uğramış olan i- yardımcı fiili kullanılmaktadır.

Bu bölümde sırasıyla "Şimdiki ve Geniş Zaman", "Bilinen Geçmiş Zaman", "Öğrenilen Geçmiş Zaman" ve "Şart" çekimlerini ve örneklerini göreceğiz.

2.2.6.6.1. Şimdiki ve Geniş Zaman

Teklik I. Şahıs:

- avcılıḳ, avcılıḳta **birinciyim** avcılıḳta. (12/2)
- bizim cinsimis afedersin ben **musacıḳlıyım**... (13/4)
- ...şimdi amıca **ḳarısıyım**... (16/24)
- ...ben dedim on doḳuz **yaşındayım** dedim... (16/61)

Teklik II. Şahıs:

- eP bana abla dērdi çoḳ **avanaḳsın** dērdi burdan vazgeçtim deye. (15/81)

Çokluk I. Şahıs:

- ...te şini kēndimizde ikimizde **hāstayız**. (5/4)

2.2.6.6.2. Bilinen Geçmiş Zaman

Teklik I. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

---

[106] Eker, 2003: 297

Teklik II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Teklik III. Şahıs:

şapçıdadı (2/66) , duvārdadır (9/10)

Çokluk I. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk II. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

Çokluk III. Şahıs:

Metinlerde örneğine rastlanılmadı.

2.2.6.6.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

- ġıs **ġısmetlimiş**... (2/54)

2.2.6.6.4. Şart Çekimi

- ...çelik de **oynārdıķ**... (6/1)

2.2.7. FİİLİMSİLER

Fiil kök ve gövdelerinden belirli eklerle türetilen; ancak, şahıs ekleri alarak çekime girmediği için yargı bildirmeyen bitmemiş fiillerdir.[107]

2.2.7.1. SIFAT-FİİLLER (PARTİSİPLER)

Kimi eklerle, fiilden sıfat türeten; bir yanıyla fiil özelliği gösteren, bir yanıyla da isimleri niteleme özelliği olan yapılara denir.[108]

---

[107] Zeynep Korkmaz, (2007): Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara: S.59
[108] Ergin, 1998: 333

- ...**eriyen** şeyi... (3/41)
- ...**bilmeyen** çocā... (5/13)

2.2.7.2. ZARF FİİLLER (GERİNDİUMLAR)

Zarf – filler cümlede fiili niteleyerek zarf görevi yapan kelimelerdir.[109]

-ınca / -ince , -unca / -ünce/ -incesine/ -ıncası:

- ...**varınca** yamārdıḳ. (3/74)
- ...**dо͡unca** ta sarıdıḳ... (11/15)
- ...**gelincesine** ḳadar... (17/6)
- ...**dizincesine** ḳadar... (3/15)
- ...damdan **çıḳıncası** hayvanları sāmaḳtan... (3/72)

-dIḳça, -dikce, -duḳça, -dıkçasına, -dükce; -tıḳça, -tikçe, -tuḳça, -tükçe:

- üle **süledikçe** yū̃sükler çıḳārdı. (4/4)
- ...**ḳaldırdıḳça** ḳıçını içeri daliyır... (13/22)
- ...insan **yaşadıḳçasına** her türlüsünü görī̇sin... (16/23)

-araḳ, -erekten:

- ...ben decem de istemēzdiler niye ibāde ōluya **diyerekten**. (2/85)

-p, -ıp, -ip, -up, -üp:

- ...borā **gelip ‿** alırmışlar ‿ unu... (2/79)
- ...duvarlara şayḳa **ḳaḳıp ḳaḳıp** hep ipe unnan dizērdiler. (19/13)
- ...**ġavurup ‿** içine atī̇s... (3/53)

[109] Ergin, 1998:338

-madan, -meden:

- rüzġar ‿ **olmadan** salınır. (14/12)
- ...ben oḳula **gitmeden** ‿ oḳula gittim. (3/6)

-ḳan, -ken:

- **isterken** ‿ aḳlına gelmēs. (15/10)
- ...undan sora āşam **çekilīrken** vercekler bi pārçacıḳ ekmek... (16/22)
- imrenīrdik ‿ unları **yīrken**... (4/15)
- ...bizim hāĺā bordan güvendē **gidērken**... (3/26)
- ...şindi gelinlere nası ḳına **yaḳārḳan** ‿ atīlar... (3/39)
- ...ġuzu **baḳārḳan** tütün ‿ işlērdik. (2/24)
- ḳondaḳtı şindi **doa̲rḳan** tā şeyi ġoyīlar... (2/83)
- ...ülece **emerken** ‿ **emerken** ‿ uyusunaya diye. (3/69)

-ḳana, -kene:

- biz **gidērkene** yoḳtu başḳa. (11/25)

-ḳaydın, -keydin, -kedin:

- ilḳoḳul birinciye ābimle ablam **giderkeydin**... (3/4)

-yērsiye/ -yeresiye:

Bölge ağzında çok işlek kullanılmamasına rağmen Anadolu ve Rumeli ağızlarından faklı olarak bu zarf fiil ekine de rastlanmıştır.

- iki kiloya düştü yirmi dört günde, doḳtor dedi yaşamacānı sülediler zate. ama yirmi dört gün sōra tekrar başladı almā diye üstüne, **başlayıyērsiye** (başlayınca) iki kilo altı yüzü gene tamamlattılar. (6/13)

- dünürcü işTe gelīrdi iki üç kere mi ne bileyim, üç kere mi dört kere mi **geliyeresiye** (gelince) undan sōna verirdiler mendili. (1/15)
- çeliK gene bule bi yalacıḳ ġazārsın bule hērkez ͜alır bi sopayı eline undan sona sopayı **alıyeresiye** (alınca) u çelī bile bī ḳaydırırsın. (9/12)
- kemik dērdik biz gene gece oynārdıḳ ͜unu ḳarannıḳta, erkek çocuḳları, kemī atārdın **koşuyeresiye** (koşunca) bi yere birisi çoban olūrdu üle. (7/2)

SONUÇ

I. SES BİLGİSİ

a) Ünlülerde

- Yunanistan Batı Trakya Meriç (Evros) Türk Ağzı'nda yazı dilimizdeki ünlülerin dışında yarı yuvarlak, geniş, kalın, "a" ile "o" arası bir ünlü kullanılmaktadır. Gerek dudak ve dil oynaması, gerek tınlama bakımından a'ya daha yakın olan bu ünlü Bölgede "baba" kelimesinde kendisini gösterir. Bunun sebebi, ilk hecedeki -a- ünlüsünün kalın- dar yuvarlak ya da kalın-geniş yuvarlak ünlüye dönüşmesi sonucu, ikinci hecedeki a ünlüsünü de kendisine benzetmeye çalışmasıdır. Ölçünlü dilden farklı olan bu ünlünün kullanımı Doğu Trakya Edirne ağzıyla örtüşmektedir. *Örnek: båbama (2/10), båbannem (2/101), båbamn̄ (2/26), båbacīmın (2/97).*

- Doğu Trakya ağızlarında da sıkça göründüğü gibi h, k, ğ, r, y ünsüzlerinin düşmesi ve hece kaynaşması sonucu 8 ünlünün de uzadığı sıkça görülür. *Örnek: yapādıḳ (6/3), gelmişlē (1/6), oynādıḳ (9/11), ḳızlā (15/8), yūseklērde (11/24), ūsüz (5/2), āmeT (13/14), rāmetli (5/23), çārıdıḳ (4/8), ēlence (5/21), çn̄enir (3/6), zn̄tin (4/15), pn̄nir (4/15).*

- Anadolu ve Rumeli ağızlarında sıkça görülen "r ve l" ünsüzleriyle başlayan kelime başlarında "i ve u" ünlülerinin türemesi bölge ağzında da kısmen görülmektedir. *Örnek: urumca (15/5), urum (15/6), iĺazım (11/7)*

- ğ,y ünsüzlerinin erimesi sonucu karşılaşan ünlülerin (diftong) örnekleri Bölge ağzında sıkça görülür: *Örnek: yo͡urttan (2/116), do͡ullar (19/2), do͡um (4/36), bü͡üsün (3/3), bü͡ükleri (1/3)*

- Aynı veya ayrı cinsten iki ünlünün yan yana kullanılmadığı ve uzun ünlüye dönüştüğü örnekler de bulunmaktadır: *Örnek: sātta (16/80), vefāt (16/18)*

- Bölge ağzında Edirne ağzındaki kullanıma benzer olarak ilk hecedeki "ö" ünlüsü yerine "ü" tercih edilmektedir. *Örnek: türe giyimleri (2/28), kūlüdü (2/1), ūretirse (2/3)*

- Yine Bölge ağzında ilk hecedeki "o" ünlüsü yerine "u" ünlüsü kullanımı oldukça yaygındır. *Örnek:suvan (3/16), du͡um (3/22).*

- “o” zamiri Bölge ağzında kararsızlık göstererek hem “o” hem de “u” olmak üzere iki şekilde de kullanılmaktadır. *Örnek:ona (2/34), u (2/36), unlan (2/37), o (2/46).*

b) Ünsüzlerde

- Batı Trakya Meriç (Evros) Ağzında da Doğu Trakya ağızlarında sıkça görülen bir ses özelliği olan kelime ortası, sonu ve bilhassa başlarındaki “h” ünsüzü genellikle düşme eğilimi gösterir. *Örnek:silā (16/64), sabā (8/10), sabāleyin (6/3), bāşişimi (3/2), bātı (4/2), astasīydi (16/37), ani (17/7).*
- Önseste h türemesi hadisesi yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. *Örnek:helbet (10/18), hilacı (2/83), hēlbet (12/3), hāyvasīymış (15/76).*
- Anadolu ağızlarında sıkça görülen –nl -> -nn- benzeştirmesi bölge ağzında da yaygın olarak kullanılmaktadır. *Örnek:oyunnar (1/4), bunnālan (1/16), günneri (3/30), serenner (4/30), unnarı (3/5).*
- Anadolu ağızlarında olduğu gibi ünsüz ikizleşmesi ses hadisesi bölge ağzında da oldukça işlek olarak görülmektedir: *Örnek: ikki (4/21), zattan (20/13).*

II. ŞEKİL BİLGİSİ

- Doğu Trakya ağzında yönelme hali eki olan –a –e yerine yön gösteren zarflardan ve soru zamirlerinden sonra eksiz kullanımla ilgili örneklere sıkça rastlanmıştır: *Örnek: nerey (13/8), oray (16/99), buray (14/10)*
- Çokluk ekleri -lar / -ler , -lār / -lēr, -lā / -lē, -nar / -ner şeklinde olmakla birlikte Bölge Ağızlarında -nın / -nmn eklerinin örneklerine de rastlamaktayız: *Örnek:otobüslere (2/121), ebeler (18/3), salıncaḳlar (5/14), ḳasalārdan (6/18), gölmeklērden (19/13), ḳızlā (15/8), herşeyle (2/1), zītinner dedīsem (4/22), insannar (19/8), bubanīna (3/69), anamīni (8/7), ablamīn (8/7).*
- Gelecek zaman -acaḳ/-eceḳ ekleri, -caḳ/-çaḳ/-çeḳ şekillerinde kullanılır. *Örnek: ḳoyacaḳ (13/13), gelecek (13/13), gitçek (11/5), çıḳçaḳ (10/5), oḳucaḳ (1/1)*
- Bölge ağzında şimdiki zaman eki olarak -yu, -yı, -ūy ,-ī ,-īy, -yoru, -yeri, şekillerinde kullanılır. *Örnek: olūyu (11/20), arāy (10/2), vurūy (10/2), fırlāy*

(10/2), oynāyı (3/17), durī (3/12), biyenī (3/20), ḳalȳ (5/31), diyoru be (13/20), diyeri (13/14).

- Bölge ağzında –ınca/-ince ve –dıkça/ -dikçe zarf fiil eklerinin -ıncasına/-incesine şekillerine de rastlanmıştır: *Örnek:varınca (3/74), gelincesine (17/6), dizincesine (3/15), çıḳıncası (3/72).*
- Bölge ağzında "artık, bundan sonra" anlamında kullanılan gayrı kelimesinin aşağıdaki örneklerine de rastlanmıştır: *Örnek: ḳayrı (10/9), ġayrı (2/42), ārtıḳın (2/34)*
- i- yardımcı cevheri fiili ile kurulan ve yazı dilimizde ünlü uyumunun dışında kalan "iken" zarf fiili ve bunun kelimelere eklenmiş şekli olan - ken, Bölgemiz ağızlarında -ken / -ḳan, -kene, -keydin şeklinde kullanılarak ünlü uyumuna uyan bir durum gösterir. *Örnek: yīrken (4/15), gidērken (3/26), baḳārḳan (2/24), gidērkene (11/25), giderkeydin (3/4).*

3. BÖLÜM (METİNLER)

3.1. METİNLER

1. **Miri Köyü (Dedeağaç) / Fatme Şerif (77 yaşında) –** *(çocukluk yılları ve çocuk oyunları, meslek, kız isteme - nişan - kına - düğün - alay, el işi ve giyim, doğum hikayeleri, bayram ve hıdırellez eğlenceleri, kış hazırlıkları, diş buğdayı.)*
2. **Hasanlar Köyü (Dedeağaç) Gülten İbadeoğlu (71 yaşında) –** *(çocukluk yılları ve çocuk oyunları, türküler, hıdırellez, nişan - düğün - alay, çeyiz hazırlıkları, doğum, el işleri, yemek tarifleri, sünnet ve asker uğurlaması, düğün ve ölüm yemekleri, kış hazırlıkları.)*
3. **Musaköy (Dedeağaç) / Hürmüz Halil (67 yaşında) –** *(mani - tekerleme - ninni, okul anıları ve çocuk oyunları, evlenme adetleri - düğün - alay, hıdırellez, çeyiz, doğum, batıl inanışlar - kurşun dökme - albasma, makyaj, bayramlar, asker uğurlama, ölüm ve cenaze, köy yemekleri ve bayram, bebek adetleri ve bebek giyim, yemekler.)*
4. **Dikilitaş Köyü (Dedeağaç) / Kıymet Recep (70 yaşında) –** *(hıdırellez, çocuk oyunları, türkü, evlenme hikayeleri, meslek, çeyiz, makyaj ve giyim, doğum, batıl inançlar, bayramlar, alay, kurşun dökme, asker uğurlama, bebek, kış hazırlıkları, cenaze.)*
5. **Hotallar Köyü (Dedeağaç) / Lütfiye İsmailoğlu (54 yaşında) –** *(çocukluk yılları, düğünler, çeyiz hazırlıkları, çocuk oyunları, hıdırellez, doğum, kurşun dökme, bayramlar, meslek, cenaze, okul hayatı, kış hazırlıkları, bebek adetleri.)*
6. **Güvendik Köyü (Dedeağaç) / Meliha Abidin (63 yaşında) –** *(meslek, çocuk oyunları, evlilik ve doğum, hıdırellez, kış hazırlıkları, adım çöreği ve diş buğdayı, ölüm ve cenaze, el işleri, sünnet.)*
7. **Gürece Köyü (Dedeağaç) / Recep Mustafaoğlu (73 yaşında) –** *(çocuk oyunları, askerlik, hıdırellez, meslek, cenaze, okul anıları.)*
8. **Gürece Köyü (Dedeağaç) / Elif Mustafaoğlu (75 yaşında) –** *(çocuk oyunları, evlenme ve doğum, batıl inançlar, meslek, hıdırellez ve bayramlar, düğün yemekleri, kış hazırlıkları, cenaze, el işleri.)*
9. **Sağırlar Köyü (Dedeağaç) / Zeynep Yunus (88 yaşında) –** *(okul anıları, türkü. mani, çocuk oyunları.)*
10. **Büyük Derbent Köyü (Evros) / Ayşe Karaali (86 yaşında) –** *(eski geenekler, meslek, giyim, yemek, doğum, hıdırellez ve bayramlar, cenaze, kış hazırlıkları, adım çöreği, kurşun dökme.)*

11. **Büyük Derbent Köyü (Evros) / Şerike Kuru (67) –** *(hıdırellez, çocuk oyunları, çeyiz, nişan ve gelin alma, giyim, bebek adetleri, düğün, yemek, meslek, ağaç isimleri, okul anıları ve çocuk oyunları, göç hikayesi.)*
12. **Büyük Derbent Köyü (Evros) / Ahmet Kuruoğlu (84 yaşında)** – *(avcılık, çocuk oyunları, meslek, hıdırellez ve bayramlar, askerlik ve andartlık dönemi, okul anıları, cenaze, köyün adı.)*
13. **Büyük Derbent Köyü (Evros) / Ahmet Karaali (87 yaşında)** – *(çocuk oyunları, meslek.)*
14. **Demirören Köyü (Evros) / Zeynep Derviş Ahmet (75 yaşında)** – *(meslek, savaş dönemi, ipek böcekçiliği.)*
15. **Büyük Derbent Köyü (Evros) / Azize Çilingir (77 yaşında)** – *(okul hayatı, mani- tekerleme, ninni - türkü, çocukluk yılları, sayışma, şiir, nişan, giyim, meslek, yemekler, ulaşım ve alay, doğum adetleri, makyaj, mücevher takı, bayramlar, köy yemekleri, cenaze.)*
16. **Demirören Köyü (Evros) / Sıdıka Binbaşı (82 yaşında)** – *(okul hayatı, çocuk oyunları, meslek, evlenme ve düğün adetleri.)*
17. **Demirören Köyü (Evros) / Mersine Şerif (65 yaşında)** – *(bayramlar, doğumlar, giyimler, meslek.)*
18. **Ahrenpınar Köyü (Evros) / Büşra Ayaz (71 yaşında)** – *(meslek, doğum adetleri, bebek giyimleri, düğün yemekleri.)*
19. **Çilingir Mahalle Köyü (Evros) / Hatçe Bakraç (78 yaşında) –** *(evlenme adetleri, kına, düğün, alay, çeyiz.)*
20. **Ahrenpınar Köyü (Evros) / Ahmet Musa (62 yaşında)** – *(yağmur duası, andartlık zamanı.)*

-METİN 1-

Anlatan: Fatme Şerif
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 77
Derleme Yeri: Miri Köyü (Dedeağaç)

(Genel)

[1] māni bildi̱m yoḴ ḳızım. benim adamım ‿olsā ne māniler oḳucaḳ sā, ne māniler oḳucaḳ. türkü de bilmi̱m be ḳızanım, nē türküsü bileym. ti̱ze oḳudu mu türkü? hādi bē, baḳ ‿baḳ ‿ baḳ.

(Çocukluk Yılları)

[2] oynārdıḳ ‿işTe dörT ḳārdaştıḳ, ḳārdaşlāma baḳārdım. yā dörT ḳārdaşız bis, üç ḳıs bi̱ ērkek. **[3]** en bu̱u̱kleri benim. işTe baḳārdıḴ gene analāmızlan berāber, yā baḳārdıḳ. nası deyēm kim bilir?

(Çocuk Oyunları)

[4] eh nası oyunnar: saḳlambāç, undan sōra ēvicik, üle oyunnar ‿oynārdıḳ. **[5]** yā çelik de oynārdıḳ, çelik de oynārdıḳ, ip ‿atlārdıḳ yā. baḳ bu dayın gelsin de baḳ, sana bi māni sülesin de baḳ māniye sen! **[6]** ge boraya bē! māni süle beyāv, ba māni yazmā gelmişlē. **[7]** te bu ḳızcās. baḳārsın ‿anlārsın. başḳa ne diyelim kim bilir?

(Meslek Hayatı)

[8] vārdı ōraḳ biçērdik, pırçaḳ yolārdıḳ. ne? be bilecenek pırçaḳ ‿az yolmazdıḳ? **[9]** bir ay yolārdıḳ tamām. gördu̱m var nasī ? bubam ‿ekērdi, bāçeci̱ bütün doldurudu. **[10]** heP büle ellen yolārdıḳ ‿unnarı. yā baḳ pırçaḳ tārlasında gelin ‿oldun di̱ yā. **[11]** māni isti̱ler māni. baḳ zi̱nep ti̱zeme taḳır ‿taḳır hepsini oḳumuş. **[12]** yā u öte gitti,

unnarı da anlattırdı mı? hep türkiyeye gitti gēldi. **[13]** annatmadı küçüktü o zaman‿o. yā bu şini benim‿ānnem‿olsun da baḳ niler‿niler. ē itiyārlıḳ‿ārtıḳ be ḳızım, itiyārlıḳ. tē doḳsan yaşında yā! ū tīzemden üç yaş büük.

(Evlenme- Kız İsteme)

[14] e nası evlencēz, yā. Pınārda gördük. borda Pınar var, su aḳī, yā peK güzel, ōrda gördük tanıştıḳ. undan sōna istemē geldiler, oldu ḳısmetmiş. **[15]** dünürcü gelīrdi. dünürcü işTe gelīrdi iki üç kere mi ne bileyim, üç kere mi dört kere mi geliyeresiye undan sōna verirdiler mendili. eskiden vallā ne ḳonulcaḳ? bōça‿bōça te üle şeyler.

(El İşi)

[16] işleme yaptīḳ, kēndama da işledim ben, hepsini yaptım. işleme de yāptım tentene ȭrdüm. yā çoḳ çīz yapārdıḳ biz. şimdi ḳızlar‿işlemī, çıḳ‿çıḳ‿çıḳ‿çıḳ oynīlar bunnālan. yā şimdi işleme yoḳ, yā unnālan biz çoḳ‿işlērdik.

(Nişan)

[17] nişan da yaptıḳ, nası olcaḳlar be ḳızım? görüşmelik yapmadıḳ işTe, nişan yaptīdıḳ sada. **[18]** oyun‿olīya, görüşmelikte para takīlar geline güveye, yā düün gibi.

(Alay- Kına Gecesi)

[19] ōldū! arabalan‿işTe taḳsilēlen. yā ḳına da oldu, ḳına da yaptīdıḳ. hāyır bē te borda haremde yaptıḳ hemen. hāyır gelini sada. evelī bütün yaḳārdılar büle, ayaḳlāna ellēne.

(Giyim)

[20] giysiler vallā ne istersen‿unu alīrdın. güvey şindi eveli hārballı yoḳtu. şindi hārballı alīlar. fıstan, gelinlik‿āyrı yā vardı, vardı beyaz gelinlik.

(Doğum Hikayesi)

[21] doumlar hastānede aldıḳ, ben iki ḳız‿aldım ikisi de hastānede aldım. ev bizde yoḳtu bizde. hastānede aldım ben ikisini de. biz kendimizde varmış ebe, bizi

ännelēmiz‿ebelen, ebelen‿almışlar. u zaman yoḳmuş doḳtur moḳtur. **[22]** vardır da gitmemişler işTe! yā benim ninecim‿ebemiş, u aldıttırīmış‿insannara.

(Bayram Şenlikleri)

[23] davul yoḳ‿olmī. bayramda yoḳa canım davulā! yoḳ kūde var davul sabālin davullan gezīler. ḳızannar şeker toplādı hasannādaḳana, yā u bōrda yoḳ.

(Hıdırellez)

[24] yapmīz şimdi, eveli yapārdıḳ‿ama! eskiden aḳşamdan yūsük toplārdılar bi çölmēn‿içine. **[25]** sōna saḳlārdılar unu bi külün‿altına, sōna hederlezde çıḳarıdılar. māni atārdılar‿işTe! iç‿atırlamīm! yā çıḳārdılar.

(Köy Yemekleri)

[26] kim yapçaḳ? aşçı vārdı eveli ama... yoḳ be yoḳ zītin‿işi yapīz bis, zītincilik.

(Asker ve Sünnet)

[27] ā yapılmī bōrda, sünneT dūünü yapīlar. e nası yapçaḳlar ḳızım? çalġı tutīlar işTe.

[28] çalġı tutīlar e oynī hep millet. yā dūün gibi yemek yapīlar, yemeklen olī ya dūünē! **[29]** nası et, pílaf, ayran demesi gibi çōrba, helva.

(Adım Çöreği - Diş Buğdayı)

[30] yapīlar‿unu da dādīlar millete. diş bulġuru yapī şimdi millet‿ama diş bulġuru te büle süs için, süs yapīlar, yā eveli yoḳtu beyav.

(Zeytincilik)

[31] biz yapmīz fabriḳası var. toplīz eve gelīye çıḳarīz makina çıḳariyı. **[32]** maḳina ayırttırīyı, bizim hep maḳinada işimiz. eskiden masaplārda tavalāda ayıḳlārdıḳ zoruna. şinī benim ḳārdaşım yaptı bi ḳolaylıḳ, eveli ayıḳlīz makinada, sōna ḳoyīz unda ayıḳlīz.

(Kış Hazırlıkları)

[33] hāyır ā şimdi yoḳ yapan, bi tārna yapi̇̄z, eskiden yapārdıḳ maḳarna, ḳusḳus, hepsini yapārdıḳ. ama şini kim yicek‿unnarı? yo͡urup as ḳurutturi̇̄sın, undan sōna kesērdik be ḳızım!

(Genel)

[34] sen ni̇̄rdensen? hısımınıs mı oli̇̄yı? mısakü̇̄ne geldi ordan gezdirdin. dikiltaşa kime gitçēnis? güvendē? hā‿hā tamam.

-METİN 2-

Anlatan: Gülten İbadeoğlu
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 71
Derleme Yeri: Hasanlar Köyü (Dedeağaç)

(Genel)

[1] herşeyle ḳuranı hepsini bilīm ġızanım. bizim‿ocamız misellim kūlüdü, çoḴ güzeldi. **[2]** şeyi de tārih, cōrafya hepsini oḳuduḳ bis. çoḳ tabiyat bizde vārdı. sonā başladı ġayrı ne zaman türkiye ōretmenleri geldi. sal be evĺadım be elcēzimi pamçaḳladı, yara olī ellēm zaten. **[3]** sal ġızanım, dā oḳudum ġızanım, altıncıya ḳadar‿oḳuduḳ. yā her namazı ūretirse hocacīmız çoḳ dindardī. **[4]** misellim kūlüdü u, küçük misellimdendi, ama çoḳ‿īdi şerif‿ocamıs, yaḳında öldü tā rāmetli, çoḳ yaşlı öldü. yā işTe altı yaşında gittik‿oḳulā, on‿ikide çıḳtıḳ, yā. **[5]** bizde oḳumaḳ yoḳ, ben çoḳ‿istedim, borda ḳaraġurcalı dēyler, pırovili denī urumca, orda yaḳın zāten gümülcineye, ḳaraġurcalıdan vārdılar, gidērdiler bilirdik‿arḳadaşlāmıs. **[6]** yālvardım bubacīma, ben de oḳuyum diye, ġızlar‿oḳumaz dedi, ġızlar‿oḳumaz! **[7]** dedēn bi ġızı vārmış, unu şapçıya ġocaya vermiş, ordan ḳaçmışlar şeye, bordan hasannārdan şapçıya vermişler, türkiyeye ḳaçmışlar. halan gitti, hasretlik çekīz hasretlik çekīz! **[8]** yā halām‿halām çocuḳları yaşāyi şini, ḳa͡an diye oynāyi dizide, ḳaderimin‿oyunda ḳa͡an şey ismi başḳa büle, bütün benim halamın torunu işTe, yā. hikmeT‿ablam annesi çoḴ gittiK gēldik, unnar gēldiler tūbānın dü͡ününde bōrdadılar. **[9]** biri sinan, biri ḳa͡an. çoḳ bile benzēyi bile zaten bana üle yüz biçimi. **[10]** bå̊bama çoḳ, bå̊bama çoḳ benzēyi, dedeme rāmetli dedecīme benzēyi işTe üle ġızanım. insan şey kökeni gibi, bosTan kökeni gibi üle.

(Türküler)

[11] māniler yavrum türküler bilī̇rdim ‿ama māni çoḳ hatırlamāyim. eski türkülerden e vardı ama ne bilem, hē. **[12]** şini bizim zamanımızdaki türküler çoḳ ‿şe, hep ‿işTē ne bileyim. bir ‿ay dōldu meşeden oy ‿oy diye unu oturaḳ türküsü çārıdıḳ, **[13]** biz şeylen ‿oynārdıḳa dümbeklen bi zaman, unu genē işTe ōlanlar geçer ḳarşıya, unnar çārılar bizde çārıs, ḳārşılıḳ veris ġızlar, biz çoĶ ġalabadıḳ bizim ġurubumuz.

dā bir ‿ay dōdu meşeden,

yar geliyır ḳoşeden

rengini gülden ‿ālmış

ḳoḳusu menekşeden

işTe arḳası var tā, yā. **[14]** sonā başḳa türküler de vallā oynamaḳ ‿içi, hiç ‿evĺadım şimdi hatırıma ‿hatırıma geldinēn çoḳ dizī̇m ‿amā. **[15]** yā unutuyom türküler, e annānen bilī̇ u da sülesin dā, e ne bileyim ben de unnarı uydur yaz vallā şimdi, şini oynamaḳ ‿içī̇ hiç rinna ‿rinna ‿rinna üledi hiç başḳa şey yoḳtu.

(Genel)

[16] sōna başladıḳ ‿işTe artıḳ biz nişanlancāmıza vaḳ ‿ey nişanlı on yedide nişanlandıḳ. on sekizde evlendik, çoḳ ‿aceleci. **[17]** veridiler üç ġızdı bubam, hemen ablamı da üle vērdi, beni de üle vērdi. ġız ġārdaşımız durdu, ununḳısı askērlik yaptı, güvey u çoḳ durdu, küçük ‿olanımız yirmi iki yaşında evlendi. **[18]** baḳ benim torun şindi selā́nikte, ġız ‿olan otuz yaşına gircek nērdese, yirmi doḳuz mu yirmi sekiz mi vallā ilişki aramī̇ bizde. **[19]** sende mi ülesī̇n? üle misin ġızanīm? hē üle yavrum, yā üle ‿üle ī̇ bi yandan, yavrum nāpalım ‿üle dōru. **[20]** biz nōldu küçük ‿evlendikte? yaşlandıĶ gittik ‿işTe! annām! benim hadi gene on yedidi amā! benim de on ‿iki sene oldū öleli beyim. **[21]** yā ḳalp vārdı unda, soyları zati ep ġārdeşler de üle öldüler. on ‿iki sene oldu. **[22]** ne yapalım ġızanım? dünya büle işTe, vallā ne bileyim. yā üle

ġızanım, torunnāmıza ömür versin üle dōru. evlatĺāmızın bi ġız bi ōlum var kendimin zatē... **[23]** yā olum bōrda, ġız gene gürecide. unun‿ikisi de işTe seĺānikte, ġızınḳılar‿oḳūya. yā e sen süle bıḳām hadi de...

(Çocukluk Yılları)

[24] çocuḳken biz ġuzu baḳārdıḳ, nē yapças? padem toplārdıḳ, ġuzu baḳārḳan tütün‿işlērdik. **[25]** purçaḳ yolarıs, nufut yolarıs, hep el‿işidi, burçaḲ gene hayvanlara verilirdi, aynī şeye benzēyi, mercimē. mercimek zatī bildīn mercimeK gibidi. **[26]** aynı mercimeK gibi olūrdu, yapracıḳları küçücük pıtı‿pıtı yolārdıḳ‿unları da te büle şeycēz yapārdıḳ. halḳacıḳ büle tepecik‿tepecik, sōna unnarı båbamīn harmanda düvērler düvennen. elde anam ḳayalārda çekērdiler, yārma yapārdılar. **[27]** işTe sōna dirbenler çıḳtı. yārma dirmenneri. çobankūde siḳorāhiden gelīrdi bi yunannı işTe ġaraḳaçan. biz çocuḳlūmuzda yapārdı yārma u makinelen. **[28]** ġaraḳaçan‿unnar bi ayrı‿ayrı şey‿işTe unnar millet. unnar bulġariadan gēlmişler, bu şeyde ikinci dünyā savaşında ġalmışlar‿unnar ġaraḳaçan, unnar‿ayrı, unnān türe giyimleri de ayrı, bizim çoḳ vārdı kūmüzde borda āllar. Pınarımız var bizim‿ōrda mezarlīmız ‿ōrda. **[29]** ōrda bütün ġaraḳaçandı unnar çocuḳlūmuzda. sōna ḳaçtılar‿işTe u siḳorāhiye. na bōrdan geçīsin şapçıyī, ōrdan gidilīye zati bizim‿asfāltımız‿ōrdan. **[30]** bordan gidīz gelīz, biz hiç bōrdan yuḳārdan gitmēyiz. **[31]** dā yunanlı unnar belediyemiz ordadı, ama şimdi belediye ḳālḳtı küçük‿işTe hemen ḱātip var, az‿işleri yapī orda. **[32]** belediye doḳtoru gelī gene orāy, hap yazdırmaḳ‿isteyen gidī yazdırīysın. **[33]** şini kūlere gelmēyi, bizim‿odalar vārdı camimizin yanında, unnārda yıḳıldı döküldü ārtıḳ, dā undan gelmēyi boraya yazmā. u şeylēn zekiyelēn köyüne gidī unlān var yaptılar hastāne küçük, şey devlet. **[34]** ama

bize gelmēyi, biz‿işTe orāyı gidīz geçērsek. yazıyalar şimdi ārtıḳın‿ōrda igīas var, şapçıda ona yazdırīs, hepsi tanīlar haplāmızı. yā üle ġızanım zor, yoḴ gene üle dōru.

(Çocuk Oyunları)

[35] çocuḳken vallā biz bütün gece ḳaranlıḳ, çelik‿oynārdıḴ ġoḳti dērdik, büle ḳayalan‿oynārdıḳ, çelik dērdik. bilece bile bi sopādan bi şey ince işTe iki pārmaḳ ḳalınlıḳta bile çelik yapārdıḳ, bi yanı āyrı mısḳa gibi, şey baḳlafa dikesi gibi bi yanı āyrı, ters ḳoyārdıḳ‿unu, bi yanı ḳalḳārdı, vuruduḳ‿işTe çāt‿çāt ḳaç‿adım gidersen sayārdıḳ. **[36]** sonā bile halḳacıḳ çisērdik bi önümüze cizērdik, bayā bi beş‿altı metre arası, orā bi tenekicik ḳoyārdı ḳutu. bile bi işTe ḳonsērva tenekicī, u zamanda nērde bol teneki? **[37]** dā unlan‿işTe bile atıp‿oynārdıḳ hıdırellez yaparīz, bayramlar biz çoḳ bayramlar şeyler yapārdıḳ, biz üc beş gün bayram. **[38]** çoḴ ġalabadıḳ biz, ama yā biz nērdese ōlan ġız otuz otuz beş tānedik, çoḴ ġalabadıḳ biz. şimdi yoḳ, çocuḳ şimdi yoḳ, şimdi hiç çoḳ‿as, as ġızanım.

(Hıdırellez)

[39] hıdırellez, bi bu̲u̲k bōrda dēremiz vardı, bizim‿evlēmizin, aşā mālenin ōrdā, deremiz‿ōrda bu̲u̲k, bu̲u̲k bi palamut vardı. **[40]** bōrda yemekler pişērdi, bi gün‿öncesi toplārdıḳ bütün köyü, gezērdi ġızlar. **[41]** kimisi yā baḳırını alīrdı, kimisine tereyā ġoyārdılar, kimisinī gündendi yā, zeytin yā, herkes birer bile ḳuvacıḳ, kimisi birer beyaZ süzgü, pirinç‿ayrı ġonūrdu. **[42]** nofudu, bi gün‿öncesi nofuda sōna āşure, tāze suvanlı da bulġur pílavı yapārdıḳ tāze suvannan, ama ġazannārlan gelī üle. undan sōna artıḳ bütün kū̆ toplanır, bu köyümüzün bōrda alanlıḳtı, bütün şindi a̲a̲llar var, zāten kū̆nün yarısı bizim, a̲a̲llāmız devlet yıḳtırcaḳ, yıḳçaz‿unnarı. yoḴ ġayrı ġoyun‿içinde, yasaḳ zāten‿ama heP bugün‿bugün yārın‿olā. **[43]** sankī orda pişiridiler su̲u̲t‿a̲a̲şlāmız vardı. yaşlılar yīrdik‿içērdik, undan sōna

sallanīrdıḳ ‿ārtıḳ ‿işTe, başḳa köylerden ōlanlar gelīrdi, herkezin sevgilisi vārdı. **[44]** çoḳ mutluduḳ. vallā, çoḳ mutluduḳ ‿ani, fāḳirdik ‿ama çoḳ mutluduḳ. şini bizim şeyimizde, benim ‿ebsālimde şini. elliler elli birler elli ikililer işTe elli dörtler, unnar biz hem ġalabadıḳ, hem çoḳ birliktik. baḳ şini bu hotalılar deyīler borda, atārni musakū̄ yunanlılar çocuḳlar gelīrdiler. **[45]** biz ‿unnarı herşeyde biz bastırıdıḳ, heP baştadıḳ biz oyundā her şeyde. **[46]** gelīrdiler ‿işTe, biz gidērsek ‿unnara unnar ‿orda oḳulda unnar yapārdılar, bi āşure zamānında, unnar da yarān yapārdılar. biz de gidērdik, u musakōyde yīrdik ‿içērdik o cāmide. **[47]** yarāna ḳurban kesērdiler, yarān dede yarān dede var bizim de var yāranımız. bile şindi ḳuraḳlıḳ ‿oldundā adaḳ ‿adār yaşlılar, alırlar kesā toplarlar köyden. zengin ‿olan ālar veri davarı. bir veri, iki veri keçi veri, ġoyun veri ġaynatamda benim bin tāne vārdı. **[48]** ben geldīmde keçi, rāmetlinin ‿unnar verīler büu̲k burmalar, burma dedīmiz bile büu̲k şey, dövülū̄ ērkeş te veridiler, kesērdiler çoḳ hedellezler çoḳ ‿āşureler yapārdıḳ ‿işTe, yarān yā bolluḳtu be evĺadım, üle şēydi, ama her şeyi kendin ‿etiştiridin. bulġur kendinden, mērcimek kendinden, bütün domatis patatisi ne ‿ne yapmāzdıḳ her şey suvan. **[49]** biz ben ‿ben borā geldim, rāmetli ġaynām bana otus tāze dizi suvan dizdi, dizi yaptı büle dizdi. belik ‿ördü de bi tāne yābeyliden geldi ḳadın, bōrda gelinin ġıs ġārdaşı vardı, una gelmişlerdi, kendi ġaynāmlan çoḴ ġārdaştılar. **[50]** rāmetli üle dedi, ben hiç ‿inanamadım bu hasan balḳan kū̄de bu dedi bu ne yā, vallā çoḳ biz bi kere hemen aslı zamānında ektim mi her şey olur. çoḳ u patatisler vallā ben boraya geldīmde büu̲k küfül sepetlerle patatis yaptım ben, yā. **[51]** vallā amıcanlan biz ġuyu ġāzdırdıḳ, büu̲k ‿unun tarlaları çoḳ büu̲k, amcān ‿unnar ‿almışlar. gettinen ġaynatam rāmetli yerinde yatsın, üleye nurlar ‿içinde, ḳırḳ dölüm, elli dölüm baḳ ben

dedesinin‿adını ġoydu hülyā yengen bekir tūbānın ġocasının‿adı. ḳırḳ dölüm tarla verdi dedesi. adımı ġoydu diye rāmetli. **[52]** ġocam ḳırḳ‿iki dölüm, unun başına vanalar, başında iki tāne büük vanalar var. gelī deksaminiden sular, hiç ne şey hemen‿açīsın ḳoyūsun şeyleri sulāysın bamyaları. **[53]** unun gene yanında otuz dölüm, otuz beş dölüm bi tārla, kendimiz de aldıḳ sattın rāmetlilen, yarısını ġızā iki ḳardeş, yarısını hemen çöp‿attım ōrtasından güvey dāmat bilī, haritalārdan ölçülürmüş‿unnar. **[54]** bordan dedi ortası ġıza düştü bu tarafı, çöcē düştü zeytinlēm var güvendiktē. aldım, unnar yā ōrda yetmiş‿aaç var, unun da bōrda var . bordaḳıları da ġıza düştü. ġıs ġısmetlimiş, unnar kendileri de ekti, ġocası nerdese üçüz‿aaç var gürecide, unnar‿orda unnān‿āşları, biz kendi zitinnēmizden ben aldım, iki ġız ġārdaşım ikisi de sattılar, rāmetli bubacīm‿üleştirdi bize iki ablam, ablam‿avusturalyada iki, bu ġız ġārdaşım‿ikisi de sattılar. ben‿ikisininkilēni de aldım. **[55]** ablamı iki sıraya, bir milyon dırāmi yolladım, nerdese yirmi beş otuZ sene‿oldu. aldım‿unun sırasını. yeni ektīdik hep kendimiz‿işTe, bubam verdi bize biz tamamladīdıḳ sıraları. **[56]** bu ġız ġārdaşım da sattı, una gene ḳāve düştūdü bana bubām ḳāvesi. ḳāveyi verdim bi dīştik zeytinlen. biz baḳ rāmetli amıcan sāḳan, ḳırḳ‿iki teneki yā yaptıḳ biz u zeytinlerden. yā sāde yā. vallā yaptıḳ sana yemin‿edīm torunum ġucāmda. **[57]** çoḳ bereketler‿ama çoḳ baḳārdıḳ bis, sulārdıḳ. denize gidērdik, çoḳ çalıştıḳ çoḴ gübre götürüdük. şimdi baḳmāyılar, çoḴ götürmēyi. dāmat baḳī biras‿ama olsa da çoḳ hayvan gübresi istēyiler, çoḳ her şeyi baḳmaḳ‿istēyi yavrum, yā tabi üle ġızanım.

(Düğün-Nişan-Alay)

[58] biz nişan düün biz görücü usūlü, benim başḳa isteyenim vārdı. benden on‿iki yaş büük‿amıcan yā, ama bıraḳmadı beni. görmüş bitā işTe ḳısmetmiş ne desen hiç

yalān, görücü usūlü, baḴ gülī ḳırda şey. ne urā tūbā, ne yapıştırdın mā bādē pencereye? āy ġızanım ġocennesinin penceresine ne yapıştırmış. **[59]** görücü usūlü amā bubamda‿ōlan yoḳtu, işTe çoḳ yavaştı üle, motoru var tıraḳtörü var, ī ġızım ī çoḳ kū̄ içinde işTe sevdīme vermediler. **[60]** unnan‿aḳrandıḳ, berāber‿amā ömrü yoḳmuş. geçindik‿işTe. baḳsana ep torun, beş tāne torunumuz var. torun torununu gō̄rdük, hep‿unun hānesindeyim, elli iki sene oldu evlendim ben. on yedi yaşcāzında evlendim. allā bin bereket versin. ī gün de olmuştur, kötü gün de olmuştur. evlilik‿evĺādım‿ama gene allā bin bereket vērsin‿üleye, çoḳ tameḱārdı. çoḳ şeyler bıraḳtı çoḳ, rāmetli çoḳ yaptı. **[61]** evĺatlāna bırādı üleye bana bırāmadı. her şeyi bol‿bol‿üleştirdiler. üle yavrum dōru, iki tāne tıraḳtörü arabalar ne bırāmadı! bi ārman var, bütün demir‿āĺātı, ne yoḳ yavrum ne yoḳ. çoḳ tameḱārdı.

(Çeyiz Hazırlıkları)

[62] çeyizinde çoḳtu benim. beş‿altı ḳat sade ḳaryola taḳımı işledim. ben kendim kendama çoḳ‿işlērdim. ū̄rettīdi beni ablacīm ġulā cınlasın. annem de yapārdı u işi, ġız ġārdaşımız yapmadı. ben‿işTe üç ḳat, bir ḳat tentineden yaptīdım‿ev dolanġılarī. u zaman sedir yapārdıḳ. **[63]** ev dolanġılām vārdı, hāle sāniye ev dolanġılāndan tentinelēni çārşaf yaptım ġıza, hē. **[64]** ḳālḳtı şindi, ep ḳoltuḳ yuḳārda, eski evlēm bitin ḳoltuḳ‿iki göz. **[65]** boraları üle, bunlar‿öle. bōrda taḳımınlan‿içērde. unu oturma odası yaptīdı amcan, bōrda sāḳan rāmetli. **[66]** çeyiz‿işTe, herşeyinlendi. seridik‿u zaman, dikilik‿entāriler‿aşā serilīrdi. üstüne de işTe artıḳ yaptīn taḳımlar var ḳaryola. telci tutulurdu, iki telci vardı şapçıdadı unnar, ikisi de āşedi adları rāmetliler. üst ḳatına da seridiler bu işledī ḳaryola taḳımlānı, şeylēni işTe gömleklēni, diḳolta işlērdik, unnarı da ep‿işlērdik, rantalı yapārdıḳ, bēyaz bütün‿önlēne bordan dantel ġoyārdıḳ. **[67]** ben kendim çoḳ dikērdim. sana dēyim‿işTe kendama şey.

ben‿ep kendim dikērdim beyaz. diḳoltalām bol‿bol durī̇lar. zırzaḳlı işlēris bacaḳlānı, u zaman‿üle giyérdik. şalla şeyli şindi hepsi küçük, nāpçan. **[68]** yā bālanırdıḳ. bende ġol gibi belikler vārdı, benim fotoraflāmı getireyim sā baḳ. **[69]** göstereyim, alırsın gösterisin. getirim yuḳārdan. **[70]** dā, yā ġıreplēm de vārdı be evĺadım. baḳsana gümürcineden gelirdi satıcılar, anacīmlan demetlen ġırep alīrdıḳ. görümcelēn çoḴ ġızanım daḳīya, entiler çoḳ dört tāne görümcem vārdı. yā ama hepsicī̇ rāmetli oldu, kimse ḳalmadı. unnardan hepsi öldüler, allā rāmet‿eylesin, ama çocuḳları çoḳ‿ī̇, hep‿ararlar yenge diye. **[71]** ġolun ġırılmış dediler, bu ġolun ġırıḳ‿işTe, hāĺā sarılıdı da bezlēni yıḳadım, şindi iki ay‿olūyu. **[72]** bu mutfacīmı yapTım‿işTe, ötekilēni hiç yapamadım, hemen bu mutfacīmı boyadım bitirdim, maşinayı çıḳārdıḳ hülyā engenlen, gene ġoyayım yeni aldīm, hülyā dedim maşinamı getirdiler ġoydular, ġoltū ġoydum hiç yazmadım tā bunu. **[73]** bende var bi baş dönüklṻ var‿işTe. üle bi pıroblem ḳaldı. undan ben çoḳ yoruldum. borrā hemen boracā büle geldim. bişē yapçādım vuruġdum, annadım bu elimi ġoydum başıma düşçēme tā havlu yazmadī̇dım moḳeti, çaT diye oracā döştüm, u hurmuş ḳırılmış. **[74]** resmen ḳırılmış. dā ḳırıldı bilēm, işTe iki aydan beri bālı. te şindi büle başa bāladılar‿ama hiç tutmāyı, tā hiç te bi elcēzimlen şeylēmi yıḳacādım. bu evin moketçiklēni yıḳacādım, durmāyi. boyamadıḳ hiç‿işTe, unnar durūyu. hadi dedik şindi bu ġıza dün̲ün̲ yapçaḳlar ḳasımda da, azıcıḳ bunnar tütünneri eksinler de, tütünnēn‿ortasından sōra boyārıs. **[75]** sāniye ablan‿ayaḳ durī̇, geleyim‿anacīm boyālım, bıraḳ‿evĺatçīm, boyacaz‿ama dursun bēn‿elim geçmedi, e ben herşeyi yıḳamaḳ‿istēyi, yardım silmek‿istēyi.

(Doğum)

[76] dǫ̲u̲m, hastāneye gittī̇dim ben. gelinin ġocası da yuḳārda, ābeyin de yā hastāneye gittiK götürdüler‿işTe. taḳsi çārdılar şapçıdan, uyandıḳ dā bir ki gün vārdı

aya. doḳuz‿aya temmuzun‿on birinde oldūdu. **[77]** ā bi su gēldi, görümcem de gēlmiş‿işTe, aşākūde vardı bi görümcem, aşākū diye. unnar yatārdılar ġaynām, ġaynāmın‿evcēzleri bōrdadı hanāydı, hanayın‿altında yatārdı unnar. hanayları yıḳtıḳ yıḳıldılar‿işTe, ā bi uyandım ben su gēlmiş. ā dedim‿emen, dayın da baḳsana dedim, nōldum dedim, ā git‿anama dedi, gēldim‿unnara üçü birden, āy şini su gēlmiş undan‿işTe unu patlamış çabuḳ‿olcaḲ gezin. nērde.. başladı horozlar‿ötū rāmetli bekir dayında bi telefon vārdı arabacı diye. unda bi telefon, bi telefon köy telefonu, gitmiş ḳāldırmış. nōldu? hāyır mı demiş, e biliy de zāten‿aḳrabāmız dayı. **[78]** hāyır, büle büle ōldu demiş, ārı var demiş. bissürü bebeK gēlceK ġalbā demiş, aramışlar taḳsi de şapçıdan gelīyi, götürdīdi rāmetli portaḳal dayı dērdik, tanaş‿aġacıḳ. **[79]** te saat‿on bire dūru oldūdu baḳ. u ḳadar‿erken geldi de, yā on bire dūru sabālayın. d͟oumlar, ben ġaynām‿annesi rāmetli nine ben geldīmde yetiştim‿işTe. doḳsan doḳuz yaşında öldü. yüze bi yaş istērdi ninecik, dā u çoḳ. heP bütün köyün boralārda ġaraḳaçanlān borā gelip‿alırmışlar‿unu, rāmetli ep‿işTe bekir dayını alırmış çocuḳmuş‿üle küçük yanına. **[80]** beygirlen gelīrmişler, iki beygirlen. birine nineyi bindirmişler‿ebelik yapīyı, heP bu dālarda, hep vallā sūylerdi yavrum ḳaç çocuḳ bāladım göbek diye. u alırmış‿u zaman çoḳ‿erbābmış rāmetli, epsimiz yetiştik. **[81]** bayā bi geç‿öldü, bis yüz yaşında işTe dēyim sana. dā u alırdı işTe bi, bi u du. sōna işTe bende başladı. ben‿önce, ben gittim bōrda evlendik‿işTe biz. yā undan sōna işTe, gelinler‿artıḳ taḳsilen gitmē hastāneye. eski hastānede dede͜acın tā bu yanda çamlıḳta. şini unu bile bi şeyler yaptılar çocuḳlara durūyu. **[82]** eskidi işTe üle alçacıḳtı, hemen kiremitlidiler. büle sanki şey‿şey hemen büle bölük‿bölük‿bölük‿alçacıḳtı. annem gidērdi işTe biz bezlēmizi

yıḳamā da, dērdi gene büük maḳineler varmış ‿ama çamaşır maḳineleri. şey de baḳ yıḳamā çamaşır ‿için ġazanda ısıtī dērdi anam. ama ben ‿atmāyım ġarışmasın diye der ep ‿elcēzinde yıḳamış ‿işTe ḳonapayı. **[83]** bir hafta tutārdılar çoḳ tutārdılar, anacīm ‿işTe yıḳārmış benim bezlēmizi çocunḳulānı. dā yā küreklen ‿atī bā bu dērdi hilacı, atma be ḳomşu pek çoḳ ‿atīsın. ō ḳomşu sen dērmiş ‿unnar çōḳ dērmiş. atārmış ‿anam ‿elinde yıḳārmış ‿ōrda getiridi yā ḳaloriferin şeyin ‿üstçēzine ḳoyārdıḳ ‿işTe. ḳurūrdular ‿orda bezçēzleri. ep ḳondaḳtı ġızanım ‿u zaman. ḳondaḳtı şindi doarḳan tā şeyi ġoyīlar, bez ġoyīlar be ġızanım yā. **[84]** biz hep ḳondaḳladıḳ ‿ikisini de. iki işTe sona da dört yaş ‿aralan ġız ‿ōldu. sāniye ġoydum, biri dedenin ‿adını, biri e napalım cemalı bırādılar ‿istediler. işTe ben şēydim, amcamın ‿ōlu vārdı māmut. ıstanbulda evli şindi çekmecede oturūy. bi ġızı bi ōlu var. **[85]** ōlu topçu çoḳ meraḳlı, ō hep görsen ġayrı. hāyır ben ne istērdi vallā emir mi dērdi bi şeyler gelir ‿ālar, ben yoḳ be yavrum hiç ‿ālama dērdim. ḳoydu unnar ‿adını tā hastānede ġoydular ‿adını. işTe ālar ben ‿üle ġoycam da, ben decem de istemēzdiler niye ibāde ōluya diyerekten. ġıza da sāniye ninesinin ‿adını ġoyduḳ. dā gelinimiz de sā olsun, ġız ‿oldu çöcük ‿olāydı da dedesini adını ġoycādım dedi. u da bāde ġoydu unun ‿adını, bassana çoḳ sevī dedesi, ġızanım yā.

(Albasması)

[86] albasma biz şey yaparıs, al don dikērdiler bize. şini şeylīmizde, gelin ‿oldūmuzda şalvar, demek şeyimiz geldīnde ay başımız. çünkü acamıyızayā farḳ ‿edemēyize diye bezler dikērdi anacīm ‿eP bize. azırlārdı bile dikip ‿dikip hazır ġoyārdı dā üle ġızanım. sona ben ‿işTe dēyim sana. ben şapçıda baḳ ‿orda bilirdim ḳıymet ‿ablacīmdan. u alırdı beni şeyler çıḳtīdı, vāmvaḳo dērdiler bile büük, ben

sona hep‿unnardan‿alırdım gittīmde. ēr zaman da nerē gitçen? gitçen otobüs tā yuḳarḳı yoldan geçī. **[87]** çıḳçan da şapçıya gitçen. mā ben giderdim, çocuḳlūmda başḳadı. da sanki işTe üle hep yā kendimiz yapārdıḳ. geçiridik bile uçḳur, orā ip yapārdılar, vallā üledi, üledi yavrum. **[88]** ne çekērdi, ödümüz patlārdı. pişērdi bacacıḳlān, uzaḳ, yayan gelīrdik. hēp! pişşer bacacıḳlāmız dā bile heP bize pembeli işTe, güvezdi benim küçücük‿küçücük şeyleri vardı, gülleri vardı anacīm diktīdi. geldinēn‿unu giy belli olmasın diye. **[89]** arḳamıza başḳa, arḳamıza baḳā, e üle erkek yanından geçmē ḳorḳārdıḳ. **[90]** e üledi yā. gizlenīrdi çoḳ sülemezdiler. yā hep robalan. benimde üle anacīm dikerdi terzidi, ablam terzidi. ben terzilik yapmadım‿ama işleme çoḳ‿işledim ben. ben bütün çarşaflām var baḳ, on‿iki tāne mavi yaparıs, bez rengi yaparıs, kırem rengi yaparıs, hepsi duruylar. beyaz‿üc dört ḳat beyaz var, tentenelisi var, ara tentelisi var, duruy‿unnar. **[91]** ev dolanġılām şeyleri gene sayı ġız‿āldı unnarı, haşālar çoḲ güzel‿iyilen, beyazlan hep‿aşāları görcēsin hiç‿ele ġonmas!

(El İşi)

[92] elde ḳanaviçe yapārdıḳ be evĺadım. işTe tentene örüdük, namazlā işlērdik. yā u şey namazlālar kenarlāna örüdük, püskül yapārdıḳ. yā e ben hamarattım, çoḳ hamarattım. ama şindi yaşlandım ġızanım. bu ġolcāzım da beni iki aydan beri hiç bişey yapamadım. yaptım çoḳ yaptım.

(Genel)

[93] ben diploma aldım tıraḳtör‿içi de araba içi de ehliyetim var. tıraḳtör, amcan bālamāzdı, ben bālārdım. benim yaptīm‿işler oh‿oh‿oh **[94]** ben bāladım bandaḳ millete, binlērce binlērce. bandaḳ bālārdım, u hiç bālayamazdı ḳoparıdı. unda pırensemiz vardı. ben u çobankū̄ ġavurları, **[95]** şey sālma bālardıḳ yoncā. pırenseler‿olūyu çattur‿çatur. bütün‿unnān tellēni deiştiridik. **[96]** aḳrabamız vardı güvendikten. dā gelmiş rāmetli ben bi ḳomşunun tarlası var, beki ḳırḳ dölüm, unu

balāyım. amcan, u çoḳ hızlı giderdi ḳoparıdı unda. **[97]** artıḳ u bıḳtı, u başḳa iş yapārdı. ben pinērdim, ben‿aldım sona båbacīmın vardı da büüktü ama şeyimiz tıraḳtörümüz büük, ön çekişli aldıḳ kendimis. u zaman dırāmiken tā, da ḳaç milyona aldīdıḳ. vallā bilmēyim‿iki sene de ödedīdik. **[98]** dā büle balārdım pırense de ī amā teller bitti. bā iki tel ġoydu tıraḳtörün basamaḳlāna iki tarafına ḳapaḳlara örtülü. tıraḳtör deiştirīsin dedi rāmetli, deiştiridim telleri, e sen pırense teli sor birine, pırensenin telleri nasıl deişī diye bil beni. **[99]** bi ama, bi aḳrabāmız var. unnānda pırensesi vardı, unun da ford moturu bizimki de ford ama bizimkisi büük‿ön çekişli. çoḳ büük bizimkisi gel başıma benim görmüş bālāyıma diye duymuş, gülten bālāyı dērmişler. **[100]** bide gelīm, bide ben çıḳtım pırensenin‿altından telleri ġoydum. önce ikisinin de ḳasası var‿arḳada altına girīsin. altında īneleri var pırensenin bile ġol gibi u īneleri maḳaralara geçirīsin. önce tek bi bandacıḳ ḳoparī ama bilmessen güzel ġoymāyı. üç beş ḳoparı. **[101]** ḳoydum bile çıḳtım ġayrı, ben‿una īne de verdimeye, ordan çıḳçam şindi īnelen ġollānı bālacam. ordan pırensenin bandaḳları telleri yerleştircem, bide çıḳtım‿ādem. dā da benim båbannem güvendiklidi mesimvriya dēyiler borda dikili güvendik. ī ama bide ādem‿aġacīm rāmetli başımda. be dedi aç mı ölīsin? dedi. bu şindi bālacaḳ mı? dedi. sen gene baḳārsın‿arḳadan be aġa dedim. **[102]** tek bi tāne ḳopardı aldı rāmetli tellēni. dolandım durdum bile şindi. tarlada ḳomşularlanım başḳasına balāyım. aç mı ölūysün? dedi. aç‿ölmēyim nāpayım bālayamāyı dedim. e alī üstüne de dedim nāpayım. gelmiş bana bubacīma, bubam ḳāvesi vardı aġa demiş, sen nāptın be demiş‿unu erkek bu demiş. **[103]** erkek merkek iki tāne ġızan yaptıya demiş bubacīm. vallā demiş deiştirdi telleri aġa demiş. hiç beni görmemiş, çıḳtı altından demiş. bālacaḳ mı dedim demiş, oydu mekikleri demiş, ḳaldırdı bāladı şeyleri demiş. pindi demiş, tek bi bandaḳ ḳopardı aldım tellēni demiş. inme sen dedim demiş, tabi ben bilīm incem. bi tāne ḳopardım, ikinciye alcam

telleri şindi, sōnaḳı da dolaşmasın. **[104]** u aldīdı rāmetli, ben inmedim ‿aşā, eziyet olmadı. balāyım demiş bubam, ötekini de hep ḳoparī demiş, hep ḳoparī demiş ‿işTe hızlı gidērdi erālde. amcan hızlı yaptīndan yiyemēyi, niçin tıraḳter bu̲u̲k ḳuvvetli vuruy, pırense de bu̲u̲k çoḳ. pırensenin bandaḳları talaşça ḳırḳ kilo gelirdi. yoncaları ġaldıramassın ‿iki kişi, çoḴ güzel pırensemiz vardı. **[105]** şindi kendimizin hayvanlāmız çoḳ. hayvan bizi yetmiş tāne hayvan, bu̲u̲k baş hayvan yaptıḳ biz. danalar vallā billā sıfırdı sıfır ben geldinēn, sıfır sıfır hiç yoḳtu, bi hasıllıḳtı hep kendimiz. unnar ‿eP bālı içerdedi. **[106]** ne danalar satārdıḳ ne danalar. beş ‿üz kilo et gelirdiler vallāhi. büle yatārdılar bōrdan ‿orā ḳadar ‿uzun. büle hiç ḳalḳmazdı danalar. **[107]** erkek danalar yaptıḳ, yaptıḴ ġızanım. öldünēn ‿işTe üş dört ‿inēmiz vardı. başladīdıḳ ‿artıḳ annadıḳ zati ḳálP buldu unu. undan sōna işTe balārdım ġızancīm, hiç yapārdım vallā, çoḳ bāladıḳ. ot çevirmek, yonca biçmedim ‿ama biçmek ‿içi biçmedim. **[108]** yonca da yüz dölüm yonca ekērdik, sade bi tarla, ḳırḳ dölüm bi tarla, otuz dölüm bi tarla yetmiş dölüm. çevirmē maḳina aldı, çeviriz ‿ellen çeviridik. olmāyı insanlar gelī, anam ḳırḳ tāne elli tāne, insancıḳlar gelirler bize ot çevirmē biz ‿unnara. işTe biçer şey yaparım. **[109]** sōna çıḳmış makineler, duymuş bekirkō̄yde pırovēlti dērler. u da almış rāmetli ama getirdi paḳette kelebekleri bu̲u̲k büle iki dört sırayı götürū̄, dört sırayı ikiye ġoyī şindi. **[110]** dā sanki çevirmēyi. düzdü onu bi çeviri heP bile atī. benim ‿amcacīm da var, unlān yaḳın tarlası bide yengemlen ‿unnānḳı da yirmi dölüm yonca çevirī̄ler. vāh dērdi bekir pamuḳ ‿atī dērmiş. indi aşā, pindi arabaya fosfagenimiz hálā̄ durī te bōrda arḳada. **[111]** ġocasına dedim, ibāde biz ge ġızanım dedim. bu dedim ters taḳtı buna. görū̄z yunanlılar gelī̄ler. çevirī̄ler biz ‿emen ‿unu sökū̄z ‿ama çoḳta gör, yirmi dört vida var bi keretten sökū̄z. dört kere alt ‿üst ḳoyūz, hiç gördū̄m yoḳ zatı yaptīm yoḳ. **[112]**

ḳoşūz forsanın şey ḳoşuluḳ zaten. bi yapīz. a baḳīz büle, anā dedi dur tā bitāne dedi ḳasalım, iki birden götücek dedi. u gene ben başladım çevirīm, amcam baḳārmış ‿arḳadan, ġara ġıral çevirī dērmiş. **[113]** ġara ġıral çevirī gelsin bekir dērmiş. bide gēldi, a beav kim yaptı unu? usta geldi dedim çārdım. vallā işTe sana, yāni rāmetli dedim, söktük bile bile yaptıḳ. ne oturalım ġarārdan baḳsana dedim, tērs ġoymuşuḳ ‿undanmış dedim, rāmetli. **[114]** hiç yapmadım bi iş, bi kere göreyim, ben şimdi bakīm gelinlere. araba sürmek, tıraḳtör sürmek, bi ḳumbinaya baḳ şini, ḳumbinanın her şeyini yaptım. ḳumbinamız da vārdı, nērdese yirmi sene ġullandıḳ. **[115]** dört yüz dölüm kirāladı, tē bu şeye ḳadar çobanköye, kiralārdık çoḳ. dörtüz dölüm tarla ekērdik. işTe yaptım ġızanım, vallā yaptım çoḳ ‿üraştım ama şimdi nōldu hiç. gene īyim ‿allā şükür u ġadāncıḳ ‿ama...

(Yemek Tarifleri)

[116] yemek biz hep normaldir gene. hálā́ üle devam ‿eder. yā üle türkiyeliler gibi bizde, şey ‿eski şey yoḳ yā tārifler. ulaşıḳ ‿ū şindi kesik dēyiz biz, yunancası micitra dēyiler, biz ‿ulaşıḳ. unu yo͡urttan yapīsın. **[117]** yo͡urt yayıḳ çalḳārdıḳ çoḳ satārdıḳ, ōh tereyā. bernā, on beş günde otuz kilo tereyā veridim. inekler sālıp ‿ep. **[118]** tereyā işTe; südü pişirīsin süt ḳantar baḳırları vārdı, üç dört beş tāne bi yayīm vārdı benim, durū̄ tā bu ḳadardı āltı. Iki yüz ‿elli dırāmiye aldīdım. bi liradı u zaman ‿iki yüz ‿elli dırāmiye. **[119]** yayı borā getiridiler, şeyden ‿ardıçtandı yayıḳlar. yunannı bile yayıḴ getiridi. ordan şeyden tātadan yapılıḳ ‿unnar. sona işTe biz sapınlan bilece toḳmacī da var. bülece yavaş ‿yavaş yurdun sıcaḳsa su͡uḳ su ġoyūsun, ġuyulardan ‿alırdıḳ ‿u zaman suyu. bile buzdolabı yoḳtu. **[120]** işTe bile yayıḳ, sona başladıḳ kesik satārdıḳ, kesik dērdik biz. şeyler ‿ulaşıḳ dērler ḳasabalılar. şeyler ‿ulaşıḳ dēr ‿unnar kesik demez. biz kesik dērdik ‿unun şeyine ama urda çoḴ

güzel‿olur peynir gibi, emēn‿ekele tuzu yi. böberlen ġoy, aynı peynir gibi olurdu. **[121]** ama u yo͡urttan‿oldūndan, dā ekşimek‿ekşimek dērler, eskiden ekşimek dērler. satārdıḳ dede͡açta vāy‿vāy ne alırdı batḳallar‿alırdı, börekçilere satārdı unnar. iki ēltim vardı ġız ġardaşımın ġaynāsı. u da ben gibi pek tamel̀ārdı. ikimiz beraber bordan çıḳarız‿eşeklen şoşaya, ordan bineriz‿otobüslere. devrildikte satmā gidērken‿iki ēlti otobüs devrildi. **[122]** u dikililēn şeyin‿arasında, bu pılaḳa dēyiler‿unun arasında eski yolda devrildik‿ama ölmedik hiç bi şēycik olmadıḳ‿işTe.

(Asker Uğurlaması)

[123] yoḳ‿üle fazla olmaz hep gelir‿aḳrabālar şeyler gelir getiriler. verisin‿işTe iḳrām‿edērsin, para verirler. ben bi asker u͡urladım‿ibāde ābini. biz ōlan görmedik, biz üç ġızdıḳ bābamdan. ama una geldiler‿işTe çoḲ geldi ḳomşulāmız bütün. üleye şindi sā olsunlar, ölenlere de allā rāmet‿eylesin. **[124]** dā heP biner dırāmi u zaman binlikte heP biner dırāmi verirdiler. **[125]** yaşlılar baḲ gelirler, ġocası āyrı ġarısı āyrı veri. zate asker u͡urlamā, yā ama isteyen yapārdı şey bile bu hasanlārda biz çoḳ şeydik. tā ileri görüşlüdük biz yapārdıḳ. biz‿üle şindi mısakülülēn gürecililēn yanında tā hep‿eskiden beri ileri görüşlü, ama şindi unnara ġaldıya hederellezler şeyler. e bizim yoḲ genşlik ḳalmadı çoḲ genşlēmiz bizim.

(Sünnet)

[126] sünnet biz ibāde ābine oturaḳ davul tuttuḳ. otuz bin dırāmiye sünnet yaptıḳ. oturaḳ‿işTe, otuz bin dırāmiye u zaman bile oturdū yerde çalārdılar. çoḳ bü͡ük müzük seti. bitin gün bitin gece. āh‿u yemekler‿u galabalıḳ. **[127]** görsen bu haremi. u eski evlērdedi te borası açıḳtı. hanaylān heP borda pişiridik. teyzem şapçılı annānem‿unnar hepsi yemekçi. gızlar ḳıymet‿ablamin̄, hanay‿iki ḳattı. eski evleri vardı, ḳaynān‿altı da şeydi, bi yanı damdı hayvan bālārmışlar. bi yanı da kendileri

durudular‿altında. büle sıvamışlar‿işTe. **[128]** hambarları vārdı üs ḳatında da üç dört‿oda vārdı. ikisi bi ēltimdedi ikisi bi ēltimdemiş. ortada gene rāmetli bekir dayın yatārmış beḱārḳan‿ama bana ayrı yapmışlar‿orā. orda benim‿iki göz var. **[129]** mutf̄ām var, salonum var, banyom var, banyom şeyli iki tāne termosifon biri içeriye bıraḳtırmışlar. dondurucum da vardı, eskiden yoḳtu. **[130]** işTe etleri ḳurban kesērdik, ḳavurma yapārdıḳ. baḳ şindi gaynatam çoḳ bu͟u͟k kesērdi burma, gızları gelirdiler. çoḴ galabadılar. işTe unnar geldinēn ben‿artıḳ üle köfte yapārdım. seĺātin vardı gulā cınlasın. **[131]** et bile gıydım‿gıydım‿gıydım burma kesī̄ gaynatam, keçi burmalar semiz ḳış. ḳışa geldi mi ḳurbanlıḳlar çoḳ‿iyi olūya. e üleye şindi her sene on gün‿önce gelī̄, on gün‿önce on gün‿önce yıllar. **[132]** ay şimdi gızartī̄m hep‿ocaḳ, büle ocaḳ tā bu͟u͟k börek tavasında onlar yiyī̄ler. iki tane sofra gurī̄z, torunlar güveyler görümceler horanda. **[133]** dā ha diyen bıḳām dērdi, pişiren mi ölcek çatlacaḳ dērdi, yiyen mi patlacaḳ dērdi. e gene yiyen patlar dērdim, ā pişiren patlar dērdi gulā cınlasın. çoḳ yemek yaptım, ben‿aşçılıḳlan baḳ bu evin ḳapıları pencereleri aşçılıḳ parası ben boralārda.

(Düğün Yemekleri)

[131] biz bōrda baḳ şindi supa çorbası. eskiden fasile vurūrdular‿ama şindi, biz sōna ne zaman yetiştik, biz fasileyi ḳaldırdıḳ, hep çorba. terbiyeli çorba yaparıs. **[134]** tavuḳlan‿isteyen tavuḳlan, ḳıymalan‿isteyen ḳıymayı ḳavurus, tavuḳ suyu işTe ḳoyarıs ḳınorlārdan, tereyā salarız‿içine. e ḳıymalı şindi gene ḳıyma şey çıḳtı, ḳıymayı ḳavurus. **[135]** ama biz tereyāmız çoḳ, ben pilav yapārdım bile kör şıra Tavalāmız var bizim, böyū̄k bile üc dört kişi indiremessin yere. piĺavlar‿ep tereyā. sona şini olmayanlara gene gümürcinede vārdı büle ġaz yā tenekisi gibi tereyālar. üle aldıtırdım ben sū̄lērdim‿işTe. e dil‿üle yüz sofra, yüz‿otuz sofra yemek yapārdım, iki masa ben yemek. **[136]** vallā bide ḳomşu melāt vardı, unu alırdım yanıma. mis tatlī ḳāzer halvası da yapārdıḳ‿ama biz şindi çoḴ göbek tatlısı yapārdıḳ. bis şapçılı

tarafı göbek biz‿u gene işTe, ben bile göbecik basīsın hamurun şeyini verīsine, yürtlan‿una yürtlan yapīrsin. bi bardaḳ yürt, bi bardaḴ gündendi yā ḳoyūz. **[136]** sōna bekin ḳoyūz bi ölçiye. ama şini dün yapçam baḳ ben‿ōlanın sünnetine. görüşmeliklēne heP ben göbek yaptım. mevlit yaparım hep göbek yaparız, biz şapçılılar gelirler. fırın dolusu fırını ḳızdırıs ḳazanla şurubunu. vallā hep‿üle. undan sōra ölçülen, şini on ölçü mü yapças? bi ölçüden beş tabaḳ mı çıki? on tabaḳ mı çıki? ona göre yüz masa mı olcaḳ? yüz‿ölçü ölçeriz bardaḳ. u ḳadar da bekin. hepsini unları bekinleri ayrı ḳarıştırız, ōrda unlan biras. **[137]** kesmesin yourT diye undan sōna büük‿ilenlēn‿içinde üşeriz. undan sōna ḳalabalıḳ. hemen bile fırını ḳızdırı, hemen göbekleri yapıp heP bi aḳran‿unlān başlānda durum ben. göbekler tavalara tepsilere fırına atarıs tabi hafif ḳızārcaḳ, beklecen bilīsin fırında ekmeK gibi ḳızdırmazdı, te üle yapārdıḳ‿işTe. ḳāvzer hālvası yapārdıḳ. ḳāvzer hālvasını da çoḳ yapārdıḳ bis. **[138]** u gene irmikten. u şıra tavada olūy da ḳavurūsun. unun da şerbeti gene ölçülen‿u da gene gündendi yālan. una da tereyā salīz. ince irmik‿alīsın, hem‿incesini hem ḳalınını‿alīsin. çou ḳalın‿olūy, da ince de unu tutmaḳ‿için. **[139]** unnarı gene sōna ülece şıra tavayı indirīz, ġayrı üstünü düzeltīz, yāsı çıḳī. üstünü örtūz sarīs. sonaḳı gün şıra tavalāmız bütün ḳalāylı bizim köy‿içi ḳazanlāmız var. bi ḳazanımızdan yüz sofra şey çıḳar. çorba büük‿erkekler‿indirī ordan geçiripte. **[140]** hep kendimiz‿aldıḳ‿unları paraları toplayıpta ama durū cāmide. şindi ġayrı kimse yapmāyı, dün bitti. ülece durūylar. dā işTe sonaḳı gün‿iş‿eylemē ḳomşular‿artıḴ gelir. te büle saçām var. orā unları kesip‿kesip tepsilere daşırız yuḳarı evlere. **[141]** sona halvaları keseris, taşırız tepsi‿tepsi hep küçük tepsilēmiz var halva için de. bizim‿et çanaḳlāmız herşeyimiz yürt taslāmız. e sōna bardaḳlar çıḳtı işTe, artıḳ yürt taslāmız çorba ġoyārdıḳ‿unlara da. üle yürt

şeylēmiz hep çinḳadandı. çōrba içi ayrıdı, pilav‿içi ayrıdı, halva içi ayrıdı, hiç. **[142]** herşeyimiz baḳ halva yapçaz, halva içi ayrı. küçük çinḳa çanacıḳları vardı, bile salatalar‿içi. u zaman tabaḳ yoḳtu yavrum hep çinḳadandı. te bile renkli çinḳalar, para topladıḴ gümürcineye gittik‿aldıḳ‿unları. **[143]** yā ayran, sōna bardaḳlar çıḳtı ayranları bardaḳlara ḳoyārdıḳ sōna artıḳ. herkesin sinilere götürüdük şeyi, ayran şişelēni. murat getiridi ayrannarı büle. işTe dērnek yaptīmızda ayrannarı herkesin hemen yanına şişeleri, bardaḳları da altı tāne hemen şeyi masafın‿içine. işTe masasa masa.

(Ölüm Yemeği)

[144] ben amcana dana kestik. üç‿üz‿ēlli kilo geldi, öldünen rāmetlinin‿elli ikisine. bütün bu etraf çārıḳ. aşçı tuttum geldiler. ḳavzer halvası yaptılar, piĺavlan şeyleri. bütün bu avlu, borası bütün ḳadınlārdı. masa kirāladıḳ. çörēne de gene baḳ ḳırḳında çörek pişiridiK gene üle. çörek de bişiris ḳırḳında.

(Kış Hazırlıkları)

[145] ḳusḳuslar, taranalar, bulġurlar ġaynatılīrdı. ben yapçam gene maḳarena yapçam ḳusḳus yapçam. e olmāyı baḳ tārnayı amcan öldü, hiç tārnayı çoḳ sevērdim. hiç yapıp yimedim tā. hiç yiyemēyim. hiç sabālıḳ yimēyim, bi ḳāvem var. bi sütlü ḳāve içi̅m, bi sürü haplāmı yutū̅m. ḳalp var bende unları yutū̅m, bi ḳurābiyecik yi̅rsem yiyi̅m. **[146]** tārnam deliridi benim şapçıda. tārnayı gene işTe biberini pişiris, hamur tezyiklēriz. bi gün iki gün‿öncesi, i̅şi hamur‿ama hep yo͡urtlan. yo͡urdu i̅şitirdik. yo͡urdu dört beş gün tutardıḳ‿ama yayıḳ yo͡urdudu, üstüne su durulurdu. unu her sabā süzērdik. **[147]** tuz‿atārdıḳ ḳarıştırıdıḳ ḳoyārsaḳ‿işTe ḳaç kilo yo͡urt. ben bi tekne tārna yūrudum‿ekmeK gibi. bi tekneden doḳuz‿on tava tepsi ekmek çıḳarıdıḳ. **[148]** sona işTe yedi sekiz gece yatırıdıḳ, yumuruḳlārdıḳ‿unu ḳabarıdı, artıḳ şişērdi. hamurunu da ayrı gene yūrtlan tezyelērdik. hamırı da hiç ḳarıştırmazdıḳ su. biberini, domatisini başḳa şey yoḳ. hep ḳırmızı biberi olcaḳ.

-METİN 3-

Anlatan: Hürmüz Halil
Eğitim Durumu: İlkokul dördüncü sınıf
Yaş: 67
Derleme Yeri: Musaköy (Dedeağaç)

(Genel)

[1] bizimde ō̄retmenlēmiz türkiyelidi. biri ama çoḳ yavaştı. fıḳāralan fıḳārā olurdu, zenginlen zengin. önem vermezdi zenginlē hī̄ç, alī̄ mı sesimi?

(Mani- Tekerleme)

[2] var, ne bilem hangi;
davulumun tasması ḳaytan,
alamadım sırtıma meltēm,
verin‿ālar bāşişimi,
alayım sırtıma meltān.
(anteri, entāri erkek entārisi.**)**
sıçan gelir taḳur‿tuḳur
ben sandım halı doḳur
ḳahpe sıçan mēzun‿olmuş, ezan‿oḳur.

(Ninni)

[3] çoḳ var ama aḳlımda yoḳ. var,
uyusunda bu͡üsün nenni,
ġoca çöcük‿olsun nenni,
aḳlımıza da gelmēyi. ā ne bilem üle türkü bilmēyim be ġızım.

(Okul Anıları)

[4] ilḳoḳul birinciye ābimle ablam giderkeydin, ābim ablamı oḳutturudu, ben gene ezbere çekērmişim. ablam‿unutūrdu dērdim‿una. adī̄ oḳu ḳām‿oḳu. **[5]** ilḳoḳul kitapları vārdı, at‿at, tut‿tuT diye, unnarı ezbere oḳur yazārmışım işTe ḳafama,

oḳuturudum‿ablamı. unnān‿ārḳasına tıngıl‿tıngıl gidērdim oḳula. **[6]** iki direk vārdı orda, dirēn‿arasına saḳlanīrdım bubam sōna ōretmene demiş, al bu ġızı ablaları geldinēn oḳula demiş, baḳārsın bi ḳazā olur çi̇nenir. sōna başladılar‿almā, ben oḳula gitmeden‿oḳula gittim. **[7]** sōna üle geşti işTe u sene, senesine girdim‿oḳula. eveli bezden çantacıḳ yapārdılar. iki ilmicik yapārdılar taḳārdıḳ elimize tıngıl‿tıngıl oḳula. **[8]** üle geşti işTe fıḳāralıḳta poturlar, entārilēr. ikinci sınıfta başladıḳ önlüK giymē, māvi podialāmız vārdı, türkiyede nası giydiri̇ler şimdi māvi önlükler. **[9]** te öyle, bōrda podia dēyiler, oḳul podiası, ōrda gene oḳul‿entāri, elbisesi mi dēyiler nası dēyiler. giyērdiK gidērdik, bende gene üçüncü sınıfta hoca dedi namaz ġılcaz dindērsinde. **[10]** imamın ġızı cıḳtı ġılamadı. yā, başladı ālamā ōretmenim dedim, ben ġılarım namaz ama yere yazcās masa örtüsünü, yūseklik ḳorḳum var dedim. seslēn‿oḳudum ġıldım, sabā namazına başlattı, yā acamı ġızan ne bili̇r. **[11]** üle‿üle işTe gittik mektebe, dördüncü sınıfa getirdik bıraḳtıḳ fıḳāralıḳta. dört ḳardeş; iki ġız iki çöcük, benden küçük ḳārdeşim var. altmış‿altı duumlu.

(Evlenme)

[12] ḳasabadan bi hürmüz ti̇ze vārdı. o aracılıḳ yaptı, mastanlıda nerde oturudu u? u da sādıḳ doḳturun ḳomşusudu. şindi ġızı emine ġocasınlan‿orda duri̇. bi ġızannan bi çöcṻ var, āmeT dikiltaşta iç güvēysi aldılar‿orā.

(Çocuk Oyunları)

[13] çocuḳ‿oyunnarı. nası oynacāz ġızım, saḳlambaç, voi̇tia dērdiler‿eveli, voi̇tia. ḳārşılıḳlı sayı āynı olurdu, beş kişi saḳlārsa beş kişi arārdı, voitiā die bārıdılar buldulār mı.. **[14]** saḳlambaç‿oynārdıḳ, sōna top‿oynārdıḳ el topu. cizgicik‿oynārdıḳ, cāmicik‿oynārdıḳ, keremitleri dizērdik üstü‿üstüne toplan vuruduḳ. **[15]** topu, yā keremitleri üst‿üste dizērdik. toplan vuruduḳ ḳayalan da.

nerden bulcan‿eveli, ḳayalan. kim yıḳārsa öteki dizincesine ḳadar ḳaçārdı, şey yapan yanārdı. Çoban‿olurdu, camiyi beklērdi orda u, tek‿teke olurdu çobanlıḳ.

(Hıdırellez)

[16] undan sōna hederlez gelirdi, bulġur toplārdı, yurt toplārdıḳ. arḳadaş‿arḳadaşa ḳaç kişisek, ıslārdıḳ‿unnarı aḳşamdan sabā i͞ce nāne yeşil suvan ġavurur, şini hedellez dolması dey͞iler bēlki bilirsin, yu͟urtlan yapıyalar. **[17]** yoḳ mu? üstüne sāyālan suvanı ġavurup haşlārdılar, toz beber‿atıp üstüne ġırmızı, yapraḳ dolması yapārdılar. yā, hep yap͞iz biz tā. sallancaḳ ġur͞ilar, ġızlar‿oynāyı çalġı şey yap͞ilar, bizim geçen pazar dil midi bōrda oldu? evvelki gibi olmāyı. uzaḳlaştı millet.

(Evlenme)

[18] unnārda ḳaçmış ġızım. bulġar zamānında unnarda ḳaçmış. anneme ḳına yaḳmışlar‿ellēne ayaḳlāna, bulġar basmış, demiş rafta el‿örmesi çoraplar varā beki bilirsin, demişler‿alcāz bunnarı, alcanız‿ama bu ġızın ġoca ġarının‿elleri ayaḳları yara, bu ġış gününde nası ġorucaḳ? **[19]** onun çi bıraḳtırmışlar. gelin ḳınalı ama elleri ayaḳları yara demişler. annem͞in gelinn͞inde ülemiş‿evveli, hāĺā var gelin ḳınası. bile bilēne ḳadar yaḳ͞ilar. sizin de üle mi ḳasabada? bilmem. ēh‿ādet‿u. hep yaḳ͞iz‿ama bu bayram bulamadıḳ ḳına, yaḳamadıḳ.

(Düğün)

[20] ā şini ġızlan çöcük kendi biyen͞i. gid͞i hazıra gel͞i ana buba ġızım. evvelimiş‿u. **[21]** üç kere gidērler dünürler, dört kere gidērler. verise verir, vermesse ġız ġaçārdı çöcē. biz nişannan‿evlendik, nişannandıḳ. ġayınçem‿ikiz‿eşi oldū gibi ḳısḳanīrdı, boşacan demiş niġālını, bıraḳçan mı bıraḳmam demiş dayın gene, ḳaştıḳ sōna tütün‿ekiminde, tamāmda bu zamanda, yirmi dört haziranda ḳaştīdıḳ. **[22]** hatırlāyım du͟um günümden‿on dört gün sōna. ġayrıḳ ḳaştıḴ geldik haftasına mevlit yaptılar, dü͟un mevlidi. **[23]** dü͟un yapmadılar meraḳlıdıḳ‿ama yapmadılar. bü͟une

bü̲ü̲n insanın yürē yanıḳ. gelinlēmin‿ikisine de ḳınasını yaptım. **[24]** zekiye mevlütlen yaptıḴ gelin, ötekine gene dü̲ü̲nlen yaptīdıḳ istemediler dü̲ü̲ne. yapçādıḳ‿ama istemediler.

(Alay)

[25] olurdu ba ġızım hep vārdı alay. eskiden inek‿arabasınnan. inekler ḳoşārmışlar, gelin arabaya binmiş yā ḳısmeT dērlerē. gelinin biri arḳasına ḳaçmış gitmiş, gelin‿arabasını inek‿arabası dört tekērlekli üstüne kilim gērmişler, yā. **[26]** eskiden var davul, bizim hāĺā bordan güvendē gidērken, yolun boyunda gelin mezarı var. araba devrilmiş de gelin‿ölmüş. **[27]** gelen geçen ḳaya atsın bērtime demiş, son nefesinde. bāzı sefēr de arabalan gidērken de durupta ḳaya atī̇z mezarına.

(Çeyiz)

[28] olurdu. eveli aşāya entārileri asārlar. dikilik‿endizeleri asārlar, yuḳarı gene dört keşe mendil vārdı bile ḳareler gibi, dört köşe işlemeli unnarı sıralārdılar. **[29]** dört köşeli mendillerin‿ipleri ī̇nelerlērdi. evin‿içi bayā şey gibi döşenī̇rdi. şindi ḳoltuḳların‿üstüne bilem sermēyiler. vārdı, ōf, bēm beliklēm vārdı bile borama ḳadar. **[30]** borā ġule yapārdıḴ ġırepleri balārdıḳ, baş meneşelēmiz vārdı, ġoyārdıḳ ḳafamıza. yā ḳarşılama oynārdılar, yā. eveli sülērmişler ġızım‿ama biz bilmēyiz‿unnarı. gelinlere haftasında ḳaş haftası yapārdılar, cuma günneri. **[31]** gelini düzērdiler. gelin her bi hısmını aḳrabāsını tanısına diye. gelinler hepsi gelir baḳārsın beyaz gelinliklēni, olmayan ġadifesini giyērdi, oturulārdı ḳarşılama oynarlārdı dārbuḳalan. yā tava çālcaḳlar tımtıḳı‿tımtıḳı yā tenekē. **[32]** teneke de yoḳ‿evēlden.

(Giyim)

[33] bile şalvar‿uçḳurlu. Ĺastik yerine uçḳur geçirmişler. e anteriler dikērdiler bile bilēne ḳadar. bile içinde iplidi bōrdan bile geçiridilēr balārdılar. üstündekini gene borā bālarlārdı ḳarşılıḳlı, ipli anteri dērdiler. **[34]** ipli anteri, ip ḳopçe yerine, çıḳtıḳı

yerine bile iplen bālarlārdı borasını. bōrdan bi iplik vārdı bile içinden soḳārdılar bālarlārdı. **[35]** adamlar ġoyārdı. sarıḳ bālārdılar. ġaynatam rāmetli, dedeleri zekiyenin, bōrda ġāynatam ḳuşā vardı. ġırmızı ḳuşaḳlı halil‿ā dērdiler. anılıḳ bi adamdı. vārdı, yā hāĺā var bende bi tane durūyu.

(Doğum)

[36] evde be ġızım. yā neden‿olūrdu eveli ölümler? te undan. ġan boşanır, önüne geçemez‿ölürlērdi. ġızan bi tarafa, anası bi tarafa. şini hastānelerde çoḳ ḳolaylıḳ. **[37]** i̇ne vuri̇y yari̇ eşkembeyi, ali̇y‿anlamāysın bile. sac tepērdi āzına yürē ḳalḳsında üürsünde ġızan‿ōlsuna diye. ērdoan‿ abini ben‿evde aldi̇dım,‿ebelen. kendi annem‿üle duurmuş, evde yālnısça. veri̇.

(Albasması)

[38] gelinlik mārken. eveli mārkenler vārdı, gelinler‿unnardan giyi̇rdi. mārken ḳumaş işTe dikērdiler gelinlere. üle dikēr gi̇ydiridilēr. ġırmızı üstüne beyāz tēnteneli zirzaḳlı tēnteneler çekērler, al çembērler, al baş‿ō̈rtüleri. **[39]** şindi gelinlere nası ḳına yaḳārḳan‿ati̇lar, u zaman gene ġırep‿atarlārmış, çember.

(Kurşun Dökme)

[40] var hāĺā var. ġalayı bili̇rsin. yā tava nası ġalaylāyılar, unu gene ġurşunu başḳa tü̇rsü sātesi. **[41]** erittiri̇ler büle kevkirde çorba ġoyārḳan, nası kevkirler var, u kevkirlērde erittiri̇ler. nazar‿olanın başına bi örtü örti̇ler, içine ati̇lar, suyun‿içine u eriyen şeyi. nazarsāydı daıli̇. gözsedi i̇ne gibi oli̇y, bayā māsus yapmışın gibi.

(Batıl İnanışlar)

[42] urġan‿atlamayın, dēre atlamayın ġızanınız būlur hāmilekēydin, yā bōzuna dolanır. e bize de dediler dēre atlamayın, urġan‿atlamayın, bālta atlamayın ġārnınız‿ārı. **[43]** fırın ġarıştırcā atlamayın, fırını ġarıştırmā odunlar‿oli, yā.

atlamayın ġarnınız ̮ārı. fırın kürē atlamayın. **[44]** nazar ̮oḳūrdular, nazar vārdı eveli. yā. sona bi nühusayı ḳırḴ gün beklērdiler ̮eveli. ben hāĺā zekiyeyi heP bekledim. gündüz yanına süpürge şey ̮alırdı, gündüz ̮işim vārdı. aḳşam ̮ezanına yaḳın gün dinnendi mi bıraḳmazdıḳ hiç. ne bunu bıraḳtım ne öteki gelini. **[45]** evin ̮içini süpürdṻne ḳuran gibimiş süpürge. süpürgeyi atlamacan, demir gene māfazamış. demirlen ḳuran ḳoyārdıḳ ḳızanın başına süpürgeyi, ġorusuna diye. işTe bātıl ̮inānşlar. hep ̮üle yaptıḳ. **[46]** askere gidērken bōzuna ḳuran ̮asarıs, allā ġorusun diye. a yapmāyilar şindi ġızım, şindi yoḳ, şindi ne dāmāt ḳınası var, ne asker ḳınası. **[47]** gelinler bilem ḳınalanmāyi. bēn gelinlēm bereket vērsin, ikisi de yaḳındı ḳına. ben meraḳlı ġāldīm gibi gelinlēme yaptım. zekiyelen biz yaḳınīrdıḳ ̮eveli.

(Makyaj)

[48] lina ḳırem vārdı, pembe tabaḳalı ḳıremler vārdı, unnardan çalārdılar. ġırmızı boyalar çalārlar. eveli ḳaşla vārdı, eczanelērde satārdılar, yün satannar satārdı ḳaş. eski zamanda oḳsicenlen gene ḳaş boyası yapārdılar. erittirirlērdi ama u ġolāylan çıḳmazdı. **[49]** bi hafta on gün gider, tā bilem fazla. ḳırḳ ḳaşı dērdiler. bi bebek ḳırḳlandı mı, ḳırḳ ḳaşı yapārdılar. gelinlērde bilem. ḳaş haftasına gelinlēn hepsi ḳaş yaḳınīrdı u ḳaştan.

(İş)

[50] oraḳ biştik, çapa çapaladıḳ. tütün ̮ektik, tütün topladıḳ, tütün çapaladıḳ, bostan ̮ekeriz bostan çapalārız. iş çoḴ ġızanım, kū̄ yerinde keçiler var. **[51]** yedi yüz sekiz yüz keçiye ḳadar yaptıḳ. u keçilēn beşüzü sa͡ınīrdı hep ġol ḳuvvetinlen, üç kişi sa͡ardıḴ ġızanlārda bizlen berāber. bü͡ük çöcū̄mün ġızçāzı bi anası keçi haydar, u gene ulān ̮üstüne yatmış, ülece uyumuş çī̄dem.

(Köy Yemekleri)

[52]var. e dü͡ünlerde yapī̄lar işTe. ulaḳ kestilēr mi, ġuzu pilavı dēysiniz siz u tarafta. ulaḳ ̮etini ġaynattırī̄z. suyuna gene bulġurlan pirinç ġarıştırıp pilav yapī̄z, içine nāne ḳıyī̄z. **[53]** ulān ci͡erlēni ba͡arsaḳlānı yıḳāyız gözēlce. çevirī̄z ġaynattırī̄z,

ġavurup‿içine atīs naneli aş, çoḳ lezzetli olī. **[54]** etleri ġızarttırıp piĺafın üstüne, düu̲nlerde et pişirīler, fasile pişirīler, piĺaf yapīlar. yapılī ġāziler helvası, irmik halvası, ġāziler helvası deyīz biz. kimisi ḳaşıḳ halvası yapī, un halvası. yā var, her yerde var‿üle ādet ġızım. üç tāne acı böber turşusu ḳoyīlar.

(Asker Uğurlaması)

[55] olurmuş‿eveli. bilmēyim ki ġızım hiç gȫrmedik, yoḳtu.

(Ölüm- Cenaze)

[56] cenāze öldü mü örtīler‿üstünü. yālnız bıraḳmāyılar hiç. üstüne pıçaḳ ḳoyīlar. heP beklēyiler, mezara gidince, yālnız bıraḳmāyılar. cadı mı olurmuş dērler, ne derlērdi eskiden? heP beklērdik. **[57]** ġaynatam‿öldünēn‿arḳasına mevlit oḳuttūdular. ġaynam gene vasiyet‿etti ḳayınvālidem. bēn‿arḳamdan dedi mevlit yapmacanıZ sevinmeliK gibi dedi. elli ikisinde yaptıḳ sōna mevlit. **[58]** unun cenāzesinde çıḳardıḳ, eveli u ḳorasanlārlan portaḳalādayı. acın bi taraftan, yemek hazırla, ūnca gelene hep. yoḳ bōrda. zekiye yapīyı, bizim bōrda yapmāyilar‿üle. elli ikisinde yapīlar, ḳırḳında yapīlar, yedisinde çörek yapīz‿üleştirīs. kimisi şindi satın alīlar hazır, simit‿alīlar, üleştirīler. yapīz, gēlin‿arife günü. buyurun gelin, yapalım yiyelim heP berāber.

(Bayram)

[59] bizim ġızanlīmızda şeker toplārdıḳ be ġızanım, davulcu çalar davulu, ġızanlārda ārḳasında şeker toplārdıḳ. hāĺā da bōrda da üle hep gene. ā bizim, bizim var gör ḳām cınġıl‿cınġıl yirmi dört tāne ġızan var bizim bōrda. **[60]** bi tabaḳa u topārlaḳ pisḳotlārdan‿alīz denK gelī, iki tānecik‿ārtī. bayramda mendil verisin, çember verisin, çorap verisin, ne verisēydin. yā bayraḳ‿asīlar sopaya. sırā balāyilar, hep sopaya toplananları. onar‿evro verīz, davulcu parası hāne başına. **[61]** gezek

veridik‿eveli. gezdīne kūyü gezek dērdiler. āşam yemēni verīsin‿iftarına, gece temzit yemē verīsin. yā temciT dēyiz biz bōrda savur yemē.

(Adım Çöreği)

[62] eveli yapārmışlar‿ama şīndi pasta kesīler hemen. ayaḳḳabıları bālī, iplīni kesīler. bide ayaḳlānın‿arasına pōça kesērdiler‿eveli. hamursuz‿ekmek, yā. bile ayaḳlānın‿arasına ġoyup kesērdiler.

(Diş Buğdayı)

[63] diş bulġuru, ḳırḳ tāne bulġur, ya yedi tāne bulġur dizerler‿ipe ġızanın başına balārdılar ġolay düşsüne diye, dişleri çıḳsın ġolay diye.

(Bebek Giyim)

[64] eveli gōlmek dikērdiK ġızım. basmadan gōlmek dikērdik, yımışaḳ bezden üle gīydiridik. basmadan fıstancıḳ dikērdik, şapçıya gittik, rāmetli dede dedi: bu ne dedi, ġız mı bu dedi, fıstan giydirdiniz dedi. **[65]** belleri açılmasın diye uzun‿uzun gīydiridik üle. hemen gitmiş almış dükk̓andan şapçıdan den fanlesi, una aḳleT dēysiniz siz şindi. bunnarı giydircen demiş bitā gōrmecem ġıs ġızanı gibi fıstanlı. **[66]** āntericik dikērdik, bile bellēni saḳlasınlar diye. şindi zıbınlar var şeyler var, çoḲ ġolaylıḳlar ġızım. oh‿oh ne çekērdik ne çekērdik, o ḳış günlēnde. bacalān‿islēnde ḳurutturuduḳ. **[67]** ocaḳlıḳ vardı. eskileri kesērdik, anteri ġollāndan‿ayaḳlāna. ne çileler çektiK ġızım, ġondaḳ yap. ġızanlar tez ne yörücek? **[68]** ġundān‿içinde bacaḳları, şey yapī uyġusunu dātmasın diye, bide ġollānı ġoyārdıḳ‿içine, ġondān‿içine. eveli hindistan cevizi verimişler, tozu yalatīrmışlar ġārnı a͡armasınaya diye. ben gene iki tāne ġızan büyüttürdüm, ep çay ġaynattım. **[69]** papatya çayı dēyiz bis, papatya dēyiler. undan ġaynatırım‿elli ġıramcıḳ yimşacıḳ tutar bārsaḳlānı. ā vermedim hiç, vermedim ben. bubanīna vērmişler. ince çemberin‿içine loḳum ġoyārmışlar ġızan‿uyusuna diye, ülece emerken‿emerken‿uyusunaya diye. **[70]** ī

de ġızanlar bōzuna ḳaçırıpta boulmāzmış. ḳafasına tāḳkecik dik bezden, alnına mendil bālārdıḳ ḳafası uzun ͡olmasın diye. dikişli ḳolōpana yapārdıḳ ͡altına, ḳondān ͡içine sidiK geçirmesin diye. **[71]** uzun yapārdıḳ, arasına nāylon ġoyārdıḳ ͡ama. şimdi apışlar var, ġolayına ġızan baḳmaḳ. **[72]** ġızan büüttūrdük demesinler, ne boḳ yıḳadılar ne sidik. bizim ġızçēzi haremde teller ͡almazdı ḳolōpano yıḳārḳan her sabā, damdan çıḳıncası hayvanları sāmaḳtan çıḳıncasına ḳadar su ısınsın da yıḳayalım da ġurusun diye baḳārdıḳ. **[73]** ġoca donlān bellēnden ͡apış yapārdıḳ, bez yapārdıḳ ͡altlāna ḳolōpano, yedi ḳatla ġoyārdıḳ suuḳlamasın, sidik ͡üstüne çıḳmasın diye. ne çileler çektiK ġızım. büle teze ͡teze gīysek. **[74]** entāriler giyīrdik yamalı mamalı, ġoca donlar ferācelere varınca yamārdıḳ. yoḳ yetişmāyı, teze ālcan. dayın şindi bārī, soluḲ gīymecen dēyi, u ġıs gelirse büün dēyi, gözel giyin dēyi, mānā buldurma dēyi. kesimi çoḳ sevī dayın. bayıra gidī ḳomşular dēyiler nerēy gidīsin? te zekiye de gör. yamalı hūrba hiç giymes. çoḳ baḳī kendine.

(Yemekler)

[75] fasile pişirīs, mērcimektir, nuhuttur. hepsi var ġızım. gitçēnis saati bilsem de bi baḳır süt, keçi sütü ġōyayım. sütlü çōrbası yapīs, ümaş çōrbası yapīs. pirinçleri ġaynatīsın pişirīsin, içine süt ḳoyīsın, sütlü çōrba olīyı. suyu ġaynattırdın mı? unun içine dökīsin, azçıḳ bile ḳaşīn sapınlan ġarıştırīsın, ellēn yanmasına diye, sōna ufalāysın pirinç gibi unu, azcıḳ ͡azcıḲ ġarıştırīsın ümaş çōrbası olīy. **[76]** içine istērsen sütlen yap, istērsen ġavurma haşla, istērsen zīytinyā haşla. misir çōrbası yapīz misir ͡unundan. kū yērde aç ġalmāysın ġızım. **[77]** çamaşır ͡ēlde yıḳārdıḳ yoḳtu, yā bulcan ͡ilacı arap sabunu, yoḳ. suyu ġaynatīrdıḳ, külü haşlārdıḳ, külü sulan yıḳārdıḳ yımışacıḳ olūrdu, sabın da köpürüdü. durġun suda sabın köpürū mü? kirli kirli olūrdu suyun ͡üstü.

-METİN 4-

Anlatan: Kıymet Recep
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 70
Derleme Yeri: Dikilitaş Köyü

(Hıdırellez)

[1] yā üle olūrdu ġızım da şini, pek mānīler bilmiyēm de, hedērlezde yapārdıḳ bis şey yūsük çıḳarıdıḳ. **[2]** beki zīnep tīzende çārmışı, beki de sūlemiştir şeyi. baḴ gene de unnar da baḳ şindi aḳlıma gelī mi hepsi birden? şini yazīsın sen heP bunnarı diyīl mi? mānīler sūlērdik biz‿işTe, evlencek‿olan genç ḳızlar sūlerdi: askere gitmekten bātı var, āy senin yavuḳlun‿askere gitçek, āy‿işTe ne rāt, türkiyeye gitmekten bātı var diye yūsük çıḳarıdıḳ. āy sen türkiyeye git, āy zābite gitmek var, unnarı sūlērdiler, unnarı işTe üle oḳuyūrduḳ, yūsük çıḳarīrdıḳ. **[3]** yūsük‿yūsük çıḳarır çölmē yūsük toplārdılar‿āşamdan. bi gülün dibine çölmē ġoyārdılar, sōna bi küçük ġızancī ḳoyārdılar‿orā otutturudular. örtērdiler‿üstünü. u çölmekten yūsükleri birer birer çıḳarıp māni sūlērdiler hep. **[4]** üle süledikçe yūsükler çıḳārdı. bilmēyim‿işTe hep‿üle yapārdıḳ. sallanīrdıḳ sallancaḴ ġurārdıḳ, çēlik‿oynārdıḳ, yemek yiyīrdik, yeşilliklēn‿üstüne oturuduḳ, çimenlēn‿üstüne yemek yīrdi. u gün günümüz üle geçērdi hederlez diye. **[5]** yemek yapmazdı, herkes kendisi alīrdı evinden yemēni. ne yicēse u gün herkes kendisi alīrdı, üle yiyinīrdi ġızım. işTe aḳşamı üle geçirīrdik. dü̲ü̲nlērde yapārdıḳ‿unu, dü̲ü̲nnērde çalārdı ġızlar, çalārdı oynārdılar. üle yapārdılar şini, ama..

(Çocuk Oyunları)

[6] çelīk te oynārdıḳ, bile sopalan ḳāydırıp ‿atārdıḴ gidērdi sopa, u una atār. e işTe üle oynārdıḳ. oyun ‿oynārdıḳ mari ġızım biz ‿oynārdıḳ. türküler sūlērdiler ‿üle oynārdıḳ hep. kendimiz türkü sūlerdik, hep kendimiz.

(Türkü)

[7] mēndili elinē,
mendil vērdim ‿elinē,
ḳara ḳına yollamış,
yār benim ‿ellerimē
diye üle türküleri çārılırdı.

[8] ḳızılcıḳlar ‿oldu mu,
derelere dōldu mu,
yolladıım çoraplār
ayāna ōldu mu?

hep üle sūlenirdi işTe, tā çoḳ türküler çārıdıḳ. biz ‿oynārıs bōrda, çöcükler ‿oralārdan ġızlara baḳār. ġızları beenīrdi.

(Evlenme Hikayeleri)

[9] görücü usūlü bis, ġızım şimdiki zamannār gibi diil. anan buban nerē verise orā gidilīrdi. āy ġısçāzım, işTe ġız diilmisin? ben haremlēni oralānı süpürīm, ama benim ‿adam da büle geçī motūrlan çoban. undan sōna moturun ‿üstündemiş. bende işTe ġıssın, sā bile āştım ḳapıyı, nası motur geçī diye baḳtım. **[10]** u da üstündemiş beni yoḳladı. bende ḳapıyı ittīrdim. yenden ḳapıyı āştım ḳaam bā baḳī mı? ne fenadım, e ama u da undan sōna bana hurūlmuş ‿u bana, baḳtımaya diye. ḳısmet ġīzanım ḳısmet.

(Genel)

[11] çoḳ çalılştıḴ ġısçāzım. ben çoḳ çalılştım. anām ġızı oldum bubām çöcī oldum, çoḳ çalıştım. bu yaşa da gēldim bu ellēr bacaḳlar hep çalışī çoḳ ‿ūraştım ġıscāzım, çoḳ ‿iş çoḳ ‿iş. nası annātsam? nası da dayanmışīḳ. **[12]** şindiki gēnçler ‿iş gȫrmī, bubam tārleye giderīs, demet biçērdik biz ‿ēskiden ‿oraḳları demetti. yu͟u͟n yapārlar tārlelere, arabaya ḳāldırım zar zor demetleri. **[13]** arabanın ‿üstünden ‿atarım ‿aşā demetleri. alçaḳḳan yu͟u͟n güzel, yȭseldi mi, u yuunları demetleri ḳaldıramām, zorlanırīz **[14]** bis çoḳ çektiK ġısçāzım çoḳ. fıḳārālıḳ bi taraftan bir var hiç yoḳ, yimē bi. oḳullārda ġısçāzım ‿azcıḳ ‿umutlu olanlar elma şeker yīrdiler, bizde gene u da yōḳtu. **[15]** bi elma şeker ‿elimize olūpta yiyemedik. imrenīrdik ‿unları yīrken, bizde u da yōḳtu. ġıza bas gere ben ġızānlara üle dīyim, çöcȭme ġīzanım dīyim, anne dī sen dī napçīz fıḳārālıḴ gelirse ġızanım? dīm. napçīz be anne dī, zītin bulūrsaḳ zītin yicīz, pīnir bulūrsaḳ pīnir yicīz dī, ne üzülȭsün dī. siz dīm ḳıtlıḳtan bollā gēlmişiniz dī, biz gene bōlluḳtan ḳıtlā gidērsek napçīz dī. **[16]** nāpçanız ‿işTe allā bilī. siz dī alışīḳsınız dī, bize zor ‿olanlar dī ama nāpçan ḳo ōlmasın da gȭrmesinler ġızanım ḳo gȭrmesinner. zor şeyler. biz ‿as çoḳ tā bizden ‿önden ‿olanlar neler gȭrdü acıbā? **[17]** su yoḳ, omuzuna yüklen testiyi, su çıḳar derelērden daşı eve. çamaşır yıḳacan. oraḳ tārlelēni giderīs, beki zīnep ‿abla da annatmīştır. **[18]** oraḳ tārlelēne giderīs, ellen ‿oraḳ biçerīs. eve gēlcen su yoḳ. güldürīs bas kere ġızānnarı bacaḳlāmızı borā ḳadar yıḳār, ellēmiz de borā ḳadar yıḳār, bōrdan yuḳārsı ḳāpḳara. nelen yıḳancan ġısanım, nelen yıḳancan? te üle yataḳlara yatıp ḳalḳārdıḳ, te üle bu͟u͟dük ‿işTe. **[19]** şini bol sulara rastladıḳ. ama önden çoḳ sıḳıntıdı ġıçāzım. ġazlar ‿eşelenīr yoḳ su. bi yalacıḳtan ‿eşelenīr ġaz yıḳanır. **[20]** bekle git yalā, paḳla dā durūlsun da testine su dōldur da eve getir ‿içmē su. baḳ ben bunnara yetiştim. şini baḳ siz bunnarı hiç

gȭrmediniz. hiç ‿hiç her şēyler pek bol. ama biZ sıḳıntı çektik mi çektik, çoḳ çektik. ne bilelim?

(İş)

[21] yoḳtu be ġızanım, zī̆tin de yoḳtu. hep tārlelērlen. misir ‿ek, fasile ek, nuhut ‿ek, pırçaḳ ‿ek. hayvanlara biz pırçaḳ ‿ekērdik. unnarı düverī̆z, yellēriz düvennēlen. undan sōna bulġur ḳayaları vārdı. baḳ ‿unnarı bilem beki sen bilī̆r misin bilmī̆yim, ḳayaya ḳoşulcan bile. ḳoşulūrdun ḳayaya sabā hep pırçaḳ çekērdim hayvannara, çēk ġarıntıḳı ‿ġarıntıḳı ḳaya döndür ‿döndür, dōldurum hayvannar ‿ikki fıçı. **[22]** undan sōna hayvannara veris. bis hep ‿üle ūraştıḳ hep ‿hep ‿üle. vārdı keçilēmiz de vārdı, ineklēmiz dam dolusu hayvannāmız vārdı. ne yapçan kū̆ yērde ġızım? unnarı yapārdın yoḳ başḳa bişey. nerē zī̆tinner ‿zī̆tinner dedī̆sem. tā be ‿ evlenmezden biraz ‿önce başladı millet zī̆tin ‿ekmē. undan sōna biz ‿evlendikten sōna pademler satarlārdı, köklendi zī̆tin ‿ekildi. **[23]** zī̆tincilik ‿undan sōna yörüdü. aşā yuḳar, ḳırḳ beş ḳırḳ ‿altı sene oldum ‿evleneli, borā geleli. zī̆tincilik ‿undan sōna bilindi. yoḳtu eskiden vārdı bi a͡aç ōrda. üle bi a͡aç ōrda. unnarı da zamannan kim ‿aşlamışlar, kim bilir işTe? birisi gēlmiş bi ū̆lkeden de aşlamışlar ‿üle ġālmış.

(Alay)

[24] alaylar gideris gelin ‿almā. arabayı düzērler içine otutturulār gelinī̆ arabanın ‿içine, arabayı düzērler . otutturulār gelinī̆. undan sōna alırīz, gelirī̆z gelin de oturu ġurula ‿ġurula gelī̆r. **[25]** bi indiriler gelini orā ḳapının ‿önüne, ay u tüfek ‿atmaḳlar vay ‿vay ‿vay ne tüfek ‿atārdılar ne tüfek. alay tüfeklen ‿ileri. ay! ödümüz patlārdı hurcaḳlar diye. çoḳ tüfek ‿atārdılar eskiden genşler. **[26]** davullar çalar. u davul bi kişi gelir dü͡üne diye, şindi çaḳ dikiltaşın ‿içinden gēlcek beş ‿on kişi, çaḳ ‿orā gider u davullar ‿u insannarı ḳarşılamā gēlmez. u insannar

ġurula ‿ġurula davulları getirtirler ‿ayaḳlāna. **[27]** davullar gider ḳārşılar ‿ünnarı, düün̲ner ‿üledi ġızım. gelir ġalabalıḳ ‿olur düün̲ner, yatmā yēr yoḳ. bilel̄ine yataḳ yērlere, bilel̄ine yataḳ, yatıp te üle yatārdın. yatıya ġalīrdı herkes. düün̲nerde yatıyā ‿yatıya... ama şini çoḴ ġolaylıḳ var ‿ama u zaman ‿üledi. **[28]** düün̲e gideris, hērkes birer fener̄innen gelir, ġarannıḳ şavıḳ yoḳ fenērlen gider düün̲e insan, getiren fenerini asar düün̲ şeyine tel geriler. te u fener şavūna düün̲ ‿olūrdu. **[29]** fener şavuḳlāna düün̲. nerde şini ne ġolaylıḳlar ne şavuḳlar var. şini seni beni ḳınamaḳlar çoḳ ‿üle olmaḳlar çoḳ. çoḳ ‿işTe dedime her bi türlü çoḳ.

(Çeyiz)

[30] çiizde seridiler. bēn ‿anam çiis serici ġarıdı. hep ‿anamı çārıdılar çiis sermē. telci dil bu çiis serenner başḳa. telci ġarılar gel̄irdi, bana bilem telci ġarı ayāma gēldi. **[31]** gelin yap̄iyı seni telci ġarı. yā seni düz̄i ḳafanı, telci ġarı. tellēmizi ġoyārdılar bile uzun teller ‿aşā ġadar. başımızı düzer ġarı. üle gelin geldim bende. çiizi gene hep duvārlara seridiler ġıscāzım. **[32]** ip getir̄irler, anam ‿unnarı hep ‿iplen fır dolāyı. unca ne çiizin varsa, ne ser̄irsiniz ba üraşīrsınız unnara ama seridiler. yā be, üle dörenekler ‿ülemiş ‿üle seril̄irdi.

(Makyaj- Giyim)

[33] ē işTe bi allıḳ vārdı. emen ḳırēmcik vārdı sürüdük te u ḳadar. fazla yoḳtu bişey. giysiler hep dikmedi. diktiridik hep. hep dikme giyil̄irdi. yoḳtu üle satın. sōna ben ġāyrı nişannandınān görüşmel̄imde dikilik ‿aldım. **[34]** vārmış ġāyrı çıḳmā başlamış ḳısa giyil̄irdiler, çoḳ ḳısa giȳirdiler. uzun döndü gene, ḳısalara döndü millet. ben, bizim bi nişannīmda gör ‿ēlbisem ḳısadı. bide bitā aldī̄dım ‿u da üledi. ben dikilik ‿istedim ‿ama diktireyim ‿istedim ‿üle güzel. gelinl̄im varısa dik̄ildi. **[35]** beyaz gelinl̄im bile diktiler. şapçıda var ‿idiriz ‿āmedin ġarısı hāvvā, u hāvvā dikti

bēn gelinlīmi. beyazımı da ġırmızımı da u dikti. e üle giyinīrdi. yaḳārdılar ḳına, a yōḳtu sade geline yaḳılīrdı.

(Doğum)

[36] doum; eskiler ‿evdemiş hep, doum ‿evde alınīrmış. sōna ‿sōna oldu işTe. ben anama sorudum, benim ‿ōlumlan benim doum günüm bir. dā anama sorudum, mā anā dērdim, ben gece mi dōdum gündüz mü dūdum? dērdim. gece dērdi, ay halil de gece dūdu dērdim. u ḳadar da işTe duumlāmız bir. unun bēn doum günüm ‿ununda doum günü.

(Batıl İnançlar)

[37] üle denīrdi. bu künā bu künā unnar ‿işTe, heP büle yāpmayın künā, üle yāpmayın künā. ben çoḳ tutārdım ‿üle şēyleri. gene de tutarım. şini gēnşler tutmī, bu küna bu küna. yā şindi dīler ‿unnar yoḳ dīler. unnar eski şēyler. **[38]** eski şēyler ‿ama ben ‿unnarı çoḳ tutārdım. ḳapının ‿eşīnde oturma, uyuma! üledi işTe çoḴ gece tīrnaḳ hiç kesmēzdik ‿anamīn bizim. **[39]** sac beliklēmiz vārdı bizim. sac yıḳasaḳta ōrmezdik. ġardaşının ‿ömrü örülūrmüş diye anam bize. saçlāmız heP belikti biz ġıreP bālanīrdıḳ, yā ġıreP bālanīrdıḳ düünnērde. ne güzel ġırepleri bālanīrdıḳ.

(Bayram)

[40] ramazānda oyun yapārdıḳ ‿işTe bayram diye. toplaşīrdıḳ çöcükler gelir. eskiden ‿üle gelīrdiler ‿işTe çöcükker. sōna ġurban bayramında gene deve yapārdılar.

[41] u deveyi şē yapārdılar, taḳılīr mıdı ġarılān ‿arḳasına u deve! ḳorḳutturu ġarılar. bucaḳ ‿bucaḳ ḳaçar, u ġızannār bārışır. hāĺbuki devenin ‿āltında insan, ama u insannar yapārdı üle unu ḳorḳutturudular. çoḳ ‿eski şēyler ‿üledi. çan taḳārlar deveye, ḳoşturūr durur ‿işTe.

(Kurşun Dökme)

[42] olūrdu. ninem dökērdi bēn ḳurşun. undan sōna bende bu ḳurşun dökmeyi ūrendim. kendi ġızanlāma ben. hastalanırlar‿uyumazlar. gece uyḳu yapmazlar. bi ḳomşumuz vārdı ōrda götürüdüm‿unnarı döktürüdüm. undan sōna ḳurşun ġızannar şe yapārdı raatlārdılar‿uyūrdular. undan sōna ben‿una dedim ne yapīsin? dedim baa da süle de, dedim bende yapayım. da dedim bende dökeyim bu ġızannāma ama u sūylemedi. **[43]** sōna ben eski ḳuranımız vārdı. aġam ḳuranı, bende unda oḳudum. ama çaḳ‿aşāküünden bi hoca gelīrdi oḳutmā. u hoca görüdüm, bu ḳuranın nērlenden heP bu şimşek duvāsı, bu geçmiş nazar duvāsı, bu bilmem ne duvāsı. u ḳuranda hep sayfalānı nerlen nerā ġadar‿oḳuncānı hep yāzmış ḳurana. **[44]** ha dedim, ben dedim du ḳām bu ḳuranı açayım ḳurānda bendedi. geçmiş nazar duvāsını gördūdüm. undan soa ben‿unu nērden‿orā ḳadar yazmış. ben‿unu yazdım ḳalemlen gene‿gene ḳuranı ellemeyēm‿açmāyım diye. ben‿unnan üle ḳurşun döktüm hep. **[45]** şey yaptım ġızannāmı, hep fayda buldu. hālā da bugüne ġadar da tā hep gelenim‿olur ḳurşun döktürmē. döktüm de dökerim, döktüm. nazārsa geçmiş nazar duvāsını oḳim ben, yedi sefer geçmiş nazar duvāsı oḳudīm‿için fayda olī, çoḳ çabıḳ fayda bulī. **[46]** nazar varsa çoḳ çabıḳ belli olī. ama ġısçāzım nazar varsa bana ḳalḳāyā, da ben esniye‿esniye çenelēm‿ayrılī undan sōna daılī. ama yaptīm var döktūm var ḳurşun. kimisi dediler ḳurşun ne döktürūsün? e ben eskiden yapārdıḳ. **[47]** şey yapārdım da azçıḳ sulānı da içiridim. şini ben ne yapīyım? şey yapiyam da suya böliyem‿oḳuduḳtan soa ḳurşununu, suyu içirdim kendi ġızanlāma içirdim, hep virdim‿azārcıḳ bile tattırıdım. **[48]** ama şini vermīm ġızannara döktüm. bölīm oḳudūm sudan‿unu içittirīyim. fazla içittirmīyim. doḳunur moḳunur dedim. bişey‿olur ālem ġızanı. elbet‿ama ben kendimkileri üle büüdü. hiç ḳafam kesmemiş, içirmeyemişim bende fazla ama içirdim.

(Asker Uğurlaması)

[49] hiç bi şēycik yapmazlar. toplaşır‿askere gitçek‿olan çöcē ḳomşular gelir. elini öptürü, para veriler, hadi güle‿güle git, güle‿güle gel üle dērler. yoḳtu üle başḳa türlü, üle gidērdi. nelen? ne yapçaḳlārdı gece? a yoḳ yoḳ ḳına da yaḳmazlar hiç.

(Cenaze)

[50] cenāze, ölü mü? hep oḳutturudular‿ölünün arḳasından. hep mevlüt vārdı. yemek mevlüt ne ḳadar fıḳārā olsa, u yemek millete u gün gelen‿insanın doyurulcaḳ. cenāze günü hep yemek. şini yoḳ ḳālḳtı, çoḳ sīrek‿olīy. baḳ ben tā bizim‿anama tā yaptıḳ biz. öldū̄ gün bubam dedi ġızım dedi ramazana gēlmese dedi anān hayrını yap‿u günde dedi. sōna bitā da u insannar toplanmī dedi. **[51]** u gün gelen gelīyi sōna u mevlide unnarı çāramīsın hepsini, ama çārcaḳ‿olsan çoḳ‿olī. u gün gene oldī gibi kim gelirse yemēni hep yiyī. hem bi taraftan‿iyi, hem bi taraftan çoḳ‿acıḳlı olīyı, çoḳ‿acıḳlı olīyı hiç...

(Bebek)

[52] yapılīrdı. bi tavay‿ekmek yapārdıḳ. unun‿üstüne susamlārız‿unu. padem madem ġoyārlar. undan sōna çöcū̄ bile ayaḳ‿ekmē diye bile apışlattırıdılar. bacaḳlānın‿arasında u ekmē kesilīrdi. ne kesīysin köstek kesiyem, kēs gitsin. te üle kesērdiler. güzel yörüsün köstēni kesīler ġızanım, üle yapīylar. **[53]** ha yā‿yā ḳonūrdu maḳas ġoyārdılar, bide ḳalem. ḳām şini maḳazı alırsa tērzi mi olcaḳ, ḳalemi alīrsa ōretmen‿olcaḳ? ha iki ḳoyārdılar. hayır yoḳtu, ḳuranı ben hiç hatırlamīm. **[54]** ben hiç baḳ size de yaptım, hiç ben ḳuran ġoymadım. bi maḳaz bi de ḳalem. maḳazı alīrsan terzi olur, ḳalemi alīrsa oḳumuş‿olur dērdiler. a başḳa türlü hiç farḳetmī.

(Köyün Adı)

[55] şini unun boralı olanlar bilir, e ben gēlmeyim.

(Kış Hazırlıkları)

[56] ō ḳış hazırlıḳları hep‿evde yapılīrdı ġızım. bulġur ġaynattırıs, maḳārna yaparıs, ḳusḳus yaparıs. undan sōna beze yazarıs yufḳa dērdik biz‿unnara. u gene ġocaman‿ġocaman kesilīrdi. **[57]** heP bunnarı tahārna yaparıs, hep yīceklēmiz‿üledi eskiden. ne yicen? yazdan hazırlārdıḳ hep‿unnarı ḳışa hazırlıḳ, nāpçan...

-METİN 5-

Anlatan: Lütfiye İsmailoğlu
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 54
Derleme Yeri: Hotallar (Dedeağaç)

(Çocukluk Yılları)

[1] çocuḳluḳ yıllāmızda ne bilem ‿işTe e ūraşırdıḳ, hem ‿oḳula gidērdik hem tarla işlēnlen, ev ‿işlēnlen. vārdı tarlalāmız, tütün ‿ekērdik ‿ēllen. tütünlēmiz vārdı ḳoyunnāmız vārdı. yā hem hayvancılıḳ hem şey, bēn ‿annem olmadī gibi küçük yaşta her bi işe atıldıḳ, her bi işi yaptıḳ, yā. ēkmek kendimiz yapārdıḳ herşeylēmizi. ḳoyunnāmız vārdı s͡aardıḳ, tütün ‿ekērdik ‿ēllen ‿ektik hep tütünnēmizi, topladıḳ ‿ellen hep. **[2]** zor zamannar geçirdik çoḳ zor. ūsüz de ḳaldıḳ, çoḳ zor zamannar geçirdik. bi ḳardeşim vārdı b͡üük ‿ābim. te şini ḳızını nişannadı. işTe gitçēdik şeye, edirneye yā, s͡āol. çoḳ zor zamannar geçirdik, bi ḳardeş ‿iki ḳardeş ḳaldıḳ ‿işTe. **[3]** bi ābim b͡üük, ben küçük. e ben küçük üç buçuk yaşında ḳaldīm gibi ep ‿atıldım ‿işlere. zor geçirdik, çoḳ zor geçirdik. boraya da geldik on sekiz yaşında evlendim. boraya da geldik, eşim de hāsta, ḳayınvalidem hastadı, ḳaynatam hasta. **[4]** e azıcıḳ tütün ‿ektik bırādıḳ, te şini kēndimizde ikimizde hāstayız. bende ayām ‿ārī, ikimiz de doḳtordan geldik ‿işTe. d͡üün de yaptıḳ canım. gene d͡üünnēmizi de yaptıḳ ‿ama...

(Düğünler)

[5] iyidi güzēldi d͡üünnēmiz ḳına gecemiz ‿ōldu. sona gece gene ōldu d͡üünümüz. sonaḳı āşam pazar günü alayımız ‿ōldu. alaylar güzel ‿olī ḳız ‿evinde. işTe yenden gelin ‿olī gelin, gelin. dāmāt tırafından ‿almā gelīler ‿arabalālan. **[6]** otobüslen

geldi̱diler, bén ben‿oldunān ḳayın vāliden‿istemiş beni. alcam ben‿unu demiş‿ōluma demiş, var git‿ōluna sülērmiş. bilmezdik‿u zıman tā görmeK görüşmek yoḳtuya.. alcam ben seni lütfiyeye, alcam lütfiyeyi üleliklen ḳader ḳısmet‿işTe, ḳısmet‿oldunān oli̱y, oldu. **[7]** görüşmelik dil, büle görücü usūlü gibi televizyonun demesi gibi, istemē gelirdiler iki kere üç kere işTe, sona veridiler. dāmāt gelir‿ileri istemezdiler dāmātları evlere dē. yā ama biz geldi̱di gitti̱di, biz gelir gidērdik buraya. unnar gelir gidērdiler.

(Çeyiz Hazırlıkları)

[8] çiizlerde, ileri çiiz‿örüdük, şini çiiz yoḳ. dantel‿örüdük, işleme yapārdıḳ, çiiz yapārdıḳ. çiizlēmizi, sona seridik düünde. **[9]** yorġan, tentene, sandāle yerlere seppālara hep‿õrgü õrüdük‿işTe. işleme yapārdıḳ‿õrgü õrüdük. aḳşam‿oldunān örgü örüdüK gündüz‿iş.

(Çocuk Oyunları)

[10] oyunnāmız çoḳtu. çelik dērdik çelik. çeliklen sopalan‿atārdık bile, ġoḳti dērdik, meĺaikecik, toplālan biri bi tarafta duru, biri bi tarafta duru. toplan‿atārdıḳ bile tutan olurdu. ḳurt tavuḳ‿oyunu. taş yuvarlārdıḳ bile saḳlambāç. çoḳ‿oyunnāmız vārdı. **[11]** u ḳurt tavuḳ yalacıḳ yaparız bile, topu küçük top yuvarlarız herkezin yalānda kim. herkezin dört beş kişi herkezin yalā bellidi. unda durusa top, bi taş ḳoyārdıḳ sona on tane taş‿oldu mu toplārdıḳ. ḳurt tavuḳ diye saḳlārdıḳ‿unun yımırtalānı. çoḳ hoş çoḳ‿oyunnar yaparız. şini çocuḳlar yapmi̱ oyun. oyıncaḳ‿oyıncaḳ dolu oynami̱lar. hederlez yapārdıḳ, bayramlar yapārdıḳ.

(Hıdırellez)

[12] hederlezde giyini̱rdik, bayramlar gibi donanīrdıḳ. yũsük küpe atārdıḳ, çıḳarıdıḳ bile testilēn‿içine ḳoyārdıḳ.

mendifer mendifer mendiferin‿adı var, her kim bunnan çıḳarsa hotalar köyünden hasanlar köyünden bahtı var

diye. u hotallara gitçek, u güreciye gitçek, u hasannara gitçek diye söylērdik‿üle. **[13]** onnarı kim çıḳarısa, sen küpe atārsın, yūsük‿atārsın herkes bilirdi bu kimin bu ayşenin, bu fatmenin, bu lütfiyenin çıḳārdı, u zaman u köyden bahtı var diye söylenīrdi. küçük çocā çektiridiler, yüzünü ōrter de bilmeyen çocā. küçük‿üç buçuḳ dört yaşında bi çocā. **[14]** soḳar‿elini suyun‿içinden çıḳarı, bahtı var diye çıḳarıdı sülērdi yā. salıncaḳlar ḳurulūrdu, sallanılīrdı herkes toplanīrdı sallanīrdı. oturuduḳ mābetler‿olūrdu güzel‿olūrdu. **[15]** bizim köyde yapılmazdı ama bāzı yerlerde yapılīrdı. demek‿āşuredir, pilaftır diye yapılīrdı üle. āşure gene peyġamberimizden ḳalmā işTe. bulġur her şey ne vārsa nohut fasulye her şey‿atārlar‿içine. sona yīri cāminin hareminde. bi kerecik yaptīdıḳ, yidīdik bizde tā çocuḳtuḳ‿u zaman.

(Doğum)

[16] dọ̲u̲mlar, benim dọ̲u̲mum hastānede oldu. eskiden‿evde olūrmuş çocuḳlar‿ama. ben hastānede du̲u̲m yaptım, bi tāne. e ben‿evde annem‿evde olmuştur.

(Albasması)

[17] ne bilem bile ḳırmızıya derler‿albasma, yā. yā albasması türküsü bile var ġalbā unun.

(Kurşun Dökme)

[18] olī ama ben vallā ḳurşun dökmeye inanmīm tā durusu. bātıl‿inanç. ama oḳumaya inanırım‿işTe. nazara oḳurum. nazar‿ērdi diye ḳurşun dökērler, ama benim borda nine dökērmiş ḳurşun. yā ben geldinēn‿u dökērdi nine. ḳurşunu erittirip‿el tavacıḳta, üstünü de ōrtērdim çārşaflan. yā bi ferācelen bişeylen dökērdi suyun‿içine, ḳurşun dökērdi işTe. **[19]** ama ben hoca iyi gōrmī, ne bilem bende iyi

gȭrmī̆m ḳurşun. en‿iyisi oḳumaḳ. oḳudun mu tā faydası hayırlısīylanda ḳorī̆. e u da eskiden bi inānçmış işTe, beki fayda bulundu inanç herālde.

(İş Meslek)

[20] hayvancılıḳ. evde ḳoyun bōrda ineklēmiz vārdı. başḳa yoḳ. sāyārdıḳ sütçi ḳapı önünde alīrdı sütünü. başḳa; tütün‿ektik, başḳa şimi pamuḳ, bamya bide. şini bi pamūmuz var, bamyayı da bırādıḳ. hastalandıḳ, şini toplayamī̆z. belim‿āri, belim‿ārdı. bıldır ḳış belim‿ārdı, iki ay hiç ḳalḳamadım. hiç bile çamaşırcıḳlāmı seremedim telē, çoḳ‿ārdı. hiç bile ḳalḳamacam sandım. belim çoḳ küçük yaşta başladı ārmā tā. işlerden köyde işlerden. ḳalmaḳta çoḳ zor. hayat geçī̆ ama...

(Bayram)

[21] bayramlārda borā yoḳ ki ḳız, çöcük yoḳ. eskiden biz ḳısḳana yapārdıḳ bayramlārda ēlence. e çıḳārdıḳ toplanīrdıḳ. te bu çelik bu̇̈k ḳızlar da hep‿oynārdı evlencek‿olan ġızlār da hep çeliktir şeydir‿oynārdılar. yā yapārdılar. ramazanda oldūdu bir ki sene borda oldu. **[22]** u gelinimizlen berāber‿oruç tutārdıḳ, una gidērdik yemē, bize gelī̆rdik. davul çalārdılar, ama şini iki üç seneden beri u da yoḳ. bu ḳarantina oldī̆ gibi u da battı. yā uzaḳlaştırdı.

(Cenaze)

[23] cenāzeler şini çoḳ‿iy. eskiden borī̆ hep yemek yapılīrdı cenāzenin arḳasından. çoḳ telāş olūrdu. ēvde yapılīrdı. ḳayınvāldem rāmetli oldu. borda ēvde yemek yapılī̆, yıḳanī̆. çoḳ zor‿olūrdu. şini bunu ḳaldırdılar. çoḳ‿iy şimdi cenāzeyi de alıp gidī̆ler yemek te ḳalḳtı. **[24]** u gün‿ansızdan ölüm mevlide benzemī̆ ki.. ansızdan oldū gibi çoḳ zor olī̆y temizlik istī̆yi. hadi ḳonu ḳomşu gelī̆ ama gelse de hep‿ev sāhibine sorulī̆ her şey. şindi cenāzeyi de gidī̆ alī̆lar gidī̆ler, ama biz görmedik ḳayınvālidem ḳayınpederim ikisini de evde yıḳadılar paḳladılar‿ama.. **[25]** şindi çoḳ raat temizlik,

şini sandāleler de getirīler ‿alīlar ‿allā razı olsun, hepsi bitī gidī. yemek yapılīrdı mevlit yapılīrdı arḳasından, çoḳ telāştı. şindi yedisinde yapīsın, ḳırḳında, elli ikisinde ne zaman müsāit olursan yapīsın. **[26]** hep üle yaptıḳ, sonunda yaptıḳ elli ikisinde yaptıḳ. yapīz yedisinde de yapīz, ḳuran oḳūyuz yedisinde de oḳīz ḳuran. ḳırḳında, elli ikisinde toplanīz, ḳırḳ bir yāsin hep ‿oḳūz. yapīz ‿işTe. genşler toplanī yapīz ‿ama iki seneden beri ḳarantina oldūna yapamadıḳ. azıḳ ben hocalıḳ yapīyım. **[27]** tövbeye taptirīm baştan sona duvālānı ben yapīm. unnar da oḳīlar. yapīz gene yapīz. pi1af da yapārdıḳ ‿işTe ḳurannāmızda, pilaf yaparız kendimiz tatlıdır börektir çörektir yaparız, iḳram ‿edīz. hem ‿oḳūz, hem sonunda iḳram ‿edīz.

(Okul Hayatı)

[28] ilḳoḳulda hayātımızda ōretmenlēn, çoḳ ‿allā rāzı olsun bize çoḳ şeyler ‿ōretti ōretmenimiz. haḳını ödeyemēyiz. her bi ōretmen ‿ōretmez, bizim güreciden. yā çoḳ ‿ōretti ōretmen. her şeyler dedi size zatı orta oḳulun şeyini dedi ūrettirīm. u tabiatta toplamaların çıḳarmanın, tabiat bilgilēnden hēr şeyleri çoḳ ‿ōretti, çoḳ ‿ōretti. haḳḳını ödeyemeyiz ‿ama. e biz u zaman azıḳ ‿işe baḳārdıḳ. çocuḳ ‿oyuna baḳārdıḳ. **[29]** ama çoḳ ‿ōretti ōretmen, haḳḳını ödeyemēyiz. tabi u şey harflēni, yüze ḳadar saymasını yazmasını hepsini ūretti. bi ōretmen ama yunan da gelīrdi, ama türk ōretmeni çoḳ ‿oḳuttu. **[30]** cumā günneri cāmiye götürüdü bizi namaz ḳılmā, ḳuran ‿oḳutmasını ōretmen ‿ōretti. eşēkçiler köyünden gelme, iç güvēysi bizim köye, güreciye. ama çoḳ ‿ōretti haḳḳını bi kere hiç... dedi ben ilḳoḳul ‿ama ortaoḳulun derslēni verīyim size dedi. **[31]** u tabiat bilgilēnde şini unnarı göstermēyiler ‿ama bize u zaman çoḳ çoḳ, yüze ḳadar saymasını, roma raḳamlānı hepsini u bölmelēni çıḳarmalānı çarpmalānı ama kimisi hatırımda ḳalīy, kimisini unutturīm ‿artıḳ. yaşlar

geçi̇yi. şini ḳuranı tā iy ͡arapça oḳu deyi̇ler, oḳu ama şini ālmi̇ ḳafam ͡ārtıḳ. bu haşıda mı ne i̇ce batırdı bizi. ārılar başladı...

(Bebek)

[32] yapılı̇yı. çörekte yapi̇sın ille çörēni de yapi̇sın. ekmekte ali̇z, simitte ali̇yız ͡üleştiri̇yiz, yapi̇z gene. yā toplani̇z kesi̇z ͡evde yörüttürü̇yüz. iP bālāyilar şerit, iki bacāna da ortasından kesi̇sin. yā hangisine gitçek, ḳuran ḳoyūyuz, maḳas, pıçaḳ, para, hangisini alcaḳ diye.

(Diş Buğdayı)

[33] bulġur ḳaynattırdıḳ, omuzuna bastıḳ. u otuz ͡iki tāne diziP bulġuru ḳaynattırıp, leblebi üzüm tatlı matlı yapi̇z, toplani̇z ͡işTe. yaptıḳ ͡üle de. unnarı yiyi̇sin, toplani̇ aḳrabālar geli̇ toplani̇sın yiyi̇sin. otuz ͡iki tāne gene eskiden de üledi. iplē geçirip ͡omuzcūna taḳarım, çıḳsın dişleri diye ḳolay çıḳsın.

(Kış Hazırlıkları)

[34] oli̇y, yapan yapi̇yı. ben kendim yaparım. ben kendim çoḳ hazıra ḳaçmam. yaprāmı yaparīm, salçamı yaparīm, bamyamı ḳoyarīm, fasulyemi ḳoyarīm. yaparım ḳış hazırlīnı, hep yaparım ben kendim küçükte ḳaldi̇m gibi hiç. orġanik yaparım hērşeyimi. almam çoḳ hazıra, baḳ ḳızılcıḳ ͡olsun, erik toplarım ḳoyarım dolaba, ḳaynattırım meyve suyu yaparım. **[35]** ḳızılci̇ da paḳlayıp şimdi dolaba ḳoyi̇m buzdolabına, ḳışın ḳaynattıri̇sın. kirazları sapınnan saplānın çoḳ faydası var. sapınnan ḳaynattırım kirazı, vi̇şneyı, üzüm ne geçērse eline. kendi borda üzümüm var, ḳuru üzüm yaparım. ḳış ͡üzümü, ḳuru üzüm seri̇m ḳurutturi̇m ͡unnarı. ya ḳaḳ, armutlārdan ͡olsun ḳaḳ yaparıs. **[36]** her şeyi yaparım. her şeyi kendim yaparım ͡organik. ekmēmi de kendim yaparım fırınnan. hamır tezeli̇z, i̇şi hamır diye

aḳşamdan. sabālin yūruz‿atarız, sabāttan yūrum. **[37]** sekiz buçuḳ doḳuzda atarım ekmēmi fırına. güzel mis gibi ekmek yaparım. ha ḳısmet‿olsa da yisen hani ōlsa...

-METİN 6-

Anlatan: Meliha Abidin
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 63
Derleme Yeri: Güvendik Köyü (Dedeağaç)

(Çocuk Oyunları)

[1] e nası oyniyalım ͡ ēvicik ͡ oynūyüz. ne oyniyalım? bile bebeklēlen, çelik de oynārdıḳ, beş taş ta oynārdıḳ. taşlan beş tāne taşlan. taştan ͡ orī ġoyārız barmaḳlāmızı. büle altından geçirīs taşları, üle oyunnar. **[2]** şey bile taştan ͡ oynayıP bile şeylen. teneki ġoyarız ͡ atarız bülē devirīs, üle oyunnar oynārdıḳ. çelik ͡ ōsun, üle oyunnar. yoḳ başḳā te üle. evicik ͡ oynārız ġız ͡ ġızā başḳa yoḳ. **[3]** zate iş yapādıḳ be ġızım. iş yaptırıdı ana buba, iş beklērdi senden tütün var tütün dizcen. padem toplamā gitçen, hiç. pademlēmiz vārdı çoḳ padem. yā dedem götürü bizi, işimis ͡ ūleye ġadar. sabāleyin gideris. annemlen tütün ḳırıs. geliriz ͡ eve yicēsek bişeyler. yiyip ͡ azcıḳ süpürüdüm haremneri süpürüm. şe yaparım dedem ͡ eP bekler beni. şimi ēvde işi de bitirsin diye. **[4]** undan sōra götürü beni tāleye. padem toplamā diye. iy ͡ ama sabā şimdi onda gidersēydik, aḳşam ͡ üstü gelīz ͡ eve. **[5]** canım sıḳılīy tālede, üle yapīm büle yapīm ne pademler bitī ne bi şeyler. ara bir gömērdim topraḳla pademneri, samanlālan gömērdim pademneri. dedem gene beri arḳamdan eşelēr, bulur pademneri.

(Meslek)

[6] bi unnar var, zēytin var. zēytin, padem bide tütün. başḳa işimiz yoḳtu. unnar biri biter biri başlar.

(Evlilik)

[7] nası evlencem? bōrda yaḳındı işTe ḳomşu. ben ġārşıda bu bōrda üleliklen yā. ġayınvāldem hep gelīrdi bize. īy‿ama bi gün demiş babānneme. demiş ben demiş melihayı istecem demiş. īy‿amā kendi annemnen gene borası üçüncü ḳuşaḳta aḳraba. aḳraba ama annem hiç sülemī bana. båbam‿istemī versin, unnārda üvey çocūḳta vārdı. **[8]** ilK ġarısından var ölmüş ġocaları, birinin ġarısı ölmüş birinin ġocası ölmüş, evlenmişler. bi undan‿ikinci evlilikten bi bēn ġocam işTe. **[9]** ama ötekinden‿iki; bi ġıs bi çöcük. ġaynāmda bi çöcū vārdı amā nine dede vérmemiş yanına, baḳmışlar. üle evlenmemiş. dü͡ünümüz‿işTe ḳına gecesi oldu, dü͡ün‿ōldu. kū dü͡ünü. ġadifedi, güvez ġadife. harballı diyīlde ġadife dikilen bi ġadife ēlbise. **[10]** gelinlik hazır. yā yapılıḳ saçlāmız hotoz gibi işTe, yapılıḳ saçımız. nişanda da olsun nişan‿elbisem de var. nişanda da yapılıḳ saçım. yā alāyda tē pazar günü olūrdu alay. hāyır taḳsi vārdı taḳsi. **[11]** taḳsilērlen gelīrdiler alīrdılar. üle alay. e kü͡ün‿içinde zāten‿amā, ādet‿olsun diye yapılmış. dolandırılar‿ōrdan bōrdan kü͡ün‿içini üle olī.

(Doğum)

[12] normal du͡um ikisi de ōldu amā ġızda bile a͡ar bişey ḳaldırdım herālde gece. üle ḳardaşım geldīdi sandī mı ḳaldırdım ne yaptım? sekiz‿aylıḳ dünyaya geldi. sōna ḳırḳ beş gün durdu şeyde, u termoḳītita denilen şēyde işTe camda, küvezde durdu. **[13]** iki kilo altı yüz ġıram dünyāya geldi. iki kiloya düştü yirmi dört günde, doḳtor dedi yaşamacānı sülediler zate. ama yirmi dört gün sōra tekrar başladı almā diye üstüne, başlayıyērsiye iki kilo altı yüzü gene tamamlattılar. ikiden altı yüzü tamamlattırıp gene vérdiler. ama ben ḳırḳ beş gün devāmlı īne yaptırmadım, devāmlı sādım. memelēmi temizledim yedinde emdi. **[14]** altı ay emdi yā. çoḲ gelen olūy be ġızım, bebeklere gelīler ḳırḲ güne ḳadar kimi yaḳın‿aḳrabālān tā erken gelī, sōra şey‿olanlar tā geç gelīler. **[15]** ama yaramaz‿olursāydı yandın. yaramaz‿olursa

çöcē mi baḳçan? insannara mı? gelen misāfire mi baḳārsın? çoḳ diyīl de, bi hafta gibi yedi gün gibi üle bi şeyler yaptıḳ, başḳa yapamadıḳ. çünkü yoḳ, insanımız yoḳ. ḳayınvāldem var‿ama ḳadın yemek mi yapsın? işe mi baḳsın? evin‿içinde ne yapabilir?

(Hıdırellez)

[16] hıdırellezde sallanırız, toplanīrdı bütün köy toplanīrdı. köyün‿işTe girişinde bi büük palamut‿ağacı var. u palamut‿ağacına salıncaḳ ġuruduḳ, ōrda sallanīrdıḳ bütün kū toplanīrdı sallanīrdı yā. **[17]** yemek hāyır yapılmazdı. sade herkes kendi evinde yapar. yā ḳoyarmışlar‿ama annemler ġoyārmış‿eskiden‿ama biz yapmadıḳ. gül‿ācın dibine çömlēn‿içine māniler yazıp‿atārmışlar. eskiden yapārmışlar‿ama bizim günümüzde yapmadılar hiç‿unu. ama aslında yapılsın‿u ādetler unutūlmasın. yā çoḳ hoş‿ama yapanlar‿olur gene...

(Kış Hazırlıkları)

[18] yapīz tārna yaparıs, sālça biberlērden ḳırmızı biberlērden pişiririz. üle turşu gibi, turşu yaparıs. salçayı tē bu şey ḳırmızı domateslērden‿alīs, ḳasalārdan. **[19]** ḳaynattırīs‿önce ben ḳabūnu soyup da yapīm. bibērleri de ḳarıştırīm yarı yarıya ḳoyīm. ḳırmızı bibērlen berāber‿ikisini. yemekte de güzel‿olūy şeyinde de. ne fazla çoḳ biber‿olcaḳ, ne fazla da domates‿olcaḳ. ikisini āyerlemek‿istī çoḴ güzel.

(Meslek)

[20] var‿var‿var, bir ay ḳırḴ gün. çoḳ kendimizin be ġızım. çoḳ, dörtüz beşüz teneki yā çoḳ. toplanī, bugün toplanīrsa yārında toplandī anda iki tıraḳter‿arabası. **[21]** arabalara boşa dökūler ḳasalar boşaltsın diye, unnarı hemen sōraḳı gün. iki günde yāneye gidip yāları çıḳartıyılar. ōrda çıḳartıp hemen getirī bōrda şeylēmiz var, büük depolar ġalvanize, u küflenmeyen şeyden çelik. **[22]** unlān‿içine ġonūy, hep süzülū yanında batā altına durduḳça süzülū altına. temiz yā ḳalī sādece üstünde.

(Adım Çöreği)

[23] yapi̱z. adım çörē yapi̱z hem çörek yūrū̱z hem‿ekmē kesi̱z. bacaḳlānı iplen bālayıp kesi̱z‿iplen bacaḳlānı. ipi ḳoşturū̱z biras. herkez de aldında adım‿ekmēni aldında, herkes kime çörek verili̱rse, kimin‿eline. **[24]** herkes beş‿altı adım ḳoşar‿alan‿eline. her bi eve işTe bütün kū̱ye dolaşılır. her bi eve verilen hemen‿eline alan ḳoşar. üle bi ādet. yā ḳoni̱ hangini seçērse.

(Diş Buğdayı)

[25] yaptıḳ diş bulġuru da yaptıḳ. unun‿içine de ġüçük‿ġüçük şekērler ġoyduḳ saḳızlar ġoyduḳ. e bile lülücüK gibi şeyler‿āllar ḳutulān‿içinde. hazır ḳutular var‿unnān içine bulġuru şekērleri hepsici̱ni üstüne ġoyup hemen da͡ıti̱lar. ḳaynatıp ta bulguru.

(Ölüm - Cenaze)

[26] ne ziman? öldükten sōra mı? öldükten sōra yedisini yapi̱z‿önce. çörekse çörek yā şeyse, ne di̱ler‿unā? bide ramazan pideleri oli̱ya. pidelerden‿alıp, bütün bizim küçük kü͡ümüz bütün kū̱ye üleştiri̱ler. sōra ḳırḳında gene. ḳırḳında da üleştirili̱, elli ikisinde de mevlit yapılı̱, yemekli mevlit ḳuran. **[27]** bōrda yapılan çorba var, pilaf var, dana eti, yemek, salatası, ayranı, hēlvası, irmik hēlvası, yapılı̱. **[28]** hepsi‿hepsi hep‿āynı, ama istiyen tavuḳ‿etinlen de yapabili̱ bu mevlitleri. şimi az kişilen‿olanları, ama ḳalabalıḳ‿oldi̱ ānda şimi tavū yetiştiripte yapamasın dana etini ḳullani̱lar, tā fazla.

(Sünnet)

[29] sünnette de aynı. ġene üle yemek, mevlit unda da.

(El İşi)

[30] el‿işi dantel yapārdıḳ‿işTe çiizlēmize dantel‿işleme, ḳanaviçe üle şeyler. çiizlere el‿işleri işTe çarşaf taḳımları olsun, şeyleri mutfaḳ taḳımları, havlular bide bu peçeteler‿işTe, sehpā örtüleri, masa örtüleri bunnarı işlērdik. **[31]** çeyizler işTe ütülenip güzel ḳonūrdu işTe şeylēn‿üstüne yataḳlān‿üstüne, ḳoltuḳlān‿üstüne görünsün diye bunlar çiizde. mendilde de mendilde bi bōça verilir. bōça bir‿iş çamaşırı, gömlek, te bunnar verilīrdi. iş çamaşırı şekērlik falan yoḳtu bizim günümüzde yoḳtu, bunnar.

-METİN 7-

Anlatan: Recep Mustafaoğlu
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 73
Derleme Yeri: Gürece Köyü (Dedeağaç)

(Çocuk Oyunları)

[1] te üle lastik yapārdıḳta ḳuş‿avlārdıḳ bizde lastiklēle yā. a͡aştan büle çatallı yapārdıḳ bālārdıḳ, ḳuşa atārdıḳ bile. e deviridik yā. unnarı yolup pişiridik. oyunnar te tizēn dedī gibi oyunnar‿oynārdıḳ‿işTe, heP berāberdike. **[2]** çelīkler, kemīkler. kemik dērdik biz gene gece oynārdıḳ‿unu ḳarannıḳta, erkek çocuḳları, kemī atārdın koşuyeresiye bi yere birisi çoban olūrdu üle, gidiP bulūrdu unu kim bulūrsa ḳapārdı yā.

(Askerlik)

[3] askerlik iyi, ben atinada yaptım. bāriye askeridim, yirmi yedi ay, hastānede yaptım ben askerlīmi, askeriye hastānesinde temizlikçidik. eh ra͡at sayılır. içerdedi yā.

(Hıdırellez)

[4] tırellezde te üle sallancaḳ ḳurulārdı, ḳızlar‿erkekler toplanırlārdı çöcükler. te üle şeyler yapārdıḳ işTe. mendifer dērdiler u çölmē ḳoyārdılar şeyleri ḳısmet çekērdiler.

(Meslek)

[5] ben inşa͡atlarda çalıştım, ustacılıḳ yaptım yā, var evet. tütün‿ekērdik, nuhut, misir, e buyday. vārdı, hayvannāmız da vārdı. inek bü͡ük‿āyvan yā.

(Cenaze)

[6] yā be ġızım hocalar yıḳārdılar, eveli üle şey yapārdılar. hocalar, ne dīler‿una şini para şey yapārdıar. cenāzenin nedıra masrafı ōlcaḳ diye hocalar bölüştürüdüler cenāze paralānı, yıḳayıcıya bu ġadarā, bilmem bi yere habere gidene bu ġadarā, hep

para veridiler ‿insannar o zaman. evet ‿omuzda taşılīrdı. e şini cenāze arabaları taşī en çoḳ .

(Okul Hayatı)

[7] oḳul ‿ī. cōrafya tārih, din dērsi dērdik, unnar ‿o zaman eskiden ‿onnar vārdı. **ş**indi yoḲ ġālibā ama, benim ilk oḳul diplomam yarısı rūmca yarısı tū̄rkçe.

(Andartlık Dönemi)

[8] yetişmedik biz. yā annattırılārdı yā. alīrmışlar genç çocuḳları toplayıP bayıra, götürümüşler ‿āndart. bilmī̄z biz ‿undan sōra ōlmuş.

-METİN 8-

Anlatan: Elif Mustafaoğlu
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 75
Derleme Yeri: Gürece Köyü (Dedeağaç)

(Çocuk Oyunları)

[1] çelik‿oynārdıḳ. çelik bile sopalan ḳaydırıdıḳ yā. u taraftanda vārdı insan, bu taraftanda kim ġazanīrsa. çelik vārdı, üle şeyden çırpıdan. yā unu atārdıḳ, atardıḳ‿ama büle sopalan vuruduḳta‿atārdıḳ. ne dērdiler üle şeyde oynārdıḳ, bile dört şey unun adına ne deyīler? çīzgicik mi dērdik? **[2]** oynārdıḳ, saḳlambaç‿oynārdıḳ, yā saḳlanīrdıḳ‿üle. üle de oynārdıḳ. üle gidērdik, üle küün kenarına üle çökekler vārdı, sular vārdı yemecik yapārdıḳ. oynārdıḳ‿işTe üle toplaşīrdıḳ da üle de yapārdıḳ.

(Evlenme)

[3] sevdik biribirimizi. hē? düünler mı? kū düünü olūrdu üle, ġırda, yapılīrdı. ama evde yapılīrdı ḳına şindiki gibi diildi üle, fıstan giyērdik. ġadifedi şeylēmiz‿üle, boyalı ġadifemiz vārdı. sōra beyaz da gelinlīmiz vārdı üle. alay gelcē gün beyazı giyērdik. **[4]** düün‿aḳşamı da beyazı giyērdik. alay davullan‿olūrdu, davullan zurnalan gelir‿alīrdılar ġalaba gelīrdiler. bizde gene araba vārdı, taḳsiler vārdı, gelir‿alīrdılar bizim zamānımızda tā. tā ilerden ābimin‿ablamın düünneri gene arabayı bile örtērdiler kilimlen. arabanın‿içine pindiridiler gelini. iki şeyde īngede oturudu yanına yengelērden, yā ama güvey oturmāzdı, güvey‿oynārdı. yā şimdi gene gelinin yanında oturīy. **[5]** yā çiizimiz gene serilī. ne dedin? çiiz mı? heP bile te ba borā bu yere hep serilīrdi borā çiizlēm. içerde serilīrdi. ḳıyāfetleri bile asārdılar.

çevreler vārdı işlemeli. tā durī bilem çiizimden çevreler, kimisini aldı ġızlar bile masalān‿üstlēne yazdılar‿ama. **[6]** bālārdıḴ girepler çemberiler de çoḳtu. daḳılarda çoḳ yapārdılar, daḳı. ısıma aḳrabāya daḳı daḳārdıḳ. gelin‿āldıḳ deye u hāne gittīn hāne. tīzelere halalar amcalar te üle, götürüdük daḳı daḳārdıḳ. sōra yemē alīrdılar.

(Doğum Hatıraları)

[7] yā evde olūrdu. duumlar‿evde olūrdu. mamiler vārdı üle işTe, göbek bālārdılar‿evde. bizim zamānımızda vārdı gene işTe hastānelere gittik yattıḳ‿aldıḳ hep. ama anamīni ablamīn‿üle almışlar. yedi ġardaşız biz, beş ḳız, iki çöcük. ama hepçī gitti, iki kişimiz ġaldıḳ.

(Nazar- Kurşun Dökme)

[8] yā yapārdılar, unu da yapārdılar. nazar‿oḳutturmā gidērdik. üle çöcükler azıḳ hasta oldu mu, ay nazar‿ērdi dērdiK götürüdük. ābimin çöcüklēni olsun kendi çöcüklēmiz‿olsun, oḳūrdu üle yaşlı ġarılar. nazar‿oḳūrdular. te üle ḳurşun dātārdılar.

(Meslek Hayatı)

[9] ō çoḳ çalıştıḳ biz. tütün, ekin, misir, nıfıt te üle şeyler. hē? var‿ama olmī mari bōrda zītin. sārlarda, güvendikte, mīride u taraflārda tā çoḳ‿olī. ne didin? gittiniz mi u tıraflara?

(Bayramlar)

[10] olī‿olī. epte tā yapīlar, baḳ bırāmīz‿ādeti yā. ramazanda çalīlar gece. gece ḳalḳsın milleT diye, işTe oruca diye. sōna bayram sabā da davullan gezīler çöcükler. bayraḳ yapīlar. ileri şeker veridiler. e şini çöcükler şeker‿istemī para istīler. **[11]** ikişer‿evro birer‿evro. yā toplīlar. ama kūlēmiz‿ufaldı be ġızım, tā insanlar ḳaştı alamanyaya gittiler. ollandaya gidī insannar her bi kū oldu üle şini.

(Hıdırellez)

[12] sallanīrdıḳ hep türkü çārıdıḳ, oynārdıḳta. sōna çölmē ḳısmet toplārdıḳ. bi ġız ġızanı otutturuduḳ. çöcū̄ otutturuduḳ, bile elini soḳar çıḳarıdı birer birer hep. te sū̄lērdik mānā sū̄lērdik‿işTe. bunun ḳısmeti bile olsun diye, çoḴ güzel olūrdu ileri hidellezi. şini hidellezi dışārda yapī̄lar. yā āşure de yaptıḳları var, yaşlılar yapārdı. aşure de yapārdılar.

(Düğün Yemekleri)

[13] çorba yapārdılar, et pişiridiler, pilav yapārdılar, helva yapārdılar. hep te yapī̄lara, şini gene yapī̄lar yapçam diyen.

(El İşi)

[14] oyalar yaptım ben hep‿üle. çember‿oyası yapārdım, girep‿oyası. ḳoltuḳ‿ō̄rtüsü yapārdıḳ.‿ama şini nerde yapçī̄s? ī̄neyi bile geçiremēyim. bekirkü̲ü̲nde bēn bü̲ü̲K ġızım. una çoḳ çi̲i̲z yaptīdım da, insannar çi̲i̲z pek çoḳ diye süledī̄diler. işleme yaptīdı kendisi. masa ō̄rtüsü, te üle sehpa ō̄rtüsü işledī̄di. ben gene oya yapārdım kenarlāna.

(Kış Hazırlıkları)

[15] yazdan ġoymā.. yapī̄z ġoyūz. buzdolabına mı? beber ġoyūz, patlacan ġoyūz‿işTe üle ġoyūz, yapraḳ ġoyūz, domatez ġoyūz‿işTe yārın yemē dūramā diye işTe.

(Cenaze)

[16] ileri yapılīrdı be ġızım, yemek‿ārḳasından ama şini yapılmī̄. yapī̄lar sōra yedisinde yapī̄, kimisi elli ikisinde yapī̄, ḳırḳında gene bütün kū̄ye üleştirī̄ler çörek yapī̄lar. eskiden yapılīrdı unlar‿işTe, ārḳasından yemek yapılīrdı, mevlitte oḳunūrdu. ama şini yapılmī̄. ileri insan hazır‿ette almāzdı. şini satın‿alınīyı. ġoyun vārdı insannārda davar vārdı. davar kesērdi pişiridi ġazan dolusu. **[17]** dününgüleri bien

çocuḳ, dieri şaban‿ābin, dieri zuhal. idirmē üraşiyiri. be diye yimecek haçan ġızan dī niye yidirmē üraşır diyeri. **[18]** siz dī bi vaḳitten‿üle mi yapārdınız bize? diyi. yapārdıḳ bekle diyerim, pişiridik bi tēncere bulġur‿aşı ya ḳusḳus‿aşı diyīm. undan sona ġoyārdıḳ bi tas yem yiyīrdik‿ülen‿üstü bırāber diye. unnara diyi eve gelince ġadara bıraḳīrdıḳ diyem. **[19]** anā biz‿aş yicīz, anā! al tastan yiyin ġızanım. e te üle oraḳ biçene ġalī çöpü yérdeye‿unnān, anızlar dērler.

(Hıdırellez)

[20] hıdırellezde gene bu emen kün başında çıḳımında ġüca bi çınar‿ācımız var. ġocaman bi çınar‿ācımız var, u çınarın‿altına bī ineriz, kimisi allı giyer kimisi yeşili giyer, donanırıs. undan sona yaparıs te bile yiyīnti yelimize sepetlere ġoyarız‿unnarı, alırız gideriz üle çümennē bī yayılırız. **[21]** sallancaḳ ġururdu urgannālan, urgannālan sallancaḳ ġururduḳ. undan sona sallārız‿ucuna bīr‿oynar bīr‿oynar sallārız, yā. **[22]** büyle gençler yayılır. ḳızannar‿oynār. u günde çıḳārdıḳ hēr sene hedırlezde oynar çıḳārdıḳ. te buraşıḳta emen küde gene u da. te buraşıḳta kün‿içinde bürda, bitiminde ice künün. **[23]** büle boşluḳ var‿orda alannıḳ‿ōrda hep çümennik‿ōrları bitin. şindi orāy su deposu yaptılar, çınarın‿altına. şindi bordan künün suyu ōrdan yayılıyı bordan. **[24]** dereden‿aldılar suyu götürdüler çınarın‿altına, ḳoydular‿orā, depodan yayılıyı su küne, yā. te bile herkez yüsünü atar, yüsünü atar, boncuḳ‿atar, türlü, türlü şeyler‿atārlar. **[25]** aḳşamneyn‿unu toplar genşler, ḳabacı olan ḳızlar toplārlar. undan sorā ġoyārlar bi çölmēn‿içine, undan sorā su da ġoyārlar içine, getiriler bi gülün‿āltına ġoyārlar‿unu. **[26]** sona unu, ḳayrıḳına sābi dērkene alır‿u çölmē sona ġayrıḳan‿ice dālcāna yaḳın ġayrıḳan gitçek dālcaḳ bile. hadīn mā yüsük çıḳaralım ḳām kimin kı ne çıḳçak? undan sora;

(Türkü)

[27] mendifem mēndifem cānım mēndifem,

mēndifēmin‿ādı var canım mēndifem.

bunda her kim çıḳārsa cānım mēndifem,

küpe daḳınmaḳtan bātı vār cānım mēndifēm.

[28] e fuḳarā fuḳarālıḳ oy mā küpe taḳıncāmışıḳ! bi‿en yūsūm bien yūsūm çıḳārlar te sā bu çıḳtı sā bu çıḳtı. düzdürüler gidērler. **[29]** te sā bu çıḳmış dērdiler. undan sona ūşamnīn dērdi unnarı çıḳarı hērkez alır yūsūnü. çölmē gene bī gızannān‿üstüne serpērdiler yāmur yāsın dērdiler, çocuḳlān‿üstüne, yā.

-METİN 9-

Anlatan: Zeynep Yunus
Eğitim Durumu: İlkokul 1
Yaş: 88
Derleme Yeri: Sağırlar Köyü

(Okul Anıları)

[1] gittim bi sene yarım sene gibi işTe, bi sene de sen, yoḳ zarar. yā gitmedim çoḴ ġızanım ‿ insan sālmazdı eveli bū̱dünēn ġızanım, bū̱dū̱ne ġayrıḳanaḳ diye sālmāzdılar. **[2]** ne vakitte üle görümlü görüsün şeyini görüsün, ay ḳayrıḳanaḴ gidilmez denī̱rdi, sālmazdılar. **[3]** e biz sona bıraz ġarışmalıḳta, tā bizim günümüzde mārebelik ‿ oldūdu millet ḳarışıḳtı. fıḳāralıḳtan hoca moca tutulmadı şe yapılmadı, oḳumadı, tē biz ḳayrıḴ girdik ‿ on yaşlāmıza mı ne ġadara girdik, hoca getirdiler. **[4]** hoca gidī̱yır, hocamızda hasta oldu bi sene oḳuttu bizi. sona kendi de hasta oldu, te u ġadara ḳaldı. e işTe kendimize ġadar, gene bereket vērsin u aştı gözümüzü gene. sen yazıyı gȫrdün mü ġızanım? heceleye ‿ heceleye gendinde oḳūyasın. **[5]** benim bi görümcem vārdı dērdi bule heceleye ‿ heceleye oḳuyūrsan yenge dērdi, dā da sevap dērdi. türkiyeye çoḴ gidērdi de ḳızları var ‿ orda unun. bule heceleye ‿ heceleye oḳūrsan dērdi tā sevap. hiç ḳuranı bilmezdim de, kendi kendime ḳuranı oḳudum ū̱rendim. mā bunnara baḳtırıyam bāzı kere, mā diyem nası diyem ā ī̱ ‿ ī̱ diyeler bā. te u ġıdar ‿ oḳuduḴ ġızanım çoḳ ‿ oḳuyuşumuz yoḳ. **[6]** siz ḳaşlārdasınız? siz gene ḳaç yaşçāzın? ō olsun ‿ olsun evĺadım tamam insan oldūnuz zaman, allā uzun ‿ ömürler vērsin hayırlı ḳısmetler vērsin.

(Türküler)

[7] fasile dūruyarım, hem da türkü çārıyarım. ḳomşum borda te ohō diye türkülere baḳ diye ohō diyem bizde oyuna diyem.

[8] fasile dūradīma

fasile ġabaḳ mābete baḳ, diyērım

bu ġız bizi aldadır hem‿oynatır.

yā‿yā te üle işTe ġızanım, te üle türküler bilīrdik. **[9]** ilk bule bayramlarda bule alay ġuruduḳ, bule el ele yapışīrdıḳ.

[10] makineyi astım duvara,
duvārdadır duvārda,
benim yārim huvārda, huvārdadır huvārda.

yapidi hop‿hop, ġalgīdıḳ undan sona bule göp‿göp, leyleleleylim ġalgīdıḳ bele. alay türküsü çārıdıḳ te unnarı üle yapārdıḳ yā. yā türkü işTe, şārḳı mārḳı bilmezdi insan. hāyır türkü! **[11]** ne aḳlına gelirse de türkü çārıdılar, oyun türküsü oynārız. bule ġırlārda oynārdıḳ. bayram yapārdıḳ, bayram yapārdıḳ ġırlārda oynādıḳ.

(Çocuk Oyunları)

[12] cumālārda gene çelik‿oynārdıḳ. çeliK gene bule bi yalacıḳ ġazārsın bule hērkez‿alır bi sopayı eline undan sona sopayı alıyeresiye u çelī bile bī ḳaydırırsın. herkes ferece giyīrdik ya, ferece giyilīrdi o zıman. ferecenin‿etēni açar tutabilirsedi tutārdı. **[13]** dört beş kişi u sıra tarafa olurdu dört beş kişi bu tarafa olurdu, undan sona unnar tutrsalar çelī unnar geçērdi boynā, biz geçērdik u tırafa. nōldu? gama oldu dērdik, cizērdik bıle, cizgi cizērdik. yā ne oyun ama ġızanım, ne oyun‿oynārdıḳ.. te bile alırdıḳ sopayı elimize ġoyārdıḳ bir teneki önümüze ū huru ū huru domusçuḳ‿oynıyaz dērdik. **[14]** yā domusçuḳ‿oynıyaz dērdik ū huru ū huru trān oyna gider. unun yalānı ḳaparsın‿unu da alır çoban, ḳoştur tenekiyi sonā. te üle oyun‿oynārdıḳ, te büle biri birimize yapışırız. patlacancıḳ ḳoparız dēriz, ḳoparım

ḳuflenmişe mā dērdik, ḳazarız‿altını cumalarda gene hep‿üle oynārdıḳ. **[15]** Te boracıḳta hemen sizin dödün̄üz yerde hep‿oracıḳta oynārdıḳ cuma günnērde. cuma emen oldu mu işlere çıḳınca ḳadara hep‿ule oynārdıḳ.

(Meslek)

[16] sona gayrı oraḳ biçmē çıḳārdıḳ, çapa yapārdıḳ. yā unnarı yapārdıḳ. yā yā, buyday ekin‿ekērdik, tütün‿ekērdik. yā tütün‿ekērdik, pırçaḳ dērdik pırçaḳ da ekērdik bule ellen yolādıḳ‿unnarı gene. **[17]** hayvanlara veridik‿unnarı öküzlere , yā. te üle talelerde duruduḳ ḳızanım. baḳ şinci gızanlar baḳ bizim şindi yaşında bēn ḳızımı aldım, bēn ḳızım gürecide. ben ḳızımı aldım da iki aylıcıḳ oraḳ tarlasına çıḳārdım. **[18]** götürdük eşēn semerine yattırıdıḳ, insan tuttuḳ e bū̄gü de bu gızın bâbası, e u da iki buçuḳ üç yaşlāndadı u da, iki semere birden yattırım‿unnarı bilece emen. tuttuḳ borda gomşunun gızını sallar unnarı anızlān‿içinde.

-METİN 10-

Anlatan: Ayşe Karaali
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 86
Derleme Yeri: Büyük Derbent Köyü (Evros)

(Eski Gelenekler)

[1] yā hiç‿izlerini göstēmedi ep saḳlārdıḳ ḳızlar gözlerini hi̇ç. hep saḳlıdılar. büle bayram yapiyırlar, şey yapiyırlar‿elleri büle ep‿örtülū. ne ḳaynana gidērdi, ne ḳaynata ne hiç çöcuḳlar biri birine üle saḳlı görüseler, biri birine hiç biri birini görmek. şindi görmēysin mi? şindi hepsi beraber gezi̇yler. yā, şindi başḳa türlü çōḳ battı, çoḳ battı hēç. eskiden hiç üle diyi̇ldı hiç. nerde eskiler ḳaldı? te sor bunnara azcıḳ.

(Çocuk Oyunları)

[2] oynārdı be. nası her şey. nasıl? oynārdıḳ, çelik‿oynārdıḳ, saḳlambaç‿oynārdıḳ. e saḳlanīrdıḳ biri gene arāy seni. ḳaçi̇ sona saḳlanıyıs bile, biri gene arıy sona. buldular mı sona u şey yapi̇ u arāy. sopa, hurūys bis, bi kerem hurūys fırlāy yuḳar. sopāylen, çeli̇ sopāylen ōynarıdıḳ. çelē bile bi tarafı büle şey yapi̇ylar, büle vurūy sonaḳ fırlāy yuḳarı.

(Meslek Hayatı)

[3] ō tā dünyaya geldinēn başlārdılar çalışmā. ō herşey yaptıḳ, ne yapmadıḳ? misir ḳazdıḳ, oraḳ biştik her şey yaptıḳ. doḳuduḳ‿işledik, her şey. işlerseydin durmazlārdı işlemesēydin, yoḳ doḳūrduḳ‿unnarı. yapādan pamuḳtan yapārdıḳ‿unnarı. üledi eskiden hazır hiç yoḳtu. ne basma vārdı ne bez vārdı ne bişey. bez bile doḳūrdular‿insannar üle de geçirdik. **[4]** gördük hepsini. heP bezlen geziri, hiç çıplaḳ yoḳtur. ḳızan bu ḳadar ḳızan bezlen, eski zamanda üledi. ben haçan gidi̇m

türkiye oḳula, bizim ‿oḳulda ḳızannar hep, heP bezlen. bizim gene hiç yoḳ be hep. e giderduru heP bezlen gidērdiler, ḳızçāzlar şindik. ıḳārdıḳ herşeyde, hep ‿evdediler.

(Giyim)

[5] vārdı taḳḳeler vārdı, altında şapḳa üle sona üstünde bez. vārdı, vārdı ‿vārdı ama çoḳ ‿eskiden. biz yapmadıḳ ‿unnarı ama vārdı. bize büyükler vārdı giyērdiler. dayılar balḳanlarda, ḳasabada yoḳtu. ḳasabada ḳarılar çıḳçaḳ yola bule yapārdılar, sade bi gözleri gönūrdü. gümülcinede üle gezērdiler. feraceler büük ḳocaman feraceler, sona men çıḳtın yola hēP büle, hēP büle. **[6]** ēp gümülcinede üledi annemler hep ‿üledi. yā fıstanlan, ḳoca fıstanlar boray ḳadar ama diil öyle ḳısa, ere ḳadar. her türlü vārdı donlada vārdı, fıstanlanda vārdı. itiyarlar donlan ‿ama genşler hep fustanladı. don ‿don deyiz şalvara işTe ama. eski semenler çok deyişti çoḳ. şindi her şey deyişti ḳızım her şeycik.

(Yemek)

[7] yapārdıḳ. ne halva istērsen, taranada yapārdıḳ, ḳaçamaḳ ta yapārdıḳ. her şey fasire bulġur ne bulūrsan. misirınan yapīlar ‿unu. nası yapīy? aşlaḳ sula ḳaynattırīrı, kimisine tarnadan ḳoyū, kimisine büle. mamaliḳa ḳaçamaḳ deyīler ‿işTe. mamaliḳa şeyde be tarana ḳoyanları mamaliḳa deyīler, gümülcinede mamaliḳa deyīler. bide bi arpacı ḳarı vārdı yapārdı ama heç güzel yapamadı. **[8]** sona dērdi ali aġam ḳızar, anama gitti sona da büle çörek yapārdı pişiridi. ama ḳocasından ḳorḳar ‿ama güzel yapamazdı. sona anama rāmetli getiridi, anam gene bize çörek pişirdi yīrdik ‿unnarı ḳızāndıḳ. **[9]** kesik nerde bulcanıs kesik bunu ḳasabada. çörekleri yapīlar şey, ne deyīler loḳma ‿loḳma derlērdi una, yapīz. ḳayrı unutturduḳ, ḳayrı itiyarladıḳ biz ḳayrı. ḳayrı bizde yapamāyız ḳızım.

(Doğum)

[10] erkes ‿evinde. e tabi anlayan ḳarılar gelirlerik.

(Giyim)

[11] ne dikērdim? ne doḳursaydı undan dikērdik. hep gömlekler doḳūrduḳ, donnarı hepsi doḳūrdu hepsi doḳunuḳ. yoḳtu ḳızım satın yoḳtu eskiden hiç yoḳtu. doḳuduḳ,

çoḳ doḳuduḳ. ne hamaratlar vārdı, hepisi insannar‿üle. ēskiden yani rubalar‿ēlden, ēmekler‿elden maḳina yoḳ ellen de dikērdiler ep‿ellen. **[12]** tabi zaman güzēldi, insannārda güzēldi. vallā ne insan şindi biri birini başladılar tanımamā, başḳa türlü oldular. tanımāyılar‿üle, üle. fuḳarālıḳtı ama insanlıḳ vārdı. görüler bi ḳomşucūn‿işi var yardıma gidērdiler. şindi adım‿attıramassın birisine, versin para da gideyim üle deyīler. üle ġızım üle. eskiden hiç biri birine insan çoḳ yardım yapārdı.

(Bayram)

[13] oynārdıḳ bē... te büle tutulūrduḳ oynārdıḳ biz büle ḳarşı ḳarşı oynamas, biz büle tutulūrduḳ‿alḳa tutulūrdu. alḳa oynārdıḳ. biz türke gittinēn gördük‿unnarı ḳarşı ḳarşıya oynāyılar. bizim yoḳtu buralārda. bilmem ḳasabalārda beki ama balḳanlārda yoḳtu üle. darbuḳa yoḳtu teneki çalārdıḳ. **[14]** allā ramet‿etsin çoḳ başarıdı. bālārdılar tenekeyi yuḳarı büle. türkü işTe ben unutturdum‿unnarı.

(Hıdırellez)

[15] yapārdıḳ sālancaḳ ḳoyārdıḳ, nası yapārdıḳ? türkü çārıdılar. şindi türkü çarīlar, sona çıḳarī bıḳām kimin yūsū çıḳçaḳ? una ne u türkü düşmüş. herkeşe birer yūsük ḳoyārdılar. kim istērse birisi işTe çıḳarī unu. ḳoyīlar gece çölmekten çıḳarī. ileri türküyü çārīlar, sona çölmē yūsū çıḳarīlar. baḳayım kime yanāyi ne türkü düşçek.

(Cenaze)

[16] kim de yaparsa yapīy, kimi yapmaz her türlüsü var. her türlüsü var. vérende var vermeyen de var, her kişi şeyine göre, ḳuvvedine göre be ḳızım, ḳızannar bir mi? var‿insanın ḳuvvetine yaparlar, var‿insan yemek yoḳ. insanlar hepsi bir mi? senin şeyin başḳa benim şeyim başḳa.

(Adım Çöreği)

[17] yaparı, dünyaya da geldinēn yapārdıḳ. şey be ekmek pişiridik. kesisin‿unu parça‿parça birer parça bütün kūē dattırīs. dünyaya geldinēn de adım çörē de üle yapārdıḳ, iki kere ḳızanları. bişey yapmazdıḳ yoḳ‿üle şey.

(Kış Hazırlıkları)

[18] yapārdıḳ be helbet! ne yapārdıḳ, başaḳlar ḳurutturudūḳ, ḳurutturīs yapīs ḳusḳuslar yapīs her şeylen şeyler yapīs. ne yapçan?

(Kurşun Dökme)

[19] üle şey bilmēyim. ha ḳayrı etti ḳayrı bitti bitti.

-METİN 11-

Anlatan: Şerike Kuru
Eğitim Durumu:
Yaş: 67
Derleme Yeri: Büyük Derbent Köyü (Evros)

(Genel)

[1] båbam burāyı gelmiş. babānnemler gümülcineye inmiş, hāĺā gümürcinede. babānnem ḳalmadı zati. amcamlar ͡unlārda öldü, yengemler ḳaldı. gidīz gümürcine yānī gidip gelīz, tīzem gümürcinedēydi, hālam şimdi var gümürcinede. soyumuz milletimiz çoḳ ͡olsun. yā yaşāyiz cennet gibi yerde. her şeyden ͡uzāḳıs. çoḳ ͡uzāḳıs, bi tansiyonun yūseldi bi s͡at gidicen doḳtur bulasın kendine.

(Hıdırellez)

[2] hıdırellezde, māni hiç sorma bana. hatırlamāyım yani unu. dil sāde māni çoḳ şeyler hatırlamāyım yani eskileri. ama hıdırlez yapārdıḳ. meselā yarın hıdırlez, toplārdıḳ bi çölmekte yūsükleri. herkes yūsünü mü vercek, küpesini mi vercek, başḳa bi şey mi vercek? bi çömlek ͡içine aḳşamdan gülün ͡altına ḳoyārdıḳ ͡unnarı. sōra o gün hidirlezi yapārdıḳ ͡aḳşam. sona toplanīrdıḳ ḳızlar ͡ama ḳızlar çocuḳlar herkes ḳoydu onu bi ḳısçāz. bi ḳıs kim isterse oturūyu, çıḳarī unnarı sülenī māniler. kime ne çıḳarsa undan sōna unnarı dadārdıḳ. **[3]** bide gündüzleri sabā hıdırlez ͡oldu mu, sabah tā ḳalḳārdıḲ gidērdik, herkesin ḳulübesi vārdı, a͡alları vārdı, gidip s͡aardıḳ keçileri mi ḳoyunnarı mı ne vārsa. keçi mi ḳoyun mu s͡aardıḳ, bide süt mayalārdıḳ. **[4]** süt mayalārdıḳ o gün mayalansın yeni süt hıdırlez suyu sütü, yōrdu olsun, sıcaḳ poçalar yapārdıḳ. bizim ͡adetler bülemiş ͡o zamandan. bişey ḳalmadı be canım, be a͡al ḳalmadı zaten. üle herkesin baḳ bu köyde herkesin ḳırda a͡alı vardı küyün içinde

dil ki, herkesin kimin nerdese. ḳuruduḳ salıncaḳ ḳuruduḳ hep, ḳızlar çocuḳlar. ḳarılar gitmezdi u zaman çoḳ. genc varsa genc ͡evli unnar gidērdi.

(Çocuk Oyunları)

[5] nası? körebe oynārdıḳ, mupi oynārdıḳ. mupi bi ḳutu ḳoyārdın ͡unu bayā uzaḳ. undan sora sopalan vurup ͡üle oynārdıḳ. yā nereye gitçek? sona var bi çoban vārdı yanında, çoban dērdik ͡una tabi nerey ḳā giderse gitçek ͡alcaḳ ͡unu ettittirise. sen gitçen sopanı almā u gitçek ḳutuyu almā. kimileri gitçek ḳutuyu ḳoyārsan sen gitçen ͡unun yerine, ḳoyamassan ben hep çobandım. **[6]** solaḳ ͡atārdım sopayı, ben vuramāyım ͡uzā gitsinner, almā u ḳutuyu e yaḳın düşӯyü ben gid͡im ͡almā şeye, hep çoban bendim. başḳa domusça vārdı. bi şey büle bi halḳa olūyus bi ḳutuda, orda herkes vurūy sora unu. kim u ḳutuyu domusça dērdik ͡una gene yā. pasa oynārdıḳ topla, pasa dērdik ͡una. u toplan büle, nası oynārdıḳ ͡unu be abdurra͟im? hatırlāy mısın sen ͡u pasayı? **[7]** ha çi͡izgi de oynārdıḳ. çi͡izgi çizi͡isin bi çi͡izgi, bi taş ͡ali͡isın ͡eline ati͡isın ͡oynāysın. tek ͡ayaḳla, tek ͡ay, ḳalḳamāyım atlayamāyım, ben sana oynārım da.. u çi͡izginin ͡üstüne giderse, taşı atamassan ͡öte yani͡isın, yani͡ iĺazım ͡atlayasın, sora u şeyin basmayasın ͡üstüne. **[8]** bide u pasa hani dēyim ha büle dizili͡iz baḳ, birisi burda birisi burda bi top ͡elimizde, ben sana atçam sen sana atçam, sona var bi kişi şeyinde kim duti͡i, ali͡isın vurӯsun ͡una nasıldı yā üledi.

(Nişan- Gelin Alma)

[9] nişannar nası olurdu? bizim nişannarımız her tür çoḳ türlü, kim nası istēyi üle yapi͡i unu. biz meseĺa burda sade ḳadınnar, erkekler gitmezdi nişana. hep toplanırdılar, sofra yapārdıḳ ͡unnara. ḳaç kişi gelirse yemek verili͡irdi, oyun bişey yoḳtu nişannarımızda bizim zamānımızda. **[10]** oldu görüşmelik deyi͡isinize, evet ͡üle herkes yapi͡i börek yapças, bi tava börek bi tava da ekmek. sona u ekmēn ͡üstüne u

börē ḳoycaz, mendil ‿içine üle götürüdük ‿unu. urdan da sora unu çıḳarcaḳlar ḳızdan ‿olanı ḳoycaḳlar çöcē getircekler. ülēydi bizim zamānımızda. gelin ‿almā arabalārlan, öküz ‿arabasınnan. unlārlan gidī tabi, oldu mu tabi ḳaçaḳ dilse. üle gelip ‿alırlārdı seni gidērdin.

(Çeyiz)

[11] çīz nası düzülūrdü? hazırlāysın çīzi gelip ‿alīlar ‿unu. duvarlara serilīrdi, ip gerirlērdi evin dört köşesine. büle bütün duvarlar ‿açarlārdı, serirlērdi çīzi herşey. dikili ‿dikili gömlek doḳur ‿doḳūrduḳ, hep kendim doḳudum. doḳucan ‿unnarı, dikicen ‿unnarı.. baḳ bu ferāceleri yapā īrip darārdıḳ. yapāyı didīz darāyıs ‿unu. undan sora irīs ‿unu. undan sora ip çöz dese undan sora tezġáhta doḳucas, sona dikices, sona boyacas. yünden ‿olurdu hep. yün, ḳara. **[12]** boya ‿boya, satın boya alıP boyārdıḳ ‿unnarı. yapārdıḳ ġırep yapārdıḳ. u zam bu çemberler yoḳtu u zaman. bez bālārdıḳ ‿u zaman, kenarlı bez. oyalı ‿oyalı. **[13]** işlērdik bi ara bezleri, burası işlenik batırdıḳ ‿unnarı. bālārdıḳ büle, īne oyası yapārdıḳ bule önnerine. bizim zamānımızda oydu īne oyası. yā bide ḳanaviçe işleces, işleme işlēysin ‿unu. ḳanave dikērdik ‿işlērdik sona u ḳanaveyi hep sökērdik, u işleme ḳalsın diye.

(Giyim)

[14] aynı normal büle ama yalnıs herkes kendi dikērdi unnarı, ya maḳinada ya ēlde. şey süslūydü paçaları yani. paçaları süslūydü. örüdüḳ ḳaytān kendimize ḳaytān ḳoyārdıḳ. örūsün ‿unu işTe, örgü şeylen u şeyi var ‿öresin u ḳāytanı. sona dikērdik şeyine. te ‿te, getir ‿getir ‿esra! **[15]** ḳundaḳ bide örülī, elde örülī ipī. u da durudu da nerey? bu evleri aḳtārdıḳ bulamāym ‿unnarı. attılar mı unnarı? attıḳ mı unnarı? ta dọunca ta sarıdıḳ ‿unnarı, herşeyi kendimis ‿örüdük.

(Bebek)

[16] dōdunan ḳuranı kim‿istēyi mevlid yapī, kim‿istēyi ḳuran‿oḳutturī. yapılī dōdunan yapīsın. bu zaman yoḳtu fırında yapārdıḳ herkese bütün. kimisi māleye, kimisi bütün küe, herkes durumuna göre. **[17]** e sona şindi yörüdünēn de şey çörēn‿adım çörē para ḳoyīlar çörēn‿içine, u para nerde çıḳarsāydı sona çocā ayaḳḳabı alīlar. dişleri çıḳtınān bulġur pişiridik, buyday dādārdıḳ, dişleri çıḳtınān. diil kim görüse ev yapılī, sona götürīler şeye.

(Düğün)

[18] düünneri süledim sana. üle ki alaylan‿alırlārsa arabalan‿alīrdılar gelini, undan sora bütün köylü... bizim burada şindi başladı eylenceler. u zaman yoḳtu. ḳızlar te büle nası oynāylar? oynarsa oynacaḳ oynamassa.. erkekler gitmezlērdi düüne, sade çocuḳlar yani çocuḳ‿olan. şimdi ḳalabalıḳ‿olī düünner.

(Yemek)

[19] ne deişik‿olsun yemē? özel yemēmiz var mı abdurrayim? özel yemēmis ney burada? evet, hē? ha‿ha‿ha evet, şey‿eti ḳaynatırıs bayramda. undan sora misir poçası yapıp, dōrāysın u misir poçasını, üstüne dökūsün‿eti üle ülēydi. bide ḳaçamaḳ‿unu şey yapīlar eski şeylerden. **[20]** ha teyze annattı hani mamaliḳa hani deyīler ḳasabalılar, unnar. şini düünnerimizde olūyu etli pilav bide fasulya. fasulya ama etli pilaf, ḳazan‿içinde pişik‿etler sona pilaf ḳoyulū içine ḳarışī, dil ayrı pilaf. **[21]** ḳarışī, etlen pilavı ḳarışıḳ bi yerde ḳaynāyı ḳazanın‿içinde dil ayrı. pilav yapılī, bazen güzel‿oluy bazen her türlüsü oluy, etine göre.

(Meslek)

[22] tarlalārda ömrüm geçti. her şeyden‿ekērdik. mısır çoḳ‿eḳērdik, u zaman buyday biçērdik. ben gittim çoḳ balḳanda båbamlārlan‿odunculuḳ yaptım çoḳ. aaç

keserlērdi, sona biz‿arabalārlan odunnarı çekērdik. önce bıçḳılan keserlērdi, sona çıḳtı bu motorlar, odun motoru şimdi rąąt. **[23]** önce bıçḳı vārdı. bıçḳılan‿iki kişi kestiler‿ąąçları üle keserler. sırtmaçlıḳ çoḳ yaptım. sırtmaç; ayvannarı güdērdik, köe sırtmaç. ḳaç sene yaptıḳ‿inek, inekler, hepsi inek.

(Ağaç İsimleri)

[24] yoḳ hep ḳayın. yӣseklērde ḳayın var bide meşe, görgen var. yoḳ burada üle bi çiçekler, yoḲ gerçekten bu yaḳınlarımızda.

(Okul Anıları)

[25] oḳulda nası dersler yapardı? biz gidērkene yoḳtu başḳa. din dersi, bütün dersler olūrdu bide yunanca oḳūrduḳ‿işTe. u zaman vardı din dersi, şimdi din dersi mi var‿oḳullārda? evet namas ḳılmā ӣrettirlērdi, sabā gidērdik‿ülenden sona da gidērdik, aḳşamleyn aḳşam namazında bitērdi oḳul. ӣlende gelip yӣrdik yemeK gene gidērdik. **[26]** bide her gün namaz sūreleri oḳunūrdu. ḳurān kerӣm her gün vārdı, diil‿üle haftada bi kere ya da ayda bi kere her gün vārdı. matematik vārdı, bütün dersler vārdı. yāni o zamanki dersler.

(Göç Hikayesi)

[27] annem buralıydı. burayı geldiḳ, gelmişler. båbannemler‿inmiş ḳasabaya, gümürcineye biz burayı. hālamda burdaydı. tabi halam vardı burda evliydi.

(Çocuk Oyunları)

[28] ben hani oynardıḳ deyim sana mupi? bu sabri dayın, bide amdi dayın, sizin‿unnar‿attınan biliy misin giderdi rāhitlerin yanına u mupi. hep çoban bendim. ben solaḳ‿atıyım ya, atıyım ben zate vuramāyım. solaḳ ne ḳadar vurcān? hep çoban bendim. ama bu şeyi, beş taş; taş sayisın‿unnarı beş tane taş büle atıysın‿unnarı büle şey yapisın, büle‿büle. **[29]** düşerse biri çıḳarisın, düşerse bitene ḳadar. düşene ḳadar taşları, var kimisi hiç düşmēyi düşürmēyi unnarı. ha yā, evet unu da oynardıḳ. altışar taş, üç ġoġa senin, üç‿āltı ġoġāydı unnar. büle bis sonunda fasulya sayıpta

oynārdıḳ. **[30]** alıysın ḳuruttum seni ḳuruttum. taḳḳelere ço͟u ḳoyārdıḳ. bi dǖme, vārdı ama hiç hatırlamāyım. bi ara tutārdıḳ ‿unu, bu eski oyunnarı hepsini bunnarı gösterdi. hatırlattırın çocuḳları ȫretin deyī, yāni unutulmasın bunlar deyī. **[31]** te bu çizgiyi baḳ ‿ilmi küçükken babānnesine anama rāmetli burda gelī rdi. çizērdi çizgi, hatta bi kere düşmüş, ḳalḳtım dedi baḳtım ‿ascıḳ tepeden biri gȫrmesin beni. **[32]** içērde kepeler vārdı ya, ileri büle çizgi çizgi. yā ḳaldırıdı babānnesini, çizgi oynasınnar ‿atlasınlar ‿içērde ama bi kere toplāy ‿unu burāy getiri. buracıḳta çizmişler bi düştüm dedi baḳtım, ascıḳ tepe görmesin beni dedi yetmiş yaşında nine çizgi oynāyı.

-METİN 12-

Anlatan: Ahmet Kuruoğlu
Eğitim Durumu: Lise
Yaş: 84
Derleme Yeri: Büyük Derbent Köyü (Evros)

(Çocuk Oyunları)

[1] ne oyun yoḳtu. oyun ki ne oynāycan? ohō sade vurmāzdım, hurudum.

(Avcılık)

[2] avcılıḳ, avcılıḳta birinciyim avcılıḳta, tabi ġardaşlarım da üle hepsi yeyenler şeyler arıcılıḳ avcılıḳ. bi çoġu tavşan hā! **[3]** ama önümüze geldi mi domus falan şeyler öhō! arada mayızlıḳ yaptıḳ, mavzer hükūmet silahı hēlbet. una u mavzerlen‿orā ne ḳadar domuz‿öldürdüm, ohō. evemi‿evemi zatī sansārlan tutturdum ben. **[4]** rāmetli bābam ōyle sıra gēldi rēddetti bizi evden. undan sōra ben yālnız başıma ne yapayım sırtmaç girdim yarı küē ḳadar. elli drāmi sıır başına, birer somun da sıır başına. undan sōra, ḳızannar hanım bizim ne zaman ḳar var biras, ben sansara unnar sıırlara ōrda. **[5]** allā bin bereḱāt vērsin, sansar derisinlen hāneyi tutturdum. bobamdan, bobamdan yoḳ bi ḳaşıḳ bi buyday tānesi yoḳ. hep kēndim‿edindim. bin‿iki yüz bin dörtüz dırāhmi yapārdı o zaman. ḳaç yaşındāydım evlenmezden‿önce nā elli beş elli āltı yaşlarında... altmışta zatī evlendim yā yā.

(Meslek)

[6] meslek her meslē tuttum ben. ustalıḳ, ev ustalī. çatıda cāmi‿cāmi dört‿ustada ben ḳaldım sadē, cāmii biş‿inşaat‿ettik. hāĺā tārihi vārdır burda. bin doḳuzüs yetmiş‿üç. camın yanında ōrda duruyoru. taş‿ustası şēysi... **[7]** tā çoḳ‿u tiklalar‿üstünde hani u taş hep. hükūmet tarafından tārla vērdiler sōra bize de yav!

yīrmi dölüm buyday‿ektik, çavdav‿ektik, misir‿ektik, her şeyler. e o zaman vārdı tabi. hē! hiç‿olmasın ‿olmas birer‿ikişer īlle ōldu.

(Bayram)

[8] bayrammārda bayram, bayramnārda bi çoġu ben meriḳoza gidērdim habilkǔǔne. ōrda beḱār çocuḳ ay oraya. davullar ramazan davulunda sāye. yoḳtu davul.

(Hıdırellez)

[9] hidirlēzde salanīrdıḳta ōrda ḳārşıda durūyu o meşeler hāĺā. urum şeyi u ōrda ama āi geōrgi āi geōrgi hāĺā üledi. ḳo͡ordan meşede ārenpınārda orda da sallandıḳ.

(Andartlık Anıları)

[10] zati ḳara örēnden‿andartlar, ḳara örēnden bizi ḳaldırdılar aşā yunan‿asḳeri. dediler siz burda olmassınıs ḳayrı haydi aşā! ārenpınara. yoġ canım ne yapıcāḳlar, evleri oralārda. bamba bişey‿olmasın diye evlērde, üle ōrda saḳatlıḳ‿olmasın diye yaḳarlārdı. **[11]** ama kimde bi çoġu āndarT durudu unnarın‿evlerini yaḳtılar. saḳlı bi bamba bi olmasın da... hem brāvo!

(Askerlik)

[12] ben askere gitmedim, asker tutmadı beni. benden bi yaş‿ufaḳ olanlar‿askere gittiler. ama māyızlıḳ yaptım, o da asker gibi. na, siĺā vērdiler hüḳumattan, zabidimiz de vārdı dikitilliz de vārdı, herşey. **[13]** andartları beklērdiK gelmesinner boraya. u yetmiş dörtte u başḳa u. unnar‿aldılar o zaman bizim tüfekleri. yetmiş dörtte nerde bulacan tüfek? hepsini topladılar.

(Cenaze)

[14] cenazeler‿aynı şindiki gibi cami imamınlan şeylen, ḳonu ḳonşu toplanıp cenāzeye hayde baḳalım. hāĺā da üle taşınıyır beav! omuzda, tabud var tabudu dört kişi omuzlarında.

(Okul Anıları)

[15] oḳullarda bizim bi çoġu arapçāydı orda. din dersi de vārdı herşey vārdı. eski türḳçe, latince vermezlērdı. latince bir‿arada burda, latince, gēldi bi, hāĺā ḳasabadadır‿u, bēlki yaşī orda. çerkez‿osman. ama u deiştirmiş‿adını şini, ölmüştür o yaşlıdır bizden osmān selami. **[16]** ḳaçaḳ‿ōrda. latince diyırı haram! kimin üzerinde varsaydı namazı olmas. sonā‿sona o daha sonadan dergiler başladı çıḳarmā latince. ānna ne hoylu oldūnu. hāĺen demirende bi adam mı öldürttüler beyav, te u latince şeyinden. **[17]** bi ihtiyarın biri bayırda ḳulübesi çocuḳları köyde... o ihtiyarın hiç haberi yoḳ, iki tane oḳuḳ orda var hem‿arapça hem latince. adam bilmeyırı, ḳulübede onu bayırda bulmuşlar çoban, sen latince olanları. sen bizim tarafa torunlarını verī misin‿oḳusunnar? **[18]** adam bilmeyırı olur demiş be! yazı yazıyla, topladı kim tā çoḳ ḳızan toplayıcaḳ, undan sora cumādan cuma oluy gidī çocuḳları almā onu. süleyir‿onnara. böyle büle söz verdim filan kişilere. bre bobā ne ettin sen! **[19]** vazgeçesin‿unnan. adam vazgeçiyır süleyır‿unnara torunnarı ben vermem‿oraya. on‿üç günde unu sonā buldular‿urda dubravada, balḳanda ıldırmışlar. sona āḳ arī, sonā burdan u hoca burdan ḳaçtı. bi çoġu demirēnde o ḳısa bacaḳ hamdi eski müfti şerif dāmād‿ōlarından. unnar çoḳ yaḳındıḳ çün hacürende üniversete ḳurmuş muallim. bizim muallim aynı baraber‿ordā. ben ḳızanlarımı rāmetli bubam dērdi latinceye vērme, abuki oḳulda hem muallim‿odasında hem latince ürettiri hem‿arapça. **[20]** şeyde‿şeyde orda yazıyırı latinceden ḳızannar başḳası. ama oḳumadılar otturmadım, haram ya!

bi ḳaşıḳ‿ayran sabāsı bayram.

(Köy Adı)

[21] dervend demēyler darbent. buda aşāda dirmen bendi gibi toplaniyırı unun‿için dārbend deyi̇̄ler, sular. yā, dar geçit.

(Genel)

[22] allā vergisi bobamda ülēydi beyav! elhamdülillāh.

-METİN 13-

Anlatan: Ahmet Karaali
Eğitim Durumu: Yok
Yaş: 87
Derleme Yeri: Büyük Derbent Köyü (Evros)

(Genel)

[1] öksüz ḳalmışım, oḳuyamadım. cayil ḳaldıḳ ͡ama napacan. hah! er türlüsü bulunacaḳ be evĺadım.

(Çocuk Oyunları)

[2] ō ne yapmadıḳ be ḳızım çocuḳkene! ep çeşit ͡çeşit, ḳumar mı oynāmadıḳ son zamanda, dur beyav! ne oynamadı beyav! o zaman yoḳtu ḳızım bi şey. üle şini hani telefon var. heP baḳarı eşraf toplandıḳ mı bi şeyler oynāyalım. napşan üleye şindi zamanına göre napışan! zamanına göre zaman ͡ülēydi.

(Meslek)

[3] ah! ben çobancılıḳ. çobancılıḳ çoḳ devam ͡ettim. ḳızanlar d͡aalınca ḳadara demeḳ ͡ep çobancılī bıraḳmadım hiç. altı yüz yedi yüz keçi yaptım. **[4]** ep mallan burda demek, bizim cinsimis afedersin ben musacıḳlıyım, bizim cinsimis narāḳ mal ͡içi çoḳ, başḳa bişey ͡aramā! ama mal ͡içi çoḳ, başḳa bişey arama! ama mal ͡içi onu musacıḳta git şindi, kimsede yoḳ mal. bizim ͡amuca orḳda ḳara limanda var burda da üle evler. mal ͡içi oldu mu meraḳ, meraḳlı. avcılıḳ üle şey ͡arama! üle şeyler arama, hāyır! ama çobancılī baḳ nerē gitti. sona ḳızanlar da āldı beni, e ḳaldım yalnıs olmayır mal bi kişilen olmāyı. pātraya ḳadar gittim ͡urdan tüm bu köyü hiç durmadım ne! **[5]** ama nereye gittim ḳızım bayraḴ gittim. çünkün öbürde baḳıyır baḳām, hille yapī̄y mısın yapmāy mısın. sulāy mısın ͡onları bakī̄ mısın, una göre para veriyeler. onun ͡için dēyim sana nereye gittim bayraḴ gittim ḳızım. on beş sene

bi kişide bulundum. **[6]** gelirdi borda hisım, abe deli mal horozlar var dedim caba olīlar be! ben dedim bu ḳadan ‿isteyirim, para mı ha şindi! küçükken gözlettiriler be evĺadım. hille yapmadın mı baḰ gençsınıs kendi işiniz īlē pō alemin ‿işinde īlē yapma! **[7]** bi paça ciġara çıḳarmasāydı üç paḳet sana verir mi verenner? ḳavġa mı yapārdıḳ beşer ‿oldun neye? arḳadaş tutārdı orda ḳısırlar gütmē ben samallar gütmē. bi tārlede salma diyır be, sāma diyır ḳurutturulu e dur beyav! **[8]** bu adam bekliyır ‿ordan, urdan bekliyır çıḳarsın. deyem sanki nerey gidērsen ḳızım, duru doru! çoḳ ‿işe her bi işe daldım birer ikişer gün ama yā, çobanlī becerdim demek hani hoşuma getti. heP bordan beygirlen sofluya odun mu götūrmedim, pinaḳaya mı gitmedim mesele, ama döndünēn beşer gün her nasısāydı bıraḳ! ille ḳoyuna saldırıdım ḳızım, ben çobannī yaptım işTe. **[9]** ya otlattırmā gidīsin be ḳızım beyāv. mesele tabi baḳmā gidīsin. gelmezdim be orda yatārdım. nerde tutulūrdum orda bir ‿ay mı üç ‿ay mı hep ‿orda. zor mor napacan para. herkes ‿esinde be para çıḳarmaḳ ḳolay mı? olmūy. sankin diycen ḳızım ‿allā razı olsun, ömür bu işi yaptıḳ. **[10]** başḳa iş makina düzenini evĺadım, hiç ‿aḳlım demedim. şindi alā içi pişmanım ‿ama param ‿olmayadı deycēdim ‿evet para, ben parāylan ‿oynārdım. hāyır, at beygir yeşek, ne vārsa öküz nerde birinci var ben alacam unnarı hiç yoḳ, āyvancılıḳ ‿ama maḳina işi bana göre... **[11]** şindi pişmanım ‿ürenēydim gezecem ‿ama bule, ama bule deyēdin bana aġā sen bule aylaḳ ḳalacān diye bre küfür ‿edērdim adama üle sūlecen! gecesini gündüzünü bir yapārdıḳ be evĺadım üle çalışīrdıḳ . unun ‿içi dim sana. allā razı olsun ne bulduḳ maldam buldum, ben ne çıḳārdım maldan çıḳārdım. bin kere şükürler ‿olsun. **[12]** a beyav para mı yapārdılar, kesērdim ḳoyunu yapasın şey derisini satārdım, ḳırḳārdın yapāsını satārdın. süt götürün üç ‿ay bordan beygirlen demirene üç el aşılı. mandırcı diye ben tā mendili ḳoymadım dur beyav borda ohō! **[13]** gelecek ḳoyacaḳ mendili gideceke... ben

gidecem dervene bi satlik ‿erkeçi sāmā dedim nası olacaḳ. bu iş dēycem bisürü ḳoyun ‿aldım u südün parasınnan. ama yapārdım be evĺadım. unun ‿içi deyirim sana, şükürler ‿olsun, dikat ‿edersen bir ‿işe ērşeye yardım ‿ediyiri u sade o dil ‿u. **[14]** ama yardım ‿etmessen bide hille yapārsan ‿allā u işten vermez. tutan ḳısırlara ḳızım şindi bi kişi gütsün diye, u gözlettiriyırı zannetme u adam gözletmēyi. on beş yirmi gün varmadı, āmeT diyeri ḳarıştıralım ‿ulaḳlara, aba ulaḳlar yemicekler yirmi günde ulaḴ gelmī, ayır ‿olur mu bē! onnar niye niçin ḳırda diyeri gezdī yoḳ, bayıra inmezler yā mayalacaz mı onnarı. **[15]** senin işin u be çobāni! sen yav bahmış gününüz vārsa sumamayıḳ, keçiler yapmayırıḳ ama baḳ ġávur kestinēn bıraḳtı. bir ‿ay burdurmā benimlen barabar yolladı onu, da doldursun ayı mesele. yollamadı meseĺā on beş gün güttīdi, demek demedi vereyim parasını da gelsin. ne zaman doldurdu ayı, al paranı git şindi benim yanımda. verecek unnar baḳıyırı evĺadım. üle hille yapārsın, şey ‿edersen görünū be ḳızım hā! **[16]** nerey gidecen dikḳāt ‿edecen. kendi işinde yap hille, ama ālemin işinde yapma yapma. üle undan ḳazanī evĺadım e üleye! unun için dim sana nere gittim baḳ bayraḴ gittim vallā, borda da hiç ḳalmadı gezmedik yer. **[17]** ḳızannar daa̲ldı borda ben yalnıs ḳaldı be! olmayan malı sattım, haydi bıḳım evde hiç ‿hiç ‿hiç durmadım. biri geliyır öbürü gidiyırı. çaḳ patılı geldi burla bi sabā mı te orda çarī yani. nerē şini patrē? yaptı şindi bide geliyır bıḳām çāriyır mı? bi burda oturuyarıs baḳan çorbacı gelmiş benzinlē gümülcineye gelmiş, benzinlē gelmiş yā büle ‿büle ḳopuḳ bi parmaḳlan. vay beyav demiş nerde oturūyu sormuş benzinciyi diyar tut bu yolu dōru. **[18]** yā demiş sülemiş ‿una birinci evde dil ikinci evde, üşenmez ‿ama geldik ḳave içti şini, māsus dey seni dolaşmā geldi. onu içi deyirim evĺadım ‿iş yaparsāydın nerē olsa bilesin ki hani seni sevīyırı, ama hille yapārsan ḳızım hiç bi yerlere gitmes. hayır hilleli gitmes bi iş. **[19]** allā razı olsun

demek hanni bu işi yaptım çoḳ. her ‿işi yā u be ḳızım, u da sevinir bende sevinirim. biri birini arḳadaşla ḳavġa mı yaptımıs var? sāmā dīler du beyav! sācāsan sā sāmacāsan.. biri yalvarmıs sattım ulaḳ yalvarīyır bana, şindi vārdı bi dükḳan. bile, candırmalar var, yā içinde bende bi ḳaç ekerli cierlerimden ḳopārdım, bi ḳaç cier götürüm sustacılıḳ. **[20]** bide çāriyır beni gel diyoru be! araban var mı? yoḳ diyerim ‿araba, ben ‿aġrāmatuz dedim. ben alamam diploma dedim, dōs tu pēs tu, istemiyirim dedim beyā. brē yav adam yalvarī ya ben gene eve ne getiriyırsın, istīm? istemēyim makineye bana güvenmedim ba ḳızım. **[21]** bi tāne aldım te u orda. göriyerim be, bende her vaḳıt para bulunūrdu cebimde. hiç sen deyirsin, satiyırım ḳoyunnarı al parayı büle, neyse burdan gidiyırım ben şindi keçi salmā. burdan getirmiş bunnar bi ḳomşu var, iş ‿aramāyım getirmiş ‿ibrayim sizin o senin şeyin, ibrāyim ḳaçā aldın bunu be! **[22]** bu ḳā süleyirler şindi bahçeleri yā! pır ‿pır diye bile neyse al bana da getir. getirdi şindi u. ben şindi gittim benzin ‿āldım, soḳtum ‿unun hayvanın demirini ḳaldırdıḳça ḳıçını içeri daliyır, ḳaldırdıḳça.. tamam çalımı var yā ḳaldırdıḳça daliyır. **[23]** sıpıttırdı bi rāt tutmadı elini, daraḳ ‿olmadan ‿olmāz! ḳızan ḳızım borda motoru bıraḳtı, te gitti türkiyeye. şindi bana ḳārediyır samanlıḳta oldu mu, motoru yā beyav bilī. yā motor be ḳızım, köy motoru. şindi u gene fıren vārmış, ḳaḳiyırım ‿unu gitmeyiri, bişey da burda baḳīyır basamaḳla aydın baḳīyır basamaḳlarla. şindi urdan abe dedim bu gitmeyir dedim, fıren var dedim, yav gel dedim şeyi boşalttırāysın, gelmedi gitti içeri. ben bi ḳaḳtım burla aşarla, bu āmedin çöcüna dedim al bunu nerey ‿istērsen götür ‿al dedim. **[24]** ḳızan geliyır beri, boba motor ne ariyırı motoru arama dedim, naraḳ yoḳ ḳızım. şindi ūrenmeyen bişey yoḳtu, kimse ana ḳarnında ūrenmemişti. narān ‿olacaḳ, naraḳ. bir ki sefer binecesin. şindi pişmanım neye decen, gezecēdim şindi boyla. **[25]** beygir nerde vardı büle güzel ‿öküz, güzel beygir bende hiç ḳurtulmazdı. unnarı alacam ben. ayvan ‿için maraḳım, üle şey maraḳlan ‿olī. motora naraḳ vermedim hiç. **[26]** herkesi görēysin,

şindi sor bāboyu uyḳuda ḳoyun güdiyerim, bāriyırım da baḳ sen! bābuyu sor barīlar de ḳoyunnara kim uyḳuda, u bi maraḳ be baḳ. unutmayirım be ḳızım, unutulmayırı hep‿aḳlımda...

-METİN 14-

Anlatan: Zeynep Derviş Ahmet
Eğitim Durumu: İlkokul
Yaş: 75
Derleme Yeri: Demirören Köyü (Evros)

(Genel)

[1] çōḳ ‿uzun ‿olur hiḱāyelerim benim. yaptıḳlarımı ben büle erkek ‿işlerinlen ‿üraşmışım. şindi de hāĺā üraşıyem. şi ‿şindi geliyon gidiyon biz gelū̃z deriz. gittiK gēldiḳ ne bilem bir ḳaç sene taşındıḳ. sōna buraya yērleştik. **[2]** ilk oḳul ba canım ‿ama bis u zaman ‿onu bile bitirmedik desem yalan deil. çünki bis, bizim bis çoḳ ḳardeşis sana süleyem. en büyükleri benim. en büyükleri oldūm ‿için meseĺā bütün yārdım yapārdım anama båbama, hepsin ben yāni dışārda da, içerde de ne bilem ben, her yerde ben yārdım ‿edērdim. meseĺā çift sürmē hayvannārlan heP ben gidērdim. **[3]** benden hepsi benden küçüktü. büük baş küçük hayvan hepsine, büük hayvannārlan sürērdim ben ‿üle. āşlarla ‿āşlarla båbam sürērdi, sōna biz yetiştinēn popārla. pōpara da ben sana istērsen göstereyim sana bi yērde, gel benimle. demir ‿demir poparası ama hayvannārda sürī̄. **[4]** ben sana başḳa şēyda düēn da gösterecem, düēn hani hārman dū̃mē. şindi burda ben sana bunda sürērdik. hayvannārlan biz büle biz büle, harmānda bişērdik demet balārdıḳ, arabaya yükletip harmana getiridik, harmanda unnarı sōna büle dādārdıḲ geniş bi yērde bi harmanda, sōna hayvannāla düērdik büle. **[5]** hayvannārla düērdi düēn, hayvannar, sōna saman ‿olūrdu buyday ‿ayrılīrdı samandan, sōna unu büle savurūrduḳ rüzgārda, düven de gösterecem sana. ōrda harmanda hep yapārdıḳ biz, hep ‿işlērdim ‿unnara. nası tabi ben ‿en büük ‿oldūm için e båbacīm biras şēydi, heP beni ḳoyārdı harman düērdiḳ bis, sōna başladıḳ batozaya vermē. **[6]** sōna başladı batoz başladı gelmē.

batoza büük bi şey be canım makina, hāyır ḳumbinadan ͡önce batoza. sōna u demetleri içeri ḳoyārdılar unu çıḳarıdı şey. ama bişimi de biz bişērdik ͡unnara. sōra u yīnnarı ben yapārdım, meseĺā bin beşüz demet. ben yapārdım ͡unnarı ḳōca yīnnar ͡annattırayım sana! **[7]** erkeklerin yaptī yīnnara su girērdi, benim yīnnara girmēzdi. sōna vārdı bi hala üle dērdi, e dērdi nōlcaḳ zīnep hafif, bis ͡avurus, basturūs demetleri. büle bunnarı yaşamışıḳ ba canım, şindi şükredin hālinize, binlerle şükret hālenize. siz bi şey görmediniz canım benim hiç bi şey görmediniz. **[8]** biz bunnarı hepsini yaşārdıḳ. oraḳ biçtik, demet taşıdıḳ, harman dūdük, sōna batozayı sōna başladıḳ ḳumbinalārla. tarlaya geldinēn batoza başladıḳ yapmamā. bunnarı yaşamışıḳ canım. deyime sā, bis size eskiden yaşadıḳlarımızı size annatsaḳ ḳaş tāne kitap olur bilī misin ḳızım? evet ne zannedīsin? şindi çoḳ ͡arattırıs ͡allā binlērle şükredin. biz burdan hacürene ayaḳla gidērdik. mesele bi hayvan var, e bi hayvanda ḳaç kişi bincek? **[9]** bi kişi. bu benim parmacıḳlarımın dilleri olsa annatsalar, yollara bütün taşlārda bile vurulurlārdı. sona bubamlar gidiK gelirdere hem ͡urda hem burda. hem muacırlıḳ pe te üle. **[10]** sona ͡sona yerleştik ͡ama hep. sōna buray yerleşti bubamlar. yerleştik sōna tabi burda evlendim ben. bizim evler ḳarşıda ōrda, sōna ordan burāyı gēldik, burda evlendim. yā elli seneden beri. sen beḱār mısın? allā sana hayırlı bi eş vērsin. bu zamanda canım çoḳ zor. hele boşanīlar, hiç ͡omasın. dīnimize göre yaşamassaḳ yaşamālım.

(Meslek)

[11] ba şindi bunda gene baḳ ͡baḳ bu āltı, bu taşlar u sazları ezīler bile, ḳesīler. meseĺā ḳoca demeT diyelim bunnarı hārman dolusu, sōna hayvannān ͡odu hep dolanīz bile nası... etrāfında hayvannar dolanī bīzde binīz burāyı, burdan bālı, bunnar ͡ezī sōna aḳşama ḳā. **[12]** arada çevirīz ͡unnarı essin diye. sōna ezī unnarı güzēlce saman ͡olūy, sazlar büyū saman ͡olī. sōna unnarı büle savurūz rüzġar

vārken. rüzġar‿olmadan salınır. samanı bōydayı ayırīs, yā bunnarı yaşamışıḳ bis.

(Savaş Dönemi)

[13] olmuş, harp‿olmuş yirmi ikilērden sōna. ḳırḳ sekizden sōra düzēlmiş ortalıḳ. ḳırḳ sekize ḳadā hep‿üle harplar şindi gene üle bişeyler‿olursa bis bu hāĺe düşçez. biraz bitsin herşey, bitçez. gidīz gerçeK gerçek. bunnar gene boyunduruḳ, bunnar şindi hayvannarı ḳoşūy büle, burda bi öküz, burda bi öküz iki‿iki öküz āllar iki tāne. yā bunun üstüne büle bālāyız‿orda zincirlen. bu da şeyi bis‿orāyı binīs‿unu bālis, bunnārda burda hep görün harman böyle dolanīlar‿unu. **[14]** bi top sāsı gibi u ḳā çoḳ büük büle. bunnarlan yaşamışıḳ‿işlemişik, samandan buyday‿ayırmışıḳ, undan sōna dirmene götürmüşük. dirmen bilī misin dirmen? gittin? gittīn var mı dirmene? ben gidīm burda hebilküünde dirmen var, yā. **[15]** götürüm‿oray misir çeḳmē, misir‿unu yapmā. orda yapī adamnar yapī tabi orada. bunun su dirmeni o, sulan dönī. orda dēre var, dēreden büle çeḳī bi arP bōle, sōna götürü o dirmene, sulan dönū ateşle deil, bu ceryanna deil. su döndürū geçī aşādan undan sōna çevirī taşları, taş bu taş decen. **[16]** şindi seni başḳa yere da götürecem, böceK gördūn var mı? böceḳ‿böceḳ, yā şey be ipeḳ böcē, yā gördün mü? bis sofluya yaḳınıs benim ḳardaşlarımda var şindi burda. görmek‿istērsen gidelim şindi hadi. benim ḳardaşım biz‿on bir ḳardaşıs‿annattırayım sana. **[17]** ortadaki deil, ben fatma ablan memet‿aġan cemle ablan beşincisi üç sene oldu öleli, yā üle. **[18]** genceciK gitti çoḳ, çoḳ yaḳtı bizi. e ḳocamda gitti yā... benim çocūm var u tusçukünde durūy ama şindi bu satta o da işTe gitti şeye çalışmā gitti ollandaya, iki üç aylīna gitti. gelcek‿ama ōretmendir kendisi, mīride çalışī, bu bizim gelin. orda da var ama istērsen bunnarı görelim burda yaḳın bunnar tā büük.

(İpek Böceği)

[19] bi ūyķu uyīlar, iki mi? bunnar şindi üc dörd, dörd ‿ uyķu ben ‿ unutmuşum sōna artıķ beslīler unnarı, on gün ķadar çoķ beslenīler. undan sōna başlī sarılmā. yā, sōna ķozā yapī. yapraķ, dut yaprā başķa yapraķ yimes. baķ dut yaprā ipek ‿ olur. **[20]** dut yaprā ipek ‿ olur, başķa yapraķ yimez ‿ unnar. sōna ne zaman başlāyı sarılmā, sōna unnara pīrnal getiris bayırdan. pīrnallara sarılīlar başlīlar ķaçmā bōyle. sōna başlī sarmā kendini sarī kendicēni, kendisi içērde ķalī. sōna bir ‿ āfta oluncaya ķaar unnarı sōna pişirīler, eger ‿ unnarı şey ķadar ne bilēm ķaç dereceye ķaan ‿ eger pişirmezlērse, sōna u ķozāyı delī, ipleri kesī sōna u ķozā bişey yaramāyı. evet fırına ķoyīlar. fırın var ‿ unun fırını da var. fırına ķoyīlar pişirīler ‿ unnarı undan sōna ķoyīlar kenarı. **[21]** heP buracıķta bunnar şindi üst üste hemen ķoyārlar ‿ unnara. yā sōna doldu mu biras sōna alīlar başķa yere ķoyīlar bile unnarı, āltlarını temizlīler. tā da küçücük ‿ küçücük çoķ küçücük, undan sōna başlī allānın ‿ izninlen. baştan ‿ ona dorāylar yapraķları, hep makina var şindi başladılar ‿ unnara... evet gōrdük.

(Genel)

[22] bizim burası çoĶ güzel. ne dā ne uva! ercan tamam u bizim aķrabāda. evdedīrler sanīm. unnar yuķārda ōrda tepede. ercannan ‿ evli olan. bugün sıcaķ. **[23]** unnar tā şimdi bōceķ būdüķçüş ķalabalaşīlar tabi. zāmetli canım, şindi tā biras ķolay, sōna ‿ sōna da on gün, o zıman çoķ sıķışīlar. çünķü çoķ sıķıştırīlar ‿ unnarı, çoķ yiyīler çogalīlar meseĺā çoķ ‿ apodik ‿ olīlar, çoķ ‿ apodikte olīlar. undan sōna, eh bakīlar bi ķaç kişilen. işçi alīlar biras. **[24]** sōna bunnarı geliP bakīlar geopōnoz gelī görū, unnan tartī unnarı sōna unnarı almīlar. almīlar işTe arada kendisi satabilīrse üle işTe almīlar unu ama pirīmleri alīlar meselā. ama bunu āda berede kim istērse büle

meselā azar ‿azar verīler, ama bunnarı devlet ‿almī işTe, almāyı unnarı, te būrda problem. **[25]** yā çalış ‿çalış almacan ‿unnarı. ama pirīmleri alīlar mı alīlar. ġardaşımın çocuḳları çoḳ çalışḳandı biri dedāşta şēydir imamdır, ōrda ḳurs yapī, biri doḳtordur. yolun düşērse bi gün dedaaca yā doḳtor āmeT doḳtor. mēmet ‿aġan üle büük ġardaşım o da doḳtor. yā oḳudu çocuḳlar ‿oḳuttular ‿unu oḳudular şimdi hayatları ḳurtārdılar be canım. bizim gibi çile çekmecekler ‿īşalla.

-METİN 15-

Anlatan: Azize Çilingir
Eğitim Durumu: İlkokul Arapça
Yaş: 77
Derleme Yeri: Büyük Derbent Köyü (Evros)

(Okul Hayatı)

[1] oḳudum, ama arapçasını. ya yā eski türkçe, çünkü bize latince u zaman yasāḳtı. **[2]** latince kim‿oḳūrsa dinden çıḳar, īmandan çıḳar. ēlbet yā. **[3]** em da sonunda u selāmi gümürcineden, selamī derlērdi unu. u şey kimin cebinde varsaydı latince yazı, namazı olmaz. **[4]** sona u başladı dērgi çıḳarmā latince. bizi gene tabiki alevīler‿oḳūrdu, biz yanı başımızda bakīs. **[5]** bize oḳutturmadılar båbamlar, isteyen‿ōrendi ama ben‿ōrenemedim. zaten beşte nā gēldi, urumca gēldi. dāsḳali ḳoydular, dāsḳale deyīs‿unu urumlārdan hoca. ḳoydular bizi da beşten‿aldılar, beşinci sınıftan. **[6]** bütūn gün oḳulun hareminde oturūyus. ferace giydirdiler bize, oḳula gitmēyis. gelmiş‿urumca ūrenmeyelim‿urum‿olmayalım! båbamlārda ḳafa gitmiş, bizimde ḳafa biz gene hele hiç‿acamīydıḳ. şindi bu ḳafāylan‿olsam‿olur mu? **[7]** āslā! yā sanki üle şēyler. yā yā bize u zaman yasaḳtı, latince yasaḳtı müslümanlara, yā. sōra kendī dērgi başladı çıḳārmā. båbam rāmetli sora, båbamın zamānında ben sora ḳocamın zamānında başladılar sülemē hani, vallāyi u da ölmüştür. seĺāmi hoca derlērdi unu u zaman. sora başladı u dergi çıḳārmā, baḳ ne ḳadar‿unda da ne ḳadar ḳafamış! yā yā haḳḳımızı yidi, yā!

(Mani- Tekerleme)

[8] ā u şindikiler tā şey nē bē! yoḳ fazla pomāḳçadan var! hani şini ḳuḳu‿ḳuḳu yapī bi ḳuş, bayḳuş‿ū şey.

ķuķu vī̆tsa ta ķuķu vā

mondo vī̆tsa ta lel dōvā,

na siyelō nōsfa ta ī̆ma.

i ti nēştişli dā pōdes,

fardeştē po da mayçin ‿ō

a ma mī̆nima çembī̆rat,

vas ra sī̆ tī̆nkita dāru ve,

trişgirlā mayçentırasī̆lā amānī̆ nī̆ma çembirāt.

anām rāmetli duydunān ‿unu ķuķu ‿ķuķu çārıdı, biz dā ū̆renmişim. ā genç ķızlā tā güzel ‿ama şindi gitti ses.

(Ninni- Türkü)

[9] nenni da yāvrum bu ep şeyler hanī̆ bildī̆miz beyav.

nenni da yāvrum nēnni,
hayāl dē gō̆r düşte gō̆r,
nenni de yāvrum, nenni de ķīzım nēni.
(hāyır be bişey dil unnār! başķa nāsı ō̆yle.)
yemir ‿ūva çāylārī aķār dūrūlūr,

hasker ‿ōlān çō̆cū̆klēr ġōynū̆ urulur.

bizim zamānda ēp āzımīzlan çārıdıķ. **[10]** başķa aķlıma ne gēlsin. dinleyēn var. isterken ‿aķlına gelmēs. süler ‿ohō neler be ķızanım, te büle türküler beav!

ķārā tavūķ ķāçī̆yor malım, unutturī̆ unu da.

(Hıdırellez)

[11] unu gene büle tenekiyi çalī̆z, bi ileri bi geri, öndekisi bi tenekiyi vurūy ‿arķadan ‿ötekiler ġūrķa gibi dolanī̆. ya, yā şey ‿u mānī̆ler ne zaman şēy

māni mānicim ‿ōlsun

cefāil taşım‿ōlsun

dünyāda alamassam

ārette benim‿ōlsun.

te bulē! hē? **[12]** ne bileyim ben? cefāil taşım‿ōlsun, öyle dünyāda alamassam‿ārette benim‿ōlsun. sōra çȭlmekten çekīz, kime çıḳārsāydı herkes sora bilī, una ne mānī düşmüş. önce sülēyis mānīyi, sōra çıḳarīs, el‿āsıl kem bu kimin? benim!

(Çocukluk Yılları)

[13] nasıl? domusça hani teneki büle şe yapīlar ḳıvırīlar, sāḳlambaç‿üle şēyler.

(Sayışma)

[14] yapārdıḳ bīr ki tembel dikīz, sayīs,

tān‿ōlu tantar bōḳu,

ȭmer ömer'in başı kīritli,

şāziye ānım toruna papas ḳızı alimē ōlur kelimē.

vel‿āsıl kelām ḳaçışīlar, saḳlan! e şinī bizim bu ḳızannārımız köçükḳasına hep‿unnara çārıdım, elendirīrdim‿unnarı. vel‿āsıl kelām şe yapmışım. ya, yā! yā sora baḳ, benim pīma dēysun nasī şey şiir.

(Şiir)

[15] ḳolay gele bagcı babā,

elinde buyurī çapā,

ne ḳazārsın hep yērleri,

dikmek‿ister‿ötē beri.

çalışmassam ben bu yāşta,

ekmek ḳālmaz dāda tāşta.

adam‿artıḳ‿īhtiyarsın,

çubuḳ yapar kef çatārsın.
bıraḳ şu sert toprāḳları,
beli ḳıran toprāḳları,
eyi dedin evĺat‿ama aḳşamlar kimler para ḳazanıpta getīrecek?

bu işleri geri çevīrecek?

var mı benden ġāyrı insān?
båba sen bir çıraḳ ālsān,
ḳazārı bu tārlaları, eker bütün bāḳlaları.
aḳ saḳallı ḳoca dedēy,
dinlen‿artıḳ ḳulibendēy!

[16] oḳulda be, hatim ne zaman yapīlar bule, şe yapīlar‿işTe. bize hep ḳuran bitince ziyāfet yapārdılar. sora u zān çıḳarıdı bizi ō̄retmen, millete duyurudu ne ū̄renmişik ne şe yapmışıḳ. **[17]** yapılī ama var şimdi beş‿āltı seneden beri yapīlmadı ḳoronadan. tā önce büle şēydi dört beş senede bir yapılīrdı ama şimdi bu ḳoronadan dūrdu. valla bilmēyim bundan sona bēlki açılır bēlki yapılır. ya, yā āynen.

(Nişan)

[18] ay nişanlār‿unnar gelecek‿evden‿aḳrabāları şēyleri. bi tava bō̄rek, bi tava ēkmek, vel‿āsıl kelām bi ipe dizecekler. ḳıs tarafı ḳızın tarafını toplacaḳlar, çöcük tarafını dizecekler. çīzler ya yā. **[19]** önce şindi çöcē yemeni, çoraP büle şēyler. sora ne zaman dü̲ü̲n şe yapī bitin ḳat ḳıs tarafına, çöcük tarafına, ısım‿aḳrabāya. **[20]** u bugün bu saat var. ama sīrek başladılar bıraḳmā unu amā, dediler her tarafı dolu beyāv! ū benim tā çīzimden‿u getirmiş, bu getirmiş. çārīz gezeye gençleri getirīler, cihānın şeyler toplanīlar. şeyleri geçī, tārihleri geçī şe yapīlar. çārīsın‿unu sora getirī sana bohçe, aḳrabān, kim ne şēysi, şini ḳıs ḳardaşımın ne bileyim tīzemin gelini şēyler, boş‿ellen gelmēyi, getirecek bişeyler. sora sen‿una ḳarşılıḳ para verecen. bi tava mı alacan, bi tencere mi alacan? ya yā ḳarşılıḳlı!

(Giyim)

[21] gi̱ysiler nasıl, gi̱ysiler ‿önceden ḳısadı buraya ḳadar. ben hāĺe vārdı ḳızlara vērdim ‿unnarı. sona donnar burda işlemeli ō ne ḳadā işlemişik. üsttēne hīrḳa ḳoca güllü ḳoca çiçekli, ep ‿işledik ‿unnarı māḳinayla. ohō ne ḳadar ‿işledik ne ḳadar. **[22]** hāyır be hāyır beav māḳinada dikērdik ‿unnarı çiçek yapārdıḳ māḳinada sayīylen bir, iki, üç, bir,iki, üç, bir, iki te büle iri buḳa gibi şēyleri. sora vārdı iri buḳalar ‿aralārda şe yapārdı. te büle, bis şindi bunu iri buḳa dēyiz, ya yā yılāncıḳ. o taḳārdıḲ gırepler. dü̲ü̲nnērde te üle işTe ḳadife, u zaman ḳadife gāyet şēydi kesāttı. **[23]** sāde geline ḳadife don, bida te ü̱yle ḳadife jekēt. u da işTe dey̱im ya elde dikiḻi̱ da şēysāydı, sora sarı ḳoca ‿ḳoca güller hiç sōrma beyav. sora gelin ‿örtülü bezlen te büle gēldinēn bile yanı başında bük durūy. selam verince yardımcısınnan ḳalḳacaḳ, elini öpecek. vel ‿āsıl kelām, u zaman para mı vārdı? ya bi bōncuḳ ya bi kilitli i̱ne, ya yā. nērde para yā? diyil şeylerde ōlsun, şindi hērkezin ‿elinde çantası, balāy geriye dönülmesin ḳızım. **[24]** geriye dönūrsa bu gençlerin hāli vāydır. hadi bis ‿ōlduḳ ‿olcāmıs ḳadar ‿ama gençler yaşayāmas. **[25]** balāy ‿inşallā gēlmesin çünkü bis ‿ō̱mür yıprattıḳ, biz elimizde para yoḳtu. ne verisāydılar ‿eline, istecen bayramdān bayramā. pabuç bize alīrdılar. ramazan bayramında lasṯi̱g babucu, unnarı ḳurbān bayramına ḳadār tutacās yeni dursunnar, sora başlacāz giyecēs ‿öbür bayrama ḳadar. **[26]** ḳışı geçirecēz şe yapacāz, biṯi̱n yas yālın ‿ayaḳ ‿ōrāḳ biçecēs tarlalārda u şeylērde, nası siplemezmiş u tasları? u şeyler tekenler nasıl delmezmiş ‿ayāmızı? ne ḳadar sertmiş deriler? pişi̱!

(Meslek)

[27] buydāymış, misi̱rmiş, hērşeyi sōra orāḳlan biçecēn ‿unu, demeT toplāyıs, harmān dü̲ecēs ‿unu, te büle bi̱şeyde unnarı yayacāz demetleri, sorā öküzler. dō̱ baḳalım şeyi, bi tahta üstünde dolanacan, ē ikindiye ḳadar ‿unu du̲uracan

saman‿olsun, tānesi çıḳsın, rüzgara tutacan savuracan‿unu da çıḳsın tānesi meydanā. **[28]** ne ōmür ne ōmür. sora çıḳtı geldi batoza dedikleri, biçer dü̲ē̲l‿aldında ḳāsadan demetleri alī içeri. üle ḳocam‿āldı, üle ḳullandıḳ. sora tā bi tāne āldı, iki tāne. insannara yemek yapmaḳ kendim sonunda şey yaptım. **[29]** kendim gece ben‿unu beslecem, gece gündüz demetler toplanīlar, başḳa türlü yoḳ. **[30]** ben gece unu beslecem, gündüz gene bu şey sibelin bâbası bide amucası, unnar‿ırgāt ödemeyelim deye. u zaman tā gece ayaḳlarım bütūn ḳaramcalaşīrdı da odun gibi olurdu. ḳoyārdım bir ḳaç bülē dēmēt‿oturudum üstlerine īce tutulūy tutulūysun. u zamandan tā edindim, sorā tıraḳtērlen ḳazā yaptıḳ, saḳatlandım. **[31]** vel‿āsıl kelām, u zamandan beri şindi gittikçe çıḳīlar. hayāt‿ama ne ayāt. āzıcıḳ bişeyler yapalım ḳızannara, çoḳ‿ūraştıḳ. ḳarı ḳoca uyḳu uyumadıḳ. çoḳ‿iş, çoḳ şükür. sorā ne zaman biçer dü̲ē̲r‿aldılar ḳızannar biras te, bide bü̲ü̲k ḳız çoḴ gitti bâbasınnan. **[32]** demet şeyleri bālārdı çuvalları bālārdı, bâbası gene biçērdi. ben‿una, una sade pīnmedim. çünki ḳızannar yetişti una, şe yapmadım‿unnar başladı. **[33]** burdan‿alacas bu hani deyīm bişer dü̲ē̲r diyīl, da u sade batoza una derlērdi. sade demetleri uvaya gideri. ḳozluḳü̲ü̲ne, ḳozlukepirde nēydi u? **[34]** u kūlērde. ben‿unnara yemek yapacam, çuvalları yamacam, şe yapacam, urda ırġatları beslecem, unnar gene şe yapacaḳ dü̲ecek.

(Yemekler)

[35] e ne yemeklér vallā orāy gitmişim, pazardan gidip‿almam. patātis, ḳapīçḳa yazın büle ne gelīrsa önüne. insan acıḳtı mı vallā ne bulursa yīr, höhō! ayşe ḳadın fasile! **[36]** pişiriP beslērdim‿insannarı. orda çünkün her gün eve gene satın, satın ḳutarmāyi. pişirīsin, beslēysin‿ırġatları. hē? ben‿unutmuşum, ne? şeker hā ḳāve! **[37]** şeker‿acıḳ bunu ıslacam sora şeker, sora ācıḳ ḳāve dā ḳızannar şekērli ekmek

hā! büük ḳızımın çöcṻ, tā küçük şe yapamāyı, ḳonuşamāyı tetērli mama, şekērli mama. **[38]** oturūy‿içērde dēy båbannē tetērli mama, yā. hayat‿o zaman‿en güzeli ūydu. ērkezde da var mudu? mūtlaḳa. nērde, nērde şe yapı̄z.. ramazan gelecek, şindi ramazanda tatlı yā, nápacan? **[39]** o zaman herāĺde bōlmiş. bi çuval‿incir, ḳuru incir, bidā şey‿ṻzüm, ḳurutturunuḳ‿ṻzüm. ḳabaḴ gene kendimis çıḳarıdıḳ, kirece ḳoyārdı. bi tencere bişey tatlı yerine unu. **[40]** yā yoḳluḳtan nası güzēldi, şimdi yimezler! şindi yimezler, çünkün şindi ḳaş türlü tatlılar var. ama bisde bilmēy de u zaman pazarlarda bile ne şeyler vārmış, ne tatlılar ne şeyler.. u zaman yoḳluḳ! çoḳ şükür gene bulūrduḴ gene yapārdıḳ. **[41]** öte beri tatlımıs‿ūydu. sorā seneden seneye bi kere tā ali bubā dedikleri, bundan sona şindi gelecek şeyin‿avastosun sonunda, ḳamberler deyē urāy gidecen gümürcineden gelecek köpük hālvası. **[42]** bilem şindik ta diylēr mı? u zamān bi köpük hālvası seneden seneye bi şe yapacaḳ. kimin parası vārsa alacaḳ, getirecek ḳızannarına, yoḳsa yā yā.

(Ulaşım)

[43] u zaman nerde gidecen? iki gün‿üç gün yörücen da gidecen ḳasabaya. beygirlēlen be yeşeklērlen. araba mı vārdı u zaman? **[44]** sōra sōra tıraḳter, sōna ne zaman‿edindik. tıraḳter bizim‿adam ne ḳadar merikoz demedi, rūşannar bu şēylere, tıraḳterlēn pılatfōrmada insan dolduruP büle ne zaman ziyāfet yapacaḳlar ḳızannara hātim biz dey‿unu türkçe. **[45]** nası şey hātim, tıraḳter dolusu insan götürecek, başḳa türlü ō dünya verı̄lerdi insana.

(Alay)

[46] hēlbet hēlbet‿arabāylan. en‿ō̈nce ō̈küz‿arabasınnan, sorā bēygir çıḳtı, sorā şe yaptı sorā tıraḳterlēlen şeylēlen tā şey. u davullar tıraḳterin‿üstünde lāngur‿lūngur gelir, gelini iki taraftan tutı̄lar sandālyanın‿üstünde, yā. hayāt ama ne hayāt.

(Makyaj)

[47] yōḳ, ne maḳyaz? yoḳtu ki! ha sōra çıḳtīydı bi boyā, ne bilem nası? ḳaş‿ḳaş,

ḳaşları boyārdılar ne bilem şēyleri, ama bize hiç bubam vermēzdi. gizli şe yapārsan. biz gene ne zaman çıḳacaḳ ‿el tava kirlenī yādan ḳara, u yālıdan yapacas yā. **[48]** siyā boyası yapacaḳ, sorā gelince sileces şe yapacan. vār mıdu u zaman boyalār? hāyır ‿hāyır hīç!

(Doğum Adetleri)

[49] ne dīler ‿üle? toplanīlar ḳarılar şēyler büle toplantı şe yapīlar, buġōvitsa buġōvitsa dēyiler hā? mēvlit ya yā buġōrvitsa, mulītfi u dā şey genē bizim şimdi pomāḳça şey, meriḳoz dili buġōrvitsa. şey gene rūşannar gene u şeyler ‿alevīler, unnar gene mulītfi deyīler yā. **[50]** bugün bu saat ‿u yanda mulītfi deyīler bizimkiler gene buġōrvitsa. yapılīrdı, hāyır ‿hāyır ‿adım çörē yoḳtu, yoḳtu. sade dünyāya geldinēn, diş hāyır ‿hāyır ‿olmāzdı. sōra ‿sōra çıḳtı dişi çıḳtınān kim bulursāydı ona para mı verecek, bişey mi alacaḳ? **[51]** sōnadan ‿sōnadan yōḳtu, yōḳtu u derece bizim zamānımızda.

(Mücevher Takı)

[52] olānda. sorā hanī bizim gibi fākirler bir ‿āltın taḳacāḳ, dünyā verilīrdi. kimisisi ū zaman gene tā önceden zengin olanlār küçük ‿küçük ‿āltınlar ‿unnār büle düs ‿düs ‿düs ‿düste dizdirecēk bülē, una dizi derlērdi, boynuna bālayacāḳ. ama desem yüzde birinde olacāḳ, nērdē? yoḳluḳ.

(Bayramlar)

[53] yapārdıḳ, yapārdı ama kimizi? hāyır ‿hāyır yoḳtu. biz kendi kendimize. unnar davul ramazanda bide dün̲ün̲nērde bayramda herkes tenekiyi, ūr tenekiyi patlasīn. ḳarşı ‿ḳarşı yapılınīrdı. ya, yā ḳarşı ‿ḳarşı oynanīy te büle dolanī horioyā.

(Köyün Yemekleri)

[54] bu kōye āyit? yoḳ be burda şindi. bu köye āyit burda ḳuru fasile pişirīs ḳazannārda bidé et, pilaf yapīs. **[55]** dün̲ün̲nērde şeyde ne zaman burda bün̲ün̲k bi

şey ‿olacāḳ, üle ḳazannārda eti ḳavurīsın sora pirinci atīsın şe yapīsın, en büük şeyimis. ḳuru fasile dā ḳazan dolusu ne bilēm şeye çārılmışa göre. **[56]** bāzen on dört ḳazan, bāzen on beş ḳazan şey fasile de en ‿azdan ‿altmış yetmiş kilo fasile, u da dört ḳazan beş ḳazan çoḳ pişirdim, ayaḳlarım durana ḳadar. **[57]** aşçılıḳ yaptım, cenāze yıḳadım, ḳızan duurttum, ebe ōlmadım.. ne ōlmadım?

(Doğumlar)

[58] ēvde beav ēvde u zaman yoḳtu. hāyır ‿hāyır, hāyır ā be derlērdi nazar ‿ālmasın, çalı geldikten sora şe yapīlar. bōrda bi ḳomşumuz geldi sabā ḳarşı büle. çaldı emen şeyi. **[59]** ḳalḳ dedi yōrü dedi annem seni çarī, tā burda sādı, sādılar ‿unnar. annem seni çārīy ‿ama ḳızan ‿ōlmüş. iki ay mı ne ḳadar taşımış ‿unu, başlamış şe yapmā duurmā. ḳızan dūmuş ‿ama sonu gelmēyi. şindi nébalım nébalım annesi ōlmüş, demiş git çār ‿azīze ablanı. u tā annar şe yapar hele géldi. gēldi āldı beni bende gittim oraya. incēlmiş nası parmāmdan tā ince göm gök ‿olmuş sonu ḳopacaḳ çeksen. **[60]** vel ‿āsıl keĺām yaḳalāyım belīni āzına ō ō büle yapa yapa yapa bendé büle şe yapīm, şe yaptıḳ ḳızanım. demez mudun azize ablan ‿anlāy bu işlērden? **[61]** ḳurtārdıḳ çoḳ kişiyi çoḳ kişiyi. sorā tā benim ‿ilk ḳızanım çilingir mālede. burda ben çilingir māle deyīler ‿ūrda oturudum dört sene beş sene. ūrda amuca gelīnleri u ḳālḳtı duum yapmā ḳaynanam gitti. aḳrabāsı da āyır gelecek ne gelecek ne gelecek? **[62]** gelmēyi. bendā gideyim bāri. gittim vīrra şe yapī asılı u zaman bi bez bālāyilar şeye yuḳarı büle kiliç vārdı. kirişler ‿u zaman yoḳtu büle şeyler ‿aaştı kiriş deyīler ‿unnarı. tā yuḳarı gene asılı büle şeyi. üle baḳtım büle dedim ōlmas. **[63]** ısıttırın baḳalım su, sıcaḳ suya ḳoyalım ‿unu. undan sōra bi ḳazana sıcaḳ su. çekilecek, oturttum ‿unu ben ḳazanda. bayā şe yaptı sıḳlāştı ārıları. undan sorā hār hā hā gēldi. şindi u zaman tā ben başladım çekīm ḳızanı, şe yapsa sonu çıḳacaḳ.

ēlledim ‿ēlledim bi tarafında ḳocamān topac var. şindi ī̇ngē deyī̇, ī̇ngē deyī̇m una ī̇ngē, başḳa bi tāne de var. **[64]** allā ḳorusun ‿ī̇ngē. ān demeyin gene allā ḳurtārsın. ḳarı şaşīrdı, ne yapçan? nébalım şimdi ȭküz ‿arabası tēlfon yoḳ, tēlfon ‿alasın. ḳālḳtılar bayā gitti aradan, ḳālḳtılar ȭküz ‿arabası dȭstülēr, arabaya ḳoycaḳlar da buraya küe getirsinner. **[65]** ama genē ‿gene üle şeyi, büle elimden ‿aşādan çek ‿çek sonnnan baraber çıḳārdım ḳızanı, ikis. çıḳārdım ḳızanı içinden. hiç şe yapī̇ bi gölmekte sarılı. hiç ḳızan yerinden ḳıpırdamamış, ȭlmüş yatānda sonünla baraber. ḳafa ama ḳafa!

(Cenaze)

[66] cenāze nası yıḳanī̇? te büle unu uzattıracan bi tahtaya. sorā alacan ‿una abdest. büle bāstıracan ḳārnısını. ē şeyler tāret palaları deyī̇ler ‿una, eline saracan ‿ama bu bezlen büle örtülü, sorā büle şe yapacan büle bastıracan büle. biri gene dökecek su, güzēlce āltını temizlecen, āltını. **[67]** sorā şe yapacan aptez ‿alacan ‿una. sorā yıḳacan başını. sorā sā tarafını sol tarafını üç kere er tarafını yıḳacan. **[68]** pislik sona gene bastıracan büle bide ācıḳ ‿unu otutturacān gibi, pislik çıḳārsa una tekrar ‿aptez ‿alacan. pislik çıḳmassāydı lüzüm yoḳ. **[69]** tekrar sorā durulacan ‿unu, sora alacan ‿unu kefenine ḳoyacan. hiç cenāzelerin şeyini bilmēyim ne ḳadar yıḳamışım. **[70]** u şēylere yan tarafta nērelere ne şe yaptīm, sorā ȭrettim bir ḳaç kişi zatı şindi üç dört sene var bıraḳmışım. gidērdim kimi sülēyim ‿unnara, kimi yārdım ‿edī̇m. şindi ḳāyrı bıraḳtım ‿ī̇ce durdu ayaḳlar benden. hā? **[71]** oḳūr gençḳāysına oḳūrdum. **[72]** ā bis kendi kendimize beāv ḳızan ḳızana. sora geçen bıraḳtılar ‿adamlar sora oḳūrdu. bis ḳızanḳasına kendimiz şe yapārdıḳ. ama ben ‿aldım kendi mevlit, bāzı kere kendim ‿oḳūrdum. **[73]** ama sonā yorūldum, şindi mēvlidi bırāḳtım. şindi ḳuran ‿oḳī̇m nerdēysa üç dört gün ‿oḳumadım şeyi. her sabā birer cüz ‿oḳūyum. yarı şe yapī̇m çıḳī̇m. āmin cȭmlemize. **[74]** cenāze evinde

ḳuran‿oḳunī, yemek verilī ama ḳonu ḳomşu getir, yā yā. baḳ bis ḳızanḳasına yoḳmuş‿u zaman şēyde. ālmışlar şeker getirmişler båbamın şindi halasına, ōlmüş. bizda u zaman vérmişler bize şeker sorā demişik büle īncir, allahīm gene bāşḳa biri de ōlsün demeK gene yiyelim şeker, baḳ yoḳsuzlā. **[75]** sorā dediler kesin bu şekeri ḳızanār, ḳızannarın duvāsı ḳabūla geçī. e tabī! babān senede bir keret tiki keret pazara gidecek. sana getirecek‿unnan şe yapacan. kendimis, hāyır yoḳtu u zaman pazārda yōḳtu.

(Kış Hazırlıkları)

[76] ḳurutturūduḳ hep ḳurutturūduḳ. hāyvasīymış, ne bileyim‿ēlmasīymış‿erīkmiş hēpsi unnarın‿ērikler‿āşılanıp‿ep ḳurutturūduḳ. çünkü vāzolar şēyler yoḳtu serīs‿ep güneşe serīsin. yā ḳaḳ dēyiz‿unnara. **[77]** o sōnadan çıḳtı sālçeyi dā elīnlen büle ūraşçan, ūraşçan da çıḳaracan dā şe yapacan. çōḳ zorlar, ama sōnadan sōnadan çıḳtı. şindi ne var? **[78]** şindi ne ḳolāylıḳlar, maḳinalar şeyler vāzolar hiç sōrma!

(Giyim)

[79] kendimiz dikērdik. ḳundāḳ‿ēlbet, ēlbet‿ēlbet. ḳundāḳ ḳoycās‿unnarı ḳocamān‿uzun bi ḳūndaḳ. şe yapīsın sora unu düz büle sarīsın sarīsın, be burdan belden‿aşā sarılıḳ ḳızan. **[80]** hep‿ülecene durī. sıḳılī bāzen, sıḳmassan baḳīsın sürüklenī ḳalmış burada. u gēlmilş buraya, yā. dikērdik pāntulon dedikleri don gibi ama pāntulon‿üle amā. sērt şeyler ne zān ne ḳadar‿ince. ince şeyler‿ūraşsın‿ama yoḳ. **[81]** ḳızlara tā süslü yapārdıḳ maḳinada tā şeyler, fistanlar şeyler. doḳuma kendimiz doḳuma. ādamlara kendimize eP büle gēlmekler beāv. deyīme sana gēri dönūlmesin. ama ne zaman yetiştirmişik? **[82]** u yapāları yıḳacan, didicen, tarāycan‿unu ōrekede. unu ip yapacan, sōra unu çözecen tezġāda. unu doḳuyacan da giyecen. bunnān hepisi yapılmış. te ōrekem benim banyoda te baḳ. ōreke deyīsin‿unu. sümēke yapīys‿unu. sarīys‿unu sümēke sorā dişleri var tā çapta dikili

getīr baḳ. **[83]** sorā dişlere u sümēkeyi, sorā āltından büle şēylen genē iyi dēyis. unu çevirip‿çevirip zordan genē çekīsin bülē azār‿azār azār‿azār incē, yā. **[84]** hā buraya sömēkeyi buraya dikēysin. sorā şe yapīsın‿unu da bülē belē, belē. sorā bülē azār‿azār‿azār‿azār çekīsin dur baḳ būrda, īyi yapmışım kendime ama īyi ḳalmadı, ā nērde ba u?

-METİN 16-

Anlatan: Sıdıka Binbaşı
Eğitim Durumu: İlkokul üç
Yaş: 82
Derleme Yeri: Demirören Köyü (Evros)

(Okul Hayatı)

[1] e ḳınalara pek ͡etişmedik ḳızanım. bizim zamanda zate ḳına yapmazlārdı, gitmezler salmazlārdı. eskiden bizim pek fazla üle şeylere salmazlārdı. **[2]** hani burda sōna iki türlü oldūmuza, biz burā hani mācır yeri ḳarışıḳ oldūmuza. annen da çoḳ bilī ḳınaları şeyleri, ben pek bilmīm.

(Okul Hayatı)

[3] ama biz ajūrenden gēlme, oluşumus acūren. orda ama ben küçüK gēlmişim buraya, ben doḳuz yaşında gēlmişim burāyı. ya çoḳ, e ben küçüK geldim burāyı ābimler burda idi. geldim ͡unnarı, ben oḳul üçe ḳadar ͡oḳula gittim. beni oḳul ͡oḳumā yazmā yani iç yazmam iç yoḳ. imzāmı bile atamāyım. yani ben çoḳ buraya gēldik, oḳul yoḳ bişey yoḲ gelme çetme insannar. bişey yoḳtu, üle ḳāldıḳ yani. **[4]** u yūzden demek pek fazla bilmīm ͡eskilērden yani burda.

(Çocuk Oyunları)

[5] ne oyun ͡oynacaz? te bu papadyacıḳların çiçeklēni ḳoparıP bezlen sarārdıḳ. ayaḳlānı çırpıdan yapārdıḳ, ḳollāna çırpıdan yapārdıḳ. e yoḳtu bebek ͡u zaman. yapārdıḳ ͡unnārlan ͡oynārdıḳ. şindikiler dī māy ne şanslīymış bu ḳızannar dīm şimdi, türlü ͡türlü. **[6]** yoḳtu biz zate oynayamāzdıḳ. neden? faḳīrlik biz ͡ep ͡una buna yārdıma ḳoşārdıḳ yedi yaşında sekiz yaşında. bābam, sekiz yaşındāyken bābamı ḳaybettim. **[7]** çoḳ küçük be beş ḳārdeş ḳāldıḳ. ani dedīm gibi faḳīrlik şēylik, bir var hiç yoḳ. **[8]** bābam zate astāydı biras nefes darlī vārdı, işe gelmezdi. **[9]** annem

ep‿una buna işe gitmeklen. bugün gitçek sana gēlcek bitin gün işlecek, āşam bi pārçacıḳ‿ekmek vercekler gelcek bizi paylaştıracaḳ‿una. kendi gene oturuP baḳacaḳ. **[10]** ǖyle dērdim neye annem yimēyi diye, ama bize paylaşınca una ḳalmāyı. şindi aḳlım‿erī niye yimezmiş, çocuḳlar yisin deye. beş çocuḳ düşünebilī misin yāni? hep üle ḳāldıḳ dedīn gibi. sona buray‿işTe aradılar bu kǖyü ḳurmaḳ‿için. annem da dedi dayımın‿ōlu vārdı, ḳızım dayının‿ōlu gidī bīzde gidelim‿ācıḳ bize destek‿olur, destek‿olur. **[11]** dayım varlıḳlīydı dayımın‿ōlu ama, ama kendine varlıḳlı. gēldik üçte ḳārdeş, hep‿una çobannıḳ yaptıḳ. çobanı ābimler çoban gidī, beni doḳuz yaşına getirīler unnara yemek‿ekmek yapmā. şindiki ḳızannara yaptırabilī misin? bida dil ne fırın ne maşina, te büle çere pene topraḳtan,.çere pene vārdı yapārdılar ḳapaḳlı. **[12]** e ǖyle işTe fırın gibi ḳızdırīsın‿unu ateşte, ocaḳta ḳızdırīsın‿unu, içine sōna ekmē ḳoyīsın, üle pişirīrdıḳ. topraḳtan, yā topraḳtan yapılīrdı. büle āynı büle tava gibi pişirīrdiler‿unu, ḳurutturīlar‿annemlen. sonā unu ḳızdırīsın‿atēşte ocāḳta, soba yoḳ bişey yoḳ ocaḳta yapārdıḳ‿ateş. **[13]** ḳızdırīdıḳ‿unu da ben dedīn gibi küçükten, ama çoḳ ep üle neden deyīm fakirlikten üle olī ya... hep dayıma üle çalīştıḳ‿ama elimize bişey geçmedi. dedīn gibi e sonā işTe vārdı ükǖmet ev verdīdi, verdīdi doḳuzar bin ēvro doḳuzar bin dırāmi vērdi. ev yaptılar dedīn gibi ālı gene; **[14]** evimizi gene sāya yapmışlar, āl yapmışlar keçiler ḳoyunnar ḳapamā. e sonā urdan ḳaldırdılar‿unnarı işTe unnarı. **[15]** topraḲ gübre de ōldular, ḳazar‿anam ḳazar rāmetli. anacīm ben ḳızan, doḳuz yaşında ḳızan ne yapacaḳ‿ama, öyle dedin, u zōrluḳ biz ōlduḳ. hayvannān mayızlarını toplayıpta duvārları annem duvārları sıvārdı ǒylesine, çamur yoḳ. ben mı çamır yapçam? topraḳtan çamır kim yapçaḳ? **[16]** çimēntu yoḳ, bişey yoḳ, ǖyle ǖyle biz‿üle etiştik. ayvannān yā pisliklēnlen, toplāyım te büle annem

gene te büle duvarlara sıvay unnarı yapī toprąḳ yerine, ayvannän dışlıḳlānı, şey gübreleri be māyız, hayvannän māyısları üle işTe dedīn gibi. **[17]** toplāysın biz üle ani başladıḳ üle etiştik yani. kendi işimizi ḳurana ḳadar sonā ābimler etiştiler. ikinci üçüncü en büük ‿ablam vārdı. ablamlan ‿ābim vārdı. **[18]** ābim şimdi ablamın ‿āltı şindi iki seneyi dolduri vefāt ‿edeli, ablam seksen ‿āltı yaşında vefāt ‿etti. ābim seksen beş, e bizde seksen ‿iki u tā büük ābimin ‿āltı u genç ‿öldü, u elli yedi yaşında vefat, u yirmi üç yirmi dört sene olūyu unu ḳaybettireli. bi ḳardeşi var şindi, u da burda diyil. **[19]** tek ben bi kişiyim bōrda çocuḳḳarımla ḳızannarımla sā olsunnar. ani çoḳ fakīrliK geçīrdik biz yāni biz kendimiz yāni, bābam rāmetli gitti dīm hiç ḳārnıcī dōymadan. **[20]** ḳoruyuculuḳ yapārdı üyle muhtārlıḳ yapārdı, davūlculuḳ. ülelikle geçirmē üraşmışlar bizi, ama ne ḳadar üraşçan? ne ḳadarı olcaḳ? **[21]** u zaman herkezde yoḳtu. şimdi yaḳında burda ḳomşumuzun ‿iki çöcükleri var bābaları öldü, ḳırḳ dört yaşındaymış galiba iki tāne ḳızancıḳlāna deyīm şimdi sada ana bāba, hükümet yardım ‿edīyi. ḳonşu ḳomşu varlıḳlı yardım ‿edī. **[22]** bize kimse yardım ‿eden yoḳtu üle dedīm gibi. annem bütün gün gitçek çalışçaḳ ‿çalışçaḳ sana bana, undan sora āşam çekilīrken vercekler bi pārçacıḳ ekmek, gelip paylaşçaḳ ḳatıḳ matıḳ yoḳ. üle biz būdük, ālemin çöplüklerinde ama insan bişey olmazmış ‿ani üle dedīn gibi üle etiştik. şindi gençler bişey düşsün çöcē yere, ay alma mikrop var, ay yidirme mikrop var. a biz mikroptan ölmedīsek kimse ölmez hiç, dedīn gibi , ama allā ḳorumuş. **[23]** beş ḳardeş ‿epimiz būydü. te şindi küçük ḳārdeşim u gene arebunārda orāyı u ölen ‿ābim orāyı gitti. sora küçük ḳārdeşimi aldı u unun yanına u urda evlendi. ben şimdi burda yapayannızım. hiç dedīn gibi insan yaşadıḳçasına her türlüsünü görīsin, her türlüsünü yaşīsın yā. biz üle faḳirlikle būdük ani ālem dērnē gider bilmem nerey gider, sona buraya gēldik iki türlü oldūmuza bizi sālmadılar ne

ḳınaya ne dūne, ne bi yere. **[24]** u yüzden dü̲ü̲neri ḳınaları şindi görūz, şindi gezīz gidīz ama şindikileri görūz. hiç salona gittī yōḳtu, geçen pazar gittim salona, allā aşḳına dedim seksen ‿iki yaşına gēldim salona gittim. ḳaynımın ḳızı yaptı dü̲ü̲n yaptı, e şimdi amıca ḳarısıyım, gitmesen hiç ōlmas. **[25]** e dedim herālde bizda dedim ūrencez salona gitmeyi. dedīn gibi genşlīmiz geçti ama hep ‿üle çalışmaḳlan. biz hiç gençlīmizi gōrmedik. ani şindiki ḳızannar gibi oynayalım sızlayalım.

(Meslek)

[26] e tabi tarlada gidī bugün gidīz. dīm ḳoca gün misir tānesi atīsın öbürünün ḳārına. deyīm sana bis hiç ‿oynamadıḳ, biz ‿oynayamadıḳ. **[27]** ani niye gidērdik? ḳārnmızı doyursunnar diye bi ūlen yemēni versinner bize deye. üle yetiştik üle faḳirlikle biz etiştik bü̲ü̲dük. ama bin ‿elli şükür baḳ u ḳadar gene sālamız, yāni dedīn gibi. **[28]** benim aḳrannar hepsi bastunla gezī, allā şükür. çoḳ şükür, çoḳ şükür biz dedīn gibi biz çoḳ faḳir ‿etiştik bü̲ü̲dük.

(Evlenme)

[29] yā burda evlendim sona ama şey ḳocam şeyden unnārda gēlme, unnar gene merḳozlu. unnar gene merḳozdan gēlme buraya işTe. eP bu kü̲ü̲ ḳurdular dērme çetme. sen geldin kim istedi demek urdan, her yerden vārdı. **[30]** nerden ‿istērsa deyim kimin merā varsaydı üle mācır geldik buray bu kü̲ü̲ üle ḳurduḳ. şindi ḳaynanam ḳaynatamlar ‿unnar merḳozdan e buraya geldiler, undan sona nasipmış işTe. burda unla evlendik, elli sene ömür geçirdik. te on beş sene oliy be ḳaybettireli una da.

(Düğünler)

[31] em ‿ama ne dūn, benim dü̲ü̲n çoḳ ‿ī. **[32]** ben sana dü̲ü̲nü annatsam bi küfe doldurusun ‿ama, hiç başlatmayalım. nası ōldu beni ḳaçırdılar. ḳaçırdılar geri āldılar geri vērdiler, çoḳ hiḱāyeli benim. te üle işTe nası dedīm gibi. geçen gün halā te bu

mühtūylen ḳonuşīz, diyi inge dī çoḳ hiḱāyen şeyli geşti dī. **[33]** dīm memeT deyīm, benim hikayem deyīm bi kitap dolduru deyīm. istediler dī seni dī reklam yapsınlar, ama ben dedi vermedim dedim dī olmas. olmaz üle şey. nāptılar? **[34]** başḳasına verdiler gene. **[35]** e sona durduḳ bir ḳaç ‿ay yedi seki ‿ ay durduḳ. sona gene ben ḳaştım gene burāyı. ilk biz gittik beni ḳaçırdılar, çünki ābimle anam rāmetli çoḳ rāzıydiler buna. **[36]** ama u ölen ‿ābim gene memet ‿ābim u ikincisi u hiç rāzı diyildi. buraya geleyim ḳalabalıḳ bu āyleyi. hep ufaḳ ufaḳ çocuḳlar ufaḳ en büük̲leri ben. beş ḳardaş ‿unnarda en büük̲leri bendim. undan sora ābim hiç rāzı gelmedi. yoḳ u ḳardaşım ‿orda unlar ḳalaba unlar delirtçek ‿unu, unu bunu yapçaḳ. hiç rāzı gelmedi ikinci ābim. neysa annem gene sevērdi işTe, insannara büük̲ ābim da rāziydi. undan sona gēldi ḳaynatam istemē dünürle gēldi, küçük ‿ābim dedi ali aga olmaz dedi, siz ‿arayın ḳısmetinizi dedi. bizde aracaz ḳısmetimizi, ben dedi rāzı diyilim bu işTe, kesti. **[37]** unnara umut bıraḳmadı hiç. unnārda bi ḳarar ‿alīlar, ābimler gittiler ajürene rey ‿atmā seçimler vārdı. undan sora annem gene hastāydi, annem ḳanser ‿astasīydi. **[38]** küçük ḳardeşimle ben ḳaldım. küçük ḳardaşım ‿on dört yaşında, ben on doḳuz yaşında annemi baḳīz da, malımız ‿edindik malımız vārdı, hayvannarımız vārdı unnarı ḳaldım ben baḳmā. **[39]** tuvaletler ‿eskiden dışardāydi. u gün da ekmek, u āşam işTe hamur tutucan maya tutacam, hamır ‿için sabā hamırı ekmek yu̲u̲rcam bu māleye tā getirecem, baḳ ne ḳadar bizim ‿aramıs ne ḳadar. māleler māle ‿māle fırınnara ekmek taşīrdıḳ pişirmē, kendi fırınımız yoḳtu. **[40]** gelcem ekmek yapmā sırtmaç vārdı, sıır ‿ayvannarı baḳmā. gezek torba toplanīrdı, torba toplacam ‿unu yapçam bunu yapçan. undan sora nese hamur dedim tutayım aḳşamdan mayalansın, sabā ekmek yo̲u̲rcam. **[41]** öyle çıḳtım ‿un elemē, u

vakit‿emen beni bālēylar. ḳapılar şeyler ben tuvalete dönüncesine ḳadar beni ḳaçırdılar. ābim vermediye kesti unnara umudu kestirdi unnara. **[42]** unnar beni iki ḳardaş ḳaḳīrdılar beni. ama ben bilmēyim hiç kimdırlar. lambayla, elimde lamba var, ışıḳ mı vardı? alentilik yoḳtu ki elinde faḳo da yoḳ. faḳo var da, faḳoyu da neylen‿alcan? faḳo da yoḳ el lambasını aldım dedim dur gideyim dedim, tuvalete gitçem da sabā azırlī ḳalḳçam yapçam, ekmek yuurcam sabā ḳadar hayvannarı sırtmaç vārdı, sancaḳ var. **[43]** hepsini yapmaḳ‿istēyi. undan sona dönüşte lambayı sündürdüler tuttular beni iki kişi. kimdırlar nedırlar iç bilmēyisin. bayā beni taşıdılar, bāralaḳ çāralaḳ annem rāmetli demiş çöcu̅m demiş ḳızan‿on dört yaşında işTe çıḳ be çöcu̅m demiş ablanı ḳaçırdılar, ama kim ḳaçırdı ne oldu? **[44]** ḳapılar bālı ḳızan ḳaçacaḳ çıḳacaḳ‿ama nası? ḳapılar‿epsi bālı. bayā bi yer gittik, dedim nesınız kimsınız? ben hiç yere basmayın beni taşi̅lar. dedim kimsınız nesınız bāri bildirin kendinizi dedim. **[45]** undan sona saldılar beni ferāce yoḳ bişey yoḳ, üle yataḳtan ḳalḳmışım işTe. sona biziz dediler tanıttılar kendilēni. e şindi napacaḳlar şindi seni küve getiri̅ler mi unnar seni ḳaçırdılar mı. aydi baḳam bayıra gittik. bayā uzaḳlaştıḳ bu ku̅den, orda bütün gün‿otur‿āla sızla, ne yapçan geri dönemēysin. salırlar mı? **[46]** undan sora ḳardaşı gēldi küve. unu bunu gēldi baḳām ne yapi̅lar ne edi̅ler. iki üç gün gezdik üle oceyi bulana ḳadar. gece yöri̅z, gündüz durūyuz. **[47]** üle ele gittik‿unnan aḳrabālarına bi yere. ābimler gelmişler‿aramā geldiler dediler olmas. ābinler gelmiş dedi ama bis sizi burdan‿asla niḱālanmadan salmayız. niḱā ḳıyılırsa unnarı gösteri ḳardeşlerini salırıs. ama ḳardeşlerini niḱalanmadan dediler‿unnara asla size göstermeyiz‿unu. burdan ḳaçırırız gene dediler ilk bende annem‿ābim rāzı dedim. bende on doḳuz yaşında. **[48]** dedim şindi insanların‿āzını ḳapayamassın, ne isterlerse sülerler. üç gün gezmişik. aslında yalnız hiç gezmedik hep ḳardaşı da yanındāydı üç kişi. gittik unnān‿aḳrabāları orda işTe e benda rāzı geldim‿üç gün

gezmişik tā ne ḳā gezecen? **[49]** ele niḱahımızı ḳıydılar saldılar‿ābimleri. iy tamam ī güzel‿oldu dedi bizda büle istērdik. çirkefin biri unlārlanmış. undan sora gidērmiyiz küve gideriz saat gecenin‿ikisinde urdan çekildik. ha bire bıḳām yola gelīyiz burayı. **[50]** bir saatlıḳ yol, belki da fazla ayaḳla iki saat tutuy gece gelīyiz. biz bişey istemēyiz bişey yamacaz. niḱahlandīmız ḳadı aldılar herşeyi aldılar bişey yapamadı. verin görelim verin görelim. geldi iki ḳardaşım geldi üç kişi da yanına almışlar. unnar beş kişi bizde üç kişi sekiz kişi olduḳ bi ōrdu. **[51]** geldik‿ama unnān niyetleri kötü. nerden sen bilcen? undan sona ḳaynın biri oḳumuş biraz u uyanıḳtı. ābi demiş bilī misin demiş bunnān niyetleri kötü demiş. sen demiş bizim demiş ki ērşeyimizi āldılar elimizden demiş, vērmadılar baḳ ḳıyātlarımızı vērmediler, sen demiş bi ara bulursan ḳaybel burdan ḳay demiş yoldan dışarı. **[52]** gece çünkü gecenin‿ikisi üçü. undan sora allā tarafından işTe bi duman gēldi bi duman yere ḳadar bi bulut gēldi geçti, oracıḳta u ḳaymış. **[53]** ben görmem zate ben‿ani dedī gibi üç gün gezmişin aç‿olmuşun, şimdi eskiden zate hayā vārdı utanma vārdı, hiçbişey kimseye baḳamam. undan sona unnān arḳadaşlarından biri dedi ḳomşu dedi, ḳomşu çārışırlar yaḳın zate orda ḳomşumuz. **[54]** küçük‿ābime dedi ḳomşu dedi bu duman dedi birini ḳaldırmasın dedi, farḳ mı etti? gördü mü ḳaydīnı unu bilemēym.. saysana dedi baḳām sayışalım dedi baḳām birini ḳaldırmasın bu duman dedi. bi baḳtılar u niḱahlandīm kişi yoḳ. undan sona ḳardaşını yaḳaladılar vay‿onu hırpaladılar. orda söyla da söyle çār baḳām nerdan çārcaḳta, gecenin yarısı ḳaçmış sana göstercek mi kendini? **[55]** unnān gene niyetlerīymiş burdan geçtīnize köprücük var, ha urda oray geldinēn unu tutuP boşattırana ḳadar dūcēmişler üle, niyetleri ūyleymiş. **[56]** işTe aḳrabāydı uda ani yapacaḳ olan. undan sora u ḳaştı gitti. ben unnān‿eline ḳaldım, ḳardeşlerimin‿eline ḳaldım. nereye gidecen? unun da ḳardaşı bizimle. e geldik sona bu tepeye ani tarlalar başladı. nerdedi şindi sibel tütün ekmē başladıḳ? ori gēldi orda

bi çeşme vārdı, pınar vārdı. dedi gel burda soluḳlanalım dediler ӣyle oturduḳ. **[57]** şindi dedi bana deli bekir deli bekir duymuşunuzdur beki, u bizim bırda annemin ‿aḳrabasīydı ama ābim demiş eskiden hayā vārdı, utanmaḳ vārdı. bis ḳardeşlerimizle ābimlere ben bişeycik süleyemezdim. **[58]** u demiş süleyemez bana demiş fikrini, ama sen demiş sor ‿una. eger giderse ben demiş ‿asla almam ‿unu, ama gitmesse demiş niḱā var çünki niḱālandıḳ. u niḱāya şey ‿için boşatmaḳ ‿için para Ĺāzım. **[59]** undan sora demiş eger gitmem dērse, ben demiş ḳuyruḳ ḳalmayınca demek ‿ūraşıcam artıḳ ‿unu boşatmaya deye. **[60]** bana sordu u adam sordu bana ne ābimi süledi mana süledi, ne benim süledīmi ābime süledi, tersine. dedi napçan sen şindi dedi bunnarla mı gidecen bizımla mı gelcen? **[61]** ben dedim on doḳuz yaşındayım dedim, üç gün gezdik dedim. ben dedim niḱālandım kendi rizāmla dedim niḱālandım. gördünüz dedim imzam atılı dedim orda, kendi rızāmlan niḱālandīmı. **[62]** eyi tamam dedi ama bilī misin ābin dedi, iç dedi dī ben unu asla bıraḳmam. e dedim ele geçirdiniz bizi napabilirim dedim, bişey yapamam ki dedim. undan sora e geldik unlarla gittim yoḳ niḱālım ḳaçtı yoḳ yanımda. **[63]** aldılar geri beni. undan sora sabā haydi baḳalım ḳalḳtıḳ ḳaraḳola. ḳaraḳol var borda ḳaraḳola imzā vermē geldik. ḳaraḳol gördӣmüz yoḳ, jandırma gördӣmüz yoḳ asla. geldik undan sora şe yaptı. **[64]** sorī jandırma sorī nası oldu dī, sen kendin mi gittin dī yoḳsam zorla mı aldı.. e beni dim ḳaçırdılar dīm. silā var mı? şey bıçaḳ var mı? sopa var mı? unnar yoḳ dedim hiç bişey yapmadılar dedim. **[65]** sona ikinci ābimi alınca sona içeri demişler, nāpisanız siz demiş? dӣmek yoḳ sӣmek yoḳ silā yoḳ bişey yoḳ demiş. e demek ḳıs kendi rızāsınna gitmiş demiş, u yüzden demiş siz unu zorla alīsınız. bişey yapamassınız demiş. undan saldılar beni unnārda geldi. unnardan da imzā aldılar işTe geldiler eve ӣyle. öle derken ḳarar vermişler şindi başḳasına u beni soran ablasını ōlu var, u da on üç yaşında. **[66]** undan sora gidī ḳandırī unu ḳapı ḳapı arī bana başḳa

adam, başḳa güvey arāyı. neyse ablasının çöcün̈e ḳandırmışlar, on üç yaşında ḳızan. ḳabul edi̇̄ misin? saat almışlar bilmem ne alacaḳ olmuşlar. **[67]** dedi̇̄m gibi çoḳ uzun! undan sora hiç bana sormadan niḱā ḳurmuşlar. ikinci niḱā oluy. ikinci niḱā, neye beni ferācesiz almışlar niḱāyı saymazlarmış. **[68]** benim hiç holden haberim yoḳ bana hiç soran arayan yoḳ. yengem vardı ābim büük ābimin ḳarısı. işleri bütün ben yapārdım engem ev işini yapārdı, ben dışarda ḳır işini ep yapārdım. odun mu yarılcaḳ, odun mu taşıncaḳ, su mu taşıncaḳ. suları taşīrdıḳ pınarlardan su yoḳ, evde çeşme yoḳ bişey yoḳ ep pınarlardan dışardan ep su taşīrdıḳ baḳraşlarla, baḳırlārlan. **[69]** e üle biz üle etiştik. tabi yapārdın nası yemek da isti herşey yapisın. undan sora yengem dedi bana aḳşam ezanı yaḳın büle. i dedi sıdıḳa görī̇̄m seni, nası dī̇̄ şensin nası dī̇̄ şeysin, bilī̇̄ misin boşem dedi senin niḱāhın var dey. **[70]** ben hemen dedim ingem ne dī̇̄sin sen? nası niḱā dedim. hemen çömdüm bülece ḳaldım, kendimden geçtim. **[71]** boşem niḱā var dī̇̄, seni başḳa yere verī̇̄ler dedi. e dedim inge nasıl olcaḳ bu iş dedim. ben niḱālıyım dedim. ben kendi rızāmlan niḱā verdim dī̇̄m, nası olcaḳ u? u niḱā sayılmazmış dedi, tekrar seni başḳasına verī̇̄ler dedi. **[72]** verī̇̄ler verī̇̄ler napçan sen şindi ḳardaşlarına ḳarşı gelemī̇̄z. biz deyī̇̄m ḳorḳārdıḳ şindikiler asla yapmazlar. ne o rāzı mısın? rāzısın, vekī̇̄lin olayım. eskiden ḳızın vekī̇̄lini kendileri alāydılar. **[73]** yaptılar niḱāyı oldu. bōçalar gelī̇̄ bōçalanlan gelī̇̄yler. ikinci ben şimdi niḱā oldu. e şindi bunu unuttuḳ burdan arāylar, arāylar ama hiç kimse soḳulamāyı. şindi undan sora doḳuz ay üle ikincide niḱālı durdum. iy mecbur oldun mākemelere. bugün tā şey yörü yārın git mākemeye. **[74]** boşem dī̇̄yler sana gecenin yarısında iki saat gecenin ikisinde üçünde dī̇̄ler ḳalḳ şindi gidī̇̄z. nerey gidī̇̄sin? bilmēysin. niye seni götürī̇̄ler, sen bī̇̄lme sana sormāylar gelī̇̄ misin gelmēy misin. **[75]** bizda deyemēyiz, bizde diyemēyiz gitmecez. haydi baḳam sofluya mı gidecen, dimotikaya mı gidecen, dedāca mı gidecen? beygirlēlen, araba yoḳ, taḳsi yoḳ. ḳatırlara binecen ḳaç kere

beygirlēn altında ḳaldıḴ gece ürkī hayvannar. **[76]** üle üle hayat geçirdik. unda sora e tamam bunnar sona, bunnar māḳemeye vermişler ilk niḱālım māḳemeye verdiler. **[77]** māḳemeye gidīz undan sona anladılar cezalancaḳlarını sonra anlaştılar demek bunnar unları başladılar. tamam dediler siz haḳlısınız. mühtü getirdiler gümürjineden şe yapsın dedi niḱā u sayılmazmış de neler olmadı. **[78]** undan sora işTe anladılar bizimkileri cezalancaḳlar, sona dediler anlaşalım barışalım barıştılar. sona ama ben öbüründe öbürünede niḱālıyım iki tāne ikisine da niḱālıyım, ne zengnlik. ne zengin ben bazı kere dim ḳızannarda, ḳızannar siz birer tāne bulamāysınız ben iki tāne! **[79]** allahım yārappim. sona işTe sebep undan sona oraḳ biçīz, iç yere mā beni büle tuvalete bile salmazlārdı beni yalnıs. hep yanımda ḳorucu var, ḳaçmayēm diye. aslında hiç niyet etmedim ne ḳadar üraştılar bu taraftan laf alsınlar gelejem deme, da ama ne bilem ne yaptılar yaptılar bu iş olmacaḳ dedim. **[80]** işTe nasip olma u sātta sona yazın bizim oraḳlarımız var, iki ay oraḳ biçīz. tarlalarda oraḳ biçīz. annaştıḳ dayımın öllarınlan annaştıḳ yalnız olmayalım, yanımda ep ḳorucu olsun. **[81]** undan sona biçīz oraḳları yaḳınladıḳ oraḳları bitirmē deye dayımın ḳızı vārdı, işTe u gene benimlen. eP bana abla dērdi çoḳ avanaḳsın dērdi burdan vazgeçtim deye. e dīm be ḳızım ben vazgeçmedim da nāpayım açan vermediler deyīm, beni geri aldılar deyīm, nāpabilirim deyīm. görüsün dim ḳarşı gelemēyiz biz dedim unnara. **[82]** hiç ābim vārdı büük ābim vārdı unu bāba yerine ḳoydum, ben unu hiç ben una olmaz bi kere demedim. bi kere da bi yerden yani bu iş olcaḳ dedinen ben unun yüzüne baḳārdım ḳorḳārdım ani bi şeyden dedīn gibi. üle etiştik on doḳuz yaşında yirmisinde sona işTe yirmisini aldınan ḳaştım. **[83]** burayı undan sona küçük ābimlen büle oraḳ biçīz. ḳardaşım küçük ḳardaşı sırtmaç olduḳ, küün sırtmacı olduḳ. **[84]** hayvanı küün ayvanı sırlarını ayvannānı baḳmā. baḳīsın bütün küün ayvannarı toplī bi kişi. şey sana mesela haḳ verīler unnarı baḳīsın. her günden için sen bi kişi unnarı baḳī. elli

ayvan mı yüz ayvan mı epsini e bütün küün ayvannānı bi kişi baḳī. **[85]** undan sona ḳardaşımı üle küün ayvannarını baḳmā diye tuttular. ayvannāna gidī, biz oraḳ biçīz ne varsadı yapılcaḳ. ama gitmiş bu şindi ikinci niḳāladīmın anası unnarda yatıda ḳalīlar tarlalar uzaḳ. **[86]** kimi yatıda ḳalīs kimi küve gelīs, üle oraḳ biçērdik. undan sora bu ḳardaşım gene biras çoḲ geveze küçüklīnden gevezedi, hale gevezi. **[87]** gevezelī çoḳ sevī, geçmiş ordan bu ḳızın anası ikinciye niḳāladīm kişinin ablası. u da gelī bayırda anneler yatıda ḳalī ama ḳız gelī küve. hayvannar var davarlar var sancaḳ, torba toplancaḳ var, ayaḳla gidīz u tarlaya da iki saatlik yolu ayaḳla orā gidīz. **[88]** oraḳ biçmē gidīz. memet ābimle atıştıḳ sebep u oldu. sebep oldu işTe dedi ḳardaşım gēldi u ayvannarı baḳan ḳardaşım gēldi, büük ābim gene dedi oraḳ biçīz dedi īlene yaḳın bi saat ḳaldı. **[89]** dedi şindi nāpalım dedi bi saat ḳalmış īlene dedi üle meselā darşıḳı mı dedi tutalım bile mesela bi yer kesīsin bu ḳadarlıḳ unu kesīsin, unu baḳīsın ḳaç kişisēydi boy boy kesīz biçīz üle. **[90]** dedi şindi dar çıḳın mı tutalım yeni çıḳım mı? ben gene dedim ben biraz galba acıḳmışım dedim, biraz dārca olsun da çıḳsın īlene ḳadar. u küçük ābim gene dedi, sana yoḳ ḳızım yoḳ dedi burda dinnenmek yoḳa dedi. ne zaman dedi gidecen mısalar dērdiler u insannara, mısalara gittinēn dedi ḳaynanan ḳaynatan biçecek dedi, sen gene dedi gölgede yatacan. **[91]** ha dedim dur sen şimdi dedim uda īyle mı dedim? bugüne ḳadar ne istediniz yaptım. bana dedim asla sōrmadı, aldınız verdiniz hiç bana dedim sormadınız. **[92]** şindi dedim dur dedim ben ḳonuşacam. īyla mı dedim? īyle dedi, īyle ḳardaş dedi. a īyle ben sana göstercem dedim. baḳam dedim ben mı dedim uyuyacam sen mi uyuyacan? **[93]** ben dedim u ḳapıya gidērsem ben çārmayacanız. ben sinirlendim şindi, nası istediniz āldınız vērdiniz yaptınız hiç bana dedim asla sōrmadınız. ben da dedim āzımı açıpta size bir laf sīylemedima.. büük ābim bāri dī sus dī ḳonuşmayın bārmayın, düecem bilmem ne. **[94]** ne istērsen süle dedim, biz tutuştuḳ biz şindi

küçün̄nen rāmetli biras. biraz zate hep ona biraz zıt gidērdim. **[95]** undan sona üle şey yaptıḳ. undan sora dedim ben bundan sora size ne yapçāmı dedim. baḳām ben mi oynacam dedim sen mı oynacan, a dedim göreyim seni! u güne ḳadar asla demedim ben buraya gēlcem, undan sora dayımın ḳızı da işTe benimlen. **[96]** sıdıḳa dedim u da sıdıḳa. sıdıḳa dedim sen benimle var mısın dedim. abla varım dedi. unnar yalvārdılar dedi biz dedim söz vermedik, şimdi dedim biz unnara yalvaracaz. şimdi nāparız biz dedim unnara? **[97]** ben dedim bu ḳapıya söz vērdim gitmeyecem dedim. ben dedim ilk niḱālıma gidecem. e nası olcaḳ bu? olcaḳ dedim, bu işi sen yapçan dedim. dedik şindi yarın bitirīsiniz bunu, bis kün̄de ḳalırıs ikimiz, biz kün̄de biçeris. **[98]** unnārda farḳ etmediler ani ne için fikrimiz nedir diye. biz u gün bulduḳ sona bu şeyi bunun buranın ilk niḱālımın dayı ḳarısını, u da u tarafta biçērdi. üle dedik una, siz şimdi var mısınız yoḳ musunuz? **[99]** biz dedik ḳarar verdik ben şimdi oray gelīm. gitti dayımın ḳızı ḳonuştu unnārlan. ablam dedi oray söz vērdi gēlcek. oraḳlar bitī, oraḳlar bitti mi hiç beni ḳapı ḳıra salmāyilar, hiç asla imḳānı yoḳ ḳaçmā. **[100]** nerde ḳaçacan? tuvalete seni yālnız bıraḳmāyılar da ün̄yle. neyse biz ḳararladıḳ tamam dediler. ama şimdi gün ayarlayamāyız nāpalım şimdi. u dayımın ḳız ḳārdaşının oraḳları da u gün bitērdi. engem hep evde ḳalīrdı u. ben hep gidērdim biçmē u gün gene dediler filancanın da orā bitecek sıdıḳa dedi sen mı gidecen dedi ben mı gideyim dedi. **[101]** inge dedim heP ben gittim be sen gene bugün git acıḳ sana deişiklik ōlsun dedim. arāyız buluyz unnarı, undan sora u āşam ḳaştıḲ gēldik. gene aradılar gene haydi baḳam ḳaraḳola, sabāsı gene ḳaraḳola. **[102]** e geldiler ḳardaşlarım ama u dedīm eskidendi dedim. u şimdi bitti dedim artıḳ, ben dedim insan bi kere yanılır. ikinciye yanılamaz dedim undan sora gitti ḳaldım burda. kimse ḳonuşmaz benimlen. ḳardaşlarım hepsi küstü bana, kimse.. ḳonuşçaz u taraftan? kimseyi görüştürmezler. **[103]** küçük abimlen doḳuz senede var görüştük. bün̄ük ābimle dört senede. hiç kimse bana gelemēyi aḳrabalarımdan kimse ne gelebilī ne gidebilī hiç. **[104]** eh nasipmiş. nerde gelinlik? nerde bulcan gelinlik? **[105]** gelinlik mi vardı u zaman? ne gelinlik, ne ḳına ne bişey hiç! **[106]** u zaman bişey yoḳtu. ne

ḳına ne dü͡ün hani yoḳtu u zaman. gelip alırlārdı ablamları iki kişi alırlārdı götürülērdi. ne ḳına ne bişey, iç. üle ādetler ülēydi yāni.

-METİN 17-

Anlatan: Mersine Şerif
Eğitim Durumu:
Yaş: 65
Derleme Yeri: Demirören Köyü (Evros)

(Bayramlar)

[1] bayramlārda ḳızlar toplanıp oynārdılar dedīm gibi biras. ama üle bizim genşlīmiz‿üle havada geçti. yani biz genşlik sürmedik‿üle ḳana ḳana. **[2]** hiç ne genşlīmizi annadıḳ deyīm, ne bişeyimizi annadıḳ. ama çoḳ şükür insan zordan bişey olmazmış dedīm gibi. üle hayatımız üle gēşti. ha?

(Doğumlar)

[3] evde! beş tane hepsini evde duurdum. hāyır ne ebesi, ne? bişey, kendi kendimize.. e üle, nerde bulcan‿ebeyi? kimse yoḳ, ḳaynana yardım‿ederse.. ḳaynana ne yardı‿edecek? **[4]** e ḳaynanana da sülemessin. kendikinnen çırpınīsın‿çırpınīsın olana ḳadar. keserdiK göbeklēni balārdıḳ‿iplen üle beş tane.

(Giyimler)

[5] e tabi canım‿u ḳadarlıḳ yapçan. ḳundaḳ mundaḳ tabi sārmaya elbet. artıḳ çıplaḳ bıraḳmacan hani. ēlde dikērdiK gölmecikler şeyler. unnara yapārdıḳ hep‿elde dikmeklen‿üle. **[6]** dedīm gibi sona ēltim gelincesine ḳadar. ama ēltim sade en küçūne etişti. acı inge sade ramadana etişti borda. öbürlerde iç birinde yoḳtu. **[7]** ebe nerde bulcan‿ebe. kendi kendimize ep duuruduḳ‿unnarı. bis ḳızannarımızı da çöcüklerimizi de üle çoḳ zorluḳla büüttük‿ani. ne apış vardı ne bişey vardı. hep ḳondaḳlan sārmaḳlan te üle. biz ben küçūmde en küçūmde gördüm‿apış, ani apış diyilda bez‿apışları vardı nayloncūn‿içinde. **[8]** ḳoyardıḳ‿unnarı bālamā. biz

satın‿apış biz hiç ḳullanmadıḳ. hiç‿hiç bizim u ḳadar zorluḳlu, çöcüklerimizi biz çoḳ zorluḳla büüttük. **[9]** bizim çocuḳlar büle bıraḳmaḳlan eP bıraḳıp ḳaynanam gözlettiridi yapardı. biz pampers üle şindikiler gibi, asla görmedik. sabā bi tel sargı tele ıḳacan, tarlaya gidecen. u ḳızanı gelcen çözecen saracan ḳurulaycan ḳundaḳlan, üle. ep ḳondaḳlamaḳlan.

(Genel)

[10] ben şaşīm şindi gençler gene şikāyet edīler. ekmekçi ḳapıya gelī, maḳinalar iḳāyi, robalar dolaplar dolusu. ay çoḳ yoruluyum baḳ, te baḳ ḳatılīm burda bu gelin bizim şindi ani geldi çöcüm temin. **[11]** unnan toplaşīları ālaşīları. ay nası yorulduḳ nası yorulduḳ. ben gene una gülīm, dīm ḳızım dīm, şaşīm sizin yorgunlūnuza dīm sargı yıḳamassınıs, ekmek fırın ekmek yapmassınıs, çamaşır iḳamassınıs neylen yorulūsunuz? **[12]** bi tütün dīm yapīsınız ḳızım olanı verenī ya. unu da sabā gidip yapīsın gölgede, gelip gölgede dizīsin.

(Meslek)

[13] bizim gibi ḳoca gün güneşte dört beş tarla misir‿ekērdi, unnara iki çapa vuriydik. hep tarlada ḳoca yaz hep‿ıdırlezden önce girisin tarlaya, ḳasımın sonuna ḳadar ep tarladasın. harman dūmekler, hayvannārlan. **[14]** batoza yoḳtu baştan hiç, sona başladı batoza gelmē, e ḳumbinalar çıḳtı. ama biz‿unnarı sonunda etiştik, çoḳ bizim‿ömrümüz hep‿üle üraşmaḳla geşti ḳoşturmaḳlan.

-METİN 18-

Anlatan: Büşra Ayaz
Eğitim Durumu:
Yaş: 71
Derleme Yeri: Ahrenpınar Köyü (Evros)

(Meslek)

[1] ay ḳızanım bizim yaptīmız‿işler gızanım oh‿oh‿oh! yā üledi bizim‿işlēmiz gızanım. ḳoyun baḳarız, keçi baḳarız. **[2]** hayvancılıḳ yapārdıḳ hep gene hep hayvancılıḳ‿işTe, yā. te şindi gene çocuḳla üraşī gene hayvancılıḳlan.

(Doğum Adetleri)

[3] donlar te işTe, hā dum mu? dum evde be gızanım. ebeler gelir. sen kendin duumu yapsan ebeler bi yārdımcın‿oluyiri, göbēni bālıyiri. undan sora ḳayrıḳan bitā serpmiyēri. gızan yatānı düşürüyeri şeyini, ebeler unnarı halliyeri. undan sora gayrıḳān bir‿āfta ḳadar gelī gidī ebe. baḳiyiri undan sora gayrıḳana ana buba baḳiya gayrı. **[4]** duum yerde yapiyesin. bişeycik yoḳ. bazı gızanım iki gün‿üş gün‿ārı çekti ne ārılar, olmī gızanım yā, üle duum golay olmiyéri. **[5]** iki tāne aldım‿ama ilkimde bayā sıḳıştım‿ilkimdekenek. **[6]** ötekinde pek anlamadım gızım da. bi çöcm̄ bi gızım var, undan sora pek anlamadım‿ama duumlar gızanım...

(Bebek Giyim)

[7] ḳıyāfetler be gızanım, elde kendimiz dikērdik. besçēzlerden gölmek dikērdik bülece emen. gızannara apış goyārdıḳ büle bez yapārdıḳ‿apış goyārdıḳ, orasçıḳtan bilece bālattırıdıḳ‿üle giydiridik, artıḳ battı mı çıḳarıdıḳ‿unnarı yıḳārdıḳ. gurutturuduḴ gene goyārdıḳ. nérde gızanım nérde... **[8]** çoḴ gızanım yiyinti yoḴ giyim yoḳ! yā ne golaylıḳlar şimdi ne golaylıḳlar gızanım. **[9]** bunnarı biz gördm̄üze ben ne bopuç ayaḳḳabıları ne atmā gıyarım ne de bule esfabımı üle

batırmā gıyamam. yā çoḳ çektik, fuḳaralıḳ...

(Düğün Yemekleri)

[10] e şindiki gibi gene yep yemēkler. çōrba yapiyasın, et kesiyesin et ḳoyuyasın, pilaf ḳoyuyasın, huşāf yapiyasın. **[11]** yūrdun bulunmasa huşāf yapiyasın, ēvden kendinden yapiyasın ‿ārmutlardan ḳaḳ yapārdı, undan sona üzüm ‿aliyasın, üzümnen ḳarışıḳ ḳaḳı gaynattırıyasın hōşaf yapiyasın şekērli. te unu goyuyasın şeye, yā. **[12]** ya yā, şıra tavaları var. tavalar var unnārda eti pişiriyesin, undan sora pilafı da unnārda yapiyasın. undan sora hep vārdır bizim çoḳ çanaḳ āldıḳ, hep cāmide gāldı. millet şini yaptırıyar kimisi ōrda yaptırıya kimisi ōrda, ḳaldı. **[13]** māsıs biz kū̄ diye toplandıḳ, kū̄de para topladıḳ, çanaḳ te büle sandāle, masa, şeyler mēldinner büle mēldin yaziyasına sōfrayı goyuyasın yer, masaf. **[14]** masaf dēsin bile, masaflara goyuyeriz yā, te unun üstüne hep goyuyesin çōrbasını goyuyesın, pilaf çanānı goyuyesın, salatasını goyuyesın, turşusunu goyuyesın. **[15]** bī sofra altı kişilik, altı kişi bi sofraya oturīyi. hep yérde yiyī. şini hērkez elinde yiyīye gızanım. **[16]** yimīye u gaşīnı soḳuye, bu ḳaşīnı soḳuye yimīyiler. ama eskiden ‿üledi, kibārlıḳ ḳızanım çoḳ kibārlıḳ.

(El İşi)

[17] işleme işlērdik ḳızanım. īnelen ipekler vārdı, bīsürü ipekler şe yapar bu sopa gibi bule bu tarafına bi tāne, bu tarafına da bi tāne. azcıḳ ḳısasını gene bu tarafına da yapārlar. u ipleri burā bi yaptıḳ mı? **[18]** u bézleri unnara bule dikērdiK geridik bule. undan sora īnelen unnarı işlērdik, gérgef dērdik. **[19]** u şeyleri işlemeleri hep işlērdik, yazārdıḳ ‿evelā bule, yazılan yazārdıḳ. **[20]** örnek çıḳarıdıḳ. u yazılan işlēni hep ‿işlērdik sona.

-METİN 19-

Anlatan: Hatçe Bakraç
Eğitim Durumu:
Yaş:
Derleme Yeri: Çilingir Mahalle Köyü (Evros)

(Evlenme Adetleri)

[1] hē! nası evlendim? sözlendim kü içinden. orası yuḳārda evlēm, borā sözlendim. yā, yaḳına sözlendim borā, e sona dü͡ün yaptıḳ.

(Kına-Düğün-Alay)

[2] e dü͡ünner, dolu dü͡ün ‿olurdu. dōlu dünner ‿olūrdu, çingeneler, salārsın çingeneleri zurnalar do͡ullar. undan sora, gelin ‿alcik dērler, arabaları düzērler. arabalara büle örterler ‿üstünü büle serpārlar, bī düzerler ‿üle unnarı kilimleri şeylen, gelin ‿arabası yapārlar. **[3]** geri ḳalanları açıḳ arabalālan, hadi gelin ‿almā gidērler. ülelīne evlendik. güvey çıḳarı içērden, güvey ‿alır. **[4]** bizim zamanımızda bule goluna girdilēr götürdūdüler ‿içere. tā ilerden gene güvey çıḳtınān ‿içere gelini gucāna alırmışta götürürmüş. dünnēmiz bizim kü dü͡ünü olī işTe yapārdılar. ḳına yapārdılar, üş gün ḳadara yaptılar. **[5]** sali gunu sali gün yaḳārdılar,. sora u çārşamba gün oynārlar, ellēne yaḳārlar gelinin ‿ellēne gece yaḳarlar, gelinin çārşamba gün. **[6]** pérşembe gün ‿alayı olūrdu, pérşembe gün alay gelir ‿alīrdı. geceken ḳınalārlar gelinin ‿ellēni borā gadara, bilēne gadara hiç göstermecekler künā dērdiler. **[7]** helal ‿eT dērdiler haḳḳını dērdiler, heP bule bārmaḳlān ‿aralānı heP bule. hem ‿ayaḳlānı hem ‿ellēni. bende pek seviyem gızanım. undan sora gāyrı gelini ḳınalārlar. **[8]** iki gız gardaşçēzinnen yaḳar ‿unnarı üle yattırırlar. sabālin gene gelini gene gelinlik giyer düzērler. kūde insannar düzer. **[9]** satın teller vārdı ule, bayā ince

ḳıyāt gibi. ule şıḳır şıḳırdı varaḳ teli dērdiler. unnārdan yaprāg, üle bulece hemen‿u yaprā bulece şérbetlen yapıştırārdılar. **[10]** hemen‿u telli ḳıyādı yapıştırıdılar, hēp dizērdiler.‿u gelinin başına. sona onu būlece hep‿ı̄nelērdiler yapraḳları bule, heP bulece ı̄nelērler. ama ne de güzel‿olurdu. iki tāne de uzun tel sıralālar bule aşā gadara, bi tāne de duvān‿arasına, ı̄ce u gene altın renginde tel unu da boracā ı̄nelerler. **[11]** hotoz var‿ama biz yapmadıḳ‿unu. hotozları menekşeden yapiyalar. satın menekşelērden yapiyalar. unnarı sattın menēşe, uvalılar yapārdı unnarı. bizim bu kū̄ yērleri te üle yapraḳlan yapārdılar, undan sora duvāyı hemen boracā gadar büle ḳatmer‿ḳatmer paralar duvānı, hemen u yapraḳlān‿öncēzine ū̄lece ı̄nelerler‿unu duvānı. hemda duvaḲ gene ule beyaz duvaḳ da diyil. **[12]** şey ule marken‿olūrdu, üle unnālan renkli yapārdılar, ēlbisesi de irenkli olūrdu üle dallı‿dallı gadife olūrdu. hāyır beyaz diyildi. sorā yörüdü u beyaz gayrıḳına, yā. beyaz bizim günümüzde yoḳtu beyaz.

(Çeyiz)

[13] çiis seriler gısçāzım. u evin‿içi olūr hemen şıḳır‿şıḳır‿olur. ne güzel‿u çiizlēr de.. çiizlere gōlmek yapārdılar. erkek gölmē, ḳadın gölmē, doḳuma gölmekler yapārdıḳ. undan sora u doḳuma gölmeklērden hep duvarlara şayḳa ḳaḳıp‿ḳaḳıp hep‿ipe unnan dizērdiler. **[14]** u gölmeklēn‿üssüne birer çēvre seridiler. çervrelērlen birer çember fır doluye, üle dolār. **[15]** fıstanı vārsa fıstan‿asārdılar. vārsadı ḳat‿urbalānı unnār gene gölmeklēn‿altından, yā duvara şeyine gadara duvarın bu şeyine gadara ule alt yanına seriler, geri ḳalan şeylēni çiyizin gözēlse, çevrelēn tellisedi şıḳır‿şıḳır olurdu u evin‿içi. **[16]** telli ēlde işleme işlērdik, işleme çēvre işlērdik. dört köşe yapiyasın‿unu da bi süs‿oluye unu işledin mi bule u dört‿ucuna heP burā büle toplārdılar. **[17]** bōrdan da bunu bu işlemeleri bōrda galırdı, unnar bule dört köşe oldu mu bülece orta yerine bi gülcēz yapārlar. undan

sora u çevrelēlen donattırılar bitin‿evi. **[18]** üstüne de gayrı gırep goyārlar, çember goyārlar. ne pırıltısı vārsa çeyizine serilirdi.

-METİN 20-

Anlatan: Ahmet Musa

Eğitim Durumu:

Yaş: 62

Derleme Yeri: Ahrenpınar Köyü (Evros)

(Yağmur Duası)

[1] yapārdılar‿ama şini bıraḳtı millet. yāranımız var. tī bile kelebekler dönī büle, görmüşündür beki, bile kelebekler te orası. **[2]** ōrda var yarān déde diyeriz biz orā. undan çoḳ‿insan adaḳa diye gidī orda yapī adānı, yā. ordan geliye gene ama ilērden gene çoḳ millet toplanırmışlar undan sora davar kesērdiler. undan sora toplanırdılar ḳoca ḳazannālan et pişiridiler. **[3]** hep toplanır kṻler genci érkē ḳadını ḳızanı hépsicī toplanırlar. **[4]** orası da bi gözēl bi yṻsek yer ule, gayrıḳana üle bi çümēnlik yer. **[5]** ōrdan undan sona etler pişti mi kṻden gidenner börek yapārlar, pilaf yapārlar, né varsa evinde herkes ġoyar, herkes yayar‿orā. herkes gider‿alır çanānnan etini pilafını alır, oturur bī yiyīrdiler ḳızancīm. **[6]** bi güne vārmaz hemen yāmur yaardı, yā. yaran dede yaran dede, bizim yāranımız var‿ōrda kelebeklēn‿ōrda. **[7]** adiyalar. adaḳta adıya bāzısı. işTe ne olūrsadı ben yarān bunu yapçam diyēri adiyeri, yā. biz ne için mari? **[8]** neye kestik biz ōrda? üle ġomşulara dāttıḳ‿ama yārana diyidik kestirdik‿ōrda. gittik kendi kendimize ḳurannāmızı āldıḳ, ḳurannāmızı oḳuduḳ türübenin başçāzında türübesi var. oḳuduḳ ḳurannāmızı undan sorā aldıḳ‿etimizi geldik. **[9]** sonā ḳomşulara vérdik bōrda birḳaç yere. yāmur duvāsı yapiyalar unu bōrda hocalar yaptı būrda. **[10]** cāminin yanında yaptılar borā oḳulun ō̄nne vurduḳ ḳazannarı, millet toplandı nası dūünnērde yapiyılar verilīyi, te üle yaptıḳ. yāmur duvāsı yaptıḳta yādı gene, yādı gızanım. **[11]** yāmur duvāsı yaptınān ep gene yāyī. baḳ şindi ne guraḳlıḳ var‿ama millette ne gadar çoḳ bulursa té u gıdara ḳasiyeri.

(Andartlık Zamanı)

[12] muārebelik‿olurmuş, bozgunluḳ‿olurmuş. mārebe oldū̄ günü millet āskere toplārmışlar genşleri. galīrmışlar insan garı garıya ne yapabilirsin? bişē yapamassın, yā. **[13]** e şindiki golaylıḳlar gibi ōsa yapar‿īsan. iş bulur‿ama u zaman kendine iş

yoḳ zattan, başḳa bişey olmī ki. **[14]** pārtilik şini nası bas kere pārtilik‿olī, te üle pārtilik‿u diyeri. **[15]** ey‿ama şini gene ēp türkiyelērde nası şe yapiyiri? bursaya duriyalar öldüriyeler şeyleri, polisleri öldüriyeler, yā būkleri öldüriyeler, unnar da eP bayırda durdular, unnar ḳırḳ dörttedi. ḳırḳ dört senesinde, bin doḳuzuz ḳırḳ dört senesinde andartlıḳ‿oldu. **[16]** undan sora unnar bayırlara sayırlara ūradılar. kūlere gelirler bi basḳın yapārlar‿īsana, ékmek toplārlar, āşlıḳ‿ōlur. **[17]** alırdılar zorlan‿alır götürüdüler. birinden bi laf duyārsadılar, kesiyérdiler. yā kesērdiler gızanım. alırdılar bayırlara kendilēne asker yerine alırdılar. ne gadara topladılar bu aralıḳlarda. **[18]** ama bizim bōrda mīride, bi bilişik vārdı bulgar vaḳtinde. benim dedem te boracıḳta bu veranlıḳ evler, bén dedēm‿evleri ninēm‿evleri. unnar‿üle dost tutturmuşlar iy‿ama bulgarlardanmış‿u. **[19]** türkiyeli olmuş, u adamı bulgarı benim dedēm gollamış. bulmuş unu saḳlamış, saḳlamış bén dedēm. **[20]** gelir arārmışlar türkler, yōḳ dērmiş ben nērde bulayım? **[21]** ille recep‿ā dermişler senin evinde bulgar vārmış, ille de dērmiş hāyır yoḳ dērmiş dedem gene. u unu gurtardī gibi u andartlıḳda her bi kūden‿aldılar bizim kūden‿almadı. u adam gorudu bizi bōrda. **[22]** yā dostlug‿dostlug gene, üle. u andartlıḳ işTe bayā zaman gitti işTe gızanım. **[23]** sora ḳaç kere de bozgunluḳ‿oldu, ha bilmem nemişte... yā te unnan geçiridik gızanım.

4. BÖLÜM (SÖZ VARLIĞI)

4.1. SÖZLÜK

A

acamı Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir işi beceremeyen. (3/10)

adak Adanılan şey, nezir.(20/2)

aga Büyük erkek kardeş, ağa, ağabey. (2/101)

agra:matuz (Yun.) Okuma yazma bilmeyen erkek. (13/20)

ai georgi (Yun.) Yunanistan'da yaygın olarak kullanılan kilise adı. (12/9)

aklet Atlet, fanila. (3/65)

akran Yaşıt. (2/60)

a:l Ağıl, evcil küçükbaş hayvanların barındığı çit veya duvarla çevrili yer.(2/84)

a:lem gızanı Yabancıların çocuğu. (4/48)

alka Halka, çember. (10/13)

amuca Amca, babanın erkek kardeşi. (13/4)

andart Eşkiya, Yunan iç savaşında komitacı. (7/8)

anılık Herhangi bir özelliği ile ün kazanmış olan. (3/35)

anız Ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap, sürülmemiş tarla. (9/18)

anteri Kadınların giydiği tek parça elbiseye verilen genel ad. (3/33)

apış Bebeklerin altına bağlanan bez, bebek bezi. (3/72)

apodik (Yun.) Depo. (14/23)

arabayı düzmek Arabayı süslemek. (4/24)

ardıç Servigillerden, güzel kokulu, yapraklarını kışın da dökmeyen, yuvarlak kara yemişleri ilaç olarak kullanılan bir ağaç. (2/119)

arp Harp, savaş. (14/15)

a:rtıkın Daha çok, daha fazla. (2/34)

a:ş Meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki. (2/54)

aşlak su Kızgın, kaynar, çok sıcak su. (10/7)

aşlamak Elde edilmesi istenilen herhangi bir ağacın bir parçasını anaç üzerine kaynaştırarak üretmek. (4/23)

aşu:re Buğday, nohut vb. Tanelerle kuru yemişlerin bir arada şekerle kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türü. (2/42)

ayerlemek Ayarlamak.(6/19)

aylak Yapacak bir işi olmayan, boş duran kimse. (13/11)

ayvancılık Hayvancılık. (13/10)

B

ba:t Yazgı. (4/2)

bakır Yemek kabı. (2/41)

baklafa dikesi Baklava şeklinde olan bir örgü türü. (2/35)

bamba Bomba. (12/11)

bandak Tütünleri üst üste dizmek. (2/94)

basma Üzerinde bası ile yapılmış renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş (3/64)

baş düzmek Saçı süslemek. (4/31)

batkal Yiyecek, içecek vb. maddeleri perakende olarak satan kimse. (2/121)

batmak Kirlenmek, pislenmek. (9/1)

batoza Patoz, olgunlaşmamış buğday, nohut, fındık vb. nin tanelerini mekanik yöntemlerle sap veya kabuğundan ayrıştıran harman makinesi. (14/6)

be:rt Naaş, mezar. (3/27)

bekin Genel olarak kabartma tozları için kullanılan bir terim. (2/136)

beyav Evet ya. (12/16)

bıçkı Bağ budamaya yarayan dişli bıçak. (11/22)

bıldır kış Geçen kış. (5/20)

bilecenek Böylecene, tam böyle, bu biçimde. (1/8)

bileli:ne Böylecene, tam böyle, bu biçimde. (4/27)

bita: Bir defa daha. (18/3)

boba: Baba. (12/18)

bo:ça Bohça, içine çamaşır, elbise vb. Koyup sarılan dört köşe kumaş. (1/15)

borda Burada.(1/19)

bostan Karpuz meyvesine verilen genel isim. (Dülek kavuna denir, düleğin küçüğüne de hışır denilir.) (3/51)

bostan kökeni Karpuzun üstünde yayılan dalları. (2/12)

boyna: Ara vermeden sürekli olarak. (9/13)

bozgunluk Bir toplulukta karşılıklı güvenin bozulması ile beliren karışıklık. (20/12)

bugo:vitsa (Pom.) Mevlit. (15/49)

burma Kısırlaştırılmış hayvannar için kullanılan bir tabir. (2/130)

büle Böyle, bunun gibi, bu biçimde, bu türlü. (1/30)

boya çalmak Makyaj yapmak. (3/48)

boyunduruk Çift süren veya kağnıya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için iki ucu hayvanların boynuna, ortası da saban veya kağnıya bağlanan ağaç parçası. (14/13)

C

caba Bedava. (13/6)

candırma Jandarma. (13/19)

cayil Cahil. (13/1)

cefa:il taşı Cevahir taşı, değerli taş. (15/11)

ceryan Elektrik. (14/15)

cigara Sigara. (13/7)

cins Soy. (13/4)

Ç

ça:rmak Davet etmek. (2/144)

çavdav Çavdar, buğdaygillerden unlu tane veren bir bitki. (12/7)

çelik Çocuk oyunu. (2/35)

çere pene Ekmek yapımında kullanılan topraktan kapaklı tepsi. (16/11)

çe:vre Etrafı işlemeli mendil. (19/14)

çıkım Bohça. (8/20)

çi:nemek Çiğnemek, ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek. (3/6)

çiis serici Çeyizi eve sermeye gelen kadın. (4/30)

çinka Çinko elementinden yapılmış, mutfak malzemelerine verilen genel isim. (2/142)

çöcük Erkek çocuk. (3/3)

çökek: Çukur yer, bataklık, sazlık. (8/2)

çölmek Toprak tencere. (1/24)

çömmek Aşağıya eğilmek. (16/70)

çümen Çimen. (20/4)

D

da:lmak Dağılmak (8/26)

da:skale (Yun.) Erkek öğretmen.(15/5)

dam Ahır. (2/127)

dara:mak Taramak. (11/11)

davar Koyun ve keçiye verilen ortak ad, koyun veya keçi sürüsü. (2/47)

deksamini (Yun.) Su Tankı. (2/52)

demir a:la:tı Demir aleti. (2/61)

den fanlesi Atlet, fanila. (3/65)

dıra:mi Yunanistan'ın eski para birimi. (2/97)

didmek Ditmek, yün pamuk vb. ni tellere ayırarak kabartmak. (11/11)

dikitiliz (Yun.) Komutan. (12/12)

dikolta Kadınların giydiği gecelik. (2/66)

dirben Değirmen, içinde öğütme işi yapılan yer. (2/27)

di:şmek Değişmek. (2/56)

diş bulguru Diş buğdayı, çocuk ilk dişini çıkardığında kaynaytılıp üzerine birşeyler ekleyerek yakınlara dağıtılan buğday. (3/63)

dizmek Ard arda söylemek. (2/14)

doktor a:met Doktor Sadık Ahmet, Batı Trakya Türk azınlığın lideri. (14/25)

doktur Doktor. (11/1)

donanmak Güzel giyinmek (5/12)

do:s tu pe:s tu (Yun.) Ver ve söyle. (13/20)

dövülü: Yavrulu hamile hayvan. (2/48)

dubrava (Slav dillerinde) Meşe ormanı, meşelik. (12/19)

dum Doğum (18/3)

duva: Allah'a yalvarma. (15/75)

düe:n Düven, harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç. (14/4)

dümbek Darbuka. (2/13)

dünürcü Kız istemeden önce gönderilen ve kız evine haber götüren kişi. (1/15)

düün Düğün. (6/9)

düzmek Çeyiz sermek. (11/11)

düzmek Saçını süslemek, saçına şekil vermek. (4/31)

E

ebsa:l Emsal, yaşıt. (2/44)

e:lence Eğlence. (5/21)

ekelemek Serpmek, bir şeyi dağılacak biçimde dökmek. (2/120)

ekşimek Ekşimik, çökelek. (2/121)

ele gonmak Bir kimseye değer vermemek, adam yerine koymamak. (2/91)

endize Kadın **e**lbisesi. (3/28)

enta:ri Genellikle tek parçalı kadın giyeceği. (3/29)

er Yer, gezinilen ayakla basılan taban. (10/6)

erkeç İğdiş edilmiş üç yaşından büyük erkek keçi. (13/13)

esfab Esvap, iki yada daha fazla parçadan oluşan takımlara ve elbiselere verilen ad. (18/9)

eşelemek Ortalığı karıştırmak. (4/19)

eşkembeyi yarmak Kasaplık hayvanlarda mideyi oluşturan bölümlerin bütünü, gödeni ortadan ikiye ayırmak. (3/37)

eşraf İleri gelenler. (13/2)

ev dolangısı Yastık örtüsü minder örtüsü (2/63)

eveli Eskiden. (1/20)

F

fako (Yun.) El feneri. (16/42)

fasire Fasulye. (10/7)

fena Kötü insanlar için kullanılan bir insan niteleyicisi. (4/10)

fener şavu: El feneri ışığı, aydınlığı. (4/28)

fera:ce Kadınların sokakta giydikleri mantoya benzer, arkası bol, yakasız, eteklere kadar uzayan üst giysisi. (5/18)

fıka:ra: Yoksul. (3/1)

fırın garıştırca: Yemeyi karıştırmaya yarayan tahtadan kaşık. (3/43)

fırın küre: Yemeyi karıştırmaya yarayan tahtadan kaşık. (3/43)

fırını kızdırmak Fırını açmak, yakmak. (2/137)

fıstan Fistan, tek parça kadın gysisi. (8/3)

fosfagen Volkswagen, bir araba markası.(2/110)

G

galay Kalaylanmış bir kabın üzerindeki alaşım tabakası. (3/40)

galvanize Galvaniz, beyaz renk demir. (6/21)

gama (Yun.) Yunan allfabesinin üçüncü harfi. (9/13)

ġarakaçan Dağda yaşayan yörükler, Kara keçililer. (2/28)

garardan Boşu boşuna anlamında kullanılan tabir. (2/113)

garı Kadın. (4/30)

ġarışmalık Kargaşa. (9/3)

gavur Müslüman omayan kimse. (2/94)

gayrıka:n Artık. (18/3)

gaziler helvası Düğünlerde yapılan bir çeşit tatlı. (3/54)

gene Yine. (3/24)

genş Genç. (4/25)

geopo:noz (Yun.) Ziraat mühendisi. (14/24)

ge:rgef İşleme yapmak için tahtadan yere koyulan alet. (18/18)

geze Gelini akrabalara gezmeye götürmek. (15/20)

gezek Gelini akrabalara gezmeye götürmek. (16/40)

gırep Kadınların başlarına bağladıkları ince başörtüsü. (3/30)

gıymak Kıymak. (2/131)

gızan Çocuk. (3/59)

ġoga Bir çocuk oyunu. (11/29)

gokti Bir çocuk oyunu. (2/35)

görüşmelik Kız istemeden önce dünürlerin buluşması. (1/17)

gu:rka Yumurtanın üstünde yatan tavuk. (15/11)

güçük Küçük. (6/25)

gündendi ya: Ayçiçek yağı. (2/135)

güvey Damat. (19/4)

güvez Mora çalan kırmızı renk. (2/88)

H

ha:ne Aile. (3/60)

ha:rballı Kadife üzerine sırma ile kabartma dal, yaprak, çiçek işlenmiş, uzun kollu, boyu yere kadar uzanan, önü açık giysi. (6/9)

haçan Ne çabuk, madem ki. (10/4)

hallimek Bir işi yola koymak. (18/3)

hambar Ekinlerin koyulduğu depo. (2/128)

hamır tezelemek Hamur yenilemek. (5/36)

hanay Birden fazla katı olan evlere verilen isim.(2/77)

ha:ne Ev halkı. (2/60)

harem İç avlu. (2/124) (1/19) (2/127)

hasıllık Otluk. Erzak. (2/105)

haşa: Aşağı. (2/91)

hatırına gelmek Aklına gelmek. (2/14)

haya: Namus. (16/53)

haydamak Sürmek, kullanmak. (3/51)

hederlez Hıdırellez, Mayıs ayında kutlanılan geleneksek bayram. (3/16)

he:lbet Elbette. (12/3)

hısım Akraba. (1/34)

hilac İlaç. (2/83)

hille Hile. (13/5)

holden haberi olmamak Hiçbir şeyden haberi olmamak. (16/68)

horanda Çok, kalabalık. (2/132)

horio (Yun.) Köy. (15/53)

hotoz Kadınların süs için saçlarının üstne taktıkları, çeşitli renk ve biçimde yapılmış küçük başlık,taç. (6/10)

hu:rba Urba, giysi. (3/74)

hurmak Vurmak. (9/13)

hurulmak Aşık olmak. (4/10)

huşa:f Çeşitli meyveleri kaynatarak suyundan elde edilen içecek. (18/10)

huva:rda Sağda solda gezen kimse. (9/10)

I

ıkamak Yıkamak. (17/9)

ıldırmak Bıktırmak. (12/19)

ırgat İşçi. (15/36)

İ

iç güve:ysi Kız evinde yaşayan damat. (3/12)

idirmek Yedirmek. (8/17)

igi:as (Yun.) Sağlık ocağı.(2/34)

i:ne oyası İğneyle değişik biçimli veya düğümlü ilmekler oluşturularak ve bunlar birleştirilerek yapılan oya. (11/13)

i:nge Yenge, bir kimsenin kardeşinin dayısının veya amcasının karısı. (8/4)

i:rmek Eğirmek, yün pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek. (11/11)

i:şi Ekşi. (5/36)

ilmik İlmek, düğüm. (3/7)

irmik Sert buğdaydan elde edilen, taneleri iri, glutence zengin un. (3/54)

iş eylemek Çalışmak, iş yapmak. (2/140)

itiyar Yaşlı, ihtiyar. (10/6)

K

ka:rettirmek Çocuklar için çok yaramazlık yapmak, usandırmak. (13/23)

ka:zer halvası Bir çeşit Meriç Evros Bölgesine ait tatlı. (2/135)

kaçamak Bir çeşit pomak yemeği. (10/7)

kak Meyve kurusu. (18/11)

kakmak İtelemek, ittirmek. (13/23)

kam Bakalım anlamında kullanılan bir geçiş kelimesi. (3/4)

kanave İşleme. (11/13)

kanaviçe İşleme. (6/30)

kapı kıra Kapı dışarı. (16/99)

kapi:çka Fasulye yemeği. (15/35)

karyola takımı Nevresim takımı. (2/62)

kasmak Kısaltmak. (2/112)

kaşık halvası Bir çeşit Meriç Evros Bölgesine ait tatlı. (3/54)

kat urbası Kostüm, aslt üst takım, giysi. (19/15)

kayaya koşulmak Buğdayı öğütmek için değirmen taşını döndürmek. (4/21)

kayrı Edat, başka. (10/9)

kayrıkına Edat, başka. (8/26)

kaytan Pamuk veya ipekten sicim. (3/2)

ke:ndama (Yun.) Kumaş üzerine makine ile kasnakla işleme (2/62)

kepe Kıldan yapılmış iplik. (11/32)

kesik Ulaşık, ekşimiş yoğurt. (10/9)

kevkir Kevgir, delikli süzgeç. (3/41)

kır Evin dışı anlamında kullnaılan genel bir tabir. (13/14)

kırkmak Kesmek, tıraş etmek. (13/12)

kıs Kız. (1/2)

kızan Çocuk. (1/23)

kızılcık Kızılcık meyvesinden yapılan bir çeşit hoşaf. (5/34)

ko Keşke anlamında kullanılan bir cümle başı edatı. (4/16)

kolo:pana (Yun.) Çocuk bezi (3/70)

konapa Çocuk bezi. (2/82)

kondak Çocuğu sarmaya bez.(2/83)

konserva tenekici: Koserve tenekesi. (2/36)

kopçe Düğme. (3/34)

korasan Çikolatalı çörek, kruvasan. (3/58)

koşuluk Araba hayvanının koşma takımı, koşum takımı. (2/112)

köstek kesmek Bebeğin adım atma töreninde ayak bağını kesmek. (4/52)

kumbina (Yun.) Buğdayları döven makine. (2/114)

kundak Yeni doğmuş bebeği sarmaya yarayan bez. (11/15)

kuskus Kurutulmuş hamur, bir çeşit makarna. (10/18)

kuva Kova. (2/41)

kü: Köy. (6/11)

kül Gül. (3/77)

küna: Günah. (4/37)

küvez Kuvöz, erken ya da yeni doğmuş bebeklerin zarar görebilecekleri dış etkenlerden korunmaları için yerleştirildikleri şeffaf kapalı aygıt. (6/12)

M

ma: Genellikle kadınlara kullanılan bir hitap sözcüğü. (4/36)

ma:cır Bir bölgeye göç etmiş millet. (16/2)

ma:faza Saklamak. (3/45)

ma:le Mahalle. (11/16)

ma:rebe Savaşta yapılan çarpışmalar. (20/12)

ma:rken Kumaş. (3/38)

ma:sus Mahsus, şakadan. (3/41)

makarena Makarna. (2/145)

mamalika Mısır ununda yapılan bir çeşit börek. (10/7)

mami (Yun.) Ebe. (8/7)

mari Genellikle kadınlara kullanılan bir hitap sözcüğü. (4/6)

masap Yastacı, üzerinde yufka açılan ve yemek yenilen alçak masa. (1/32)

maşina Fırınlı soba. (2/72)

mavzer Silah (12/3)

mayız (Yun.) Bekçi (12/3)

mekik ,Oya yapmakta kullanılan, kemik ağaç veya plastikten iki ucu sivri, arasından iplik geçecek bir yarığı bulunan küçük araç. (2/103)

melaikecik Bir çocuk oyunu. (5/10)

me:ldin Masaf, tahtadan yer sofrası. (18/13)

melta:n Mintan, yakasız gömlek. (3/2)

melte:m Mintan, yakasız gömlek. (3/2)

mendifer Mendufar, mani söylemek. (5/12)

meneşe Mor renkli güzel kokulu çiçek. (3/31)

micitra (Yun.) Ulaşık (2/116)

misir po:çası Bir çeşit Meriç Evros Bölgesine ait börek. (11/19)

moket Sedir örtüsü, divan örtüsü. (2/73)

motu:r Motor. (4/9)

muacırlık Muhacirlik, göçmenlik. (14/9)

mupi Bir çocuk oyunu. (11/5)

müfti İl ve ilçelerde din görevlilerinin amiri olan ve dini konularda fetva verme yetkisi bulunan devlet memuru. (12/19)

N

na: Gösterme edatı. (15/5)

namazla: Seccade. (2/92)

nara:k Merak. (13/4)

naylon Dayanıklı ve esnek döküm maddesi. (17/7)

nedıra Ne kadara? (7/6)

ni Ne (1/13)

niga:lı Nikahlı. (3/21)

nufut Nohut. (2/25)

nühusa Lohusa, yeni doğum yapmış kadın. (3/44)

O

oksicen Nefes almamızı sağlayan, havada bulunan bir gaz. (3/48)

ollanda Hollanda. (8/11)

ora: Orası. (4/26)

orak bişmek Orakla, tırpanla, makine ile ekin biçmek. (3/50)

oturak davul Çilingir sofrasında çalan davul. (2/126)

oturak türküsü Çilingir sofrasında söylenen türkü. (2/12)

Ö

ö:reke İpi bükmeye yarayan tahta alet. (15/82)

P

padem Badem. (4/22)

paklamak Temizlemek. (5/20)

pamçaklamak Kamçaklamak, tırmıklamak. (2/2)

patre: (Yun.) Baba. (13/17)

pıçak Bıçak. (5/32)

pırçak Burçak, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi. (1/8)

pırense Bir çeşit basma aleti makine. (2/94)

pı:rnal Bir çeşit çalı balkanlarda oluyortdk. (14/20)

pi:ma (Yun.) Şiir. (15/14)

pilaf Pilav. (5/15)

pinaka (Yun.) Batı Trakya'da bulunan bir köy adı. (13/8)

piri:m Köylerde ekim yapan çiftçilere devlet tarafından teşvik için ödenen para. (14/24)

piskot Bisküvi. (3/60)

po: Ünlem. (13/6)

po:ça Tuzlu çörek. (3/62)

po:para Pulluk, toprağı sürmek için kullanılan tarım aracı. (14/3)

podia: Çocukların okul için giydikleri tek tip kıyafet, önlük. (3/8)

poma:kça Pomakların kullandıkları dil. (15/8)

portakala:da (Yun.) Meyve suyu, portakal suyu. (3/58)

potur Arka tarafında kırmaları çok, bacakları dar bir pantolon türü. (3/8)

R

ranta Askılı ipli (elbise). (2/66)

rey atmak Oy kullanmak. (16/37)

roba Giysi. (2/90)

S

sa: Sana. (1/1)

sa:b Sahip. (8/26)

sa:dık doktor Batı Trakya Türk azınlığın lideri, Doktor Sadık Ahmet. (3/12)

sa:ya: Tereyağ. (3/17)

saba:lık Kahvaltı. (2/145)

saça: Sacayağı tdk.(2/140)

sada Sadece, yalnızca. (16/21)

sanda:le Sandalye. (5/9)

sansar Ağaç kovuklarında barınan kürkü makbul, yırtıcı, küçük etçil hayvanların ortak adı. (12/4)

sarık Sarılarak meydana getirilen başlık. (3/35)

savur Sahur. (3/61)

semen Sehpa örtüsü. (10/6)

semiz Yağlı iyi beslenmiş hayvan. (2/131)

sıçan Fare. (3/2)

sidik İdrar. (3/70)

sıır Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş evcil hayvanların genel adı. (12/4)

sıpıttırmak Fırlatmak. (13/23)

sırtmaç Sığırtmaç, büyükbaş hayvan güden kimse, sığır çobanı. (11/23)

sıvamak Duvar vb. yerleri sıva kullanarak kaplamak, sıva yapmak. (2/127)

si:rek Nadir. (4/50)

sini Bakırdan sofra, yer masası. (2/143)

supa çorbası Bir çeşit Meriç Evros Bölgesine ait çorba. (2/131)

suvan Soğan. (3/17)

sülenmek Kendi kendine konuşmak, kendi kendine birşeyler söylemek. (11/2)

süme:ke İpi bükmeye yarayan tahtadan alet. (15/83)

Ş

şavık Aydınlık. (4/28)

şayka Batı Trakya ağızında çiviye verilen ad. (19/13)

şıra Tavası Köylerde pekmez kaynatılan büyük tava. (2/135)

şoşa Ana yol. (2/121)

T

ta:kke Başlık, ince kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık. (3/70)

ta:le Tarla, tarıma elverişli olan toprak parçası. (6/5)

ta:ret palası Tuvalet kağıdı yerine kullanılan bez parçası. (15/66)

tabaka Kutu. (3/48)

taharna Tarhana. (4/57)

tamekar Cömert, düşünceli. (2/60)

tarana Bir çeşit Batı Trakya Bölgesine ait çorba. (2/145)

tekne Yuvarlak plastik büyük kap. (2/147)

temzit Temcit, sahur yemeği. (3/61)

teneki Teneke, yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sac. (6/2)

tentine Tentene, dantel. (2/63)

termoki:tita (Yun.) Isıtma sistemi. (6/12)

teze Henüz, şimdi. (3/74)

tezyiklemek tazelemek. (2/146)

tikla Taş. (12/7)

toparlak Yuvarlak. (3/60)

tövmeye tapmak Tövbe ettirmek. (5/27)

tüfek Silah. (4/25)

türkü ça:rmak Türkü söylemek. (9/10)

türübe Türbe. (20/8)

U

uçkur Şalvar veya iç donunun belde durmasını sağlamak için bele gelecek ksıımlara geçirilen bağ. (3/33)

ufalamak Ovarak ufak parçalara ayırmak. (3/75)

ufalmak Küçülmek. (8/11)

u gada:ncık Bu kadar. (2/115)

ulak Oğlak, keçi yavrusu. (13/19)

ulaşık Ekşi yoğurttan yapılan bir çeşit peynir muharrem hoca (2/116)

un halvası Bir çeşit Meriç Evros Bölgesine ait tatlı. (3/54)

u:maş ço:rbası Bir çeşit Meriç Evros Bölgesine ait çorba.(3/75)

u:rlamak Yolcu etmek. (2/123)

urgan Keten, kenevir, pamuk, jüt gibi türlü dokuma maddelerinden yapılan ince halat. (3/43)

urum Anadolu'da yaşayan Yunan, Rum. (12/9)

urumca Yunanca, Rumca. (2/5)

u:şam Akşam. (8/29)

uva Ova. (19/11)

Ü

ülece Öylece. (2/139)

üleliklen Öylelikle. (5/6)

üleştirmek Bölüştürmek, pay etmek. (6/26)

V

va:mvako (Yun.) Pamuk (2/85)

vana (Yun.) Musluk, çeşmenin açma ve kapama kontrolünün sağlandığı yer. (2/52)

varak teli Şimşiri tellemeye yarayan altın rengi bir tel. (19/9)

voitia (Yun.) Bir oyun adı /Yardım. (3/13)

Y

ya: bakırı Yağ kabı. (2/41)

ya:lın ayak Çıplak ayak. (15/26)

ya:ne Yağhane, yağ çıkarılan işletme. (6/21)

ya:ran Duaların kabulünün gerçekleştiğine inanılan türbeler. (2/46)

ya:rma dirmeni Buğday değirmeni. (2/27)

yalak Hayvanların su içtiği yer. (9/12)

yapa: Yapağı, yün, ilkbaharda kırkılan koyun tüyü. (11/11)

yavuklu Sevgili. (4/2)

yeşek Eşek. (13/10)

yı:n Yığın, bir şeyin yıkılması ile oluşturulan tepe. (14/6)

yimşacık Yumuşak. (3/69)

yurt Yoğurt. (3/16)

yüre: yanık Üzgün, kalbi kırık. (3/23)

yü:sük Yüzük. (4/1)

Z

za:bid Bekçi (12/12)

zati Zaten, esasen. (2/21)

zıbın Bebeklere iç çamaşırı olarak giydirilen, ince pamuktan kısa veya kollu giysi. (3/66)

zırzak Art arda birdenbire ters yöne açılar yapan kırık çizgi. (2/67)

SONUÇ

Türk Dili dünya üzerinde çok geniş bir alana uzanmaktadır. Dilin tarih boyunca uzayan serüveni günümüzde dahi azınlıklarda halen konuşulan bir dil olma özelliğini göstermektedir. Biz bu çalışmayla günümüz İstanbul Türkçesi ile Batı Trakya'da varlığını sürdüren Türk Ağzının yakınlık ve uzaklık oranını tespit etmeye çalıştık. Konuşulan Türkçe; Meriç (Evros) Bölgesinde ne gibi değişimlere uğramış ya da hangi sözcük ve terimler kendilerini olduğu gibi korumayı başarmış, bu sorulara yanıt bulmak adına söz konusu çalışma tamamlanmıştır.

Türk Dilinin tarih boyunca farklı coğrafyalara yerleşmiş Türk asıllılar tarafından kendini koruyarak kullanımı bu alanda incelenmeye değer ağız çalışmalarına yol açarak çeşitli edebi türlerde incelemeler yapılmaya sebep olmuştur. Tarihin derinliğini ortaya çıkaran bu çalışmalar aynı zamanda halk edebiyatı alanında da oldukça önem sarf eder. Çalışmalar için derlenen toplumların örf ve adetleri, kültürleri, geçmişleri ve gelecekleri hakkında okuyucuya çeşitli malzeme sunmaktadırlar. Bu nedenle yapılan ağız çalışmalarını tek bir alan altında değerlendirmek doğru olmaz. Çünkü bizlere incelenen toplumun tarihinden bilgi verirken aynı zamanda o toplumun halk edebiyatı ürünleri hakkında da bilgi sunarlar. Ayrıca dil özelliklerini bölgesel olarak ele alarak bizlere toplumun dillerindeki ses değişimlerini göstererek gramer yapılarını incelememizi sağlarlar.

Derleme çalışmalarında derleme yapacak kişinin o yörelerden olması yöresel dil özelliklerine kulak aşinalığının olmasını doğurmaktadır. Böylelikle kaynak kişiler tarafından da rahatlatıcı bir özellik olarak algılanmaktadır. Yöresel dil özelliklerini kaynak kadın kişilerde daha yoğun olarak bulmak muhtemeldir. Bu nedenle çalışmayı yapacak kişinin de bir kadın olması kaynaklar tarafından rahatlama sağlamıştır.

Meriç (Evros) Bölgesinde daha önce bilinen bir ağız çalışması yapılmaması bizi bu tezi yazmaya yönlendirmiştir. Batı Trakya'nın Gümülcine ve İskeçe vilayetlerinin çalışılmış olmaları bu tezde bize yardım kaynak olarak fayda sağlamıştır. Bu kaynakların başında doktora tez danışmanım sayın Prof. Dr. Muharrem Özden hocamın "Batı Trakya- Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil

Bilgisi- Metinler- Söz Varlığı)" başlıklı kitabı gelmektedir. Ayrıca sayın Adiye Şimşek'in "İskeçe İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Dizin)" adlı doktora tezi ve sayın Prof. Dr. Muharrem Özden, Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan ve Doç. Dr. Fatma Sibel Bayraktar hocalarımın ortak olarak yayınladıkları "Trakya Ağızları Sözlüğü" başlıklı iki ciltten oluşan kitapları bize çalışmamızda kaynak olmuştur.

Ayrıca bu çalışmada Batı Trakya Meriç Bölgesinden folklorik malzemeler toplayarak elde edilen metinlerde Türk Ağız özelliklerinin bu bölgelerdeki kullanımı incelenmiştir. Toplanılan malzemede Türkçenin söz varlığının tespiti yapılarak ses ve eklerin tarihi değişimlerine tanıklık edilen bir araştırma yapılmıştır. Böylelikle Türk Dilinin tarih boyunca serüveninden, bu bölgelerdeki değişimi gözlemlenmiştir.

Araştırmayı Meriç Bölgesinde Türk nüfusun daha yoğun yaşadığı bölgelere giderek görüşme yoluyla ses kayıt cihazlarımızla özgün dil özellikleri bozulmamış yörelere ait çeşitli kültürel soruları kişilere yönelterek, verilen yanıtları transkripsiyon alfabesi kullanarak birer metin haline getirip incelemeyi gerçekleştirdik. Kayıt yaptığımız kişileri belirlerken yöreden uzaklaşmamış; seyahat-eğitim gibi sebeplerle bölgeyi terk etmemiş kişiler olmalarına dikkat ettik. Ayrıca yöresel konuşma özelliklerini kaybetmemiş kişiler olmalarına dikkat ederken daha çok yaşlı kesimlerle ve yörelerinden ayrılmayan ev hanımları ile konuşma yaptık.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; bu bölgelerde konuşulan Türkçe ikiye ayrılmaktadır. Bir bölümü Ova Bölgesinde konuşulan Türkçe, diğer bir bölümü ise Yaka (Balkan) Bölgesinde konuşulan Türkçe. Bu bölgelerin ova köylerinde konuşulan ağzın, ana ağız katmanı olduğu ve Batı Trakya ağzını eksiksiz karşıladığı derlenen metinlerden hareketle bizi doğrulamaktadır. Ova köylerinde şehirlere daha yakın kalan bölgeler olmaları nedeniyle daha çok İstanbul Türkçesine benzer dil özelliklerini görürüz. Ayrıca Dedeağaç köylerinin Gümülcine Bölgesine yakınlılıkları nedeni ile bu bölgelerde ortak benzer dil özellikleri tespit edilmiştir. Ova köylerinde farklılık gösteren ve Dedeağaç'ın toplam 9 köyünü içine alan küçük bir bölgede şimdiki zaman ekinin düzleşme eğilimi, bu bölgede bir alt katmanın varlığı hakkında ipuçları vermektedir. Diğer ana katman, yaka olarak hitap edilen balkan eteğinde kalan Sofulu'ya bağlı köyler uzaklık mesafeleri nedeniyle daha çok kendi içlerinde konuşulan dar alanlı bir dil olma özelliğine sahiptirler. Bu bölgelerde

Pomakçanın da etkisi daha yoğun olarak varlığını gösterdiği için elde edilen sözcüklere de bu yansımıştır.

Çalışmamız sonuna söz varlığını da eklemeyi uygun gördük. Anadolu ağızları incelemelerinde çok fazla üzerinde durulmayan sözlük çalışmaları bize göre ağız araştırmalarının en önemli bölümünü oluşturmakta, kaybolan kelime haznesinin kayıt altına alınması açısından büyük bir değer taşımaktadır. Bölgenin genel durumu dikkate alındığında sadece Türkçe değil, Pomakça, Yunanca, Bulgarca kelimelere de sıkça rastlanmış ve bu kelimeler de sözlüğe dahil edilmiştir.

KAYNAKÇA

ACAR, Ergün, "Kastamonu Yöresi Söz Varlığı", Gazi Kitabevi, Basım sayısı:2, S.s.659, 2016.

_____, "Sinop Yöresi Söz Varlığı", Gazi Kitabevi, Basım sayısı:3, S.s.224, 2017.

_____, "Kastamonu ve Yöresi Ağzında ZarfFiiller", Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, 2021.

AHMET, Sadık, "Batı Trakya'da Yaşayan Türk Toplumunun Şikayetleri ve İstekleri", Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Y.1995, C.15, S.1-2.

AKSAN, Doğan, Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

ALP, İlker, "Batı Trakya Türkleri", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.X., S.33, Ankara Kasım 1995, s.614.

ALTINAY, Ahmed Refik, "Anadolu'da Türk Aşiretleri (966-1200)", İstanbul 1930, 236 S.

ANAGNOSTOPOULOU, Athanasia, "Göçmen Yerleşiminin Toplumsal ve Kültürel Etkileri, Yeniden Kurulan Yaşamlar, 1923 Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., İstanbul 2005.

ARAT, Reşid Rahmeti, "Türkçe metinlerde e / i meselesine dair", RO XVIII, 1953, 306-313.

BANGUOĞLU, Tahsin, "Ana Hatlarıyla Türk Grameri", İstanbul 1940.

_____, "Türk Dillerinde Ön Vokallerin Düzleşmesi ve Karaimcenin Halıcz-Luck Lehçesinde ö>e ve ü>i Değişmeleri", 1963; TDAY Belleten, s.33-37

BAYRAKTAR, Nesrin; Ercan, Yadigar vd., "Türk Dili Yazılı Anlatım Sözlü Anlatım", Atlas Yayın-Dağıtım, İstanbul, 2005.

_____,"Balkan Dillerine Geçmiş Türkçe Sözcüklerde Anlam Kötüleşmesi", Uluslararası Söz, Sanat, Sağlık Sempozyumu, 2015, Edirne, Bildiriler Kitabı, s.29-36.

_____, "Türkçeden Balkan Dillerine Verilen Sözcükler ve Ağız İlişkisi", 14-18 Eylül 2015, 8.Uluslararası Diyeloktoloji ve Jeolenguistik Kongresi, Kıbrıs (Eylül 2015).

BURAN, Ahmet, "Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hal) Ekleri", 1996, Ankara: TDK Yayınları.

CAFEROĞLU, Ahmet, "Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I", İstanbul 1940 II, İstanbul 1941. –ADÜM. I-II.

_____, "Anadolu ve Rumeli Ağzılarıda Ünlü Değişmeleri", TDAY 1964, 1-33.

CAHEN, Claude, "Osmanlılardan Önce Anadoluda Türkler", (Çeviri: Berna Moran), 1979, İstanbul, E Yayınları.

CANIM, Prof. Dr. Rıdvan, "Yunanistan", Hayâl Şehirlerin İzinde, Akçağ Yayınları Ankara, 2015, s.245-269.

DELİCE, H. İbrahim, "Türkçe Sözdizimi", Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2003.

DEMİR, Necati, "Giresun ve Ordu Yöresi Ağızları Üzerine", Türklük Bilimi Araştırmaları , sa.7, 1998.

_____, "Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili", Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks , cilt.2, sa.1, ss.3-23, 2010.

_____, "Trabzon ve Yöresi Ağızları C.II", Gazi , Ankara, 2026.

DEMİR, Tufan, "Türkçe Dil Bilgisi", Kurmay Yayınları, Ankara, 2004.

DEMİRCİ, Arş. Gör. Hasan, "24 Temmuz 1923 Tarihli Lozan (Lausanne) Barış Andlaşması'nın Türk ve Dünya Tarihi Açısından Yeri ve Önemi", Anasay, Y. 30 Kasım 2017, S.2, s.247-263.

DEVELİ, Hayati, "Türkiye Türkçesinde İç Seste Ünsüz Benzeşmesi ve Yansızlaşması", 1996, 3. Uluslararası Türk Dil Kurultayı, s.298-302.

DİLAÇAR, Agop, "Gramer:Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi", TDAY-B 1971, TDK, Ankara, 1989, s.83-145.

DOĞAN, Levent – KAYA, Nesrin – OYAR, Ahmet – TOPALOĞLU, Yüksel – DURMUŞ, Oğuzhan – ÖZDEN, Muharrem – ÖZDEN, Ersin;

“Üniversiteler için Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım” Kriter Yayınevi, İstanbul, 2008.

DOĞAN, Levent, OSMAN, Ntilek, GÜLVODİNA, Gonca; "Batı Trakya Ve Bulgaristan Türklerince Söylenen Türkülerdeki Ortak Unsurlar"; 12.Uluslararası Balkan Eğitim Ve Bilim Kongresi, Bulgaristan, Nessabar, Eylül, 2017, ss.252-271.

_____,"Batı Trakya Türklerince Söylenen Türkülerde Kadın İmgesi", Modern Dönemde Edebiyat, Eğitim, İktisat ve Mühendislik, UBAK Mardin 10-13 Mayıs 2018 Bildiri Kitabı, ss.159-180.

_____, "Batı Trakya ve Bulgaristan Türklerince Söylenilen Türkülerde Geçen Yer Adları", 13. Uluslararası Balkan Eğitim Ve Bilim Kongresi, Edirne, 6-8 Eylül, 2018, ss.112-124.

DUMAN, İlker Hasan, “Azınlık Hakları ve Lozan Antlaşması”, TBB Dergisi, Y.2005, S.57, s.307-321.

E-evros.gr/tr/pages.

EKER, Prof. Dr. Süer, “Çağdaş Türk Dili”, Grafiker Yayınları, Ekim 2011, Ankara, 7. Baskı.

Ercilesun, Ahmet B., “*Kars İli Ağızları ve Ses Bilgisi*” Ankara, Gazi Üni. Yayınları, 1983.

EREN, Hasan, “İkiz kelimelerin tarihi hakkında”, DTCFD VII (1949), 283-286.

ERGİN, Muharrem, “Türk Dil Bilgisi”, İstanbul 1958, 364 S.; 2.basılış: İstanbul 1962, 384S.

ERİMER, K., “Anadolu ve Rumeli ağızları üzerine bir bibliyografya denemesi”, TDAY 1970, s. 211-236.

GENCAN Tahir Nejat, “Dilbilgisi”, Kanaat Yayınları, İstanbul, 1978.

GÖKÇEN, Salim, “Yunanistan’ın Batı Trakya Politikası ve Batı Trakya Türklerinin Sorunları”, dergipark.org.tr.

GÜLSEVİN, Gürer, “Ses Bilgisinde ‘Çevre Şartı’ Kavramı ve Ağız İncelemelerindeki Önemi”, Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, S. 8/9 Yaz 2013, s. 49-62, ANKARA-TURKEY.

GÜLENSOY, T., “24 Oğuz boyunun Anadolu’daki izleri”, Türk Halkbilim Araştırmaları Yıllığı, 1977, 73-98.

HACIEMİNOĞLU, Prof. Dr. Necmettin, “Türk Dilinde Edatlar”, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992, İstanbul.

HUSEYİNOGLU, Yrd. Doç. Dr. Ali, “Balkanlarda Azınlıklar ve Siyasal Katılım Hakkı: Batı Trakya (Yunanistan) Örneği”, Yeni Türkiye Dergisi, Konu:69, Y.2015, S.21, s.4777-4786.

İMER, Kamile, “Batı Anadolu Ağızları Üzerine Gözlemler, Doğan Aksan Armağanı”, 1998, AÜ, DTCF Yayınları No:366, s.85.

İPEK, Birol, “Kuzey Grubu Türk Lehçelerinde Edatlar”, Manas Yayıncılık, Elâzığ, 2007.

KALAY, Emin, “Edirne ili Ağızları, inceleme-metin”, TDK, Ankara, 1998.

KARAHAN, Leyla, “Türkçe’de Sözdizimi”, Akçay Yayınları, Ankara, 1993.

KEYVAN, Özlem Zerrin, “Türk- Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu”, Mesleki Bilimler Dergisi, Ocak 2012, C.1.

KOCA (Hakses), Mehmet, “Dr. Sadık Ahmet Fırtınası”, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği Bursa Şubesi, Yayın numarası 1.

KORKMAZ, Zeynep, “Batı Anadolu ağızlarında aslî vokal uzunlukları hakkında”, TDAY 1953, 197-203.

_____, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

_____, “Güney Batı Anadolu Ağızları”, Ankara 1956.- GBAA

_____, “Türkçe -aca9 / -ecek gelecek zaman (futurum) ekinin yapısı üzerine”, DTCFD XVII / 1-2 (1959), 159-168

_____, “Türk Dilinde –ça eki ve bu ekle yapılan isim teşkilleri üzerine bir deneme” DTCFD XVII / 3-4 (1960), 275-358.

_____, Türkçede eklerin kullanış şekilleri ve ek kalıplaşması olayları, DTCF yayını: 124, Ankara 1962

KÖPRÜLÜ, M.F., "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu", Ankara 1959; 2.basım: "Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşu", Ankara 1972.

MOLLA ACHMET, Chilal, "Batı Trakya'da Yayınlanmış Olan "Yuvamız" Dergisinin Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığın Kimlik Oluşumundaki Önemi", Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2019.

ORAN, Doç. Dr. Baskın, "Lozan'ın "Azınlıkların Korunması Bölümünü Yeniden Okurken"(erişim:https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/52276/5334.pdf?sequence=1).

ORKUN, Hüseyin Namık, "Yeryüzünde Türkler", Bilge Yay., İstanbul 2011.

ÖZDEN, Muharrem; "Bilecik ili Söğüt İlçesi ve Köyleri Ağız Araştırması", Trakya Üni. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2000.

_____, "Batı Trakya- Gümülcine Ağız İncelemesi (Ses ve Şekil Bilgisi- Metinler- Söz Varlığı)", Kasım 2016, Edirne, Trakya Üniversitesi Matbaası.

_____,"Batı Trakya Türk Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekinin Varyantları Üzerine", Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 16, Temmuz 2018, s. 168-203.

_____,"Zamir Kullanımı Bakımından Batı Trakya Türk Ağızları", International Journal of Language Academy, Volume 6/3, September 2018, p.160- 178.

_____, "Batı Trakya- İskeçe ve Gümülcine ağızlarında iken zarf fiil ekinin kullanım çeşitliliği üzerine", Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(3), 1573-1591, 2018.

ÖZDEN, Muharrem, DOĞAN, Levent; "İkileme Kullanımı Bakımından Bulgaristan ve Yunanistan Türk Ağızları", Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler e-dergisi, Yıl:4, S.11, Haziran 2017, s.146-172.

_____, "Bulgaristan Ve Yunanistan Türk Ağızlarında Kullanılan Argo Yapılar Üzerinde Bir Sınıflandırma Çalışması", 12.Uluslararası Balkan Eğitim Ve Bilim Kongresi, Bulgaristan, Nessabar, Eylül, 2017, ss. 272-299.

_____, "Yunanistan (Batı Trakya) Türk Ağızlarında Kullanılan Deyimler", ZEITSCHRIFT FÜR DIE WELT DER TÜRKEN JOURNAL OF WORD OF TURKS, Vol 9, No 2, 2017, s.71-93.

ÖZDEN, Muharrem, DOĞAN, Levent, BAYRAKTAR, Fatma Sibel; "Trakya Ağızları Sözlüğü", Cilt I-II, Trakya Üniversitesi Matbaası, Edirne. Şubat 2018.

ÖZKAN, Mustafa – TÖREN, Hatice – ESİN, Osman; "Yüksek öğretimde Türk Dili – Yazılı ve Sözlü Anlatım", Filiz Yayınevi, İstanbul, 2006.

PARLATIR, İsmail, "Türkçe Sözlük", Türk Dil Kurumu Yayınları, Cilt 1, 9.Baskı, Ankara, 1998.

SAĞLAM, Feyyaz, "Batı Trakya Türk Edebiyatı", T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, cilt 9.

SÜMER, Faruk, "Osmanlı devrinde Anadolu'da yaşıyan bazı Üçoklu Oğuz boylarına mensup teşekküller", İFM XI (1949-50), 437,508.

ŞAHİN, Muhammet, "Türk Tarihi ve Kültürü", Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2006.

ŞEKER, Arş. Gör. İclal, "Türkiye Türkçesinde Yardımcı Sözler Hakkında Yayımlanmış Makaleler: Bir Bibliyografya Denemesi", https://dergipark.org.tr/tr/.

ŞİMŞEK, Adiye; "İskeçe İli Ağızları (İnceleme- Metinler- Dizin)", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Lehçeleri Anabilim Dalı, Doktora tezi, İzmir 2017.

TOPRAK, Yrd. Doç. Dr. Serap, "Türk-Yunan Siyasi İlişkileri Çerçevesinde Batı Trakya Sorunu", Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.3, S.1, s.43-54, Haziran 2014.

Türk Dil Kurumu, "Tarama Sözlüğü", C.I-VII, 1963-1977; Ankara, TDK Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, "Yunanistan'daki Türk Varlığı" (erişim:http://www.mfa.gov.tr/bati-trakya-turk-azinligi.tr.mfa).

_____, "Derleme Sözlüğü", TDK Yay, Ankara Ünv. Basımevi, Ankara 1993.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (erişim:https: //islamansiklopedisi.org.tr/bati-trakya).

EKLER- FOTOĞRAFLAR

EK 1: Büyük Derbent Köyü Yöresel Kıyafeti

EK 2: Düğünlerde Oynanılan *Horo* Dans Türü

EK 3: Demirören Köyü İpek Böceği Bakım Deposu